T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ÖĞRETİM PROGRAMLARINI DEĞERLENDİRME RAPORU

2020

TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

ÖĞRETİM PROGRAMLARINI DEĞERLENDİRME RAPORU

2020

TALİM ve TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

İZLEME VE DEĞERLENDİRME DAİRE BAŞKANLIĞI

SUNUŞ

Öğretim programları, öğretmen rehberliğinde öğrencilerin kazanması gereken temel bilgi ve becerileri tanımlamaktadır. Uygulanmakta olan öğretim programlarının değerlendirme çalışmalarını yapmak; programların nihai amaçlarına ulaşıp ulaşmadığını, etkililiğini, uygulanabilirliğini saptamak, programların eksikliklerini, hatalarını belirlemek, uygulamada ortaya çıkan sorunları tespit etmek açısından önem arz etmektedir. Bu amaçla 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulamaya konulan ilköğretim kademesinde 16, ortaöğretim kademesinde 15 olmak üzere toplam 31 dersin öğretim programı araştırma kapsamında 25.006 öğretmen görüşüne göre değerlendirilmiştir. Söz konusu araştırmanın veriye dayalı politika geliştirmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada emeği geçen öncelikle İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanlığına ve tüm mesai arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. Burhanettin DÖNMEZ

Kurul Başkanı

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ 7

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI 10
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 11
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 11
1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI 12
1.5. ARAŞTIRMAMIN MODELİ 12
1.6. EVREN VE ÖRNEKLEM 12
1.7. VERİ TOPLAMA ARACI 14
1.8. VERİLERİN TOPLANMASI 15
1.9. VERİLERİN ANALİZİ 15

2. BULGULAR VE YORUM 16

2.1. GENEL DEĞERLENDİRME 17
2.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARINA GÖRE DEĞERLENDİRME 23
2.2.1. İlköğretim Kademesinde Değerlendirilen Öğretim Programları 23
2.2.1.1. Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı 24
2.2.1.2. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı 35
2.2.1.3. Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı 45
2.2.1.4. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı 57
2.2.1.5. Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı 67
2.2.1.6. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 76
2.2.1.7. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 86
2.2.1.8. İngilizce Dersi Öğretim Programı 97
2.2.1.9. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı 107
2.2.1.10. Matematik Dersi Öğretim Programı 117
2.2.1.11. Müzik Dersi Öğretim Programı 129
2.2.1.12. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 139
2.2.1.13. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı 149
2.2.1.14. Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı 160
2.2.1.15. Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı 170
2.2.1.16. Türkçe Dersi Öğretim Programı 179
2.2.2. Ortaöğretim Kademesinde Değerlendirilen Öğretim Programları 189
2.2.2.1. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı 190
2.2.2.2. Biyoloji Dersi Öğretim Programı 201
2.2.2.3. Coğrafya Dersi Öğretim Programı 212
2.2.2.4. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı 223
2.2.2.5. Felsefe Dersi Öğretim Programı 234
2.2.2.6. Fizik Dersi Öğretim Programı 245
2.2.2.7. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı 256
2.2.2.8. İngilizce Dersi Öğretim Programı 266
2.2.2.9. Kimya Dersi Öğretim Programı 277

2.2.2.10. Matematik Dersi Öğretim Programı 288
2.2.2.11. Müzik Dersi Öğretim Programı 299
2.2.2.12. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programı 310
2.2.2.13. Tarih Dersi Öğretim Programı 311
2.2.2.14. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı 321
2.2.2.15. Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı 331

3. SONUÇ VE ÖNERİLER 343

4. KAYNAKÇA 351

5. EK: VERİ TOPLAMA ARACI 353

1. GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI
1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI
1.5. ARAŞTIRMAMIN MODELİ
1.6. EVREN VE ÖRNEKLEM
1.7. VERİ TOPLAMA ARACI
1.8. VERİLERİN TOPLANMASI
1.9. VERİLERİN ANALİZİ

Dünyada ve ülkemizde yaşanan sosyokültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, öğrencilerin gelecekte toplumun üretken üyeleri olarak sahip olmaları gereken vasıf örgüsünü ve nitelik dokusunu değiştirmiştir. Bu durum, öğrencilerin sahip olmaları gereken temel bilgi, beceri ve değerlerin yanı sıra bunları edinme sürecindeki farkındalıklarından dolayı ülkemizin bugününden yarınlarına kendilerine büyük umutlar bağlanan gelecek nesillerinin daha donanımlı bir şekilde yetişmesini zorunlu kılmış ve öğretim programlarının yenilenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Öğretim programlarının yenileme çalışmalarının başlamasında kalkınma planları, 64 ve 65. hükûmetlerimizin eylem planları, uluslararası ölçekte gerçekleştirilen sınavların sonuçları, farklı ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan raporlar ile gerçekleştirilen bilimsel araştırmalar etkili olmuştur.

Millî Eğitim Bakanlığı, "İşlevsel bilgilerin ön plana çıkarılarak konular arasında sadeleştirme yapmak, uluslararası ve ulusal belgelerde tanımlanmış olan temel beceri ve yetkinlikleri öğrencilere kazandırmak ve öğrencilerin insanlığın ortak paydası olan evrensel değerler ile millî ve ahlaki değerlerimiz bakımından istenen düzeyde yetişmelerine katkı sağlamak" amacıyla öğretim programları yenileme çalışmalarına başlamıştır. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan taslak öğretim programları, bir buçuk yıl süren yoğun ve kapsamlı bir çalışma sonunda tamamlanmış ve Kasım 2016'da başlayan bir takvimle Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığına teslim edilmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığında kurulan çalışma grupları tarafından ön incelemesi yapılan taslak öğretim programları 13 Ocak 2017 ile 10 Şubat 2017 tarihleri arasında müfredat.meb.gov.tr adresinden ve kurumsal e-posta adreslerinden ilan edilerek her kesimden kullanıcının görüşlerine açılmıştır. Belirtilen adreslerden; bu süre zarfında görüş, öneri, eleştiri ve katkı belirten 184.192 geri bildirim alınmıştır. Ayrıca, kurumun sosyal medya hesaplarından çok sayıda kullanıcı ile etkileşim sağlanmıştır. Gelen geri bildirimlerin büyük bir hassasiyetle değerlendirilmesi amacıyla akademisyen ve öğretmenlerden oluşan çalışma gruplarında görev almış 360 kişinin katılımıyla Antalya'da bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesindeki komisyonlar tarafından çalıştaydaki değerlendirmeler dikkate alınarak öğretim programları gözden geçirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. İlkokul ve ortaokul düzeyinde 17, lise düzeyinde 24, imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi düzeyinde 10 olmak üzere toplam 51; sınıflar esasında ise 176 öğretim programı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından Temmuz 2017'de onaylanarak 2017-2018 eğitim ve öğretim yılından itibaren kademeli bir şekilde uygulamaya konulmuştur.

2017-2018 eğitim ve öğretim yılı itibarıyla pilot uygulaması yapılan öğretim programlarına yönelik bir dizi izleme değerlendirme çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalar kapsamında kamu ve özel sektör temsilcileri olan dernek-meslek birlikleri / federasyondan ders kitabı yazarları ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Aynı zamanda içeriklerin geliştirilmesi ve değerlendirilmesine katkı sağlamak amacıyla öğrencilerin görmüş olduğu belli dersler ve ders içerikleri ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinden öğrencilerle odak grup görüşmeleri yapılmıştır. İlköğretim ve ortaöğretim kademesinden öğrenciler farklı sosyoekonomik ve kültürel değişkenler göz önüne alınarak Çankaya, Yenimahalle, Altındağ ve Sincan merkez ilçelerindeki resmî okullardan; yükseköğretim kademesinden öğrenciler ise Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitelerinin eğitim fakültelerinin farklı bölümlerinden seçilmiştir.

Yapılan izleme değerlendirme çalışmalarına ilave olarak çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile ilgililerden Bakanlığımıza ulaşan görüş ve öneriler de değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler şeffaflık, bilimsellik ve katılımcılık ilkelerinin gereği olarak öğretim programlarına yansıtılmış, güncelleme çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalarda genel olarak öğretim programlarının yapısının korunmasına özel bir özen gösterilmiştir. Bu çerçevede genel olarak öğretim programlarında redaksiyon düzeyinde birtakım düzeltme ve düzenlemeler yapılmıştır. Güncellenen öğretim programları Talim ve Terbiye Kurulu tarafından Ocak 2018'de onaylanarak 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulamaya konulmuştur.

Öğretim programları öğrencilerin bilgi, beceri ve ihtiyaçlarına duyarlı, dinamik bir yapıda olması gerektiğinden öğretim programlarına ilişkin değerlendirme çalışmalarının ilgili paydaşlarla belirli aralıklarla yapılarak raporlaştırılması ve hazırlanan raporların politika geliştiricilerine sunulması veriye dayalı politika geliştirme açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin 2018-2019 eğitim öğretim yılı boyunca kendi branşlarına dair güncellenen öğretim programlarını incelemeleri ve uygulamalarının ardından 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibari ile güncellenen öğretim programlarını değerlendirme çalışmaları yapılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulamaya konulan ilköğretim kademesinde 16, ortaöğretim kademesinde 15 olmak üzere toplam 31 dersin öğretim programını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir.

Tablo 1.1 Değerlendirilen Öğretim Programları

İlköğretim Kademesi	**Ortaöğretim Kademesi**
Beden Eğitimi ve Oyun Dersi	Beden Eğitimi ve Spor Dersi
Beden Eğitimi ve Spor Dersi	Biyoloji Dersi
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi	Coğrafya Dersi
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi
Fen Bilimleri Dersi	Felsefe Dersi
Görsel Sanatlar Dersi	Fizik Dersi
Hayat Bilgisi Dersi	Görsel Sanatlar Dersi
İngilizce Dersi	İngilizce Dersi
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi	Kimya Dersi
Matematik Dersi	Matematik Dersi
Müzik Dersi	Müzik Dersi
Sosyal Bilgiler Dersi	Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi	Tarih Dersi
Teknoloji ve Tasarım Dersi	T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi
Trafik Güvenliği Dersi	Türk Dili ve Edebiyatı Dersi
Türkçe Dersi	

1.2. Araştırmanın Önemi

Yürürlükte olan öğretim programlarını daha yeterli hâle getirmede, programların nihai amaçlarına ulaşıp ulaşmadığını, etkililiğini, uygulanabilirliğini ve başarısını belirlemede izleme ve değerlendirme çalışmaları önemli bir role sahiptir. Özellikle programların uygulayıcısı olan öğretmenlerin ihtiyaç ve beklentilerinin hangi düzeyde karşılandığının belirlenmesi, mevcut aksaklıkların ortaya çıkarılması ve söz konusu hususlara yönelik tedbirler alınması programların daha etkili ve verimli bir şekilde uygulanmasına olanak sağlayacaktır. Bu doğrultuda öğretmenlerin 2018-2019 eğitim öğretim yılında kendi branşlarına dair güncellenen öğretim programlarını uygulamalarının ardından 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibari ile söz konusu programları değerlendirmeye yönelik yapılan bu çalışma; eğitim ve öğretim sürecinin kalitesinin artırılmasına, öğretmenlerin ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanmasına katkı sağlayacak, programlarda gerçekleştirilebilecek olası değişiklikler hakkında tüm paydaşlara ve politika geliştiricilere rehberlik edebilecektir. Ayrıca yapılan çalışma ve çalışmanın raporlaştırılması veriye dayalı politika geliştirme açısından önem arz etmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları maddeler halinde aşağıda verilmiştir:

1. Araştırma, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının ilgili Kararları ile 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulamaya konulan ilköğretim kademesinden 16, ortaöğretim kademesinden 15 olmak üzere toplam 31 dersin öğretim programı ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın örneklemi 2019-2020 eğitim ve öğretim yılında Ankara, Antalya, Balıkesir, Erzurum, Gaziantep İstanbul, İzmir, Kayseri, Malatya, Sakarya, Samsun ve Trabzon illerinde resmî okullarda görev yapan ve öğretim programları değerlendirilen dersleri okutan öğretmenlerle sınırlıdır.

3. Araştırma, uygulanan değerlendirme aracındaki maddelerle sınırlıdır.

4. Araştırma, değerlendirme aracına verilen cevaplarla ve araştırmada kullanılan istatiksel yöntemlerle sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Sayıltıları

Araştırmanın temel sayıltıları şunlardır:

1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin hazırlanan değerlendirme aracındaki soruları içten ve yansız olarak cevaplandırdıkları varsayılmıştır.

2. Araştırmada kontrol altına alınamayan değişkenlerin tüm öğretmenleri eşit şekilde etkilediği varsayılmıştır.

1.5. Araştırmamın Modeli

Araştırmada nitel ve nicel verilerin eş zamanlı toplanması, ayrı analiz edilmesi ve analiz sonuçlarının karşılaştırılarak uyumluluğuna bakılması sağlandığından paralel karma yöntemi (Creswell, 2008) kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda değerlendirme aracında yer alan cevapları beşli derecelendirme tipinde olan maddelerden, nitel boyutunda ise değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelerden yararlanılmıştır.

1.6. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 1'e göre seçilen Ankara, Antalya, Balıkesir, Erzurum, Gaziantep İstanbul, İzmir, Kayseri, Malatya, Sakarya, Samsun, Trabzon illerinde resmî okullarda görev yapan ve öğretim programları değerlendirilen dersleri okutan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilen uygun örnekleme yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2011) kullanılmıştır. Bu yöntemden hareketle örneklem, belirlenen 12 ilde resmî okullarda görev yapan ve ilgili öğretim programları değerlendirilen dersleri okutan öğretmenlerden oluşturulmuştur.

Araştırma yapılan illerde resmî okullarda görev yapan toplam öğretmen sayıları (ilköğretim+ortaöğretim) ve araştırmada görüş belirten öğretmen sayıları ile illerin araştırmaya katılım oranları aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 1.2 Öğretmen Sayıları

İller	**Toplam Öğretmen Sayıları**	**Görüş Belirten Öğretmen Sayıları**	**Katılım Oranı (%)**
Ankara	58.389	1.928	3,30
Antalya	26.576	6.706	25,23
Balıkesir	13.965	1.378	9,87
Erzurum	11.809	959	8,12
Gaziantep	28.132	1.515	5,39
İstanbul	117.824	3.122	2,65
İzmir	42.017	1.761	4,19
Kayseri	18.015	2.433	13,51
Malatya	12.624	832	6,59
Sakarya	11.672	1.941	16,63
Samsun	17.794	1.343	7,55
Trabzon	11.674	1.088	9,32
Toplam	370.491	25.006	6,75

* Resmi okullarda görev yapan toplam öğretmen sayıları (ilköğretim + ortaöğretim) Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018/2019'dan alınmıştır.

Tablo incelendiğinde katılım oranının en yüksek %25,23 oran ile Antalya, en düşük ise %2,65 oran ile İstanbul'da olduğu görülmektedir.

Tablo 1.3 Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğretmenlerin Özellikleri

Özellik	Kategori	*f*	%
Görev Yapılan Kademe	İlköğretim	17.027	68,1
	Ortaöğretim	7.979	31,9
	Toplam	25.006	100,0
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	2.754	11,0
	6-10	5.747	23,0
	11-15	5.148	20,6
	16-20	4.305	17,2
	21 ve üzeri	7.052	28,2
	Toplam	25.006	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	587	2,3
	Lisans	21.854	87,4
	Yüksek Lisans	2.493	10,0
	Doktora	72	0,3
	Toplam	25.006	100,0

Tablo incelendiğinde örneklemdeki öğretmenlerin %68,1'inin ilköğretim, %31,9'unun ortaöğretim kademesinde; hizmet sürelerinin en çok %28,2 oranla 21 yıl ve üstü, en az %11 oranla 1-5 yıl aralığında; mezuniyet durumlarına bakıldığında ise en yüksek oranın %87,4 lisans, en düşük oranın %0,3 doktora düzeyinde olduğu görülmektedir.

1.7. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak iki bölümden oluşan "Öğretim Programları Değerlendirme Aracı" kullanılmıştır. Değerlendirme aracının birinci bölümünde kişisel bilgiler, ikinci bölümünde Daire Başkanlığımız tarafından geliştirilen öğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik toplam 36 madde yer almaktadır. Değerlendirme aracının hazırlık aşamasında literatürdeki öğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik hazırlanan veri toplama araçları incelenmiş, 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulanmakta olan araştırma kapsamındaki öğretim programları tüm boyutları ile ele alınmış ve 30 madde cevapları beşli derecelendirme tipinde, 6 madde ise açık uçlu yazılarak toplam 36 maddelik taslak değerlendirme aracı oluşturulmuştur. Taslak değerlendirme aracı eğitim programları ve öğretim bilim dalında iki uzmana, ölçme ve

değerlendirme bilim dalında bir uzmana gönderilmiş ve görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra ilgili kurul üyelerinin de görüşleri alınarak değerlendirme aracına son şekli verilmiştir.

1.8. Verilerin Toplanması

Değerlendirme aracı; Ankara, Antalya, Balıkesir, Erzurum, Gaziantep İstanbul, İzmir, Kayseri, Malatya, Sakarya, Samsun, Trabzon illerinde resmî okullarda görev yapan ve öğretim programları değerlendirilen dersleri okutan öğretmenlere http://anket.meb.gov.tr adresi üzerinden 19.11.2019-02.12.2019 tarihleri arasında erişime açılmıştır. Değerlendirme aracında kişisel verilerin gizliliğini ihlal eden ya da araçtaki maddeleri cevaplayan kişinin kim olduğunun anlaşılabileceği herhangi bir maddenin yer almadığı beyan edilmiştir.

1.9. Verilerin Analizi

Değerlendirme aracında cevapları beşli derecelendirme tipinde olan verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemlerinden yüzde ve frekans hesaplamaları yapılmıştır. Cevapları açık uçlu olan maddelerin analizinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda içerik analizinde öğretmenlerin ilgili maddelere vermiş olduğu cevaplardan hareketle ifadeler belirli özellikler bağlamında kodlanarak düzenlenmiş ve bu kodlar birleştirilerek kategorilere ulaşılmıştır. Beşli derecelendirme tipinde olan nicel veriler ile açık uçlu olarak ifade edilen nitel veriler ayrı analiz edilmiş ve ilgili verilerin analiz sonuçları karşılaştırılarak uyumluluğuna bakılmıştır.

2. BULGULAR VE YORUM

Değerlendirme aracının uygulanması ile elde edilen verilerin analizlerine ve yorumlarına öncelikle genel değerlendirme biçimde sonrasında öğretim programları bazında yer verilmiştir.

2.1. GENEL DEĞERLENDİRME

2.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARINA GÖRE DEĞERLENDİRME

2.2.1. İlköğretim Kademesinde Değerlendirilen Öğretim Programları

2.2.2. Ortaöğretim Kademesinde Değerlendirilen Öğretim Programları

2.1.Genel Değerlendirme

Araştırma kapsamında gelen öğretmen görüşlerinin değerlendirilen öğretim programlarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2.1 Öğretmen Görüşlerinin Öğretim Programlarına Göre Dağılımı

Öğretim Programları	Frekans	Yüzde
Beden Eğitimi ve Oyun Dersi	733	2,9
Beden Eğitimi ve Spor Dersi	783	3,1
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi	348	1,4
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi	1.242	5,0
Fen Bilimleri Dersi	2.125	8,5
Görsel Sanatlar Dersi	648	2,6
Hayat Bilgisi Dersi	1.201	4,8
İngilizce Dersi	2.209	8,8
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi	76	0,3
Matematik Dersi	3.204	12,8
Müzik Dersi	737	2,9
Sosyal Bilgiler Dersi	1.047	4,2
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi	416	1,7
Teknoloji ve Tasarım Dersi	557	2,2
Trafik Güvenliği Dersi	144	0,6
Türkçe Dersi	4.290	17,2
Ortaöğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi	254	1,0
Ortaöğretim Biyoloji Dersi	398	1,6
Ortaöğretim Coğrafya Dersi	377	1,5
Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi	213	0,9
Ortaöğretim Felsefe Dersi	265	1,1
Ortaöğretim Fizik Dersi	327	1,3
Ortaöğretim Görsel Sanatlar Dersi	101	0,4
Ortaöğretim İngilizce Dersi	629	2,5
Ortaöğretim Kimya Dersi	333	1,3
Ortaöğretim Matematik Dersi	874	3,5
Ortaöğretim Müzik Dersi	149	0,6
Ortaöğretim Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi	14	0,1
Ortaöğretim Tarih Dersi	329	1,3
Ortaöğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi	107	0,4
Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi	876	3,5
Toplam	**25.006**	**100,0**

Tablo 2.1 incelendiğinde öğretmenlerin en çok %17,2 oranla Türkçe dersi, en az %0,1 oranla Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü dersi öğretim programına görüş bildirdiği anlaşılmıştır.

Öğretmen görüşlerinin, cevapları beşli derecelendirme tipinde olan maddelere göre dağılımı aşağıda verilmiştir. Öncelikle öğretim programının "*genel özellik ve amaçlarına*" yönelik maddelere ilişkin öğretmen görüşleri yüzde ve frekans şeklinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.2 Öğretim Programları Değerlendirme Aracı

MADDELER	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum	Toplam
1. Öğretim programı, "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına" ulaşmayı sağlar özelliktedir.	266 1,1	1.417 5,7	8.239 32,9	9.571 38,3	5.513 22,0	25.006 100(%)
2. Öğretim programı, "Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine" uygundur.	189 0,8	1.153 4,6	7.420 29,7	10.312 41,2	5.932 23,7	25.006 100(%)
3. Öğretim programı, çağın koşullarına göre değişen ihtiyaçları karşılar durumdadır.	799 3,2	3.270 13,1	9.632 38,5	7.680 30,7	3.625 14,5	25.006 100(%)
4. Öğretim programında yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olarak belirtilen "kök değerler" öğrenme öğretme sürecinde öğrencilere kazandırılabilir niteliktedir.	610 2,4	2.836 11,4	8.448 33,8	8.662 34,6	4.450 17,8	25.006 100(%)
5. Değerlerimiz ve yetkinlikler, öğretim programının kazandırmaya çalıştığı bilgi, beceri ve davranışlar arasındaki bütünlüğü sağlar niteliktedir.	392 1,6	2.327 9,3	9.174 36,7	8.956 35,8	4.157 16,6	25.006 100(%)
6. Öğretim programında belirlenen beceriler öğrenci özelliklerine uygundur.	623 2,5	2.974 11,9	9.722 38,9	8.307 33,2	3.380 13,5	25.006 100(%)
7. Öğretim programı, öğrencilerin programda belirtilen özel amaçlara ulaşmalarını sağlar niteliktedir.	521 2,1	2.784 11,1	10.107 40,4	8.250 33,0	3.344 13,4	25.006 100(%)

Tablo 2.2'de yer alan öğretmen görüşleri incelendiğinde "*Öğretim programı, 'Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına' ulaşmayı sağlar özelliktedir*." maddesine ilişkin "hiç katılmıyorum" ve "az katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın %6,8, "orta düzeyde

katılıyorum" düzeyindeki oranın %32,9, "çok katılıyorum" ve "tam katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın ise %60,3; "*Öğretim programı, 'Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine' uygundur*." maddesine ilişkin "hiç katılmıyorum" ve "az katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın %5,4, "orta düzeyde katılıyorum" düzeyindeki oranın %29,7, "çok katılıyorum" ve "tam katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın ise %64,9; "*Öğretim programı, çağın koşullarına göre değişen ihtiyaçları karşılar durumdadır*." maddesine ilişkin "hiç katılmıyorum" ve "az katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın %16,3, "orta düzeyde katılıyorum" düzeyindeki oranın %38,5, "çok katılıyorum" ve "tam katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın ise %45,2; "*Öğretim programında yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olarak belirtilen "kök değerler" öğrenme öğretme sürecinde öğrencilere kazandırılabilir niteliktedir*." maddesine ilişkin "hiç katılmıyorum" ve "az katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın %13,8, "orta düzeyde katılıyorum" düzeyindeki oranın %33,8, "çok katılıyorum" ve "tam katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın ise %52,4; "*Değerlerimiz ve yetkinlikler, öğretim programının kazandırmaya çalıştığı bilgi, beceri ve davranışlar arasındaki bütünlüğü sağlar niteliktedir*." maddesine ilişkin "hiç katılmıyorum" ve "az katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın %10,9, "orta düzeyde katılıyorum" düzeyindeki oranın %36,7, "çok katılıyorum" ve "tam katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın ise %52,4; "*Öğretim programında belirlenen beceriler öğrenci özelliklerine uygundur."* maddesine ilişkin "hiç katılmıyorum" ve "az katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın %14,4, "orta düzeyde katılıyorum" düzeyindeki oranın %38,9, "çok katılıyorum" ve "tam katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın ise %46,7; "*Öğretim programı, öğrencilerin programda belirtilen özel amaçlara ulaşmalarını sağlar niteliktedir*." maddesine ilişkin "hiç katılmıyorum" ve "az katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın %13,2, "orta düzeyde katılıyorum" düzeyindeki oranın %40,4, "çok katılıyorum" ve "tam katılıyorum" düzeylerindeki toplam oranın ise %46,4 olduğu görülmektedir. Elde edilen görüşlere göre öğretmenlerin öğretim programının "genel özellik ve amaçlarına" yönelik yazılan maddelerine orta düzey veya üstü düzeyde katıldıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda öğretmenlerin öğretim programlarını, genel özellik ve amaçlara uygun hazırlandığı şeklinde algıladıkları söylenebilir.

Öğretmen görüşlerinin, cevapları beşli derecelendirme tipinde olan maddelere göre dağılımı aşağıda verilmiştir. Öğretim programının "*kazanımları, içeriği, öğretme-öğrenme*

süreci ile ölçme ve değerlendirme yaklaşımına" yönelik maddelere ilişkin öğretmen görüşleri yüzde ve frekans şeklinde sunulmuştur.

Tablo 2.3 Öğretim Programları Değerlendirme Aracı (devamı)

MADDELER	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum	Toplam
8. Öğretim programının uygulanmasından dikkat edilecek hususlar ile ilgili açıklamalar yeterlidir.	396 1,6	2.144 8,6	9.302 37,2	9.629 38,5	3.535 14,1	25.006 100(%)
9. Öğretim programında gerçek hayatla ilişkilendirilmeye yönelik yönlendirmeler yeterlidir.	663 2,7	3.394 13,6	9.691 38,8	8.140 32,6	3.118 12,5	25.006 100(%)
10. Öğretim programının "ölçme ve değerlendirme yaklaşımı" eğitim öğretim sürecine yansıtılabilir niteliktedir.	649 2,6	2.872 11,5	9.681 38,7	8.609 34,4	3.195 12,8	25.006 100(%)
11. Öğretim programı, öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme süreçlerini yapılandırmada gerekli bilgiyi sunar özelliktedir.	441 1,8	2.611 10,4	9.921 39,7	8.781 35,1	3.252 13,0	25.006 100(%)
12. Kazanım sayıları-süre (ünite-zaman) dağılımı uygundur.	1.814 7,3	3.902 15,6	8.184 32,7	7.813 31,2	3.293 13,2	25.006 100(%)
13. "Programın yapısı" açık ve net bir biçimde ifade edilmiştir.	393 1,6	2.285 9,1	8.308 33,2	10.129 40,5	3.891 15,6	25.006 100(%)
14. İçeriğin (tema/öğrenme alanı/alt öğrenme alanı/ünite/konu/kavramların) sınıf düzeylerindeki sıralanışı uygundur.	940 3,8	3.045 12,2	8.696 34,8	8.827 35,3	3.498 14,0	25.006 100(%)
15. İçerik (tema/öğrenme alanı/alt öğrenme alanı/ünite/konu/kavram) kazandırılması gereken çağdaş bilimsel bilgiyi kapsar durumdadır.	581 2,3	2.561 10,2	9.154 36,6	9.169 36,7	3.541 14,2	25.006 100(%)
16. İçerik (tema/öğrenme alanı/alt öğrenme alanı/ünite/konu/kavram/kazanımlar) belirtilen sürede yetişmeyecek kadar yoğundur.	3.333 13,3	4.964 19,9	7.462 29,8	6.103 24,4	3.144 12,6	25.006 100(%)
17. Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	316 1,3	1.224 4,9	5.954 23,8	11.381 45,5	6.131 24,5	25.006 100(%)
19. Kazanım ifadeleri tema/öğrenme alanı/alt öğrenme alanı/ünite/konu/kavramlarla tutarlı olacak şekilde yazılmıştır.	175 0,7	1.165 4,7	7.701 30,8	11.592 46,4	4.373 17,5	25.006 100(%)

MADDELER	Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum	Toplam
20. Kazanım açıklamaları, açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.	178 0,7	1.168 4,7	6.946 27,8	11.977 47,9	4.737 18,9	25.006 100(%)
21. Kazanımlar ile açıklamaları arasındaki ilişki anlaşılırdır.	161 0,6	1.117 4,5	7.125 28,5	12.041 48,2	4.562 18,2	25.006 100(%)
22. Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	434 1,7	1632 6,5	6996 28,0	10921 43,7	5023 20,1	25006 100(%)
24. Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	492 2,0	1.482 5,9	6.740 27,0	11.352 45,4	4.940 19,8	25.006 100(%)
26. Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	429 1,7	1.961 7,8	8.602 34,4	9.627 38,5	4.387 17,5	25.006 100(%)
28. Kazanımlar, öngörülen sürede tamamlanabilecek niteliktedir.	1.171 4,7	2.955 11,8	8.587 34,3	8.640 34,6	3.653 14,6	25.006 100(%)
29. Kazanımlar, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun niteliktedir.	388 1,6	2.236 8,9	9.196 36,8	9.676 38,7	3.510 14,0	25.006 100(%)
30. Üst düzey düşünme becerilerinin kullanılmasını gerektirecek kazanım sayıları yeterlidir.	643 2,6	2.928 11,7	9.376 37,5	8.830 35,3	3.229 12,9	25.006 100(%)
31. Sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanım ve açıklamalar, gereksiz tekrarlardan arınık ve birbirini tamamlayacak şekilde ifade edilmiştir.	566 2,3	2.103 8,4	8.762 35,0	9.927 39,7	3.648 14,6	25.006 100(%)
32. Kazanım ifadeleri ölçülebilir niteliktedir.	233 0,9	1.474 5,9	8.470 33,9	10.990 43,9	3.839 15,4	25.006 100(%)
33. Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	6.381 25,5	4.913 19,6	6.853 27,4	4.892 19,6	1.967 7,9	25.006 100(%)
35. Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	8.883 35,5	5.061 20,2	5.977 23,9	3.562 14,2	1.523 6,1	25.006 100(%)

Tablo 2.3'te yer alan öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin öğretim programının "kazanımları, içeriği, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme ve değerlendirme yaklaşımına" yönelik yazılan maddelerine genel olarak orta düzey veya üstü düzeyde katıldıkları anlaşılmaktadır. Fakat "*16. "İçerik (tema / öğrenme alanı / alt öğrenme alanı / ünite / konu / kavram / kazanımlar) belirtilen sürede yetişmeyecek kadar yoğundur."*

maddesine ilişkin düzeylerdeki oran dağılımlarının genelden nispeten farklı olduğu yani "hiç katılmıyorum" ve "az katılıyorum" düzeylerindeki oranların diğer maddelerin söz konusu düzeylerdeki oranlarından fazla olduğu; "*33. Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır."* ile "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır."* maddelerine ilişkin düzeylerdeki oran dağılımların ise orta düzey veya altı düzeylerde yoğunlaştığı görülmektedir. Buradan öğretmenlerin öğretim programlarına ekleme ve çıkarılma yapılması konusunda yazılan maddelere görece daha az katıldıkları fakat öğretim programlarının kazanımları, içeriği, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ile ilgili yazılan diğer maddelere daha çok katıldıkları söylenebilir.

2.2. Öğretim Programlarına Göre Değerlendirme

Değerlendirme aracının uygulanması ile elde edilen verilerin analizlerine ve yorumlarına kademelere göre değerlendirilen öğretim programları bazında yer verilmiştir. Değerlendirme aracında cevapları beşli derecelendirme tipinde olan 6 madde (17, 22, 24, 26, 33, 35) ile aynı maddelerin açık uçlu cevap gerektiren 6 maddesi (18, 23, 25, 27, 34, 36) aşağıda analiz edilmiştir.

2.2.1. İlköğretim Kademesinde Değerlendirilen Öğretim Programları

İlköğretim kademesinde 16 dersin öğretim programının değerlendirilmesine yönelik toplam 17.027 görüş gelmiş olup toplam görüşün %68,1'ine denk gelmektedir. Bu kademede gelen öğretmen görüşlerinin değerlendirilen öğretim programlarına göre dağılımını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Grafik 2.1 Öğretmen Görüşlerinin İlköğretim Kademesindeki Öğretim Programlarına Göre Dağılımı

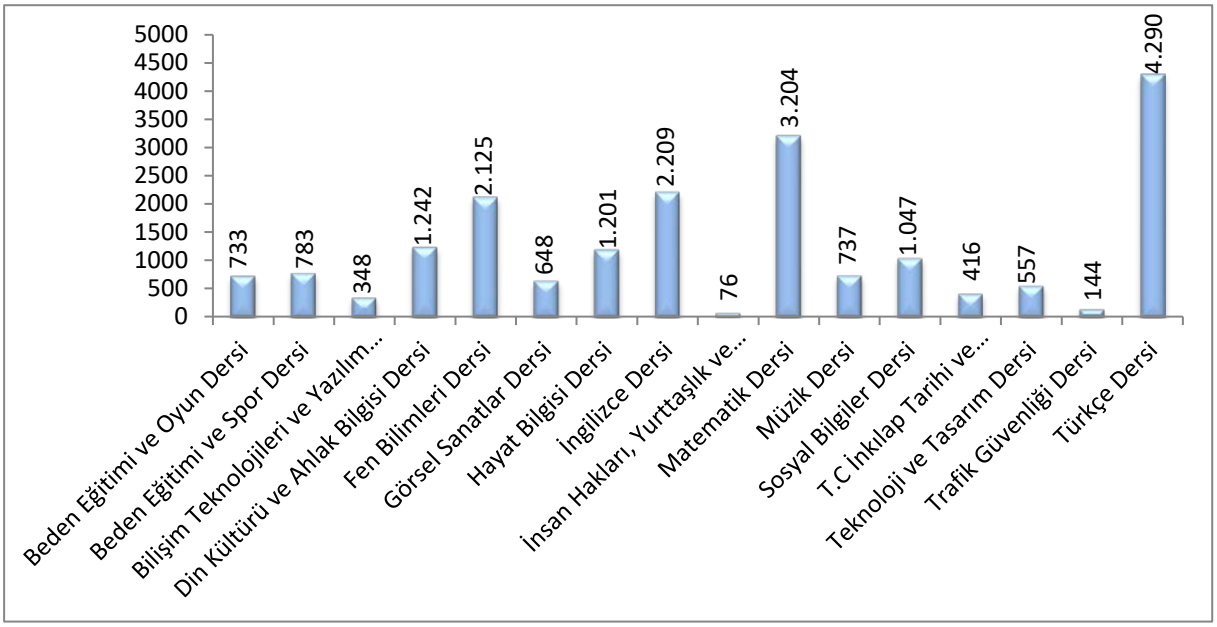

Grafik incelendiğinde ilköğretim kademesinde öğretmenlerin en çok Türkçe, Matematik, İngilizce dersi; en az ise İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Trafik Güvenliği, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersi öğretim programlarını değerlendirdikleri görülmektedir.

2.2.1.1. Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı

Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *733* olup toplam görüş sayısının *%2,9*'una denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.4 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	17	2,3
	6-10	86	11,7
	11-15	159	21,7
	16-20	125	17,1
	21 ve üzeri	346	47,2
	Toplam	733	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	78	10,6
	Lisans	626	85,4
	Yüksek Lisans	29	4,0
	Doktora	0	0,0
	Toplam	733	100,0

Tablo 2.4 incelendiğinde Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %2,3'ünün 1-5 yıl, %11,7'sinin 6-10 yıl, %21,7'sinin 11-15 yıl, %17,1'inin 16-20 yıl, %47,2'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %10,6'sının ön lisans, %85,4'ünün lisans, %4'ünün yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Doktora mezunu öğretmen bulunmamaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.5 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**11**	**2**	**46**	**6**	**182**	**24**	**313**	**43**	**181**	**25**	**733**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	11	2	30	4	202	28	340	46	150	20	733	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**8**	**1**	**30**	**4**	**207**	**28**	**348**	**48**	**140**	**19**	**733**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	10	1	34	5	223	30	312	43	154	21	733	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**169**	**23**	**117**	**16**	**208**	**28**	**162**	**22**	**77**	**11**	**733**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	235	33	127	17	194	26	124	17	53	7	733	100

Tablo 2.5 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 494, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 182, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 57; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 490, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 202, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 41; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 488, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 207, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 38; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 466, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 223, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 44; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 239, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 208, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 286; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 177, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 194, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 362'dir.

Tablo 2.6 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**400**	**54**	**80**	**11**	**253**	**35**	**733**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	366	50	74	10	293	40	733	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**391**	**53**	**63**	**9**	**279**	**38**	**733**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	246	34	114	16	373	50	733	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**325**	**44**	**129**	**18**	**279**	**38**	**733**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	358	49	116	16	259	35	733	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.6'daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin; 400'ü (%54) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %50'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %53'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %34'ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %44'ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %49'u ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.7 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 227	*Beden Eğitimi ve Oyun dersi kazanımlarında anlaşılmayan herhangi bir ifade yoktur.*
Beden Eğitimi ve Oyun 342	*Kazanımlar açık ve anlaşılır*
Beden Eğitimi ve Oyun 724	*BO.3.1.1.3. Çeşitli nesnelerin üzerinde dengeleme hareketlerini yapar. Dengeleme hareketleri, başlangıç ve duruş pozisyonları dikkate alınarak, açıkça anlatılmıştır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 433	*Herhangi bir sorun göremedim. Sınırlar net ve açık şekilde belirtilmiştir*
Beden Eğitimi ve Oyun 485	*Net çizilmiş.*
Beden Eğitimi ve Oyun 646	*Çok katılıyorum. BO 1.1.1.1, BO 1.1.1.2, BO 1.1.1.3, BO 1.1.1.4, BO 1.1.1.5 Renkli kartlarla yapılacak etkinlikler açıklanmıştır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 5	*Öncelik ve sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Beden Eğitimi ve Oyun 18	*Kazanımlar sıralaması uygundur*
Beden Eğitimi ve Oyun 725	*1.1.2.1 ve 1.1.2.2 arasındaki devamlılık*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 9	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal, psikomotor alanlara yer verilmiştir*
Beden Eğitimi ve Oyun 414	*Kazanımlar psikomotor ağırlıklı olsa da bilişsel ve duyusal da vardır.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 16	*Eklenmesi gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Beden Eğitimi ve Oyun 375	*Kazanım eklemeye gerek yoktur.*
Beden Eğitimi ve Oyun 661	*Konu anlatımlarında kazanımlar yeterli düzeydedir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 12	*Gayet iyi*
Beden Eğitimi ve Oyun 324	*Konu anlatımında bana göre çıkarılacak bir kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Beden Eğitimi ve Oyun 348	*Tüm kazanımlar yerinde ve uygun*

Tablo 2.7'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Beden Eğitimi ve Oyun 12, Beden Eğitimi ve Oyun 669, Beden Eğitimi ve Oyun 723 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Beden Eğitimi ve Oyun 5, Beden Eğitimi ve Oyun 234, Beden Eğitimi ve Oyun 482 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Beden Eğitimi ve Oyun 20, Beden Eğitimi ve Oyun 98, Beden Eğitimi ve Oyun 341 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Beden Eğitimi ve Oyun 318, Beden Eğitimi ve Oyun 444, Beden Eğitimi ve Oyun 503 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Beden Eğitimi ve Oyun 361, Beden Eğitimi ve Oyun 440, Beden Eğitimi ve Oyun 661 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Beden Eğitimi ve Oyun 1, Beden Eğitimi ve Oyun 160, Beden Eğitimi ve Oyun 346 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.6'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 80'i (%11) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %10'u kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %9'u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %16'sı kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %18'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %16'sı ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.8 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 178	*Fiziki şart uygun değil kazanımlara.*
Beden Eğitimi ve Oyun 196	*Kazanım ifadelerinin açık anlaşılır olması yeterli değil uygulama alanı yetersiz ise kazanımın amaca ulaşması zorlaşır.*
Beden Eğitimi ve Oyun 200	*Okul imkânları uygun değildir*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 151	*Kazanımlar net olarak kısmen belirtilmiş*
Beden Eğitimi ve Oyun 222	*Kazanımların bazıları net bir şekilde belli olmayabiliyor*
Beden Eğitimi ve Oyun 289	*Sınırlılıklar yeterli netlikte değildir.*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 3	*Yer değiştirme hareketlerini vücut, alan farkındalığı ve hareket ilişkilerini kullanarak yapar. Alan farkındalığı öğrenilmeden kullanılması isteniyor.*
Beden Eğitimi ve Oyun 36	*Bazı konularda sıra çok iyi iken bazı konularda sıra düzenlenmeli.*
Beden Eğitimi ve Oyun 176	*BO.3.2.1.1. Seçtiği oyun ve fiziki etkinliklere düzenli olarak katılır. (Bütün etkinliklere isteyerek katılır şeklinde olmalı)*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 3	*Duyuşsal alanlara yeterince yer verilmemiş.*
Beden Eğitimi ve Oyun 275	*Psikomotor alanına daha çok yer verilebilir*
Beden Eğitimi ve Oyun 322	*Bilişsel alanda temel güvenlik ön bilgilerini harekete geçirecek kazanımlar artırılabilir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 463	*Eklenmesi gereken kazanımlardan ziyade altyapı eksikliği bulunmaktadır. Zaten var olan kazanımları uygulamak için yeterli imkânımız bulunmamaktadır.*
Beden Eğitimi ve Oyun 466	*Okullardaki olanakların yetersizliği spor salonu gibi…*
Beden Eğitimi ve Oyun 733	*Öğrencilerin durumuna göre, çevresel faktörler de işin içine dâhil edilmeli.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Oyun 182	*Tekrar eden kazanımlar vardır.*
Beden Eğitimi ve Oyun 478	*Geçmişte belki geçerliliği olan ancak günümüzde farklılaşan eğitim programlarına uyum sağlamak amacıyla bazı kazanımların çıkarılması gerektiğini düşünüyorum.*
Beden Eğitimi ve Oyun 483	*Çevrenin ve okul şartlarına göre uygulanmayacak kazanımlar çıkarılabilir.*

Tablo 2.8'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da örneklerini kazanım bazında gerekçeli sundukları görülmektedir. Olumsuz görüşler incelendiğinde öğretmenlerin doğrudan öğretim programı ile ilgili sundukları görüşlerin az olduğu, programın eğitim durumları ögesi kapsamında öğrenciyi etkileme gücüne sahip olan resmî öğretim programı dışındaki değişkenlere sıklıkla değindikleri görülmektedir. Eğitim ve öğretim sürecinin bütünsel olarak ele alınması gerekliliği dikkate alındığında fiziksel donanımların yetersizliği noktasında öğretmenlerin özellikle spor salonu, materyal eksikliği konularını programın diğer temel ögelerine yönelik hususlardan daha fazla vurguladıkları söylenebilir. Beden Eğitimi ve Oyun 466 kodlu öğretmenin dile getirdiği spor salonu ve materyal eksikliği vb. durumları içeren okullardaki olanakların yetersizliği düşüncesi Beden Eğitimi ve Oyun 126, Beden Eğitimi ve Oyun 178, Beden Eğitimi ve Oyun 196, Beden Eğitimi ve Oyun 200, Beden Eğitimi ve Oyun 209, Beden Eğitimi ve Oyun 463, Beden Eğitimi ve Oyun 480, Beden Eğitimi ve Oyun 488, Beden Eğitimi ve Oyun 733 kodlu bazı öğretmenler tarafından da sıklıkla belirtilmiştir. Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı'nda hedeflere ulaşabilmek için kişisel ve kurumsal paydaşlarla iş birliği yapılabileceği belirtilmekle birlikte söz konusu yetersizlikler, gerçekleştirilecek çalışmalarda ele alınabilecek hususlardandır. Beden Eğitimi ve Oyun 99, Beden Eğitimi ve Oyun 151, Beden Eğitimi ve Oyun 163, Beden Eğitimi ve Oyun 222, Beden Eğitimi ve Oyun 289 kodlu bazı öğretmenler ise kazanım sınırlılıklarının net olarak çizilmediğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ancak öğretmenlerin görüşlerinde "bazı kazanımlar", "kazanımlar" vb. gibi genel ifadeler kullanmaları, ilgili kazanımların net olarak anlaşılamamasına neden olmuştur. Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini düşünen Beden Eğitimi ve Oyun 36, Beden Eğitimi ve Oyun 474, Beden Eğitimi ve Oyun 478 gibi bazı öğretmenlerin görüşenlerinde de ilgili hususların net olarak belirtilmeme durumuna sıklıkla rastlanmıştır. Bununla birlikte Beden Eğitimi ve Oyun ve 3 Beden Eğitimi ve Oyun kodlu 176 öğretmenlerin kazanımların öncelik sonralık ilişkisi hakkındaki düşünceleri öğretim programı güncelleme çalışmalarında, programın bütünsel yapısı göz önünde bulundurularak incelenebilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Beden Eğitimi ve Oyun 3, Beden Eğitimi ve Oyun 517, Beden Eğitimi ve Oyun 669 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini; Beden Eğitimi ve Oyun 38, Beden Eğitimi ve Oyun 46, Beden Eğitimi ve Oyun 127, Beden Eğitimi ve Oyun 275 gibi bazı öğretmenler

psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini; Beden Eğitimi ve Oyun 179, Beden Eğitimi ve Oyun 268, Beden Eğitimi ve Oyun 273, Beden Eğitimi ve Oyun 322 gibi bazı öğretmenler bilişsel alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Kazanımların alanlara göre sınıflamalarına yönelik diğer olumsuz görüşlere bakıldığında Beden Eğitimi ve Oyun 186, Beden Eğitimi ve Oyun 445, Beden Eğitimi ve Oyun 460 gibi bazı öğretmenler kazanımlarda birden fazla sınıflama alanına makul düzeyde yer verilmediğini düşündüklerini ifade etmiştir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

Bazı öğretmenlerce belirtilen diğer olumsuz görüş örneklerinden bir diğeri Beden Eğitimi ve Oyun 182 kodlu öğretmen tarafından söylenen *"Tekrar eden kazanımlar vardır."* ifadesidir. Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı incelendiğinde bütünsel, bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarıyla birlikte farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanım ile açıklamalarına da yer verildiği, bu durumun programın genel yapısı ve yaklaşımıyla ilişkili olduğu görülecektir. Açıklamalı görüş kapsamında bazı kazanımlar için benimsenen sarmal yapının öğretmenlerce uygun bulunmadığı ifade edilebilir. Ayrıca programda öğrencilerin oyun ve fiziki etkinliklerle ilgili gelişim özelliklerinin dikkate alınarak okula özgü uyarlamalar yapılabileceği ifade edilmektedir. Beden Eğitimi ve Oyun 483 kodlu öğretmenin "*Çevrenin ve okul şartlarına göre uygulanmayacak kazanımlar çıkarılabilir."* kazanımının programdan çıkarılabileceğine dair görüşü ve bu görüşe benzer diğer görüşler, öğretmenler tarafından programın bütünsel olarak ele alınmadığı düşüncesine neden olmuştur.

Genel olarak Tablo 2.5'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.6'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.5'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 494 (%68); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 182 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 57 (%8) iken; Tablo 2.6'da 400 (%54) kişi olumlu, 80 (%11) kişi olumsuz, 253 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.5'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 490 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 202 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 41 (%6) iken; Tablo 2.6'da 366 (%50) kişi olumlu, 74 (%10) kişi olumsuz, 293 (%40) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısının (%50) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Nitekim öğretmenlerin çoğunluğunda kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.5'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 488 (%67); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 207 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 38 (%5) iken; Tablo 2.6'da 391 (%53) kişi olumlu, 63 (%9) kişi olumsuz, 279 (%38) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%67) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%53) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunun kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği düşüncesinde hem fikir oldukları belirtilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.5'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 466 (%64); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 223 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 44 (%6) iken; Tablo 2.6'da 246 (%34) kişi olumlu, 114 (%16) kişi olumsuz, 373 (%50) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%64) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin yarısının (%50) program dışında görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.5'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 239 (%33); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 208 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 286 (%39) iken; Tablo 2.6'da 325 (%44) kişi olumlu, 129 (%18) kişi olumsuz, 279 (%38) kişi ise program dışında

görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin en büyük oranda (%39) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%44) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.5'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 177 (%24); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 194 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 362 (%50) iken; Tablo 2.6'da 358 (%49) kişi olumlu, 116 (%16) kişi olumsuz, 259 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısının (%50) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin görüşlere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.2. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *783* olup toplam görüş sayısının *%3,1'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.9 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	83	10,6
	6-10	225	28,7
	11-15	159	20,3
	16-20	117	14,9
	21 ve üzeri	199	25,4
	Toplam	783	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	3	0,4
	Lisans	731	93,4
	Yüksek Lisans	44	5,6
	Doktora	5	0,6
	Toplam	783	100,0

Tablo 2.9 incelendiğinde Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %10,6'sının 1-5 yıl, %28,7'sinin 6-10 yıl, %20,3'ünün 11-15 yıl, %14,9'unun 16-20 yıl, %25,4'ünün ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,4'ünün ön lisans, %93,4'ünün lisans, %5,6'sının yüksek lisans, %0,6'sının doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 6-10 yıl olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.10 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**11**	**1**	**33**	**4**	**207**	**27**	**345**	**44**	**187**	**24**	**783**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	10	1	43	5	246	31	327	43	157	20	783	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**10**	**1**	**25**	**3**	**225**	**29**	**357**	**46**	**166**	**21**	**783**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	15	2	36	5	234	30	333	42	165	21	783	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**132**	**17**	**136**	**17**	**243**	**31**	**204**	**26**	**68**	**9**	**783**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	217	28	143	18	227	29	150	19	46	6	783	100

Tablo 2.10 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 532, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 207, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 44; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 484, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 246, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 523, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 225, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 35; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 498, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 234, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 51; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 272, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 243, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 268; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 196, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 227, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 360'tır.

Tablo 2.11 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**467**	**60**	**71**	**9**	**245**	**31**	**783**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	426	55	73	9	284	36	783	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**458**	**58**	**67**	**9**	**258**	**33**	**783**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	419	54	79	10	285	36	783	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**331**	**42**	**187**	**24**	**265**	**34**	**783**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	351	44	161	21	271	35	783	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.11'deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 467'si (%60) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %55'i kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %58'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %54'ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %42'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %44'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.12 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 189	*Kazanımda yapılması istenen becerilerin ne olduğu ve nasıl yapılması gerektiği açık ve nettir*
Beden Eğitimi ve Spor 290	*8.1.1.1 çeşitli sporlara özgü hareket becerilerini geliştirir. Net bir anlatım olmuş*
Beden Eğitimi ve Spor 478	*Tüm kazanımlar açık ve anlaşılırdır*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 161	*Sınırları bellidir.*
Beden Eğitimi ve Spor 183	*Kazanımların ne olacağı ne kadar olacağı nettir*
Beden Eğitimi ve Spor 248	*Kazanımların sınırlılıkları nettir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 216	*6.1.2.3/6.1.1.3/6.1.2.5 öncelik sıralaması uygun*
Beden Eğitimi ve Spor 469	*Öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir. Çocuğa ilk önce top sürme sonra paslaşma öğretilir.*
Beden Eğitimi ve Spor 581	*Sıralamada öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 310	*Bu alanlara makul ve yeterli düzeyde yer verilmiştir.*
Beden Eğitimi ve Spor 322	*Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alan geliştirilmesine özen gösterilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 231	*Eklenmesi gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum*
Beden Eğitimi ve Spor 390	*Bütünlük sağlamak için kazanımların yeterli olduğunu düşünüyorum.*
Beden Eğitimi ve Spor 414	*Bana göre hazırlanan programdaki kazanımlar yeterli düzeydedir.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 487	*Çıkarılması gereken bir kazanım yoktur*
Beden Eğitimi ve Spor 503	*Kazanımlar elde edilebilir ve ölçülebilir, çıkarılması gereken kazamım olduğunu düşünmüyorum*
Beden Eğitimi ve Spor 528	*Çıkarılması gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum*

Tablo 2.12'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Beden Eğitimi ve Spor 384, Beden Eğitimi ve Spor 564, Beden Eğitimi ve Spor 684 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Beden Eğitimi ve Spor 399, Beden Eğitimi ve Spor 550, Beden Eğitimi ve Spor 696 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Beden Eğitimi ve Spor 581, Beden Eğitimi ve Spor 623, Beden Eğitimi ve Spor 767 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Beden Eğitimi ve Spor 546, Beden Eğitimi ve Spor 589, Beden Eğitimi ve Spor 633 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Beden Eğitimi ve Spor 460, Beden Eğitimi ve Spor 564, Beden Eğitimi ve Spor 769 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Beden Eğitimi ve Spor 388, Beden Eğitimi ve Spor 492, Beden Eğitimi ve Spor 472 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.11'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 71'i (%9) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %9'u kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %9'u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %10'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %24'ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %21'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu

anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.13 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 519	*5.1.1.5 Temel jimnastik hareketlerini yapar. Jimnastikte duruşlar, yuvarlanmalar, vücut transferi ve yön değişikliği, geçişler ve bağlantılar vb. hareketler örnek olarak gösterilebilir.*
Beden Eğitimi ve Spor 534	*Çünkü kazanım açık olsa da spor alanlarımız kısıtlı olması.*
Beden Eğitimi ve Spor 690	*Kazanım ifadelerinin okulun fiziksel yapısı, öğrenci motor özellikleri, iklim yapısı ve mali duruma göre alt ifadelerin tanımlanması.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 277	*Kazanım sınırlılıkları kapsam anlamında daha da netleştirilebilir.*
Beden Eğitimi ve Spor 520	*Net bir şekilde çizilmemiştir.*
Beden Eğitimi ve Spor 636	*Kazanımların sınırlılıkları çizilmiş olsa da yeterli değildir*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 521	*Kazanımlar spor dalına ve hava koşullarına göre değiştirilebilir.*
Beden Eğitimi ve Spor 677	*Yeterli araç gereç donanım eksikliği*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 516	*Duyuşsal ve psikomotor alanlara biraz daha yoğunluk verilse iyi olur*
Beden Eğitimi ve Spor 517	*Bilişsel alana fazla yer verildiğini düşünüyorum. Dersimizin gereği çocuk oyunla daha kolay öğrenebildi için bilişsel alan becerilerine daha az yer verilebilir.*
Beden Eğitimi ve Spor 646	*Duyuşsal alana makul düzeyde yer verilmemiştir*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 620	*Bölgesel plan yapılıp mevsim şartlarına uygun olmalı*
Beden Eğitimi ve Spor 622	*Eklenebilir.*
Beden Eğitimi ve Spor 680	*Süreç ve koşullara uygun olarak esnek kazanımlar olabilir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 545	*Bazı kazanımlar çıkartılabilir.*
Beden Eğitimi ve Spor 550	*Çıkarılması gereken kazanım yoktur ancak kazanımların gerçekleştirilmesi için okullara araç gereç desteği sağlanması gerekir.*
Beden Eğitimi ve Spor 629	*Okulların farklı fiziki şartlarına göre bazı kazanımlar eklenebilir ya da çıkarılabilir.*

Tablo 2.13'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da örneklerini kazanım bazında gerekçeli sundukları görülmektedir. Olumsuz görüşler incelendiğinde öğretmenlerin doğrudan öğretim programı ile ilgili sundukları görüşlerin az olduğu, öğrenme ve öğretme sürecinin resmî program dışındaki boyutlarından fiziksel donanımların yetersizliğine dikkat çektikleri özellikle spor salonu ve materyal eksikliği gibi konuları programın temel ögelerine yönelik hususlardan daha fazla vurguladıkları söylenebilir. Spor salonu ve materyal eksikliği vb. durumları içeren okullardaki olanakların yetersizliği düşüncesi Beden Eğitimi ve Spor

534, Beden Eğitimi ve Spor 559, Beden Eğitimi ve Spor 661, Beden Eğitimi ve Spor 676, Beden Eğitimi ve Spor 690 gibi bazı öğretmenler tarafından da belirtilmiştir. Beden Eğitimi ve Spor 519 kodlu öğretmen görüşü programın bütünsel yapısı dikkate alınarak gerçekleştirilecek çalışmalarda incelebilecektir.

Öğretim programı için bölgesel planlama yapılması, okulun fiziki şartlarının dikkate alınması, programın esnekliğinin sağlanması ile ilgili görüşler de öğretmenler tarafından sıklıkla ifade edilmiştir. Okulun ve bölgenin şartlarına uygun olarak esnek bir program tasarlanabileceği Beden Eğitimi ve Spor 521, Beden Eğitimi ve Spor 550, Beden Eğitimi ve Spor 620, Beden Eğitimi ve Spor 629, Beden Eğitimi ve Spor 664, Beden Eğitimi ve Spor 677, Beden Eğitimi ve Spor 678, Beden Eğitimi ve Spor 680, Beden Eğitimi ve Spor 692 gibi bazı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı incelendiğinde programın temel ilkeleri doğrultusunda ortaokul öğrencilerinin gelişim özellikleri dikkate alınarak okula özgü uyarlamalar yapılabileceği ifade edilmektedir. Programın uygulanmasına yönelik programda ifade edilen bu esnekliğin öğretmenlerce gözden kaçırıldığı söylenebilir. Beden Eğitimi ve Spor 277, Beden Eğitimi ve Spor 520, Beden Eğitimi ve Spor 545, Beden Eğitimi ve Spor 622, Beden Eğitimi ve Spor 636 gibi bazı öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği görülmüştür. Bu durum hangi kazanım ya da kazanımlara görüş bildirildiği noktasında belirsizliğe neden olmuştur.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri anlaşılmaktadır. Beden Eğitimi ve Spor 159, Beden Eğitimi ve Spor 646, Beden Eğitimi ve Spor 680, Beden Eğitimi ve Spor 770 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini; Beden Eğitimi ve Spor 163, Beden Eğitimi ve Spor 191, Beden Eğitimi ve Spor 311 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini; Beden Eğitimi ve Spor 482, Beden Eğitimi ve Spor 518, Beden Eğitimi ve Oyun 519 gibi bazı öğretmenler ise bilişsel alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Hatta bu konudaki diğer olumsuz görüşlere bakıldığında Beden Eğitimi ve Spor 516, Beden Eğitimi ve Spor 528, Beden Eğitimi ve Spor 541 gibi bazı öğretmenlerin birden fazla alana makul düzeyde yer verilmediğini düşündüğü gözlenmiştir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

Genel olarak Tablo 2.10'daki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.11'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.10'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 532 (%68); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 207 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 44 (%5) iken; Tablo 2.11'de 467 (%60) kişi olumlu, 71 (%9) kişi olumsuz, 245 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%60) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.10'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 484 (%63); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 246 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53 (%6) iken; Tablo 2.11'de 426 (%55) kişi olumlu, 73 (%9) kişi olumsuz, 284 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%63) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.10'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 523 (%67); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 225 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 35 (%4) iken; Tablo 2.11'de 458 (%58) kişi olumlu, 67 (%9) kişi olumsuz, 258 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%67) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.10'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 498 (%63); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 234 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 51 (%7) iken; Tablo

2.11'de 419 (%54) kişi olumlu, 79 (%10) kişi olumsuz, 285 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%63) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) olumlu görüşlerde yoğunlaştığı yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.10'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 272 (%35); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 243 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 268 (%34) iken; Tablo 2.11'de 331 (%42) kişi olumlu, 187 (%24) kişi olumsuz, 265 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin ilgili maddeye yönelik belirtikleri düzeylerde net bir ayrım yapılamadığı fakat açıklamalarda büyük oranda (%44) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.10'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 196 (%25); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 227 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 360 (%46) iken; Tablo 2.11'de 351 (%44) kişi olumlu, 161 (%21) kişi olumsuz, 271 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısına yakınının (%46) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranın (%44) olumlu görüşte yoğunlaştığı yani öğretmenlerin konu anlatımları dikkate alındığında öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri dile getirilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin görüşlere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında

kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.3. Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *348* olup toplam görüş sayısının *%1,4'üne* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.14 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	68	19,5
	6-10	106	30,5
	11-15	139	39,9
	16-20	32	9,2
	21 ve üzeri	3	0,9
	Toplam	348	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	2	0,6
	Lisans	307	88,2
	Yüksek Lisans	37	10,6
	Doktora	2	0,6
	Toplam	348	100,0

Tablo 2.14 incelendiğinde Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %19,5'inin 1-5 yıl, %30,5'inin 6-10 yıl, %39,9'unun 11-15 yıl, %9,2'sinin 16-20 yıl, %0,9'unun ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,6'sının ön lisans, %88,2'sinin lisans, %10,6'sının yüksek lisans, %0,6'sının doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 11-15 yıl olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.15 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**1**	**0**	**13**	**4**	**73**	**21**	**165**	**47**	**96**	**28**	**348**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	5	1	22	6	87	25	160	47	74	21	348	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**2**	**1**	**14**	**4**	**64**	**18**	**176**	**51**	**92**	**26**	**348**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	4	1	20	6	88	25	156	45	80	23	348	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**84**	**24**	**86**	**25**	**83**	**24**	**67**	**19**	**28**	**8**	**348**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	110	32	83	23	86	25	45	13	24	7	348	100

Tablo 2.15 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 261, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 73, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 14; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 234, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 87, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 27; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 268, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 64, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 16; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 236, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 88, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 24; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 95, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 83, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 170;

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 69, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 86, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 193'tür.

Tablo 2.16 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**204**	**58**	**41**	**12**	**103**	**30**	**348**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	157	45	47	14	144	41	348	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**193**	**55**	**37**	**11**	**118**	**34**	**348**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	128	37	84	24	136	39	348	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**127**	**37**	**113**	**32**	**108**	**31**	**348**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	150	43	93	27	105	30	348	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.16'daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 204'ü (%58) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %45'i kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %55'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %37'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %37'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %43'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.17 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 30	*Kazanımların ne demek istediğini açık bir şekilde anlıyoruz.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 41	*BT5.5.2.7 Karar yapılarını içeren algoritmalar geliştirir. Burada öğrenciden beklenen tam olarak açıklanmıştır.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 77	*Kazanım ifadeleri konuya uygun olarak açık ve anlaşılırdır.*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 25	*Kazanım sınırlılıkları net bir biçimle çizilmiştir. Anlaşılır ve belirleyicidir.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 76	*Kazanımların sınırları bellidir. Yanlış anlaşılacak bir duruma rastlanmamaktadır. Sınırlar belli olmasına rağmen öğrenme adımını öğretecek kadar da kapsayıcıdır.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 215	*BT.5.4.1.1. Görüntü dosyası biçimlerini bilir. Örneğin bu kazanımda sadece görüntü dosyası diyerek sınırlandırma yapmıştır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 40	*Tüm kazanımlarda önce ve sonra verilecek kazanımlar önem sırasına göre verilmiştir.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 46	*Kazınım sıralamaları uygundur.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 133	*BT.5.1.3.1. Elektronik ortamda veri yönetiminin önemini fark eder.* *BT.5.1.3.2. Temel dosya ve klasör yönetim işlemlerini yapar. Bu kazanımlarda öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 92	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir. Ders içeriği ile ilgili olarak daha çok bilişsel düzey etkindir.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 204	*Her alana makul düzeyde yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 19	*Konu anlatımları yeterlidir*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 23	*Eklenmesi gerekli kazanım yoktur.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 209	*Kazanımlara göre sürenin yetişmeme ihtimali oluşacağından yeni kazanım eklenmesine katılmıyorum*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 20	*Gelişen teknoloji ile sonradan çıkarılması gereken kazanımlar olabilir. Şu anda çıkarılması gereken kazanım yoktur.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 50	*Kazanımlar yeterli ve gerekli olup çıkarılması gereken kazanım bulunmamaktadır.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 128	*Herhangi bir kazanımın çıkarılmasına gerek yok*

Tablo 2.17'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 8, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 70, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 199 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 7, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 75, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 109 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 19, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 104, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 210 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 55, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 147, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 252 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 17, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 63, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 149 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 34, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 93, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 129 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.16'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 41'i (%12) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %14'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %11'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %24'ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %32'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için

“eklenmesi” ve %27’si ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin “Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.” maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.18 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 66	*Ders kitabı kesinlikle olmalıdır.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 238	*Mevcut kazanımlar içinde bulunduğumuz teknolojik çağın gerisindedir, öğretim programı ve kazanım ifadeleri zenginleştirilerek güncellenmelidir.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 267	*Kazanımlar uygulanmaya açık düzeydedir fakat öğrencilere dağıtılan basılmış bir kitabımız olmaması eğitimin kalitesini düşürmektedir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 128	*Kazanım sınırlılıkları biraz daha net çizilebilir word, powerpoint, excel, blok tabanlama gibi konulardaki kazanımlarda.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 131	*Bt sınıfı olmayan okullarımızda dijital ürün oluşturma ünitesinin nasıl işleneceği belirtilmemiştir.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 301	*Hayır. Mesela 6.sınıf Bilişim Dersi şu Kazanımda ?BT.6.4.3.4. Video dosyaları ile ilgili düzenleme işlemlerini yürütür.? diyor. Video dosyası düzenleme işlemi çok uzun ve çok özellikli bir işlem. Bunun ne kadarını öğrencinin öğrenmesi gerektiğiyle ilgili bir sınırlama yok.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 220	*Bazı sıralamaların düzeltilmesi gerekiyor.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 221	*Birkaç ünite dışında dikkat edilmiştir*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 287	*Her zaman bu sıralamaya dikkat edilemeyebiliyor*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 75	*Bilişsel alan oldukça fazla diğer alanlarda gelişmeye ihtiyaç var*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 292	*Duyuşsal ve psikomotor alanlarda bilişsele göre az.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 107	*Program biraz yoğun. Hem 5 te em de 6 da tekrar edilen teorik konular var. En azından temel ofis programları 5. sınıfa yayılabilir. 6. sınıfta daha fazla programlama anlatılabilir.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 126	*Dersimizde robotik kodlama ile ilgili kazanımların olması gerekiyor. Ülkemizin çağın gerisinde kalmaması için buna daha fazla ağırlık verilmesi gerekli.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 283	*Kazanımlar kendi branşım için çağa uygun değildir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 205	*Bazı konular her sene tekrar edilmiştir bunlar kaldırılabilir*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 207	*Etik ve güvenlik konusuna daha az süre verilebilir. Diğer kazanım içerikleri daha yoğun.*
Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 217	*6. sınıflarda "teknoloji bağımlılığı" konusunda verilen ifadelerin (fomo, nomofobi vb) gereksiz olduğunu düşünüyorum.*

Tablo 2.18'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da örneklerini kazanım bazında gerekçeli sundukları görülmektedir. Bazı olumsuz öğretmen görüşlerinin ise belli konularda yoğunlaştığı durumlar göze çarpmaktadır. Örneğin Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 205 kodlu öğretmen tarafından belirtilen bazı konuların her sene tekrar ettiği görüşü Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 239, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 252 gibi bazı öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. Fakat ilgili öğretim programının ünite temelli yaklaşımı esas aldığı dikkate alındığında belirli kazanımların, farklı sınıf seviyelerinde öğrencilerin düzeyine göre kendi ürünlerini ve projelerini geliştirmelerine olanak sağlayan

problem çözme ve proje tabanlı öğretim yaklaşımlarını uygulamaya imkân tanıdığı anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle belirli kazanımların farklı sınıf seviyelerinde tekrar etmesi programın yapısından kaynaklanmaktadır. Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 207 kodlu öğretmenin belirttiği etik konusuna fazla süre verilmesi görüşü Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 262, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 290 gibi bazı öğretmenler tarafından da belirtilmiştir. Öğretim programı incelendiğinde "Etik ve Güvenlik" ünitesinin 5. sınıflardaki oranının %12, 6. sınıflardaki oranının ise %8 olduğu görülmekte olup söz konusu ünitelere konunun önemine göre makul bir süre verildiği söylenebilir.

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 238 kodlu öğretmen tarafından belirtilen programda yer alan kazanımların çağa uygun olmadığı görüşü Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 240, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 243, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 283 gibi bazı öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. Oysaki programdaki kazanımların öğrencilerin problem çözme ve bilgi-işlemsel düşünme becerileri geliştirmelerini, akıl yürütme süreçlerini takip edebilmelerini, algoritma tasarımına ilişkin anlayış geliştirmelerini, ürün tasarımı ile yönetimi konusunda çalışmalar yapabilmelerini sağladığı ve söz konusu kazanımların birçok uluslararası eğitim organizasyonunun belirlediği genel hedefler ile uyumlu olduğu belirtilebilir.

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 126 kodlu öğretmenin dile getirdiği robotik kodlamaya daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği görüşü Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 129, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 139, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 202, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 281 gibi bazı öğretmenler tarafından da açıklanmıştır. Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı'nda (7 ve 8. Sınıf) bilişim teknolojileri ve yazılım eğitimi için blok tabanlı programlama araçları, metin tabanlı programlama ortamları ve robotik uygulamalar olmak üzere öğretim içerikleri ve etkinlikler geliştirilerek öğretmenlerin bu içerik ve etkinlikleri kendi tercihleri doğrultusunda uygulamalarına fırsat tanındığı ve Ortaöğretim Bilgisayar Bilimi Dersi Öğretim Programında (Kur 1-2) öğrencilerin robot programlama konusunda temel bilgiler ile mobil programlama konusunda deneyim kazanmaları hedeflendiği görülmektedir. Ancak tüm bu gelişmelere rağmen belirtilen öğretim programlarının seçmeli derslere yönelik olduğu dikkate alındığında blok tabanlı robot programlama yazılımları ile ortamlarına ait kazanımların öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun olarak 5 ve 6. sınıftan itibaren proje çalışmaları ile tasarımlanarak bu tasarıya öğretim programında yer verilmesi durumu değerlendirilebilecek bulgulardandır.

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 66 ve Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 267 kodlu öğretmenler tarafından öğretim programına yönelik kesinlikle bir ders kitabının olması gerektiği dile getirilmiştir. Dersin özelindeki niteliği ve yapısı açısından basılı bir materyal olarak değil, elektronik ortamda yayınlanmak üzere İlgili Genel Müdürlük tarafından eğitim aracının hazırlanması 24/01/2018 tarih ve 47 sayılı Kurul Kararı ile uygun görülmüş olup söz konusu eğitim aracı hâlihazırda mevcuttur. Ayrıca Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 131 kodlu öğretmen tarafından Bilişim Teknolojisi sınıfı olmayan okullarımızda dijital ürün oluşturma ünitesinin nasıl işleneceğinin belirtilmediği söylenmiştir. Bu noktada eğitim aracında teknik alt yapı eksikliği bulunan okullarda öğrencilerin bilgisayar olmadan öğrenebilmeleri için farklı etkinliklerin ve uygulamaların gerçekleştirilmesine yönelik örneklerin yer aldığı görülmektedir. Farklı bir görüş olarak da Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 217 kodlu öğretmen tarafından 6. sınıflarda "teknoloji bağımlılığı" konusunda verilen bazı ifadelerin (fomo, nomofobi vb.) gereksiz olduğu belirtilmiştir. Oysaki teknoloji bağımlılığı giderek artan ve önlem alınması gereken bir konudur. Öğretmenlerin bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasına daha fazla özen göstermelerini sağlamak için bu konudaki farkındalıklarının artırılmasına yönelik muhtelif çalışmalar yapılabilir.

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 107 kodlu öğretmen tarafından programın biraz yoğun olduğu bu nedenle tekrar eden konularda düzenleme yapılabileceği temel ofis programlarının 5. sınıfta, programlamanın ise 6. sınıfta anlatılabileceği ifade edilmiştir. Oysaki söz konusu programda ünite temelli yaklaşım esas alınmıştır. Bu noktada öğretmenlerin programının derinleşen zorluk seviyelerine uygun olarak tasarlanmasını bununla birlikte bazı konuların farklı sınıf düzeylerinde tekrar etmesini benimsemedikleri düşünülebilir. Ofis programları ile ilgili olarak Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 128 kodlu öğretmen de word, powerpoint, excel, blok tabanlama gibi konularda sınırlılıkların biraz daha net çizilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Hâlbuki programda açık kaynak kodlu veya ücretsiz erişilebilen araçlar tercih edilmiştir. Bu nedenle belli programların özelliklerine göre sınırlandırma yapmanın uygun olmayacağı söylenebilir.

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 301 kodlu öğretmen "*BT.6.4.3.4. Video dosyaları ile ilgili düzenleme işlemlerini yürütür." diyor. Video dosyası düzenleme işlemi çok uzun ve çok özellikli bir işlem. Bunun ne kadarını öğrencinin öğrenmesi gerektiğiyle ilgili bir sınırlama yok.*" şeklinde görüş sunmuştur. "BT.6.4.2.3. Ses dosyaları ile ilgili düzenleme işlemlerini yürütür." ve "BT.6.4.3.4. Video dosyaları ile ilgili düzenleme işlemlerini yürütür." şeklindeki kazanımlara açıklama ekleyerek ya da işlem örnekleri ile sınırlamaya gidilerek gerekli

düzenlemeler yapılabilir. Söz konusu görüş öğretim programı güncelleme çalışmalarında ele alınabilecek bulgulardandır.

Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 196, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 220, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 221, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 277, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 287 gibi bazı öğretmenler tarafından kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediği ifade edilmiştir. Ancak söz konusu görüşlerde dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmemesi, örneğin *"bazı sıralamalar"*, *"birkaç ünite"* vb. ifadeler kullanılması işaret edilen noktaların anlaşılamamasına neden olmuştur.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 215, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 265, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 279 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini; Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 85, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 131, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 264 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini; Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 132, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 202, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 226 gibi bazı öğretmenler bilişsel alana yeteri kadar yer verilmediğini; Bilişim Teknolojileri ve Yazılım 292 gibi bazı öğretmenler ise bilişsel alana kıyasla hem duyuşsal hem de psikomotor alana daha az yer verildiğini düşünmektedir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Genel olarak Tablo 2.15'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.16'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.15'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 261 (%75); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 73 (%21); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 14 (%4) iken; Tablo 2.16'da 204 (%58) kişi olumlu, 41 (%12) kişi olumsuz, 103 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%75) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Bulgular dikkate alındığında öğretmenlerin büyük bir kısmının kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulundukları ifade edilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.15'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 234 (%68); orta

düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 87 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 27 (%7) iken; Tablo 2.16'da 157 (%45) kişi olumlu, 47 (%14) kişi olumsuz, 144 (%41) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin en büyük oranda (%45) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmen görüşlerinin çoğunluğunun programdaki kazanım sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği düşüncesinde yoğunlaştığı söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.15'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 268 (%77); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 64 (%18); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 16 (%5) iken; Tablo 2.16'da 193 (%55) kişi olumlu, 37 (%11) kişi olumsuz, 118 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%77) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin çoğunluğunun ilgili madde için hem fikir oldukları dile getirilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.15'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 236 (%68); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 88 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 24 (%7) iken; Tablo 2.16'da 128 (%37) kişi olumlu, 84 (%24) kişi olumsuz, 136 (%39) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları fakat açıklamalarda görüşlerinin herhangi bir kategoride yoğunlaşmadığı söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.15'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 95 (%27); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 83 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 170 (%49) iken; Tablo 2.16'da 127 (%37) kişi olumlu, 113 (%32) kişi olumsuz, 108 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısının (%49) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%37) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

“Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.” maddesi için Tablo 2.15’te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 69 (%20); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 86 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 193 (%55) iken; Tablo 2.16’da 150 (%43) kişi olumlu, 93 (%27) kişi olumsuz, 105 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranının (%43) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı’na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki ifadelerinin kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.4. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *1.242* olup toplam görüş sayısının *%5'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.19 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	382	30,8
	6-10	350	28,2
	11-15	232	18,7
	16-20	78	6,3
	21 ve üzeri	200	16
	Toplam	1.242	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	3	0,2
	Lisans	1.107	89,1
	Yüksek Lisans	126	10,2
	Doktora	6	0,5
	Toplam	1.242	100,0

Tablo 2.19 incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %30,8'inin 1-5 yıl, %28,2'sinin 6-10 yıl, %18,7'sinin 11-15 yıl, %6,3'ünün 16-20 yıl, %16'sının ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,2'sinin ön lisans, %89,1'inin lisans, %10,2'sinin yüksek lisans, %0,5'inin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 1-5 yıl olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.20 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**13**	**1**	**39**	**3**	**253**	**20**	**588**	**48**	**349**	**28**	**1.242**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	18	1	63	5	343	28	580	47	238	19	1.242	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**22**	**2**	**51**	**4**	**317**	**25**	**594**	**48**	**258**	**21**	**1.242**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	20	2	79	6	456	37	485	39	202	16	1.242	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**328**	**26**	**261**	**21**	**352**	**28**	**222**	**19**	**79**	**6**	**1.242**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	470	38	260	21	304	24	154	13	54	4	1.242	100

Tablo 2.20 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 937, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 253, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 52; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 818, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 343, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 81; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 852, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 317, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 73; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 687, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 456, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 99; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 301, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 352, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 589; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 208, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 304, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 730'dur.

Tablo 2.21 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**794**	**64**	**84**	**7**	**364**	**29**	**1.242**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	582	47	111	9	549	44	1.242	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**588**	**48**	**127**	**10**	**527**	**42**	**1.242**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	324	26	226	18	692	56	1.242	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**532**	**42**	**269**	**22**	**441**	**36**	**1.242**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	591	48	236	19	415	33	1.242	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.21'deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 794'ü (%64) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %47'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %48'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %26'sı kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %42'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %48'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.22 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 160	*Kazanım ifadeleri gayet açık ve anlaşılırdır. "6.2.2.Namazları, çeşitlerine göre sınıflandırır." kazanımı örnek olarak verilebilir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 210	*5.2.3 Kültürümüzde Ramazan ve oruçla ilgili gelenekleri tanır. Açık ve anlaşılır bir şekilde kazanım belirtilmiştir*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 218	*Kazanım ifadeleri farklı anlamlar içermeyecek derecede net ifadelerde.*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 210	*6.1.5 ilahi kitapları ve gönderildiği peygamberleri eşleştirir Öğrenciden beklenilen net bir biçimde belirtilmiştir*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 560	*Net bir şekilde bellidir*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 762	*5. 1. 8. sınırı gayet net*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 209	*Konular bir bütünlük ve öncelik sırasına göre sıralanmıştır*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 645	*8.2.1'den sonra 8.2.2 gelmesi gibi.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 351	*Gayet tatmin edici düzeydedir*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 498	*Kazanımların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara yeteri kadar yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 453	*Bütünlük sağlanmıştır*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 662	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 888	*Hayatı anlamaya yönelik kazanımlar eklenmelidir.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 485	*Çıkarılması gereken konu yok.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 503	*Sorun görmüyorum.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 504	*Tüm kazanımlar gereklidir.*

Tablo 2.22'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 433, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 495, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 923 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 311, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 463, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.141 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 292, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 773 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 351, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 547 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 241, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 276, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 308, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 464 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 848, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.041 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında öğretim programının mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.21'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 84'ü (%7) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %9'u kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %10'u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %18'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %22'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %19'u ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu

anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.23 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 207	*İfadeler acık ancak bir kısmı fazla uzun yazılmış.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.178	*Nas suresini ezberler ve anlamını söyler. Amaç yalnızca kuru kuruya nas suresinin ezberlemek değil nas suresinde nelerden bahsedildiğini de öğrenmesidir. Bana göre kazanım yeterli değildir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 413	*Kazanım ifadeleri çok genel yazıldığı için hangi noktaya vurgu yapıldığı açık değil.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 687	*Bazı kazanımlarının sınırlılıkları yeterli değil*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 813	*Katılmıyorum. 5. sınıfların 2. ünitesi ramazan ve oruç ünitesi 2. döneme ramazan ayının olduğu zamana alınabilir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.011	*Kuranı Kerimi tanıtma konusundan önce temizlik ve abdest konusu anlatılmalı.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 316	*Bence duyuşsal ve psikomotor alan becerileri tam kazanılamıyor.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.031	*Psikomotor*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 955	*Kazanımlar daha fazla çarpıcı örneklikle zenginleştirilmesi gerekmektedir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.066	*Ahlaki davranış kazandırma anlamında biraz daha kazanım eklenmelidir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 997	*7. sınıfta yer alan melek şeytan cin gibi soyut kavramların çıkarılması gerekir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.031	*7. sınıf 5. ünite sınıf düzeyinin çok üstündedir. Öğrenciler bu soyut kavramları ve olayları içselleştirememektedir.*

Tablo 2.23'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı görülmektedir. Farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Örneğin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 997 kodlu öğretmenin *"7. sınıfta yer alan melek şeytan cin gibi soyut kavramların çıkarılması gerekir."* tespiti tekrar eden görüşler arasında yer almış aynı zamanda bu görüş Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 93, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 136, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 197, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 325, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.024, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.031, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.114 kodlu öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 413 tarafından dile getirilen *"Kazanım ifadeleri çok genel yazıldığı için hangi noktaya vurgu yapıldığı açık değil"* görüşü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 469, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 501, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 669 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Öğretmenlerin belirttiği her görüş önemli olmakla birlikte özellikle farklı öğretmenlerin aynı konularda öne çıkardıkları görüşler, öğretim programları güncelleme süreçleri için yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Bunun yanı sıra elde edilen bazı bulgular, bazı alan öğretmenlerinin öğretim programını bütünsel olarak ele almadıklarını düşündürmüştür. Örneğin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.178 kodlu öğretmen tarafından ifade edilen "*Nas suresini ezberler ve anlamını söyler. Amaç yalnızca kuru kuruya Nas suresinin ezberlemek değil Nas suresinde nelerden bahsedildiğini de öğrenmesidir. Bana göre kazanım yeterli değildir."* görüşü incelendiğinde öğretim programında yer alan 7.1.7. kazanımının "Nâs suresi

ile ilgili kısa açıklamalara yer verilir; surede verilen mesajlar belirlenir ve surenin nerelerde okunduğuna değinilir.” şeklindeki açıklamasının dikkate alınmadığı ifade edilebilir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 207, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 687, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 955, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.066 gibi bazı öğretmenlerin olumsuz görüşlerinde dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *“bazı kazanım”*, *“kazanımlar”*, *“biraz”* vb. ifadeler kullanıldığı durumlara da sıklıkla rastlanmıştır. Bu durum işaret edilen ilgili hususların net olarak anlaşılamamasına neden olmuştur. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 813 ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.011 kodlu öğretmenler ise bazı ünite ve konuların işleniş sırasında değişikliğe gidilmesine yönelik görüş bildirmişlerdir. Programda dersin ünite ve konuları birbiriyle ilişkili olarak işleneceği, her bir ünite için kullanılacak süre ve ünitelerin işleniş sırası belirtilmekle birlikte zümre öğretmenleri tarafından öğrenci seviyesi ve çevre şartlarına uygun bir planlama yapılabileceği de dile getirilmektedir. Dolayısıyla program kapsamında söz konusu hususlarda zümre öğretmenleri tarafından değişikliğe gidilebileceği söylenebilir.

Diğer yandan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 7, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 68, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 70, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 72, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 81, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.031 gibi bazı öğretmenlerin kazanımlarda özellikle psikomotor alana makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 481, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 504, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 601 gibi bazı öğretmenler her üç alana; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 229 ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 316 kodlu bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünmektedirler. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verilip verilmediğinin tespit edilebilmesi için öğretim programının 4-8. sınıfları kapsadığı dikkate alınarak programın bütünsel olarak değerlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 772, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 962, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1.165 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarını konusunda aralarında görüş birliğine varamadıkları gözlenmiştir. Öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarını belirlemede öğretim programını referans almamaları, ders kitaplarındaki içeriklerin öğretim programlarına uygun olarak hazırlanması gerektiğini belirtmemeleri dikkat çekici bulgulardandır.

Genel olarak Tablo 2.20'deki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.21'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.20'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 937 (%76); orta düzeyde katılıyorum düzeyindeki sıklık değeri 253 (%20), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 52 (%4) iken; Tablo 2.21'de 794 (%64) kişi olumlu, 84 (%7) kişi olumsuz, 364 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin büyük bölümünün (%76) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%64) açıklamalarda olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin büyük bir kısmının kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.20'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 818 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 343 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 81 (%6) iken; Tablo 2.21'de 582 (%47) kişi olumlu, 111 (%9) kişi olumsuz, 549 (%44) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katılmalarına karşın maddeye ilişkin açıklamalarda öğretmenlerin yarısına yakınının (%47) olumlu görüş bildirdiği gözlenmiştir. Bu noktada öğretmenlerin çoğunluğunun, öğretim programındaki kazanım sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği görüşüne katıldıkları ifade edilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.20'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değer 852 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 317 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 73 (%6) iken; Tablo 2.21'de 588 (%48) kişi olumlu, 127 (%10) kişi olumsuz, 527 (%42) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin büyük bölümünün (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları ancak maddeye ilişkin açıklamalarda öğretmenlerin neredeyse yarısının (%48) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Bulgular dikkate alındığında öğretmenlerin çoğunluğunda programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği düşüncesinin yaygın olduğu dile getirilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.20'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 687 (%55); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 456 (%37);

az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 99 (%8) iken; Tablo 2.21'de 324 (%26) kişi olumlu, 226 (%18) kişi olumsuz, 692 (%56) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda ise yarısından fazlasının (%56) program dışındaki görüşlerde yoğunlaştığı söylenebilir. Bulgulardan hareketle öğretmenlerde kazanımlarda her üç alana makul düzeyde yer verildiği görüşünün hâkim olduğu söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.20'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 301 (%25); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 352 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 589 (%47) iken; Tablo 2.21'de 532 (%42) kişi olumlu, 269 (%22) kişi olumsuz, 441 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısına yakının (%47) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda ise en büyük oranda (%42) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.20'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 208 (%17); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 304 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 730 (%59) iken; Tablo 2.21'de 591 (%48) kişi olumlu, 236 (%19) kişi olumsuz, 415 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%59) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda neredeyse yarısının (%48) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla

birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.5. Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *2.125* olup toplam görüş sayısının *%8,5'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.24 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	237	11,2
	6-10	629	29,6
	11-15	455	21,4
	16-20	276	13,0
	21 ve üzeri	528	24,8
	Toplam	2.125	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	40	1,9
	Lisans	1.909	89,8
	Yüksek Lisans	169	8,0
	Doktora	7	0,3
	Toplam	2.125	100,0

Tablo 2.24 incelendiğinde Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %11,2'sinin 1-5 yıl, %29,6'sının 6-10 yıl, %21,4'ünün 11-15 yıl, %13'ünün 16-20 yıl, %24,8'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %1,9'unun ön lisans, %89,9'unun lisans, %8'inin yüksek lisans, %0,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 6-10 yıl arasında yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.25 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**27**	**1**	**72**	**3**	**440**	**21**	**1.035**	**49**	**551**	**26**	**2.125**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	34	1	96	5	541	25	1.011	48	443	21	2.125	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**63**	**3**	**171**	**8**	**569**	**27**	**973**	**46**	**349**	**16**	**2.125**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	24	1	141	7	726	34	864	41	370	17	2.125	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**492**	**23**	**418**	**20**	**608**	**29**	**445**	**21**	**162**	**7**	**2.125**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	844	40	459	21	463	22	265	12	94	5	2.125	100

Tablo 2.25 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.586, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 440, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 99; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.454, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 541, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 130; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.322, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 569, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 234; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.234, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 726, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 165; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 607, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 608, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 910; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 359, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 463, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.303'tür.

Tablo 2.26 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**1.371**	**64**	**190**	**9**	**564**	**27**	**2.125**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	1.220	58	286	13	619	29	2.125	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**1.133**	**54**	**431**	**20**	**561**	**26**	**2.125**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	823	39	470	22	832	39	2.125	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**799**	**38**	**690**	**32**	**636**	**30**	**2.125**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	1.114	53	453	21	558	26	2.125	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.26'daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 1.371'i (%64) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %58'i kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %54'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %39'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %38'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %53'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.27 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 1	*Kazanımların tamamı açık ve anlaşılır durumda.*
Fen Bilimleri 193	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır. F4.1.1.1*
Fen Bilimleri 212	*F.6.1.1.1 kazanımı öğrenciye ne anlatmamız gerektiği kısmında tereddütte bırakmadan kazanımı aktarmamız gerektiğini söylüyor.*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 47	*Kazanımların sınırların nettir.*
Fen Bilimleri 577	*"Kazanımların sınıflılıkları net.F.8.2.1.1 gibi"*
Fen Bilimleri 614	*Çok nettir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 946	*F.5.1.3.1 F.5.1.3.2 olması gerektiği sıradadır.*
Fen Bilimleri 1.037	*Kazanımların sıralanmasında sorun yoktur.*
Fen Bilimleri 1.042	*7.1.2.1. , 7.1.2.2. , 7.1.2.3. , 7.1.2.4. olduğu gibi öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmektedir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 377	*Kazanımlar bilişsel, duyuşsal ve psikomotor beceriler için uygun.*
Fen Bilimleri 998	*Her alana yeterli düzeyde yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 91	*Kazanımlar yeterlidir.*
Fen Bilimleri 116	*Eklenmesi gereken konu yoktur.*
Fen Bilimleri 356	*Mevcut kazanımlar gerekli bütünlüğü sağlamaktadır.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 41	*Çıkarılması gereken kazanım yoktur. Kazanımlar yeterlidir.*
Fen Bilimleri 570	*Çıkarılacak kazanım yok.*
Fen Bilimleri 1981	*Kazanımlar sadeleştirilmiş olup; çıkarılması gereken kazanım yoktur.*

Tablo 2.27'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Fen Bilimleri 6, Fen Bilimleri 103, Fen Bilimleri 285, Fen Bilimleri 1.208 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Fen Bilimleri 30, Fen Bilimleri 116, Fen Bilimleri 565 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Fen Bilimleri 323, Fen Bilimleri 775, Fen Bilimleri 1.224 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların

sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Fen Bilimleri 2, Fen Bilimleri 93, Fen Bilimleri 535 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söylediği görülmektedir. Ayrıca Fen Bilimleri 22, Fen Bilimleri 91, Fen Bilimleri 212 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Fen Bilimleri 1, Fen Bilimleri 52, Fen Bilimleri 119 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.26'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 190'ı (%9) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %13'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %20'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %22'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %32'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %21'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.28 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 1.241	*Bazı kazanımlarda içeriğin ne kadar verileceği belirsiz.*
Fen Bilimleri 1.273	*Bazı kazanımlar özellikle çok genel oluyor özele inemiyor. Daha özele inilmeli.*
Fen Bilimleri 1.284	*Model tasarlar." şeklindeki kazanımlar daha açık olmalıdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 89	*Çok geniş kapsama alanına sahip*
Fen Bilimleri 105	*Kaynaklar arasında çelişki oluşabiliyor (EBA ve ders kitabi)*
Fen Bilimleri 1.269	*Bazı kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmemiştir.*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 109	*Bazı kazanımların sıralaması uygun değil*
Fen Bilimleri 1.396	*6. sınıflarda kan hücreleri işlenirken öğrencinin hücre kavramını bilmesi gerekmektedir, fakat hücre kavramı 7.sınıf konusudur. Burada çelişki vardır.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 25	*Özellikle psikomotor alanda eksiklikler var.*
Fen Bilimleri 685	*Duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünüyorum*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 25	*Bundan ziyade bazı kazanımların birleştirilmesi gerekmektedir.*
Fen Bilimleri 93	*Bazı kazanımlar için ihtiyaç vardır*
Fen Bilimleri 1.400	*6.2.2.2. Besinlerin kana geçebilmesi için fiziksel (mekanik) ve kimyasal sindirime uğraması gerektiği çıkarımını yapar bu kazanım öncesi mutlaka hücre ve besin maddesi içeriklerine ait kazanımlar verilmelidir*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fen Bilimleri 237	*Bazı konularda gerekiyor.*
Fen Bilimleri 1.316	*F.8.1.1.1. kazanımı ve bu konunun birçok kazanımı daha çok sosyal bilgiler dersine uygun kazanımlardır ve fen dersinden çıkarılmalıdır.*
Fen Bilimleri 1.612	*8.3.1.3 Toricelli deneyi ile ilgili kazanım ifadesi yok ancak bu konu ders kitabında mevcut.*

Tablo 2.28'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Hatta farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Örneğin Fen Bilimleri 1.400 kodlu öğretmenin görüşü yinelenen görüşler arasında olup 6. sınıfta yer alan sistemler konusundan önce 7. sınıfta yer alan hücre konusunun verilmesi gerektiği hususu Fen Bilimleri 212, Fen Bilimleri 1.396, Fen Bilimleri 1.404, Fen Bilimleri 1.407, Fen Bilimleri 1.410, Fen Bilimleri 1.427 gibi bazı öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. Ayrıca Fen Bilimleri 161

kodlu öğretmen tarafından ifade edilen özellikle işlem ve grafik bilgisi gerektiren konularda Matematik dersi ile Fen Bilimleri dersi konularındaki sıralama sorunu Fen Bilimleri 5, Fen Bilimleri 58, Fen Bilimleri 1.571, Fen Bilimleri 1.608, Fen Bilimleri 2.015 tarafından da dile getirilmiştir. Öğretmenler tarafından belirtilen her görüş önemli olmakla birlikte özellikle farklı öğretmenlerin öne çıkardıkları aynı konuların, öğretim programları güncelleme süreçlerine rehberlik edebileceği söylenebilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Fen Bilimleri 23, Fen Bilimleri 685, Fen Bilimleri 691, Fen Bilimleri 1.581 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini; Fen Bilimleri 25, Fen Bilimleri 1.364, Fen Bilimleri 1.506, Fen Bilimleri 1.536 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini; Fen Bilimleri 1.264, Fen Bilimleri 1.313, Fen Bilimleri 1.600 gibi bazı öğretmenler hem duyuşsal hem de psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünürken Fen Bilimleri 1.180, Fen Bilimleri 1.257, Fen Bilimleri 1.536 gibi bazı öğretmenler ise her üç alana da yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verilip verilmediğinin tespit edilebilmesi için öğretim programının 3-8. sınıfları kapsadığı dikkate alınarak programın bütünsel olarak ele alınması gerektiği söylenebilir.

Ayrıca bazı görüşlerde Fen Bilimleri 1, Fen Bilimleri 105, Fen Bilimleri 1.276, Fen Bilimleri 1.612 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarını belirleme noktasında ders kitabı ve EBA'daki içerikleri dikkate alarak aralarında uyum olmadığını dile getirdikleri gözlenmiştir. Kazanım sınırlılıklarının belirlenmesi noktasında öğretmenlerin öğretim programını referans almamaları, gerek ders kitaplarındaki gerekse EBA'daki içeriklerin öğretim programlarına uygun olarak hazırlanması gerektiğini belirtmemeleri dikkat çekmektedir. Bu görüşler doğrultusunda öğretmenler tarafından öğretim programlarının farklı kaynaklar üzerinden değerlendirildiği ifade edilebilir.

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı bireylerin fen okuryazarı olarak yetişmesini; astronomi, biyoloji, fizik, kimya, yer ve çevre bilimleri vb. hakkında da temel bilgiler kazanmasını amaçlamaktadır. Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı yapısı gereği birçok disiplini içinde barındırmaktadır. Bu doğrultuda Fen Bilimleri 1.316 kodlu öğretmen görüşünün programın genel yapısının göz önünde bulundurulmamasından kaynaklandığı

söylenebilir. Fen Bilimleri 25, Fen Bilimleri 89, Fen Bilimleri 93, Fen Bilimleri 109, Fen Bilimleri 237, Fen Bilimleri 1.241, Fen Bilimleri 1.269, Fen Bilimleri 1.273 gibi bazı öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin "*bazı kazanımlar*", "*kazanımlar*" vb. ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Bu durum hangi kazanıma ya da kazanımlara görüş bildirildiği noktasında belirsizliğe neden olmuştur. Fen Bilimleri 1.284 kodlu öğretmen tarafından bildirilen somut öneri, bu husustaki genel yaklaşımlar da göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecek çalışmalarda ele alınabilecek bulgulardandır.

Genel olarak Tablo 2.25'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.26'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 25'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.586 (%75); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 440 (%21); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 99 (%4) iken; Tablo 2.26'da 1.371 (%64) kişi olumlu, 190 (%9) kişi olumsuz, 564 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin büyük bir kısmının (%75) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%64) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir." maddesi için Tablo 2.25'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.454 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 541 (%25) az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 130 (%6) iken; Tablo 2.26'da 1.220 (%58) kişi olumlu, 286 (%13) kişi olumsuz, 619 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının olumlu görüş (%58) bildirdiği görülmüştür. Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin yarısından fazlasında kazanımların sınırlılıklarının net bir şekilde çizildiği düşüncesinin hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin Tablo 2.25'te "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.322 (%62), "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 569 (%27) az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 234 (%11) iken; Tablo 2.26'da 1.133 (%54) kişi olumlu, 431 (%20) kişi olumsuz, 561 (%26) kişi ise program dışında

görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%62) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarıdan fazlasının (%54) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir kısmının programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünde hem fikir oldukları belirtilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin Tablo 2.25'te "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.234 (%58), "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 726 (%34) az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 165 (%8) iken; Tablo 2.26'da 823 (%39) kişi olumlu, 470 (%22) kişi olumsuz, 832 (%39) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Tablo 2.26 incelendiğinde bu madde için olumlu görüş bildirenler ile program dışı değerlendirme yapan öğretmenlerin sayısının yaklaşık olarak aynı olması dikkat çekici bir bulgudur. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı fakat öğretmenlerin açıklamalarına bakıldığında herhangi bir kategorinin ön plana çıkmadığı söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin Tablo 2.25'te "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 607 (%28), "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 608 (%29), "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 910 (%43) iken; Tablo 2.26'da 799 (%38) kişi olumlu, 690 (%32) kişi olumsuz, 636 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin en büyük oranda (%43) ilgili maddeye katılmadığı ve yine öğretmenlerin en büyük oranda (%38) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Bulgulardan hareketle öğretmenlerin program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri söylenebilir.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin Tablo 2.25'te "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 359 (%17), "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 463 (%22), "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.303 (%61) iken; Tablo 2.26'da 1.114 (%53) kişi olumlu, 453 (%21) kişi olumsuz, 558 (%26) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%61) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda büyük oranda (%53) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâlini uygun buldukları ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma yapılmasına ilişkin görüşlere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.6. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *648* olup toplam görüş sayısının *%2,6'sına* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.29 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	53	8,2
	6-10	118	18,2
	11-15	96	14,8
	16-20	111	17,1
	21 ve üzeri	270	41,7
	Toplam	648	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	29	4,5
	Lisans	581	89,6
	Yüksek Lisans	36	5,6
	Doktora	2	0,3
	Toplam	648	100,0

Tablo 2.29 incelendiğinde Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %8,2'sinin 1-5 yıl, %18,2'sinin 6-10 yıl, %14,8'inin 11-15 yıl, %17,1'inin 16-20 yıl, %41,7'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %4,5'inin ön lisans, %89,6'sının lisans, %5,6'sının yüksek lisans, %0,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet

süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.30 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**16**	**3**	**53**	**8**	**148**	**23**	**280**	**43**	**151**	**23**	**648**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	10	2	55	8	193	30	265	41	125	19	648	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**13**	**2**	**44**	**7**	**186**	**29**	**275**	**42**	**130**	**20**	**648**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	5	1	46	7	200	31	261	40	136	21	648	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**143**	**22**	**112**	**17**	**194**	**30**	**138**	**21**	**61**	**10**	**648**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	210	32	116	18	163	25	115	18	44	7	648	100

Tablo 2.30 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 431, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 148, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 69; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 390, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 193, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 65; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 405, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 186, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 57; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 397, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 200, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 51; "*Konu anlatımlarında bütünlük*

sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 199, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 194, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 255; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 159, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 163, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 326'dır.

Tablo 2.31 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**363**	**56**	**93**	**14**	**192**	**30**	**648**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	344	53	92	14	212	33	648	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**350**	**54**	**90**	**14**	**208**	**32**	**648**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	322	49	107	17	219	34	648	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**269**	**42**	**163**	**25**	**216**	**33**	**648**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	293	45	137	21	218	34	648	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.31'deki olumlu görüşler incelendiğinde öğretmenlerin 363'ü (%56) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %53'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %54'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %49'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %42'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %45'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.32 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 105	*Kazanım ifadeleri gayet açık ve net*
Görsel Sanatlar 114	*Kazanımlar ve ifadeler açık anlaşılır şekildedir. Örnek G.7.1.8*
Görsel Sanatlar 136	*Öğrenciye kazandırılması gereken beceri anlaşılır ifadelerle belirtilmiş*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 515	*Kazanım sınırlılıklarını belirlemede sorun yoktur.*
Görsel Sanatlar 521	*G.5.1.7 Kazanım sınırlığı net*
Görsel Sanatlar 545	*Evet. Sınırları net belirlenmiş bir program vardır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 165	*G.8.1.1. kazanımının G.8.3.4 kazanımından özne gelmesi sıralamaya göre uygundur.*
Görsel Sanatlar 253	*Kazanımlarda öncelik sıralamasına dikkat edilmiş.*
Görsel Sanatlar 317	*8.1.4 yazı ve görsel kullanarak sanat çalışmasını oluşturur.(güncel ve sorumluluk gerektiren olaylar ele alınır) 8.1.5 güncel olayları sanat çalışmasına yansıtır. Kazanımlar öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilerek hazırlanmıştır.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 114	*Tüm alanlara yeterli düzeyde yer verilmiştir.*
Görsel Sanatlar 193	*Bir sorun görmemekteyim.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 133	*Eklenmesi gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Görsel Sanatlar 235	*Bütünlük açısından eklenmesi gereken kazanımlara ihtiyaç yok.*
Görsel Sanatlar 511	*Kazanımlar yeterli olup herhangi bir eklemeye gerek yoktur.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 282	*Çıkarılması gereken bir kazanım yoktur.*
Görsel Sanatlar 297	*Kazanımların azalmasına gerek yok.*
Görsel Sanatlar 315	*Çıkarılması gereken bir konu yok bence*

Tablo 2.32'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Görsel Sanatlar 97, Görsel Sanatlar 110, Görsel Sanatlar 160, Görsel Sanatlar 170 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Görsel Sanatlar 102, Görsel Sanatlar 123, Görsel Sanatlar 139, Görsel Sanatlar 146 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Görsel Sanatlar 104, Görsel Sanatlar 135, Görsel Sanatlar 163, Görsel Sanatlar 173 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Görsel Sanatlar 107, Görsel Sanatlar 113, Görsel Sanatlar 138, Görsel Sanatlar 159 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Görsel Sanatlar 132, Görsel Sanatlar 138, Görsel Sanatlar 184, Görsel Sanatlar 222 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Görsel Sanatlar 175, Görsel Sanatlar 249, Görsel Sanatlar 268, Görsel Sanatlar 322 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.31'deki olumsuz görüşler incelendiğinde öğretmenlerin 93'ü (%14) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %14'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %14'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %17'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %25'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %21'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.33 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 157	*Açık ve anlaşılır değil*
Görsel Sanatlar 279	*Bazı kazanımlar belirgin ve net ifadelere sahip değildir*
Görsel Sanatlar 310	*G.1.2.1.Sanatın, kültürün bir parçası olduğunu fark eder (K.M). Kültürümüzü yansıtan sanat ögelerinin çok kapsamlı olduğunu düşünürsek ilkokul 1. sınıf öğrencilerine kavratılmasında sıkıntı oluşabiliyor. Öğrenci bu sanat ögelerini bizzat görerek kavraması gerekiyor.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 172	*Kazanımların kesin çizgileri yoktur*
Görsel Sanatlar 290	*Kazanım sınırlılıkları net değildir. Kazanım ifadelerinde yer almadığı halde ünite sonu sorularında yer verilen sorular vardır.*
Görsel Sanatlar 607	*Kazanımlar zamana ortama ve öğrenci seviyesine göre bazı konularda esnek olmalı*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 127	*Bu derslere branş öğretmenlerinin girmesi çok önemli.*
Görsel Sanatlar 289	*G.6.2.5 ve G.6.2.6 kazanımlarda öncelik sonralık ilişkisi fark edilmiyor.*
Görsel Sanatlar 606	*Kazanımlarda öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmemiştir. Çocuğun temelde alması gereken bazı kazanımlar eksiktir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 127	*Duyuşsal alanda makul düzeyde yer verilmemiştir.*
Görsel Sanatlar 273	*Atölye ortamının olmaması ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması sebebiyle psikomotor beceriler gerektiren çalışmalara sıklıkla yer veremiyoruz.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 162	*Diğer derslerle ilişki kurulabilir.*
Görsel Sanatlar 299	*Bazı kazanımlara eklemeler yapılabilir.*
Görsel Sanatlar 321	*Farklı kazanımlar eklenebilir.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 518	*Özellikle gezi ve gözlem imkânı olmayan bölgelerde müze gezisi vb. kazanımların olması uygulamada güçlükler yaşatmaktadır.*
Görsel Sanatlar 537	*Bazı konularda var*
Görsel Sanatlar 638	*Kazanım çıkarılmamalıdır.*

Tablo 2.33'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Hatta farklı öğretmenlerin benzer tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Örneğin Görsel Sanatlar 273 kodlu öğretmen tarafından atölye ortamının olmamasının gerekli çalışmaların yapılmasını güçleştirdiği belirtilmiştir ve bu görüş Görsel Sanatlar 179, Görsel Sanatlar 276, Görsel Sanatlar 518, Görsel Sanatlar 542 gibi bazı öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. Mevcut imkânların kazanımları hayata geçirme noktasında uygun olmadığına dair diğer bir görüş Görsel Sanatlar 518 kodlu öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Görsel Sanatlar 518 kodlu öğretmen gezi ve gözlem ortamı olmayan bölgelerde müze gezisi vb. kazanımların uygulanmasında sorun yaşanacağını söylemiştir. Öğretim programı incelendiğinde atölye veya müze gibi imkânların bulunmadığı yerlerde kitap, dergi, gazete, İnternet, tıpkıbasım, belgesel ve buna benzer materyallerden yararlanılması gerektiği yani koşullara uygun olarak öğretim sürecinin yönlendirilebileceği ifade edilmektedir. Tekrar eden farklı bir görüş de ilgili derse branş öğretmenlerinin girmesine yöneliktir. Söz konusu görüş Görsel Sanatlar 127, Görsel Sanatlar 501, Görsel Sanatlar 517, Görsel Sanatlar 616 gibi bazı öğretmenler tarafından sıkça belirtilmiştir. Her ne kadar 20/02/2014 tarihli ve 9 sayılı Kurul kararına göre sınıf öğretmenleri 1-4. sınıf derslerine girebilseler de uzmanlık gerektiren derslere sadece branş öğretmenlerinin girmesi hususu değerlendirilebilir bulgulardandır.

Görsel Sanatlar 310 kodlu öğretmen ise *"G.1.2.1.Sanatın, kültürün bir parçası olduğunu fark eder (K.M). Kültürümüzü yansıtan sanat ögelerinin çok kapsamlı olduğunu düşünürsek ilkokul 1. sınıf öğrencilerine kavratılmasında sıkıntı oluşabiliyor. Öğrenci bu sanat ögelerini bizzat görerek kavraması gerekiyor."* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Oysaki programa bakıldığında müzeler, ören yerleri, sanat galerileri, reklam ajansları, fuarlar, festivaller, bienaller, trienaller, matbaalar, sanat ve zanaat atölyeleri, kütüphaneler, arşivler vb. gibi yerlere planlı ve programlı ziyaretler yapılması gerektiği programın uygulanmasında

dikkat edilecek hususlarda dile getirilmiştir. Öğretmenler tarafından belirtilen söz konusu hususlar öğretmenlerin programı bütünsel olarak ele almadıkları düşüncesine neden olmuştur.

Görsel Sanatlar 607 kodlu öğretmen tarafından kazanımların zamana, ortama ve öğrenci seviyesine göre bazı konularda esnek olması gerektiği, programda yer alan biçimlendirme çalışmalarının genel öğrenci profiline göre oluşturulduğu belirtilmiştir. Ancak bu noktada programda ifade edildiği üzere öğretmenin uygun gördüğü durumlarda (öğrencinin ilgi, bilgi ve beceri düzeyi ile bulunduğu şehir ve okulun imkânlarına göre) öğretim sürecinde esnekliğe gidebileceği hususunun öğretmenler tarafından ihmal edildiği söylenebilir.

Görsel Sanatlar 290 kodlu öğretmen kazanım ifadelerinde yer almadığı hâlde ünite sonu sorularında yer verilen konular olduğuna vurgu yapmıştır. Burada öğretmenin öğretim programına yönelik değil, ders kitapları ve öğretim materyallerine yönelik görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. İlgili yönetmelikte de belirtildiği üzere her türlü eğitim aracı öğretim programlarına uygun olarak ve programlarda belirtilen sınırlar esas alınarak hazırlanır. Söz konusu durum somut bilgilerle desteklendiği takdirde ilgili eğitim aracına yönelik bu durumun araştırılabileceği ifade edilebilir.

Görsel Sanatlar 289 ve Görsel Sanatlar 573 kodlu öğretmenler tarafından aynı sınıf düzeyinde kazanımlarda öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğine yönelik bir görüş sunulmuştur. Öğretim programında kazanımların belirli bir sıralama yerine bir bütünlük içerisinde ve birbirleri ile ilişkili olacak şekilde ele alınabileceğine dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte kazanımların tamamı eğitim öğretim yılı sonuna kadar işe koşulduğu takdirde her sınıf düzeyinde yer alan kazanımların belirli bir sıralamaya tabi tutulma zorunluluğu olmadığı da programda ifade edilmiştir. Diğer yandan Görsel Sanatlar 162 kodlu öğretmen ise diğer derslerle ilişki kurulabileceğine yönelik bir görüş dile getirmiştir. Oysaki programda yer alan kazanımlara ulaşılabilmesi için Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, Matematik, Hayat Bilgisi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilmesi gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir. Söz konusu durumlar öğretmenlerin, öğretim programının belirli bölümleri üzerinden yorum yaptıkları düşüncesine neden olmuştur.

Görsel Sanatlar 157, Görsel Sanatlar 172, Görsel Sanatlar 279, Görsel Sanatlar 606, Görsel Sanatlar 299, Görsel Sanatlar 321, Görsel Sanatlar 537, Görsel Sanatlar 638 gibi bazı öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak

belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanımlar"*, *"farklı kazanımlar"* vb. ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Bu durum hangi kazanım ya da kazanımlara görüş bildirildiği noktasında belirsizliğe neden olmuştur.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Görsel Sanatlar 127, Görsel Sanatlar 273, Görsel Sanatlar 356, Görsel Sanatlar 437 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana; Görsel Sanatlar 215, Görsel Sanatlar 374, Görsel Sanatlar 521 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana; Görsel Sanatlar 524, Görsel Sanatlar 586, Görsel Sanatlar 618 gibi bazı öğretmenler bilişsel alana; Görsel Sanatlar 552, Görsel Sanatlar 556 gibi bazı öğretmenler ise birden fazla alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Genel olarak Tablo 2.30'daki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.31'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. Tablo 2.30'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 431 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 148 (%23), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 69 (%11) iken; Tablo 2.31'de 363 (%56) kişi olumlu, 93 (%14) kişi olumsuz, 192 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%64) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Nitekim öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.30'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 390 (%60); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 193 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 65 (%10) iken; Tablo 2.31'de 344 (%53) kişi olumlu, 92 (%14) kişi olumsuz, 212 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%60) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda yarısından fazlasının (%53) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.30'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri

405 (%62); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 186 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 57 (%9) iken; Tablo 2.31'de 350 (%54) kişi olumlu, 90 (%14) kişi olumsuz, 208 (%32) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%62) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.30'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 397 (%61); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 200 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 51 (%8) iken; Tablo 2.31'de 322 (%49) kişi olumlu, 107 (%17) kişi olumsuz, 219 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye yarısından fazlasının (%61) katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin neredeyse yarısının (%49) olumlu görüşlerde yoğunlaştığı yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündüğü söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.30'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 199 (%30); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 194 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 255 (%39) iken; Tablo 2.31'de 269 (%42) kişi olumlu, 163 (%25) kişi olumsuz, 216 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin en büyük oranda (%39) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%42) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.30'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 159 (%25); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 163 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 326 (%50) iken; Tablo 2.31'de 293 (%45) kişi olumlu, 137 (%21) kişi olumsuz, 218 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısının (%50) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%45) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının

mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına programdan kazanım çıkarılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.7. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *1.201* olup toplam görüş sayısının *%4,8'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.34 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	52	4,3
	6-10	147	12,2
	11-15	266	22,1
	16-20	209	17,5
	21 ve üzeri	527	43,9
	Toplam	1.201	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	91	7,6
	Lisans	1.060	88,2
	Yüksek Lisans	50	4,2
	Doktora	0	0,0
	Toplam	1.201	100,0

Tablo 2.34 incelendiğinde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %4,3'ünün 1-5 yıl, %12,2'sinin 6-10 yıl, %22,1'inin 11-15 yıl, %17,5'inin 16-

20 yıl, %43,9'unun ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %7,6'sının ön lisans, %88,2'sinin lisans, %4,2'sinin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Doktora mezunu öğretmen bulunmamaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.35 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	**Hiç Katılmıyorum**		**Az Katılıyorum**		**Orta Düzeyde Katılıyorum**		**Çok Katılıyorum**		**Tam Katılıyorum**		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**10**	**1**	**23**	**2**	**245**	**20**	**604**	**50**	**319**	**27**	**1.201**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	12	1	47	4	295	25	586	48	261	22	1.201	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**12**	**1**	**47**	**4**	**275**	**23**	**619**	**51**	**248**	**21**	**1.201**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	15	1	52	4	358	30	544	46	232	19	1.201	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**285**	**24**	**204**	**17**	**325**	**27**	**280**	**23**	**107**	**9**	**1.201**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	428	35	227	19	273	23	199	17	74	6	1.201	100

Tablo 2.35 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 923, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 245, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 33; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 847, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 295, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 59; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 867, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 275, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 59; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*"

maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 776, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 358, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 67; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 387, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 325, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 489; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 273, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 273, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 655'tir.

Tablo 2.36 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**701**	**59**	**99**	**8**	**401**	**33**	**1.201**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	650	54	124	10	427	36	1.201	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**696**	**58**	**101**	**8**	**404**	**34**	**1.201**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	439	37	243	20	519	43	1.201	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**430**	**36**	**293**	**24**	**478**	**40**	**1.201**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	563	47	218	18	420	35	1.201	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.36'daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 701'i (%59) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %54'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %58'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %37'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %36'sı konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %47'si ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.37 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 226	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır Sade dille anlatılmış*
Hayat Bilgisi 345	*Kazanım ifadeleri gayet açıktır.*
Hayat Bilgisi 457	*Sınıf kurallarına uyar kazanımı açık ve anlaşılır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 220	*Kazanımların sınırlılıkları bellidir.*
Hayat Bilgisi 373	*Kazanım sınırlılıkları nettir. Herhangi bir karışıklık yaratacak ifade yoktur.*
Hayat Bilgisi 774	*Evinin bulunduğu yerin krokisini çizer. Kazanım sınırı nettir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 311	*Kazanımların sıralaması güzel yapılmıştır.*
Hayat Bilgisi 315	*HB.2.2.3-2.2.4-2.2.5-2.2.6 diye evin dışından içine giriyoruz. yakın akrabadan yakın komşuya giden bir kazanım sıralaması var.*
Hayat Bilgisi 562	*Örneğin önce sınıf kuralları sonra okul kuralları verilmiş olup içten dışa öncelikliden sonralığa dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 467	*Her alana yeterli düzeyde yer verilmiş*
Hayat Bilgisi 474	*Kazanımlarda bilişsel duyuşsal ve psikomotor alanlara gerekli ve uygun şekilde yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 535	*33- Kazanım eklenmesi gerektiğini düşünmüyorum.*
Hayat Bilgisi 562	*Bence bütünlük sağlanmış olup kazanım eklenmeye gerek yoktur.*
Hayat Bilgisi 612	*Eklenmesi gerektiğini düşünmüyorum.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 302	*Tüm kazanımlardan memnunuz*
Hayat Bilgisi 748	*Kazanım çıkarmaya ihtiyaç yoktur.*
Hayat Bilgisi 775	*eklenmesi gereken kazanım yoktur var olan kazanımlar gayet yeterlidir..*

Tablo 2.37'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Hayat Bilgisi 197, Hayat Bilgisi 212, Hayat Bilgisi 253, Hayat Bilgisi 309 gibi öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Hayat Bilgisi 226, Hayat Bilgisi 459, Hayat Bilgisi 764, Hayat Bilgisi 824 gibi öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Hayat Bilgisi 258, Hayat Bilgisi 309, Hayat Bilgisi 347, Hayat Bilgisi 469 gibi öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Hayat Bilgisi 426, Hayat Bilgisi 467, Hayat Bilgisi 538, Hayat Bilgisi 673 gibi öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Hayat Bilgisi 10, Hayat Bilgisi 278, Hayat Bilgisi 461, Hayat Bilgisi 804 gibi öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Hayat Bilgisi 12, Hayat Bilgisi 229, Hayat Bilgisi 748, Hayat Bilgisi 1.120 gibi öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.36'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 99'u (%8) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %10'u kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %8'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %20'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %24'ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %18'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.38 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 958	*Bazı kazanımlar çok genel verilmiş, alt kazanımlarla detaylandırılmamış.*
Hayat Bilgisi 1.028	*HB3.1.10 meslek sahiplerine ulaşım sağlanamıyor*
Hayat Bilgisi 1.033	*HB.2.5.4. Millî gün ve bayramların önemini kavrar.-verilen süre yetersiz.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 741	*Bazı kazanımlara net değildir.*
Hayat Bilgisi 937	*HB.3.3.2. Yiyecek ve içecekler satın alınırken bilinçli tüketici davranışları gösterir. Yiyecek satın alınan yer, ürünün rengi, şekli, kokusu, son kullanma tarihi ve içeriklerine dikkat ederek alışveriş yapma açıklamasıyla sınırlandırılabilir açıklama.*
Hayat Bilgisi 1.038	*Kazanımların sınırlılıkları tam olarak net değildir. Çocuk ev adresini yakın çevredekilere göre de tarif etmektedir. HB.2.2.3. Yaşadığı evin adresini bilir*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 770	*10 Kasım Atatürk ü Anma haftasında Atatürk'ün hayatı olmalıydı ama yoktu. Diğer temada yer almıştı.*
Hayat Bilgisi 949	*Bu konuda ciddi sıralama hataları vardır. On Kasım haftasında örnek veriyorum milli bayramlara katılır kazanımı gibi*
Hayat Bilgisi 965	*Belirli gün ve haftalara denk gelen kazanımlar sırasıyla verilmiyor. Öğretmen olarak biz bu kazanımları öne çekiyor veya geriye alıyoruz. Bu da zaman zaman öğrencilerde sıkıntı yaratıyor.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 825	*Psikomotor kazanımlara daha az yer verilmiştir.*
Hayat Bilgisi 829	*Duyusal alanlara yer verilmemiştir*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 472	*Güncel konular artırılabilir.*
Hayat Bilgisi 766	*Bazı konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için konu ile ilgili ek kazanımlara gerek var.*
Hayat Bilgisi 806	*Manevi ve ahlaki değerlere ait kazanımlar daha çok yer verilmeli*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Hayat Bilgisi 294	*Kroki konusu azaltılabilir günümüz koşullarında geçerliliği kalmamıştır.*
Hayat Bilgisi 857	*Konu yoğunluğunun dolayısıyla kazanım sayısının azaltılması gerektiğini düşünüyorum.*
Hayat Bilgisi 960	*Hayat bilgisi dersinde çok fazla kazanım olduğundan konuları kavratmakta zorlanıyorum. Bu nedenle bazı kazanımların çıkarılması daha uygun olacaktır.*

Tablo 2.38'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Hatta farklı öğretmenlerin benzer tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Örneğin Hayat Bilgisi 965 kodlu öğretmen tarafından belirli gün ve haftalara denk gelen kazanımların sırasıyla verilmediği belirtilmiştir. Söz konusu görüşün öne çıkan bir görüş olduğu anlaşılmış olup Hayat Bilgisi 334, Hayat Bilgisi 392, Hayat Bilgisi 770, Hayat Bilgisi 949, Hayat Bilgisi 958 gibi birçok öğretmen tarafından da ifade edilmiştir. Öğretim programı incelendiğinde belirli gün ve haftalara ilişkin olarak "Öğretim Programı'nda yer alan bazı kazanımlar, belirli gün ve haftalara denk gelen zaman dilimlerinde işlenmelidir. Örneğin 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'na denk gelen gün ve haftada, Hayat Bilgisi Dersi 1. Sınıf Öğretim Programı'nda "Ülkemizde Hayat ünitesi '1.5.6. Bayram, kutlama ve törenlere katılmaya istekli olur.' kazanımı ile ilgili konular işlenebilir." ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu ifadeden hareketle öğretmenlerin ders planında ve ders kitabında bu tarihlere uygun olacak şekilde bir planlama yapabilecekleri dile getirilebilir. Diğer yandan öne çıkan bir başka olumsuz görüş de Hayat Bilgisi 806 kodlu öğretmen tarafından belirtilen manevi ve ahlaki değerlere ait kazanımlara daha çok yer verilmesi gerektiğidir. Bu görüş Hayat Bilgisi 390, Hayat Bilgisi 490, Hayat Bilgisi 806, Hayat Bilgisi 854 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Oysaki öğretim programlarını yenileme çalışmalarında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilerin

insanlığın ortak paydası olan evrensel değerler ile millî ve ahlaki değerler bakımından istenen düzeyde yetişmelerine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bununla birlikte "Öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak" programın genel amaçları arasında sayılmıştır. Yinelenen bir başka görüş de Hayat Bilgisi 472 kodlu öğretmen tarafından ifade edilen güncel konuların artırılabileceği görüşüdür. Konuların ya da kazanımların güncellenmesi gerektiğine dair benzer görüşler Hayat Bilgisi 213, Hayat Bilgisi 472, Hayat Bilgisi 767, Hayat Bilgisi 968 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Programa incelendiğinde programın disiplinin genel esaslarına uygun olarak oluşturulduğu ve bu esaslar bağlamında güncel konuların, ilgili kazanımın işlenişi sırasında güncel örneklerle ilişkilendirilerek öğretmen tarafından açıklanabileceğinden söz edilebilir.

Hayat Bilgisi 1.028 kodlu öğretmen HB.3.1.10 numaralı kazanımı hayata geçirme noktasında meslek sahiplerine ulaşım sağlanamadığını ifade etmiştir. Hâlbuki HB.3.1.10. numaralı kazanımda "İlgi duyduğu meslekleri ve özelliklerini araştırır." ifadesi yer almaktadır. Buradan ilgili kazanımın asıl amacının öğrencinin araştırma becerisini geliştirerek ilgi duyduğu meslekleri araştırması olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada ilgili kazanımın hedeflenen şekilde yorumlanmadığı söylenebilir.

Hayat Bilgisi 1.033 kodlu öğretmen "HB.2.5.4. Millî gün ve bayramların önemini kavrar." kazanımı için verilen sürenin yetersiz olduğunu dile getirmiştir. Program ele alındığında ünite süresinin 23 saat olduğu ve sürenin programdaki genel kazanım uygulama süresine göre ortalama düzeyde olduğu görülmektedir. Uygulayıcıların görüşleri doğrultusunda öğretim sürecinde yaşanan sorunlar, program güncelleme süreçlerinde ele alınabilir.

Hayat Bilgisi 770 kodlu öğretmen *"10 Kasım Atatürk'ü Anma haftasında Atatürk'ün hayatı olmalıydı ama yoktu. Diğer temada yer almıştı."* görüşünü bildirmiştir. Öğretmenin belirttiği gibi programda "HB.1.5.5. Atatürk'ün hayatını bilir. Görsel ve işitsel materyallerle Atatürk'ün doğum yeri, anne ve babasının adı, ölüm yeri ve Anıtkabir üzerinde durulur." kazanımı yer almaktadır. Bu noktada öğretmenin HB.1.5.5. numaralı kazanımı, ilgili tarihe denk gelecek şekilde ders planında yapılandırabileceğinden söz edilebilir.

Hayat Bilgisi 492, Hayat Bilgisi 504, Hayat Bilgisi 509, Hayat Bilgisi 741, Hayat Bilgisi 766, Hayat Bilgisi 857, Hayat Bilgisi 958, Hayat Bilgisi 960 gibi bazı öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanımlar"*, *"farklı kazanımlar"* vb. ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Bu durum hangi kazanım ya da kazanımlara görüş bildirildiği noktasında belirsizliğe neden olmuştur.

Hayat Bilgisi 1.038 kodlu öğretmen kazanımların sınırlılıklarının net olmadığını, çocuğun ev adresini yakın çevredekilere göre de tarif ettiğini belirtmiştir. Öğretmen tarafından atıf yapılan "HB.2.2.3. Yaşadığı evin adresini bilir." kazanımın göreceli bir kavrama işaret etmediği, program ele alındığında söz konusu hususa öğrenci seviyesine uygun olacak şekilde "HB.1.2.3. Evinin yerini tarif eder." kazanımında yer verildiği görülmektedir.

Hayat Bilgisi 937 kodlu öğretmen tarafından *"HB.3.3.2. Yiyecek ve içecekler satın alınırken bilinçli tüketici davranışları gösterir. Yiyecek satın alınan yer, ürünün rengi, şekli, kokusu, son kullanma tarihi ve içeriklerine dikkat ederek alışveriş yapma açıklamasıyla sınırlandırılabilir açıklama."* şeklinde görüş sunulmuştur. Oysaki programdaki "HB.3.3.2. Yiyecek ve içecekler satın alınırken bilinçli tüketici davranışları gösterir. Yiyecek satın alınan yer, ürünün rengi, şekli, kokusu, son kullanma tarihi ve içeriklerine dikkat ederek alışveriş yapma üzerinde durulur." kazanım ifadesi hâlihazırda görüşte belirtilen şekildedir.

Hayat Bilgisi 294 kodlu öğretmen *"Kroki konusu azaltılabilir günümüz koşullarında geçerliliği kalmamıştır."* şeklinde görüş bildirmiştir. Hâlbuki krokiler, yaşamı kolaylaştıran becerilerden biri olup birçok alanda kullanılmaktadır. Ayrıca bu konu Hayat Bilgisi dersinin temel yaşam becerilerinden olan "Mekânı Algılama" kapsamında da öğrencinin çevresini algılamasına ve çevresine yönelik çıkarımlarda bulunmasına yardımcı olabilecektir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Hayat Bilgisi 829, Hayat Bilgisi 841, Hayat Bilgisi 878, Hayat Bilgisi 905 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana; Hayat Bilgisi 825, Hayat Bilgisi 859, Hayat Bilgisi 865, Hayat Bilgisi 871 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana; Hayat Bilgisi 909, Hayat Bilgisi 937, Hayat Bilgisi 941 gibi bazı öğretmenler bilişsel alana; Hayat Bilgisi 804, Hayat Bilgisi 809, Hayat Bilgisi 851, Hayat Bilgisi 858 gibi bazı öğretmenlerin ise birden fazla alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Genel olarak Tablo 2.35'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.36'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.35'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 923 (%77); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 245 (%20), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum diyenlerin toplam sıklık değeri 33 (%3) iken; Tablo 2.36'da 701 (%59) kişi olumlu, 99 (%8) kişi olumsuz, 401 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çoğunun (%77) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının olumlu görüş (%59) bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.35'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 847 (%70); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 295 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 59 (%5) iken; Tablo 2.36'da 650 (%54) kişi olumlu, 124 (%10) kişi olumsuz, 427 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%70) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda yarısından fazlasının (%54) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.35'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 867 (%72); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 275 (%33); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 59 (%5) iken; Tablo 2.36'da 696 (%58) kişi olumlu, 101 (%8) kişi olumsuz, 404 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%72) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.35'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 776 (%65); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 358 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 67 (%5) iken; Tablo

2.36'da 439 (%37) kişi olumlu, 243 (%20) kişi olumsuz, 519 (%43) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%65) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin en büyük oranda (%43) program dışında görüş bildirdiği yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.35'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 387 (%32); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 325 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 489 (%41) iken; Tablo 2.36'da 430 (%36) kişi olumlu, 293 (%24) kişi olumsuz, 478 (%40) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin en büyük oranda (%41) ilgili maddeye katılmadıkları ayrıca açıklamalarda en büyük oranda (%40) program dışındaki konulara yoğunlaştıkları yani öğretmenlerin görece program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri dile getirilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.35'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 273 (%23); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 273 (%23); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 655 (%54) iken; Tablo 2.36'da 563 (%47) kişi olumlu, 218 (%18) kişi olumsuz, 420 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda yarısına yakınının (%47) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.8. İngilizce Dersi Öğretim Programı

İngilizce Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *2.209* olup toplam görüş sayısının *%8,8'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.39 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	341	15,4
	6-10	699	31,6
	11-15	601	27,2
	16-20	362	16,5
	21 ve üzeri	206	9,3
	Toplam	2.209	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	7	0,3
	Lisans	2.097	94,9
	Yüksek Lisans	98	4,5
	Doktora	7	0,3
	Toplam	2.209	100,0

Tablo 2.39 incelendiğinde İngilizce Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %15,4'ünün 1-5 yıl, %31,6'sının 6-10 yıl, %27,2'sinin 11-15 yıl, %16,5'inin 16-20 yıl, %9,3'ünün ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,3'ünün ön lisans, %94,9'unun lisans, %4,5'inin yüksek lisans, %0,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 6-10 yıl olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.40 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**24**	**1**	**123**	**6**	**595**	**27**	**960**	**43**	**507**	**23**	**2.209**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	44	2	172	8	696	31	908	41	389	18	2.209	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**44**	**2**	**152**	**7**	**694**	**31**	**931**	**42**	**388**	**18**	**2.209**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	57	3	212	10	840	37	765	35	335	15	2.209	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**512**	**23**	**445**	**20**	**670**	**30**	**432**	**20**	**150**	**7**	**2.209**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	658	30	451	20	611	28	351	16	138	6	2.209	100

Tablo 2.40 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.467, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 595, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 147; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.297, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 696, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 216; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.319, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 694, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 196; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.100, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 840, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 269; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 582, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 670, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 957; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 489, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 611, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.109'dur.

Tablo 2.41 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**1.275**	**58**	**315**	**14**	**619**	**28**	**2.209**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	1.113	50	368	17	728	33	2.209	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**1.154**	**52**	**394**	**18**	**661**	**30**	**2.209**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	663	30	743	34	803	36	2.209	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**978**	**45**	**605**	**27**	**626**	**28**	**2.209**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	955	43	682	31	572	26	2.209	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.41'deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 1.275'i (%58) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %50'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %52'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %30'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %45'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %43'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.42 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 1.448	*İfadeler gayet açık ve anlaşılır düzeydedir. Konular hangi kapsamda olacağı neler öğreteceğimiz ve nasıl öğreteceğimiz açık bir şekilde yazılmıştır.*
İngilizce 1.533	*E5.3.S1-2 kazanım ifadeleri anlaşılırdır.*
İngilizce 1.668	*Gayet açık seçik net ve anlaşılırdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 961	*Kazanımların sınırlılıklarının net bir şekilde çizildiğini düşünüyorum.*
İngilizce 1.194	*Evet net bir bicimde ifade edilmiştir*
İngilizce 1.271	*E4.5.L2 öğrencilerin sözlü bir textte saate dair bilgileri ayırt etmesi beklenen bu kazanımın sınırları açıktır bellidir nettir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 306	*Kazanımların sırası uygundur.*
İngilizce 322	*Kazanımlar her ünitede dinleme konuşma okuma ve en son yazma sırasına göre düzenlenmiştir bu da öğrencinin kendini rahat hissederek konuda ilerlemesini sağlar.*
İngilizce 1.380	*Bir önceki konu sonraki konuya köprü görevini görmektedir*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 1.466	*Makul olduğunu düşünüyorum.*
İngilizce 1.627	*Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara yeterli düzeyde yer verildiğini düşünüyorum.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 1.473	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
İngilizce 1.516	*Kazanımların yeterli olduğunu düşünüyorum*
İngilizce 1.883	*Konuya uygun kazanımlar yeterli bir şekilde verilmiştir.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 847	*Çıkarılması gereken kazanımlar yoktur.*
İngilizce 1.487	*Çıkarılacak konu yoktur.*
İngilizce 1.172	*Çıkarılması gereken kazanımlar olduğunu düşünmüyorum*

Tablo 2.42'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak İngilizce 392, İngilizce 700, İngilizce 1.819 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; İngilizce 683, İngilizce 1.350, İngilizce 1.800 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; İngilizce 697, İngilizce 1.350, İngilizce 1.617 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; İngilizce 658, İngilizce 989, İngilizce 1.473 gibi öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca İngilizce 679, İngilizce 702, İngilizce 1.573 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve İngilizce 371, İngilizce 1.171, İngilizce 1.502 gibi öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.41'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 315'i (%14) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %17'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %18'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %34'ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %27'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %31'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.43 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 1.505	*Ülke genelinde 2 ayrı kitap okutulması kazanımları ortak yapsa da kelime dağarcıkları farklılaşmaktadır.*
İngilizce 1.807	*Bir ünite içerisinde verilmesi gereken dil bilgisi konuları birbirine benzer özellikte olduğu zaman konunun anlaşılması zorlaşıyor. Örneğin 5. sınıf 3. ünite de hem can-cant hemde like-dont like konusu verilmiş,*
İngilizce 1.936	*İçerik biraz daha sadeleştirilebilinir. Özellikle 8.sinif upswing kitabı kelimelerin gereksiz ağır olduğu düşüncesindeyim.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 1.300	*"Making simple inquires" kazanımı hemen hemen her ünitede yer alıyor, her ünite için sorgulamalar net şekilde verilmemiş.*
İngilizce 2.094	*Making simple inquiries şeklindeki genel kazanım ifadesi sınırları net çizmeyi zorlaştırmaktadır*
İngilizce 2.188	*Make simple inquiries kazanımı çoğu ünitede yer alan bir kazanımdır. Çok geniş bir alana hitap eden bir kazanımdır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 1.123	*Daha önceden 5.sınıf üniteleri sırası doğru değildi şu an doğru fakat genel olarak Türkçe dersi kazanımlarından önce Yabancı dil kazanımları vermek zorunda kalıyoruz zamanlar geniş zaman daha Türkçe dersinde başlamadan yabancı dilde öğretiyoruz*
İngilizce 1.405	*Bazı kazanımlarda diğer branşlarda öğrenmedikleri konular ingilizcede önceden veriliyor*
İngilizce 1.680	*Sıralama kaynak kitap paralel değil*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 224	*Duyuşsal ve psikomotor düzeyde kazanım sağlanamıyor çok fazla. Konu isleniyor ancak konuşma ve role play için sure yeterli olmuyor.*
İngilizce 1.216	*Psikomotor alanlara yer verildiğini düşünmüyorum.*
İngilizce 1.265	*Duyuşsal alana yönelik kazanımların az olduğunu düşünüyorum.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 1.735	*Evet bazı kazanımlar var.*
İngilizce 1.970	*Konu anlatımlarında yeterli bir bütünlük sağlanamamaktadır*
İngilizce 2.044	*Bazı kazanımlar daha eklenirse bazı konularda daha fazla bir bütünlük sağlanabilir*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 1.263	*4. Sınıf İngilizce dersinde Like ve Can/can?t yapıları birbiri ardına verildiği için ve yapılar +ing eki kullanımı karıştırılmasından dolayı art arda verilmemelidir.*
İngilizce 1.865	*Kazanım sayısı ve ders saatleri göz önünde bulundurulduğunda bazı kazanımların çıkartılması faydalı olacaktır.*

Tablo 2.43'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da örneklerini kazanım bazında gerekçeli sundukları görülmektedir. Hatta olumsuz öğretmen görüşlerinin belli konularda yoğunlaştığı durumlar göze çarpmaktadır. Örneğin İngilizce 1.936 kodlu öğretmen tarafından belirtilen ders kitaplarında geçen kelimelerin ağır olması görüşü İngilizce 782, İngilizce 794, İngilizce 859, İngilizce 1.505, İngilizce 2.112 gibi bazı öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. İngilizce Dersi Öğretim Programı'nın işlev ve iletişim odaklı program anlayışına uygun bir şekilde hazırlandığı düşünüldüğünde sözcük / sözcük öbeklerinin bir konu bütünlüğü içinde belirlendiği anlaşılmaktadır. Öğretim programında sadece belirli sınıflarda okuma ve yazma becerileri için kelime sınırından bahsedilmiştir. Öğretim programına ilişkin söz konusu değerlendirmenin ders kitabı üzerinden yapılması dikkat çekici bulgulardandır.

İngilizce 1.263 kodlu öğretmenin belirttiği gibi İngilizce 1.154, İngilizce 1.274, İngilizce 1.281, İngilizce 1.807 gibi bazı öğretmenler de 5. sınıfta birbirine benzer konuların *"can/can't-like/don't like"* aynı ünitede verilmesinin zorluğunu ifade etmişlerdir. Bu noktada öğretmenlerin öğretim programını dilbilgisi odaklı değerlendirdiği, tema içindeki işlev yerine dilbilgisi yapısına vurgu yaptığı gözlenmiştir. Oysaki öğretim programında iletişimsel yaklaşım için dil bilgisi yapılarının sezdirme yoluyla aktarılmaya çalışıldığı ve programda dil bilgisi odaklı bir yaklaşım olmadığı bilinmektedir. Ayrıca İngilizce 1.300 kodlu öğretmen

“Making simple inquires” kazanımının hemen hemen her ünitede yer aldığını fakat her ünite için sorgulamaların net şekilde verilmediğini belirtmiş olup İngilizce 1.296, İngilizce 1.763, İngilizce 1.913, İngilizce 2.094, İngilizce 2.188, İngilizce 2.205 gibi bazı öğretmenler de bu görüşe katılmıştır. Fakat öğretim programı incelendiğinde söz konusu ifadenin bir kazanım değil işlev olduğu ve bu işlevin “Useful Language” kısmında verilen dil yapıları ile sınırlandırıldığı göze çarpmaktadır. Ancak durumun daha net anlaşılabilmesi için konunun işlevine göre daha çok örnek verilmesi ve söz konusu işlevin detaylandırılması düşünülebilir.

İngilizce 1.123 kodlu öğretmen Türkçe dersinde henüz verilmeyen geniş zaman konusunun önce İngilizce dersinde işlendiğini belirtmiş olup İngilizce 1.405, İngilizce 1.701, İngilizce 1.961, İngilizce 2.204 gibi bazı öğretmenler tarafından da benzer görüş bildirilmiştir. Her ne kadar öğretim programı geliştirme sürecinde disiplinlerarası uyum göz önünde bulundurulmuş olsa da bahsi geçen durumun incelenmesi ve gerekli düzenlemelerin yapılması, gerçekleştirilecek program güncelleme çalışmalarına rehberlik edebilecek bulgulardandır. Söz konusu görüşlerden öğretmenlerin öğretim programına işlev odaklı değil, dil bilgisi odaklı baktığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenlerin program okuryazarlığı konusunda desteklenmeleri gerektiği söylenebilir. İngilizce 1.680 kodlu öğretmen kitaptaki sıralamanın programa uygun olmadığını dile getirmiştir. İlgili yönetmelikte de belirtildiği üzere her türlü eğitim aracının öğretim programlarına uygun olarak ve programlarda belirtilen sınırları esas alınarak hazırlanır. Söz konusu durum somut bilgilerle desteklendiği takdirde ilgili eğitim aracına yönelik belirtilen durumun araştırılabileceği ifade edilebilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. İngilizce 204, İngilizce 743, İngilizce 995, İngilizce 1.265 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana; İngilizce 804, İngilizce 1.077, İngilizce 1.124, İngilizce 1.216 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana; İngilizce 224, İngilizce 258, İngilizce 287 gibi bazı öğretmenler ise kazanımlarda birden fazla sınıflama alanına yeteri kadar yer verilmediğini ifade etmiştir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için programa eklenmesi ve programdan çıkarılması gereken kazanımlara yönelik öğretmen görüşlerinde dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *“bazı kazanım”, “kazanımlar”* vb. ifadeler kullanıldığı durumlara sıklıkla rastlanmıştır. İngilizce 1.735, İngilizce 1.970, İngilizce 2.044,

İngilizce 2.158 gibi bazı öğretmenlerin programa kazanım eklenmesi gereken kazanımları; İngilizce 838, İngilizce 1.222, İngilizce 1.374, İngilizce 1.865 gibi bazı öğretmenlerin ise programdan çıkarılması gereken kazanımları net olarak belirtmedikleri görülmüştür.

Genel olarak Tablo 2.40'taki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.41'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.40'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.467 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 595 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 147 (%7) iken; Tablo 2.41'de 1.275 (%58) kişi olumlu, 315 (%14) kişi olumsuz, 619 (%28) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin çoğunluğunun kazanımları açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.40'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.297 (%59); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 696 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 216 (%10) iken; Tablo 2.41'de 1.113 (%50) kişi olumlu, 368 (%17) kişi olumsuz, 728 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%59) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısının (%50) olumlu görüş bildirdiği gözlenmiştir. Öğretmenlerin yarısından fazlasının kazanım sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği görüşünde hem fikir oldukları belirtilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.40'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.319 (%60); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 694 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 196 (%9) iken; Tablo 2.41'de 1.154 (%52) kişi olumlu, 394 (%18) kişi olumsuz, 661 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%60) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda en büyük oranda (%52) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunda programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu dile getirilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.40'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.100 (%50); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 840 (%37); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 269 (%13) iken; Tablo 2.41'de 663 (%30) kişi olumlu, 743 (%34) kişi olumsuz, 803 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısının (%50) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları fakat öğretmenlerin açıklamalarına bakıldığında en büyük oranda program dışında görüş sundukları söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.40'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 582 (%27); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 670 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 957 (%43) iken; Tablo 2.41'de 978 (%45) kişi olumlu, 605 (%27) kişi olumsuz, 626 (%28) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye en büyük oranda (%43) katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%45) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.40'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 489 (%22); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 611 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.109 (%50) iken; Tablo 2.41'de 955 (%43) kişi olumlu, 682 (%31) kişi olumsuz, 572 (%26) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısının (%50) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda ise en büyük oranda (%43) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin İngilizce Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları bununla birlikte programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik

farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki ifadelerinin kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.9. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *76* olup toplam görüş sayısının *%0,3'üne* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.44 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	1	1,3
	6-10	6	7,9
	11-15	17	22,4
	16-20	9	11,8
	21 ve üzeri	43	56,6
	Toplam	76	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	4	5,3
	Lisans	67	88,2
	Yüksek Lisans	4	5,2
	Doktora	1	1,3
	Toplam	76	100,0

Tablo 2.44 incelendiğinde İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %1,3'ünün 1-5 yıl, %7,9'unun 6-10 yıl, %22,4'ünün 11-15 yıl, %11,8'inin 16-20 yıl, %56,6'sının ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %5,3'ünün ön lisans, %88,2'sinin lisans, %5,2'sinin yüksek lisans, %1,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.45 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**3**	**4**	**2**	**3**	**18**	**24**	**38**	**50**	**15**	**19**	**76**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	3	4	1	1	18	24	40	53	14	18	76	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**2**	**3**	**2**	**3**	**19**	**25**	**41**	**53**	**12**	**16**	**76**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	3	4	3	4	22	29	37	49	11	14	76	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**26**	**34**	**11**	**14**	**19**	**26**	**14**	**18**	**6**	**8**	**76**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	28	37	10	13	17	22	16	21	5	7	76	100

Tablo 2.45 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 18, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 5; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 54, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 18, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 4; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 19, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 4; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 48, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 22, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 6; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 20, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 19, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 37; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum"

ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 21, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 17, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 38’dir.

Tablo 2.46 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**44**	**58**	**9**	**12**	**23**	**30**	**76**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	41	54	10	13	25	33	76	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**48**	**63**	**7**	**9**	**21**	**28**	**76**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	33	44	14	18	29	38	76	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**37**	**49**	**14**	**18**	**25**	**33**	**76**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	40	53	14	18	22	29	76	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.46’daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 44’ü (%58) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %54’ü kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %63’ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %44’ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %49’u konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %53’ü ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.47 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 6	*Evet. Açık ve anlaşılırdır.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 20	*Tüm kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır şekildedir.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 75	*Kazanımlar açık ve anlaşılır şekilde ifade edilmiştir.*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 20	*Tüm kazanımların sınırları ve ifadeleri açık anlaşılır şekildedir.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 53	*Kazanım sınırlılıkları net bir şekilde çizilmiştir.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 67	*Kazanımların sınırlılıkları net bir şekilde çizilmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 20	*Kazanımların sıralanmasında temaların ilk konularından itibaren öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 52	*Y.4.1.2.İnsanın doğuştan gelen temel ve vazgeçilmez hakları olduğunu bilir. Y.4.1.3.Haklarına kendi yaşamından örnekler verir. Y.4.1.4.Çocuk ile yetişkin arasındaki farkları açıklar. Kazanım sıralamasında önce insanın temel ve yaşamsal haklarını. Sonra kendi haklarını, en sonda da çocuk ve yetişkinlerin hakları arasındaki farkları öğreniyor*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 76	*Öncelik sonralık sırası uygundur.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 20	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara yaş gruplarına uygun olacak şekilde ve makul düzeyde yer verilmiştir.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 67	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 66	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar yoktur.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 68	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 74	*Eklenmesi gereken konu yoktur*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 45	*Çıkarılması gereken kazanımlar yoktur*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 53	*Çıkarılması gereken kazanım yoktur. Kazanımlar yeterlidir.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 56	*Çıkarılacak kazanım yok.*

Tablo 2.47'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 6, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 20, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 34, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 40 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 20, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 22, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 36 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 21, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 23, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 34 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 22, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 26, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 43 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 23, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 33, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 43 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 47, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 49, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 52 gibi bazı öğretmenlerin de öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.46'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 9'u (%12) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %13'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %9'u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %18'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %18'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için

“eklenmesi” ve %18’i ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin “Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.”, “Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.” ve “Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.” maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.48 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 31	*Açık değil.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 38	*Katılmıyorum. Kitabın tamamı öğrenci seviyesine göre soyut kalmakta ve kazanımlar istenilen düzeyde verilememekte.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 39	*Bu ders ilkokul 4. sınıf için çok soyut kavramlar içeriyor. Öğrenciler konuları anlamakta zorlanıyor.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 30	*Konular kazanımları tam olarak kapsamıyor*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 31	*Net değil.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 76	*Kazanımlar anlaşılır olsa da sınırlılığı da soyut kalmakta*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 35	*Bazı kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine çok dikkat edilmemiş.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 39	*Sosyal bilgiler dersi kapsamında hak, özgürlük vb. kavramlar verilmeli bu ders tamamen 4. sınıftan kaldırılmalıdır.*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 35	*Her alanda yeterli düzeyde yer verilmemiş.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 36	*Psikomotor davranışlar yetersiz*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 30	*Bazı konular arasında kopukluklar var ve bu kopukluk sıkıntı yaratıyor*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 37	*Gözden geçirilebilir*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 25	*Y.4.2.5. Hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği veya kısıtlandığı durumların çözümünde ne tür sorumluluklar üstlenebileceğine ilişkin örnekler verir. (Sayfa 34-35) bu dersi sosyal bilgiler içinde zaten işliyoruz.*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 28	*Soyut düşünmeyi gerektiren ifadeler çıkarılmalıdır*
İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 32	*Gereken kazanımlar vardır.*

Tablo 2.48'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da çok az sayıda örnek için kazanım bazında gerekçeli açıklama yaptıkları görülmektedir. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 38 kodlu öğretmen tarafından kitabın tamamının öğrenci seviyesine göre soyut kaldığı ve kazanımların istenilen düzeyde verilemediği ifade edilmiştir. Söz konusu görüşte soyutluktan bahsedilmiş olup görüşün ders kitabı ile ilgili bir durum olduğu anlaşılmaktadır. Fakat diğer görüşlere bakıldığında İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 28, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 41, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 76, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 39 kodlu öğretmenler de programda yer alan bazı kavram ve kazanımların soyut olduğunu dile getirmişlerdir. İlgili görüşlerde de doğrudan bir kavram ya da kazanım numarası ifade edilmediğinden öğretmenlerin kastettiği durum anlaşılamamıştır. Program incelendiğinde insan hakları, yurttaşlık ve demokrasiye ilişkin eğitim içerikleri,

konuları ve kavramlarının ele alınırken öğrencilerin gelişim özellikleri ve düzeylerine uygun terminoloji, örnek ve etkinliklerin kullanılması gerektiğinin vurgulandığı görülmektedir. Fakat ilgili açıklamaya rağmen program içeriğinin öğrencilerin seviyesinin üzerinde olduğu veya ders kitabındaki metinlerde soyut kavramların çokça yer aldığı düşünülüyor ise gerek programın gerekse ders kitabının bu bağlamda incelenmesi gerektiği ifade edilebilir.

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 39 kodlu öğretmen tarafından Sosyal Bilgiler dersi kapsamında hak, özgürlük vb. kavramların verilmesi gerektiği ve bu dersin tamamen 4. sınıftan kaldırılması gerektiği görüşü ileri sürülmüştür. Benzer görüş İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 25 ile İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 40 kodlu öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı'nda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın ilgili konuları ile ilişki kurulması gerektiği hususunun vurgulandığı görülmektedir. Buradan hareketle mevcut durumda iki dersin içeriğinin uyumlu olduğunun düşünüldüğü ve bu durumun ilgili konuların pekiştirilmesi noktasında önemli görüldüğü söylenebilir.

İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 30, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 31, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 76 gibi bazı tarafından kazanım sınırlarının net olmadığı belirtilmiştir. Fakat öğretmenlerin hangi kazanım ya da kazanımları işaret ettiklerini net olarak belirtmedikleri için ilgili görüşler değerlendirilememiştir. Aynı şekilde İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 26, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 28, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 32, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 49 gibi bazı öğretmen görüşlerinin de hangi kazanım ya da kazanımların sınırlılıklarını ifade ettiği anlaşılamamıştır. Benzer bir durum konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar olduğunu düşünen İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 30 ve İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 37 kodlu öğretmen görüşlerinde de mevcuttur.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanım"*, *"kazanımlar"* vb. ifadelerin kullanıldığı görüşlere de sıkça rastlanmıştır. Bazı kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini düşünen İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 35 kodlu öğretmen görüşüne benzer olarak İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 31, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 38, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 39 gibi bazı öğretmenlerin genel ifadeler kullanmaları ilgili hususların net olarak anlaşılamamasına neden olmuştur. Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul

düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 21, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 34, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 36 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini; İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 28 kodlu öğretmen ise programın kazanımlarının daha çok bilişsel ağırlıklı olduğunu; İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi 35 kodlu öğretmen ise üç alana da yeterli düzeyde yer verilmediğini düşünmektedir. Olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin ifadelerine bakıldığında kazanımlarda psikomotor alana daha az yer verildiğini düşündükleri belirtilebilir.

Genel olarak Tablo 2.45'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.46'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.45'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 18 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 5 (%7) iken; Tablo 2.46'da 44 (%58) kişi olumlu, 9 (%12) kişi olumsuz, 23 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Bulgular dikkate alındığında kazanım ifadelerinin öğretmenlerin çoğunluğu tarafından açık ve anlaşılır bulunduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.45'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 54 (%71); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 18 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 4 (%5) iken; Tablo 2.46'da 41 (%54) kişi olumlu, 10 (%13) kişi olumsuz, 25 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%71) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmen görüşlerinin programdaki kazanım sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği düşüncesinde yoğunlaştığı söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.45'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 19 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 4 (%6) iken; Tablo 2.46'da 48 (%63) kişi olumlu, 7 (%9) kişi olumsuz, 21 (%28) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan

hareketle büyük çoğunluktaki öğretmenlerin (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%63) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin çoğunluğunun ilgili madde için hem fikir olduğu dile getirilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.45'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 48 (%63); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 22 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 6 (%8) iken; Tablo 2.46'da 33 (%44) kişi olumlu, 14 (%18) kişi olumsuz, 29 (%38) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%44) görüşün olumlu kategorisinde olduğu söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.45'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 20 (%26); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 19 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 37 (%48) iken; Tablo 2.46'da 37 (%49) kişi olumlu, 14 (%18) kişi olumsuz, 25 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yaklaşık yarısının (%48) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.45'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 21 (%28); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 17 (%22); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 38 (%50) iken; Tablo 2.46'da 40 (%53) kişi olumlu, 14 (%18) kişi olumsuz, 22 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısının (%50) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda yarısından fazlasının (%53) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları

ancak kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmesi ile programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.10. Matematik Dersi Öğretim Programı

Matematik Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *3.204* olup toplam görüş sayısının *%12,8'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.49 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	406	12,7
	6-10	840	26,2
	11-15	751	23,4
	16-20	551	17,2
	21 ve üzeri	656	20,5
	Toplam	3.204	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	76	2,4
	Lisans	2.925	91,2
	Yüksek Lisans	198	6,2
	Doktora	5	0,2
	Toplam	3.204	100,0

Tablo 2.49 incelendiğinde Matematik Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %12,7'sinin 1-5 yıl, %26,2'sinin 6-10 yıl, %23,4'ünün 11-15 yıl, %17,2'sinin 16-20 yıl, %20,5'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %2,4'ünün ön lisans, %91,2'sinin lisans, %6,2'sinin yüksek lisans, %0,2'sinin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 6-10 yıl olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet

durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.50 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**25**	**1**	**112**	**3**	**719**	**22**	**1.485**	**47**	**863**	**27**	**3.204**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	35	1	159	5	802	25	1.475	46	733	23	3.204	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**34**	**1**	**175**	**5**	**813**	**25**	**1.523**	**48**	**659**	**21**	**3.204**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	48	1	307	10	1.214	38	1.120	35	515	16	3.204	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**961**	**30**	**764**	**24**	**811**	**25**	**472**	**15**	**196**	**6**	**3.204**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	1.204	38	695	22	712	22	393	12	200	6	3.204	100

Tablo 2.50 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.348, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 719, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 137; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.208, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 802, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 194; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.182, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 813, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 209; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.635, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 1.214, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 355; "*Konu anlatımlarında bütünlük*

sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 668, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 811, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.725; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 593, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 712, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.899 olduğu görülmektedir.

Tablo 2.51 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	2.221	69	232	7	751	24	3.204	100
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	1.980	62	285	9	939	29	3.204	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	2.080	65	297	9	827	26	3.204	100
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	1.091	34	880	27	1.233	39	3.204	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	1.619	51	646	20	939	29	3.204	100
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	1.723	54	631	20	850	26	3.204	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.51'deki olumlu görüşler incelendiğinde öğretmenlerin 2.221'i (%69) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %62'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %65'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %34'ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %51'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %54'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.52 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 1.375	*Kazanımlar neyin öğrenciye kazandırılması gerektiğini açık bir şekilde belirtir.*
Matematik 1.729	*Kazanım cümleleri, öğretilmek istenen hedef konuyu açık bir şekilde belirtmektedir.*
Matematik 2.846	*Kazanımlarla ilgili ifadeler hiçbir kafa karışıklığı yaratmamaktadır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 1.233	*Kazanımlarda girilmesi veya girilmemesi gereken yerler net şekilde belirtilmiştir.*
Matematik 2.403	*Konuyla ilgili değinilmesi ve değinilmemesi gereken yerler açık*
Matematik 2.899	*Konuların kavranmasında sınırlılıkların net olması öğrenmeyi arttırmaktadır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 690	*Kazanımların sıralaması öğrencilerin kavramasını kolaylaştırmaktadır.*
Matematik 1.179	*Doğal sayı, tam sayı, rasyonel sayı, kareköklü sayı, üslü sayılar gibi sayılarla ilgili konularda sıraya dikkat edilerek konular arası geçiş sağlanmaktadır.*
Matematik 2.243	*Aşamalı olarak kazanımlar uygun sıralanmış, geçişler buna göre ayarlanmıştır.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 795	*Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara yeterince yer verilmiştir*
Matematik 1.206	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Matematik 2.147	*Kazanımlarda bilişsel duyuşsal ve psikomotor alanlara uygun miktarda yer verildiğini düşünüyorum.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 1.203	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar yoktur.*
Matematik 2.228	*Değiştirilen programa göre bu konuda herhangi bir sorun bulunmamaktadır.*
Matematik 2.812	*Kazanımlar yeterlidir. Her öğrencide hedefe tam ulaşmada sorun yaşıyoruz. Ek kazanımlara ihtiyaç yoktur.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 1.146	*Şu anki durumda çıkarılması gerekecek kazanım benim tarafından gözlenmemiştir.*
Matematik 1.189	*Çıkarılması gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Matematik 1.346	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkması gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum.*

Tablo 2.52'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere incelendiğinde Matematik 1.375, Matematik 1.729, Matematik 2.846 kodlu öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Matematik 1.233, Matematik 2.403, Matematik 2.899 kodlu öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Matematik 690, Matematik 1.179, Matematik 2.243 kodlu öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Matematik 795, Matematik 1.206, Matematik 2.147 kodlu öğretmenlerin öğretim programında her üç alana yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Matematik 1.203, Matematik 2.228, Matematik 2.812 kodlu öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Matematik 1.146, Matematik 1.189, Matematik 1.346 kodlu öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.51'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin %7'si kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %9'u kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %9'u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat

edilmediğini, %27'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %20'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %20'si ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.53 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 2.647	*Kazanımlar kısa ve öz fakat bazı kazanımlar için öğrencilerin kazanma süreleri yeterli değildir.*
Matematik 2.654	*Bazı kazanımlarda gereksiz yere uzun cümleler kullanılmıştır.*
Matematik 2.827	*Kazanım ifadeleri yüzeysel yazılmıştır. Örneğin 6. sınıflarda M.6.1.2.5: "İki doğal sayının ortak bölenleri ile ortak katlarını belirler, ilgili problemleri çözer." kazanımıyla ilgili olarak EBOB ve EKOK sorularının da çözülüp çözülemeyeceği net değildir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 547	*6. sınıf mutlak değer konusunda dört işlem yapılıp yapılmayacağı belirtilmemiştir.*
Matematik 2.005	*8.sınıf üslü sayılarda toplama ve çıkarma işleminde sadece üssü eşit olanlar mı öğretilecek yoksa üs eşitleme anlatılacak mı? Kazanımın sınırı net değildir.*
Matematik 2.245	*M.4.1.5.8. kazanımında eşitliklerin hangi dört işlemleri içereceği sınırlandırılmamıştır.*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 1.357	*5.sınıf müfredatında bölme işleminde kalanın yorumlanması öğretilmeden önce bölme gerektiren problemlerin işlenmesi sıralama hatasıdır.*
Matematik 2.488	*Zaman zaman kazanım sıralamasında öncelik sırasına riayet edilmemiştir.*
Matematik 2.339	*Kesirler konusu "M.6.1.5.1 kesirleri karşılaştırır ve sıralar." ile başlıyor. Bunun yerine, M.6.1.5.1 kazanımından önce "Kesirlerde sadeleştirme ve genişletme" kazanımlarına yer verilmesi öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyini artıracaktır.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 742	*Bilişsel alana yeterli düzeyde yer verilmiştir ancak duyuşsal ve özellikle psikomotor alana yeterince yer verilmemiştir.*
Matematik 1.902	*Öğretim programının yeteri miktarda duyuşsal ve psikomotor alanlara değinmektedir. Ders kitaplarındaki metinler ve örnekler bunları yansıtamamaktadır.*
Matematik 3.067	*Duyuşsal ve psikomotor alanlara yeterince yer verilmiyor.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 1.751	*8. Sınıflarda eğimle ilişkili olarak trigonometrinin eklenmesi olabilir*
Matematik 2.348	*6.sınıf kümeler konusuna ekleme yapılabilir.*
Matematik 2.274	*Özellikle ortaokul düzeyinde beceri temelli sorulara uygun kazanımlar eklenmelidir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 1.089	*Rasyonel sayılarda merdivenli problemler ve işlem ağırlıklı problemler çıkarılmalıdır. Daha çok günlük hayat problemleriyle ilişkili sorulara yer verilmelidir*
Matematik 1.696	*Bazı konuların kazanımları biraz azaltılarak kavranması kolaylaştırılabilir.*
Matematik 1.818	*Zihinden işlemler konusu çıkarılmalıdır.*

Tablo 2.53'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde genel itibarıyla farklı görüşler olmasına rağmen bazı konuların farklı kişiler

tarafından tekrarlandığı görülmektedir. Hatta farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer tespitleri ön plana çıkardıkları gibi birbirinden farklı açıklamalar yaptıkları durumlar da mevcuttur. Kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olması ile ilgili görüşler incelendiğinde Matematik 2.654 kodlu öğretmenin bazı kazanımların uzun olduğu düşüncesine benzer olarak görüş bildiren Matematik 1.126, Matematik 1.230, Matematik, Matematik 2.206, Matematik 2.542, Matematik 3.052 gibi bazı öğretmenler de bulunmaktadır. Ancak öğretmenlerin "*bazı kazanımlar*", "*kimi kazanımlar*" gibi ifadeler kullanmaları nedeniyle ilgili kazanımlar net olarak anlaşılamamıştır. Bununla birlikte Matematik 2.647 kodlu öğretmen görüşüne benzer olarak Matematik 1.242, Matematik 1.722, Matematik 2.577, Matematik 2.614, Matematik 2.647 gibi bazı öğretmenler de kazanımların kısa ve öz olduğunu ancak öğretim süresini yetersiz bulduklarını bildirmişlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin bu konuda kendi içlerinde farklı düşüncelere sahip oldukları söylenebilir. Matematik 547, Matematik 2.005, Matematik 2.245 ve Matematik 2.827 kodlu öğretmenler tarafından dile getirilen görüşler gerçekleştirilecek çalışmalarda incelenebilecek bulgulardandır.

Bilindiği üzere Matematik dersi öğretim programı öncelik, sonralık ve aşamalılık ilkelerinin çok önemli olduğu bir programdır. Alınan dönütlerde önemli bir oranda katılımcı mevcut öğretim programının buna uygun olarak hazırlandığını dile getirirken Matematik 1.357, Matematik 2.339, Matematik 2.488 kodlu öğretmenler bazı konularda öncelik sonralık ilişkisine uygun olmayan yerleri belirterek bu durumun öğrenmeyi güçleştirdiğini ifade etmişlerdir. Oysaki öğretim programı incelendiğinde programda ünitelerin genel sıralamasında bir değişiklik yapmamak kaydıyla ünite içindeki kazanımların veriliş sırasında değişikliğe gidilebileceğinin, sınıf seviyesine göre kazanımların birleştirilebileceğinin hatta gerekli hâllerde bir kazanımın başka bir ünite altında ele alınabileceğinin ifade edildiği görülmektedir. Buradan program uygulayıcılarına kazanım sıralamalarında gerekli olduğunu düşündükleri durumlarda belli koşullar altında esneklik sağlandığı söylenebilir. Öte yandan Matematik 244, Matematik 766, Matematik 1.494, Matematik 2.226, Matematik 3.172 gibi bazı öğretmenler disiplinlerarası uyuma dikkat çekerek Matematik Dersi Öğretim Programı ile Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın aynı konuyu farklı zamanlarda ele aldığını ifade etmiştir. Oran-orantı, ondalık kesirlerle bölme vb. bazı konuların Matematik dersinin ilgili sınıf düzeyinde işlenmeden Fen Bilimleri dersinde ele alındığı ve bu durumun öğrencinin ön koşul öğrenmelerinde eksikliğe neden olduğu belirtilmiştir. Öğretim programında gerekli hâllerde disiplinlerarası bütünlüğü sağlamak amacıyla zümre öğretmenlerin iş birliği

yapabileceği belirtildiği gibi yaşanabilecek sorunları önlemek adına program güncelleme çalışmalarında ilgili derslerin belirtilen konu / kazanımların sıralamaları gözden geçirilebilir.

Öğretim programının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanla ilişkisiyle ilgili görüşler incelendiğinde Matematik 742 ve Matematik 3.067 kodlu öğretmenler Matematik Dersi Öğretim Programı'nda bilişsel alana yeterli düzeyde yer verildiğini buna karşılık duyuşsal ve özellikle psikomotor alana makul düzeyde yer verilmediğini ifade etmiştir. Matematik 1.902 kodlu öğretmen ise öğretim programında duyuşsal ve psikomotor alanlardaki dağılımın makul olduğunu ancak ders kitaplarındaki metinlerin ve örneklerin bunları yansıtmakta çok yetersiz olduğunu dolayısıyla öğretim programının amacına ulaşmadığını ifade etmiştir. Bu noktada ders kitaplarının öğretim programlarını destekleyecek öğretim materyallerinden yalnızca biri olduğu, ders kitapları üzerinden öğretim programına yönelik bir değerlendirme yapıldığı söylenebilir.

Öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olduğunu belirten görüşler incelendiğinde Matematik 1.751, Matematik 1.964, Matematik 2.341, Matematik 2.632, Matematik 2.644 gibi bazı öğretmenler 8. sınıflarda eğimle ilişkili olarak trigonometrinin eklenebileceğini belirtmiştir. Öğretim programı incelendiğinde öğretmenlerin M.8.2.2.6. kazanımı ile ilgili görüş sundukları anlaşılmaktadır. Söz konusu kazanım doğrusal denklem ve grafik eğimlerini içerdiğinden trigonometri bilgisine ihtiyaç duyulmadığı ayrıca ilgili kazanımın b açıklamasında "…eğimin dikey uzunluğun yatay uzunluğa oranı olduğu dikkate alınarak…" ifadesinin yer aldığı yani eğim tanımının veriliş biçiminin trigonometri bilgisinden bağımsız şekilde verildiği görülmektedir.

Matematik 645, Matematik 1.815, Matematik 2.148, Matematik 3.140 gibi birçok öğretmen kümeler konusunun öğretim programına eklenmesini olumlu karşılarken Matematik 2.040, Matematik 2.193, Matematik 2.348, Matematik 2.411 gibi bazı öğretmeneler ise aynı sınıf düzeyinde kümeler konusuna kazanım eklenmesi ya da farklı sınıf düzeylerinde de kümeler konusunun yer alması gerektiğini söylemişlerdir. Ancak kümeler konusuna kazanım eklemenin diğer konu / kazanımlara nasıl bir katkı sağlayacağı anlaşılamamıştır.

Matematik 2.274 kodlu öğretmen ise özellikle ortaokul düzeyinde beceri temelli sorulara uygun kazanımlar eklenmesi gerektiğini düşünmektedir. Günlük hayatla ilişkilendirilen ve üst düzey becerileri ölçen beceri temelli sorular, öğretim programlarına uygun olarak 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde beceri temelli testler, 8. sınıf düzeyinde ise sınavla öğrenci alacak ortaöğretim kurumlarına ilişkin merkezî sınava yönelik aylık örnek sorular

şeklinde Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından İnternet üzerinden yayınlanmaktadır. Dolayısıyla mevcut programdaki kazanımlara uygun olarak beceri temelli soru yazmanın mümkün olduğu, kazanımların beceri temelli soru yazma noktasında sorun teşkil etmediği belirtilebilir.

Öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olduğunu belirten görüşler incelendiğinde Matematik 1.089 kodlu öğretmen rasyonel sayılarda merdivenli şeklindeki ve işlem ağırlıklı problemlerin günlük hayatla çok ilişkili olmadığı ve öğrenci seviyesi üstünde olduğu için çıkarılması gerektiğini belirtmiştir. Matematik 1.237, Matematik 1.249, Matematik 1.698, Matematik 1.818 gibi bazı öğretmenler ise zihinden işlemler konusunun çıkarılması gerektiğini dile getirmiştir. Öğretmenler tarafından belirtilen görüşler program güncelleme çalışmalarında değerlendirilerek gerekli düzenlemeler yapılabilir.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanım"*, *"kazanımlar"* vb. ifadeler kullanıldığı görüşlere de sıklıkla rastlanmıştır. Matematik 221, Matematik 1.192, Matematik 1.389, Matematik 1.696, Matematik 2.969, Matematik 2.867 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum vardır. Belirtilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları kapsadığı anlaşılamamaktadır.

Genel olarak Tablo 2.50'deki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.51'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.50'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2348 (%74); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 719 (%22); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 137 (%4) iken; Tablo 2.51'de 2.221 (%69) kişi olumlu, 232 (%7) kişi olumsuz, 751(%24) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%74) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda çoğunluğunun (%69) olumlu görüş bildirdiği söylenebilir. Bulgulardan hareketle öğretmenlerin büyük bir kısmının kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.50'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.208 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 802 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 194 (%6) iken; Tablo 2.51'de 1.980 (%62) kişi olumlu, 285 (%9) kişi olumsuz, 939 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan

öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda yarısından fazlasının (%62) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin büyük bir kısmının programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.50'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.182 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 813 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 209 (%6) iken; Tablo 2.51'de 2080 (%65) kişi olumlu, 297 (%9) kişi olumsuz, 827 (%26) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%65) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.50'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.635 (%51); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 1.214 (%38); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 355 (%11) iken; Tablo 2.51'de 1.091 (%34) kişi olumlu, 880 (%27) kişi olumsuz, 1.233 (%39) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%51) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve öğretmenlerin en büyük oranda (%39) program dışında görüş bildirdiği ifade edilebilir. Yani öğretmenlerin en az yarısında söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiği görüşünün hâkim olduğu dile getirilebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.50'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 668 (%21); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 811 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.725 (%54) iken; Tablo 2.51'de 1.619 (%51) kişi olumlu, 646 (%20) kişi olumsuz, 939 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) ilgili maddeye katılmadıkları ayrıca büyük bir kısmının (%51) açıklamalarında olumlu görüşlerde yoğunlaştıkları yani öğretmenlerin program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.50'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 593 (%18); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 712 (%22); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.899 (%60) iken; Tablo 2.51'de 1.723 (%54) kişi olumlu, 631 (%20) kişi olumsuz, 850 (%26) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%60) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda yarısından fazlasının (%54) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Matematik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını olumlu buldukları ancak kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmesine ilişkin maddeye daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.11. Müzik Dersi Öğretim Programı

Müzik Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *737* olup toplam görüş sayısının *%2,9'una* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.54 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	63	8,5
	6-10	143	19,4
	11-15	144	19,5
	16-20	111	15,1
	21 ve üzeri	276	37,5
	Toplam	737	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	36	4,9
	Lisans	650	88,2
	Yüksek Lisans	50	6,8
	Doktora	1	0,1
	Toplam	737	100,0

Tablo 2.54 incelendiğinde Müzik Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %8,5'inin 1-5 yıl, %19,4'ünün 6-10 yıl, %19,5'inin 11-15 yıl, %15,1'inin 16-20 yıl, %37,5'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %4,9'unun ön lisans, %88,2'sinin lisans, %6,8'inin yüksek lisans, %0,1'inin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.55 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**10**	**1**	**32**	**4**	**179**	**24**	**345**	**47**	**171**	**24**	**737**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	7	1	34	5	189	26	349	47	158	21	737	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**12**	**2**	**35**	**5**	**192**	**26**	**343**	**47**	**155**	**20**	**737**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	9	1	41	6	224	30	310	42	153	21	737	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**193**	**26**	**113**	**15**	**199**	**27**	**161**	**22**	**71**	**10**	**737**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	240	33	128	17	190	26	132	18	47	6	737	100

Tablo 2.55 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 516, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 179, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 42; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 507, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 189, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 41; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 498, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 192, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 47; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 463, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 224, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 50; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 232, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 199, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 306; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 179, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 190, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 368'dir.

Tablo 2.56 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	446	61	45	6	246	33	737	100
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	370	50	48	7	319	43	737	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	416	56	48	7	273	37	737	100
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	237	32	91	12	409	56	737	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	329	45	142	19	266	36	737	100
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	316	43	144	19	277	38	737	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.56'daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 446'sı (%61) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %50'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %56'sı kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %32'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %45'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %43'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.57 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 60	*M.2.1.3.5 kazanımların açıklamaları anlaşılır ve nettir.*
Müzik 370	*Öğrenciye kazandırılacak kazanımlar anlaşılır düzeydedir.*
Müzik 528	*Kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğuna katılıyorum.*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 3	*Kazanımların sınırlılıkları net bir şekilde çizilmiştir.*
Müzik 4	*Kazanımların sınırlılıkları nettir.*
Müzik 205	*Mü.5.B.3. Öğrendiği seslerin incelik ve kalınlık özelliklerini ayırt eder. Kazanımında RE, LA arası notaların verileceği net bir biçimde çizilmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 90	*Öncelik ve sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Müzik 93	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*
Müzik 377	*Mü.2.B.1. Doğada duyduğu sesleri, gürlük özelliklerine göre farklı ses kaynakları kullanarak canlandırır. Mü.2.B.2. Dağarcığındaki müzikleri anlamlarına uygun hız ve gürlükte söyler. Bence öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 21	*Kazanımlar öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor durumlarına dikkat edilmiştir.*
Müzik 23	*Kazanımlarda gelişim adımlarına dikkat edilmiş.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 279	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Müzik 304	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlara gerek yoktur*
Müzik 406	*Mevcut kazanımlar bence yeterlidir, eklenmesi gereken bir kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 161	*Çıkarılması gereken kazanımlar olduğunu düşünmüyorum.*
Müzik 304	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar yoktur*
Müzik 305	*Çıkarılması gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum.*

Tablo 2.57'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Müzik 3, Müzik 31, Müzik 49, Müzik 63 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Müzik 2, Müzik 21, Müzik 34, Müzik 69 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Müzik 1, Müzik 13, Müzik 20, Müzik 56 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Müzik 18, Müzik 64, Müzik 85, Müzik 99 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Müzik 54, Müzik 67, Müzik 128, Müzik 164 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Müzik 144, Müzik 154, Müzik 162, Müzik 170 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.56'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 45'i (%6) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %7'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %7'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %12'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %19'u konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %19'u ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için 'eklenmesi' gereken kazanımlar vardır." ve "Konu anlatımları dikkate alındığında 'çıkarılması' gereken kazanımlar vardır." maddelerinde olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.58 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 74	*Kazanım bazen birden çok unsuru kapsayabiliyor.*
Müzik 365	*Belirli gün ve haftalarda ilgili kazanım fazla geniş. ilgili şarkılar eksik.*
Müzik 441	*Öğrenme kazanımları, öğretilen konunun içeriğinden çok öğrencilerin neleri başardığına odaklanır. Kazanım ifadelerinin yeterince açık ve anlaşılır olduğunu düşünüyorum ancak kazanımın sağlanması için sürenin yeterli olduğunu düşünmüyorum*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 74	*Kazanım başka kazanımları da kapsayabiliyor*
Müzik 115	*Bazı kazanımlarda yeterince netlik yoktur*
Müzik 346	*Kazanımlarda bazen konular verilmesi gereken olarak değil de çok geniş olarak ifade edilebiliyor.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 112	*Örneğin 6. Sınıf müzik dersi tekrar işaretlerine geçmeden tekrar işaretli şarkılar verilmiştir.*
Müzik 311	*Müzik dersi için kazanımların sıralamasına dikkat edilmediğini düşünüyorum*
Müzik 514	*Bazı ritim kalıpları veriliyor kazanımda. Aksak ölçü gibi fakat öğrencilerimizin bunu öğrenebilmesi için 2/4 3/4 4/4 gibi kalıpları önceden bilmeleri gerekiyor*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 49	*Psikomotor becerilerinin geliştirilebilmesi için çalma etkinliklerine daha çok yer verilmesi gerekir.*
Müzik 159	*Duyuşsal alanlara daha çok yer verilmelidir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 152	*Basit okul çalgıları eskiden olduğu gibi kitaplarda yer alabilir.*
Müzik 375	*Öğrendiği nota ve değerlerini çalgı kullanarak pekiştirmesi için enstrüman ile ilgili kazanımlar getirilme, çalgı çalma geri gelmelidir*
Müzik 518	*Çalgı çalma etkinlikleri seviye seviye örneklendirilmeli*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 15	*Fazla üst düzey olan ve çıkarılması gereken kazanımlar vardır*
Müzik 46	*Türk müziğinin makamsal yapısı çocukların anlayabileceği düzeyde değil ve ilgilerini çekmiyor. Daha basit düzeyde ve yaşlarına uygun eğlenceli şarkılara yer verilmelidir.*
Müzik 90	*Çıkarılması gereken kazanımlar vardır.*

Tablo 2.58'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da örneklerini kazanım bazında gerekçeli sundukları görülmektedir. Olumsuz görüşler incelendiğinde Müzik 441 kodlu öğretmen tarafından belirtilen sürenin yeterli olmadığı görüşünün Müzik 75, Müzik 77, Müzik 84, Müzik 85, Müzik 142 gibi bazı öğretmenler tarafından da yinelendiği görülmektedir. Öğretim programına bakıldığında ilgili derste teorinin amaç değil araç olduğu ve temel müzik eğitiminde hedeflenenin öğrencilere müzik zevki kazandırmak, öğrencilerin sanat ve estetik algılarını geliştirmek olduğu bildirilmektedir. Bu bağlamda programın uygulayıcısı olan öğretmenler tarafından sürenin yeterli görülmemesi durumu, öğrenme alanları ve süreleri dikkate alınarak program güncelleme süreçlerinde değerlendirilebilir.

Müzik 365 kodlu öğretmen tarafından belirli gün ve haftalarda ilgili kazanımlara fazla zaman ayrıldığı dile getirilmiştir. Öğretim programına bakıldığında belirli gün ve haftalar ile ilgili kazanımların yer aldığı dinleme-söyleme öğrenme alanı için kazanım sayıları dikkate alınarak önerilen sürenin 17 ya da 18 ders saati olduğu görülmektedir. Dinleme-söyleme öğrenme alanındaki kazanımlardan sadece birinin belirli gün ve haftaları kapsadığı düşünüldüğünde ilgili kazanıma bir eğitim öğretim yılı içerisinde yaklaşık olarak 1,5-3 ders saati süre ayrılabilmektedir. Dolaysıyla program bütünsel olarak ele alındığında ilgili kazanımlara genel ortalamanın üzerinde bir zaman dilimi ayrılmadığı söylenebilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Müzik 49 kodlu öğretmen tarafından psikomotor becerilerinin geliştirilebilmesi için çalma etkinliklerine daha çok yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Psikomotor alanın makul düzeyde olmadığını belirtirken bu durumu çalgı çalmayla ilişkilendiren söz konusu görüş Müzik 375, Müzik 517, Müzik 518, Müzik 726 gibi bazı öğretmenler tarafından da tekrar edilmiştir. Öğretim programının ilgili bölümüne bakıldığında söz konusu durum ile ilgili "Nörobilim ve müzik psikolojisi bilim dallarında yapılan güncel çalışmalar çalgı eğitiminin beynin farklı işlev gören bölgelerini geliştirdiğini ortaya çıkarmıştır. Çalgı eğitimi ile ilgili kurs, egzersiz vb. çalışmalara yönelik düzenlemeler müzik dersi zümre toplantılarında alınan kararlar ile belirlenmelidir." açıklamasının yapıldığı görülmektedir. Diğer bir deyişle programda çalgı eğitimine vurgu yapıldığı ve kararın zümre öğretmenlerine bırakılarak öğretmenlere bu konuda esneklik sağlandığı söylenebilir. Müzik 52, Müzik 159, Müzik 321, Müzik 347, Müzik 359 gibi bazı öğretmenler ise duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Kazanımların alanlara göre sınıflamalarına yönelik diğer olumsuz görüşlere bakıldığında Müzik 319, Müzik 320 gibi bazı öğretmenler bu durumu kazanımlarda birden fazla sınıflama alanına makul düzeyde yer verilmediği şeklinde ifade etmiştir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

Müzik 46 kodlu öğretmen tarafından yapılan makamların çıkarılmasına yönelik olan görüş, bu konunun öğrenci seviyesine uygun olmadığı ve öğrencilerin ilgisini çekmediği gerekçesiyle Müzik 16, Müzik 30, Müzik 37, Müzik 42, Müzik 46 gibi bazı öğretmenler tarafından da yoğun olarak belirtilmiştir. Makamlara yönelik bu durum, öğretim programı güncelleme çalışmalarında değerlendirilebilecek bulgulardandır.

Müzik 152 kodlu öğretmen basit okul çalgılarının eskiden olduğu gibi kitaplarda yer alabileceğini ifade etmiştir. Oysaki programda ders kitaplarında çalgı eğitimi ile ilgili içerik beklenmediğini bununla birlikte çalgı eğitiminin her sınıf düzeyinde öğrencilerin talep ve yetenekleri doğrultusunda dikkate alınması ve öğrencilere bu yönde uygun rehberlik yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Müzik 74 kodlu öğretmen *"Kazanım bazen birden çok unsuru kapsayabiliyor."* şeklinde görüş belirtmiş olup öğretmenin işaret ettiği kazanım anlaşılamamıştır. Bununla birlikte Müzik 15, Müzik 22, Müzik 90, Müzik 115, Müzik 311, Müzik 346 gibi bazı

öğretmenler de görüşlerinde hangi kazanım ya da kazanımları işaret ettiklerini belirtmemiştir. Öte yandan Müzik 112 ve Müzik 514 kodlu öğretmenlerin kazanımların öncelik sonralık ilişkisi hakkındaki somut düşünceleri, programın bütünsel yapısı göz önünde bulundurularak, gerçekleştirilecek çalışmalarında rehberlik edebilecek bulgulardandır.

Genel olarak Tablo 2.55'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.56'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.55'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 516 (%71); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 179 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 42 (%5) iken; Tablo 2.56'da 446 (%61) kişi olumlu, 45 (%6) kişi olumsuz, 246 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin büyük bir kısmının (%71) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%61) olumlu görüş bildirdiği söylenebilir. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.55'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 507 (%68); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 189 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 41 (%6) iken; Tablo 2.56'da 370 (%50) kişi olumlu, 48 (%7) kişi olumsuz, 319 (%43) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye en büyük oranda (%68) katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısının (%50) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin yarısından fazlasının kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizildiği görüşünün hâkim olduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.55'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 498 (%67); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 192 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 47 (%7) iken; Tablo 2.56'da 416 (%56) kişi olumlu, 48 (%7) kişi olumsuz, 273 (%37) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%67) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56) olumlu görüş bildirdiği dile getirilebilir. Nitekim öğretmenlerin çoğunluğunun öğretim programındaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği düşüncesinde hem fikir oldukları söylenebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.55'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 463 (%63); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 224 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 50 (%7) iken; Tablo 2.56'da 237 (%32) kişi olumlu, 91 (%12) kişi olumsuz, 409 (%56) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%63) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56) program dışındaki görüşlerde yoğunlaştığı söylenebilir. Bulgulardan hareketle öğretmenlerin yarısından fazlasında kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiği görüşünün hâkim olduğu söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.55'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 232 (%32); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 199 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 306 (%41) iken; Tablo 2.56'da 329 (%45) kişi olumlu, 142 (%19) kişi olumsuz, 266 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye en büyük oranda (%41) katılmadığı ve açıklamalarda büyük oranda (%45) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.55'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 179 (%24); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 190 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 368 (%50) iken; Tablo 2.56'da 316 (%43) kişi olumlu, 144 (%19) kişi olumsuz, 277 (%38) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısının (%50) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%43) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Müzik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin görüşlere daha az

katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.12. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *1.047* olup toplam görüş sayısının *%4,2'sine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.59 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	101	9,6
	6-10	248	23,7
	11-15	177	16,9
	16-20	249	23,8
	21 ve üzeri	272	26,0
	Toplam	1.047	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	11	1,1
	Lisans	964	92,1
	Yüksek Lisans	67	6,3
	Doktora	5	0,5
	Toplam	1.047	100,0

Tablo 2.59 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %9,6'sının 1-5 yıl, %23,7'sinin 6-10 yıl, %16,9'unun 11-15 yıl, %23,8'inin 16-20 yıl, %26'sının ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %1,1'inin ön lisans, %92,1'inin lisans, %6,3'ünün yüksek lisans, %0,5'inin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.60 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**16**	**2**	**71**	**7**	**276**	**26**	**441**	**42**	**243**	**23**	**1.047**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	26	2	101	10	313	30	404	39	203	19	1.047	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**17**	**2**	**64**	**6**	**270**	**26**	**470**	**44**	**226**	**22**	**1.047**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	15	1	87	8	373	36	397	38	175	17	1.047	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**257**	**25**	**210**	**20**	**302**	**29**	**196**	**18**	**82**	**8**	**1.047**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	328	31	204	19	262	25	171	17	82	8	1.047	100

Tablo 2.60 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 684, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 276, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 87; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 607, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 313, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 127; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 696, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 270, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 81; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 572, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 373, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 102; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 278, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 302, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 467; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 253, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 262, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 532'dir.

Tablo 2.61 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	769	74	183	17	95	9	1.047	100
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	706	67	217	21	124	12	1.047	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	859	82	165	16	23	2	1.047	100
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	622	60	305	29	120	11	1.047	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	572	55	370	35	105	10	1.047	100
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	603	57	363	35	81	8	1.047	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.61 açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 769'u (%74) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %67'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %82'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %60'ı kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %55'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %57'si ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.62 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 153	*Kazanım ifadeleri öğretmenin uygulayabileceği ve anlayabileceği şekilde açıktır.*
Sosyal Bilgiler 335	*"Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar " bu kazanım empati kavramını kazandırmaya yönelik acık ve net bir ifadedir.*
Sosyal Bilgiler 364	*SB 5.4.2. Kazanım oldukça anlaşılır ve açık. Hatalı yorumlamalardan uzak.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 9	*Kazanımların sınırlılıkları açık, anlaşılır ve net bir ifadeyle belirtilmiştir.*
Sosyal Bilgiler 334	*Milli Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Milli Mücadelenin önemini kavrar, kazanımında konuyu hangi sınırlar içinde vereceğimiz net bir şekilde belirtilmiştir.*
Sosyal Bilgiler 371	*Net 7.2.3 açıklatıcı*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 740	*Önce Avrupa'daki gelişmelerin daha sonra da Osmanlı Devleti'ne etkileri*
Sosyal Bilgiler 908	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*
Sosyal Bilgiler 1.043	*Sosyal bilgiler 5.1.3 ve 5.1.4 sıralamasında önce yerel düzeydeki arkasından global düzeyde haklarını öğrenir ve bunu savunur*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 175	*Kazanımlarda bilişsel duyuşsal ve psikomotor becerilere yer verilmiştir*
Sosyal Bilgiler 184	*Kazanımlar öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko- motor seviyelerine uygundur.*
Sosyal Bilgiler 698	*SB.7.1.1. İletişimi etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 488	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur*
Sosyal Bilgiler 518	*Kazanımlar yeterli düzeydedir. Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Sosyal Bilgiler 590	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 479	*Çıkartılması gereken kazanım yoktur.*
Sosyal Bilgiler 521	*Konu anlatımında çıkarılacak kazanım yoktur.*

Tablo 2.62'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Sosyal Bilgiler 42, Sosyal Bilgiler 50, Sosyal Bilgiler 65, Sosyal Bilgiler 100, Sosyal Bilgiler 121 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Sosyal Bilgiler 127, Sosyal Bilgiler 136, Sosyal Bilgiler 153, Sosyal Bilgiler 180 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Sosyal Bilgiler 172, Sosyal Bilgiler 192, Sosyal Bilgiler 200 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Sosyal Bilgiler 186, Sosyal Bilgiler 202, Sosyal Bilgiler 217, Sosyal Bilgiler 259 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Sosyal Bilgiler 65, Sosyal Bilgiler 75, Sosyal Bilgiler 111, Sosyal Bilgiler 125 gibi öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Sosyal Bilgiler 24, Sosyal Bilgiler 104, Sosyal Bilgiler 152 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.61'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 183'ü (%17) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %21'i kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %16'sı kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %29'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %35'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %35'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken

kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." ve "Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.63 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 236	*Yeteri kadar anlaşılır değildir. Daha fazla özele indirgenmeli ve açıklayıcı olmalıdır.*
Sosyal Bilgiler 257	*Kazanım ifadeleri çok uzun ve ayrıntılı yazılmıştır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 110	*Osmanlı tarihi konularında fetihler ile ilgili kazanımlarda sınırlılık net değildir.*
Sosyal Bilgiler 122	*6. sınıf 2. ünitede Orta Asya Türk Devletleri ile ilgili siyasi, sosyal, kültürel alanda sınırlama yok.*
Sosyal Bilgiler 372	*Özellikle inkılap tarihi bazı kazanımlar çok uzun ve karmaşık 8.7.1*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 87	*Birbiriyle ilgisiz tema ve kazanımlar peş peşe gelmektedir.*
Sosyal Bilgiler 104	*7. Sınıf Osmanlı Devleti fetih hareketleri padişah bazlı alındığından çocukların bazılarında kronoloji karışıklığı yaşanıyor.*
Sosyal Bilgiler 337	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmeyen üniteler ve konular var*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 65	*Kazanımlarda duyuşsal alanların daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum*
Sosyal Bilgiler 236	*Kazanımlar genelde bilişsel ağırlıklı. Psikomotor ve duyuşsal kazanımların arttırılması gerekmektedir.*
Sosyal Bilgiler 454	*7.3.2. Bilişsel 6.1.3. Duyuşsal 6.1.4. Psikomotor Kazanımlar incelediğinde bilişsel ve duyuşsal alanlarda birçok kazanım olsa da psikomotor becerilere yönelik kazanım sayısı çok sınırlı.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 32	*6. Sınıfta katılmıyorum. 7. Sınıfta Osmanlı devleti ile ilgili konular eklenebilir*
Sosyal Bilgiler 37	*7. Sınıf Osmanlı Devleti islenirken kazanımlar yeterli kalmıyor.*
Sosyal Bilgiler 183	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Sosyal Bilgiler 4	*7.sınıf Türk tarihine yolculuk ünitesi çok yoğundur azaltılması gerekir*
Sosyal Bilgiler 80	*7. Sınıf iletişim konusu 6. Sınıflarda başlamalı*
Sosyal Bilgiler 100	*6. Sınıflardaki coğrafya konuları,7. Sınıf konularına dahil edilmeli*

Tablo 2.63'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik farklı tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Örneğin Sosyal Bilgiler 236 *"Yeteri kadar anlaşılır değildir. Daha fazla özele indirgenmeli ve açıklayıcı olmalıdır."* şeklinde kazanımların daha özele indirgenmesi gerektiğini ifade ederken Sosyal Bilgiler 257 *"Kazanım ifadeleri çok uzun ve ayrıntılı yazılmıştır."* biçiminde aksi yönde bir görüş dile getirmektedir. Sosyal Bilgiler 110, Sosyal Bilgiler 122, Sosyal Bilgiler 372, Sosyal Bilgiler 964 gibi bazı öğretmenler kazanımların sınırlıklarının net olmadığını çeşitli örneklerle dile getirmişlerdir. Buradan hareketle bazı katılımcı öğretmenler tarafından kazanım

sınırlılıklarının net olmamasına ilişkin görüşler, program bütünlüğü dikkate alınarak, gerçekleştirilecek çalışmalarda yön gösterebilecek bulgulardandır.

Sosyal Bilgiler 337 kodlu öğretmenin ifade ettiği *"Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmeyen üniteler ve konular var."* görüşü Sosyal Bilgiler 86, Sosyal Bilgiler 87, Sosyal Bilgiler 119 gibi bazı öğretmenlerce yinelenen görüşlerden olmakla birlikte ilgili kazanım veya öğrenme alanına değinilmemiş olması nedeniyle gündeme getirilmek istenen hususlar değerlendirilememiştir. Kronoloji bağlamında Sosyal Bilgiler 104 kodlu öğretmen tarafından dile getirilen görüş yinelenen görüşlerden olup bu konudaki diğer benzer görüşler Sosyal Bilgiler 1, Sosyal Bilgiler 9, Sosyal Bilgiler 21, Sosyal Bilgiler 30, Sosyal Bilgiler 33, Sosyal Bilgiler 37, Sosyal Bilgiler 39, Sosyal Bilgiler 61, Sosyal Bilgiler 68, Sosyal Bilgiler 166 gibi bazı öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. Söz konusu somut görüşler program değerlendirme süreçlerinde incelenebilecektir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Sosyal Bilgiler 61, Sosyal Bilgiler 65, Sosyal Bilgiler 74, Sosyal Bilgiler 250 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana; Sosyal Bilgiler 436, Sosyal Bilgiler 454, Sosyal Bilgiler 979 kodlu öğretmenler psikomotor alana; Sosyal Bilgiler 62, Sosyal Bilgiler 90, Sosyal Bilgiler 236 gibi bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verilip verilmediğinin tespit edilebilmesi için programın 4-7. sınıfları kapsadığı göz önünde bulundurulması ve bütünsel olarak ele alınması gerektiği belirtilebilir.

Sosyal Bilimler 183 kodlu öğretmenin ifade ettiği *"Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır"* görüşü Sosyal Bilimler 215, Sosyal Bilimler 441, Sosyal Bilimler 1.043 kodlu öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Buna karşın Sosyal Bilimler 80, Sosyal Bilimler 94, Sosyal Bilimler 100, Sosyal Bilimler 364 gibi bazı öğretmenler ise programdan çıkarılması gereken kazanımlar olduğunu ifade etmişlerdir. Ancak bu noktada öğretmenler tarafından ilgili kazanım ya da kazanımları net olarak belirtmemişlerdir. Diğer yandan Sosyal Bilgiler 32, Sosyal Bilgiler 37 gibi bazı öğretmenler tarafından ifade edilen görüşler ile Sosyal Bilgiler 4, Sosyal Bilgiler 80, Sosyal Bilgiler 100

gibi bazı öğretmen görüşleri ele alındığında öğretmenlerin aynı konularda hem benzer hem de farklı düşüncelere sahip oldukları gözlenmiştir.

Genel olarak Tablo 2.60'ta yer alan düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.61'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.60'ta yer alan çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 684 (%65); orta düzeyde katılıyorum düzeyindeki sıklık değeri 276 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 87 (%9) iken; Tablo 2.61'de 769 (%74) kişi olumlu, 183 (%17) kişi olumsuz, 95 (%9) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin yarsından fazlasının (%65) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%74) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin büyük bir kısmının kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.60'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 607 (%58); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 313 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 127 (%12) iken; Tablo 2.61'de 706 (%67) kişi olumlu, 217 (%21) kişi olumsuz, 124 (%12) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) ilgili maddeye yüksek düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%67) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin büyük bir kısmının, öğretim programındaki kazanım sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği görüşüne katıldıkları ifade edilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.60'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 696 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 270 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 81 (%8) iken; Tablo 2.61'de 859 (%82) kişi olumlu, 165 (%16) kişi olumsuz, 23 (%2) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin büyük oranda (%82) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Bulgular dikkate alındığında öğretmenlerde programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği düşüncesinin üst düzeyde olduğu dile getirilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.60'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 572 (%55); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 373 (%36); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 102 (%9) iken; Tablo 2.61'de 622 (%60) kişi olumlu, 305 (%29) kişi olumsuz, 120 (%11) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%60) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Bulgulardan hareketle öğretmenlerde kazanımlarda her üç alana makul düzeyde yer verildiği görüşünün hâkim olduğu söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.60'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 278 (%26); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 302 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 467 (%45) iken; Tablo 2.61'de 572 (%55) kişi olumlu, 370 (%35) kişi olumsuz, 105 (%10) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye büyük oranda (%45) katılmadığı ve açıklamalarda yarısından fazlasının (%55) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.60'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 253 (%25); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 262 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 532 (%50) iken; Tablo 2.61'de 603 (%57) kişi olumlu, 363 (%35) kişi olumsuz, 81 (%8) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%51) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda çoğunluğunun (%57) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma

düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.13. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *416* olup toplam görüş sayısının *%1,7'sine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.64 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	37	8,9
	6-10	113	27,2
	11-15	69	16,6
	16-20	96	23,1
	21 ve üzeri	101	24,2
	Toplam	416	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	1	0,2
	Lisans	380	91,3
	Yüksek Lisans	34	8,3
	Doktora	1	0,2
	Toplam	416	100,0

Tablo 2.64 incelendiğinde T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %8,9'unun 1-5 yıl, %27,2'sinin 6-10 yıl, %16,6'sının 11-15 yıl, %23,1'inin 16-20 yıl, %24,2'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,2'sinin ön lisans, %91,3'ünün lisans, %8,3'ünün yüksek lisans, %0,2'sinin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 6-10 yıl olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.65 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**4**	**1**	**30**	**7**	**83**	**20**	**180**	**43**	**119**	**29**	**416**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	12	3	35	8	105	25	181	44	83	20	416	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**6**	**2**	**10**	**2**	**79**	**19**	**198**	**47**	**123**	**30**	**416**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	10	2	40	10	149	36	145	35	72	17	416	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**145**	**35**	**89**	**21**	**90**	**22**	**65**	**16**	**27**	**6**	**416**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	198	48	77	19	72	17	43	10	26	6	416	100

Tablo 2.65 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 299, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 83, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 34; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 264, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 105, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 47; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 321, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 79, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 16; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 217, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 149, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 50; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 92, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 90, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 234; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 69, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 72, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 275'tir.

Tablo 2.66 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	277	66	53	13	86	21	416	100
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	237	57	57	14	122	29	416	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	297	71	28	7	91	22	416	100
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	192	46	111	27	113	27	416	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	232	56	87	21	97	23	416	100
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	222	53	107	26	87	21	416	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.66'daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 277'si (%67) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %57'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %71'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %46'sı kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %56'sı konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %53'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.67 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 4	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 114	*8.1.4. Mustafa Kemal'in askerlik hayatı ile ilgili olayları ve olguları onun kişilik özellikleri ile ilişkilendirir. Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 273	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 24	*Kazanımlar detayları ile verilmiştir. Sınırları bellidir. ITA.8.1.1.1*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 82	*Kazanımların sınırlılıkları net biçimde çizilmiştir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 90	*Her üniteyle ilgili kazanımların sınırları ve kapsamı net bir şekilde ifade edilmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 2	*Kazanım sıralamasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 16	*İta. 8.2.7 Türk milli mücadelesinin kavratılması için olayların kronolojik sıralamasına göre kazanımlar hazırlanmış*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 281	*Örneğin Atatürk ilkelerinin, inkılaplardan önce verilmesini ve kazanımlarında buna göre düzenlenmesini olumlu olarak görüyorum.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 25	*İTA.8.2.7. Büyük Millet Meclisine karşı ayaklanmalar ile ayaklanmaların bastırılması için alınan tedbirleri analiz eder.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 69	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 173	*8.2.8. Mustafa Kemal'in ve Türk milletinin Sevr Antlaşması'na karşı tepkilerini değerlendirir*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 128	*Konu anlatımında bütünlük olduğu için kazanım eklenmesine gerek yoktur.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 129	*Herhangi bir kazanımın eklenmesine gerek yoktur.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 92	*Herhangi bir kazanımın çıkarılmasına gerek olmadığını düşünüyorum.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 114	*Çıkarılması gereken bir kazanım yoktur.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 118	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanım yoktur*

Tablo 2.67'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 6, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 103, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 285, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1.208 kodlu öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 30, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 116, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 565 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 323, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 775, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1.224 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 2, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 93, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 535 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 22, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 91, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 212 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 52, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 119 gibi bazı öğretmenlerin de konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun

buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.66'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 53'ü (%13) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %14'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %7'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %27'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %21'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %26'sı ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin görece daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.68 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 76	*Kazanım ifadeleri bazen uzun ve anlaşılmaz olsa da çoğunlukla açık ve anlaşılırdır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 209	*Kazanımlar daha açık ve net olarak ifadelendirilebilirdi.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 216	*İnkılap tarihi kazanımları net ancak uzun.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 74	*İTA.8.3.2 kazanım çok geniş.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 167	*Kazanım sınırlılıkları net bir şekilde sınırlandırılmamış ucu açık bazen durulacak nokta kestirilemiyor.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 250	*Kanaatim bazı kazanımların sınırı geniş*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 72	*8.3.1 ve 8.3.2 kazanımları iç içe geçmiş durumda cereyan etmektedir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 322	*Osmanlı tarihi anlatırken kazanım modülleri kronolojik olarak değil de birbiri ile ilişkili olarak sıralanmıştır (Osmanlıda demokratikleşme adımları gibi) bu çocukların olayları bütünsel kavrayışında sorunlara yol açmaktadır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 331	*Olaylar kronolojik olarak verilmeli.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 413	*Kronolojik karmaşalar yaşanmış Daha açıklayıcı ve sistematik olmalı*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 66	*Duyuşsal kazanımlar arttırabilir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 74	*Dersimiz sözel ağırlıklı olduğundan psikomotor alanlar yeterli düzeyde değildir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 309	*Konular ile ilgili belgeseller öğretmenlere ulaştırılmalı ve ülke genelinde birliktelik sağlanmalıdır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 314	*Duyuşsal ve psikomotor alanları eksik görüyorum.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 283	*Kazanım Eklenebilir*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 309	*Kazanımlar konuların önemine göre arttırılmalıdır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 326	*Ders saati arttırılmalıdır.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 274	*8.Sınıf 7. üniteyi yetiştirmek çok zor ve kazanımlar sınıf düzeyine uygun değil. Bu ünite lisede verilmeli.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 303	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 414	*İTA.8.7.5. Türkiye'de çok partili siyasi hayata geçişi hızlandıran gelişmeleri, demokrasinin gerekleri açısından analiz eder. Öğrenci seviyesine uygun değildir.*

Tablo 2.68'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Hatta farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer tespitleri ön plana çıkardıkları gibi birbirinden farklı açıklamalar yaptıkları durumlar da mevcuttur. Kazanımlarım açık ve anlaşılırlığına yönelik madde için T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 76, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 209, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 216, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 306, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 332 gibi bazı öğretmenler kazanımları uzun bulduklarını, bazı kazanımların daha açık ve net olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Kazanımların sınırlarının netliğine ilişkin madde için ise T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 74, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 167, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 250, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 268 gibi bazı öğretmenler olumsuz görüş beyan ederek bazı kazanımların kapsamının geniş olduğunu, sınırların net bir şekilde çizilmediğini ifade etmiştir. Söz konusu maddelere yönelik olumsuz görüşlerde kazanımların genel olarak *"bazı kazanımlar"*, *"kazanımlar"* gibi ifadeler kullanılarak değerlendirildiği gözlenmiştir. Bu durum ilgili kazanımların net olarak anlaşılamamasına neden olmuştur. Bu doğrultudaki genel yaklaşımla birlikte özellikle T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 74 gibi bazı öğretmenlerin somut görüşleri program güncelleme süreçlerinde rehberlik edebilecek bulgulardandır.

Araştırmaya katılan öğretmenler tarafından kazanımların kronolojik olmadığı görüşü yaygın bir şekilde dile getirilmiştir. Örnek olarak T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 72, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 322, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 331, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 413 kodlu öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde söz konusu öğretmenlerde kazanımların kronolojik olarak sıralanmadığı düşüncesinin hâkim olduğu

görülmüştür. Öğretmenler tarafından dile getirilen her görüş önemli olup özellikle farklı öğretmenlerin öne çıkardıkları benzer hususlar, gerçekleştirilecek çalışmalarda incelenebilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmüştür. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 64, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 74, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 256, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 262, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 263 gibi bazı öğretmenler kazanımlarda psikomotor becerilere yeteri kadar yer verilmediğini düşünürken T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 66, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 204, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 241 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alanda yeteri kadar kazanıma yer verilmediğini ifade etmişlerdir. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 24, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 204, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 314 gibi bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini belirtmişlerdir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin duyuşsal ve psikomotor alanlardaki dağılımı yetersiz buldukları anlaşılmaktadır. Özellikle duyuşsal alana makul düzeyde yer verilmemesine yönelik T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 309 kodlu öğretmenin düşüncesine benzer somut görüşler program güncelleme çalışmalarında ele alınabilecektir. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 139, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 195, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 202, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 283, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 309 gibi bazı öğretmenler kazanımlarda bütünlük sağlanması amacıyla eklenmesi gereken kazanımlar olduğunu düşünmekle birlikte T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 73, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 200, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 290, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 313, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 326 gibi bazı öğretmenler ise ders süresinin artırılmasını talep etmişlerdir. Konu anlatımları göz önüne alındığında çıkarılması gereken kazanımlar olduğunu düşünen T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 274, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 303, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 414 gibi bazı öğretmenler analiz düzeyine yönelik bazı kazanımların daha üst sınıflarda verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğretmen görüşleri doğrultusunda özellikle üst düzey düşünme becerisi gerektiren kazanımların program güncelleme çalışmalarında öğrenci yaş grubu ve program bütünlüğü gözetilerek değerlendirilebileceği söylenebilir.

Genel olarak Tablo 2.65'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.66'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.65'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 299 (%72); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 83 (%20); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 34 (%8) iken; Tablo 2.66'da 277 (%66) kişi olumlu, 53 (%13) kişi olumsuz, 86 (%21) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%72) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%67) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin büyük bir kısmının kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.65'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 264 (%64); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 105 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 47 (%11) iken; Tablo 2.66'da 237 (%57) kişi olumlu, 57 (%14) kişi olumsuz, 122 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%63) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin yarısından fazlasında kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği düşüncesinin hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.65'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 321 (%77); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 79 (%19); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 16 (%4) iken; Tablo 2.66'da 297 (%71) kişi olumlu, 28 (%7) kişi olumsuz, 91 (%22) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%77) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yine çoğunluğunun (%71) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği düşüncesinde hemfikir oldukları dile getirilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.65'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 217 (%52); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 149 (%36); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 50 (%12) iken; Tablo 2.66'da 192 (%46) kişi olumlu, 111 (%27) kişi olumsuz, 113 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%52) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin en büyük oranda (%46) olumlu görüş

bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin büyük oranında kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini düşüncesinin hâkim olduğu söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.65'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 92 (%22); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 90 (%22); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 234 (%56) iken; Tablo 2.66'da 232 (%56) kişi olumlu, 87 (%21) kişi olumsuz, 97 (%23) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda da aynı oranda (%56) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.65'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 69 (%16); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 72 (%17); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 275 (%67) iken; Tablo 2.66'da 222 (%53) kişi olumlu, 107 (%26) kişi olumsuz, 87 (%21) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda da yarısından fazlasının (%53) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâlini uygun buldukları ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin görüşlere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.14. Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı

Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *557* olup toplam görüş sayısının *%2,2'sine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.69 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	28	5,0
	6-10	111	19,9
	11-15	110	19,8
	16-20	129	23,2
	21 ve üzeri	179	32,1
	Toplam	557	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	8	1,4
	Lisans	516	92,7
	Yüksek Lisans	33	5,9
	Doktora	0	0,0
	Toplam	557	100,0

Tablo 2.69 incelendiğinde Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %5'inin 1-5 yıl, %19,9'unun 6-10 yıl, %19,8'inin 11-15 yıl, %23,2'sinin 16-20 yıl, %32,1'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %1,4'ünün ön lisans, %92,7'sinin lisans, %5,9'unun yüksek lisans mezunu olduğu ve doktora mezunu öğretmen olmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.70 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**10**	**2**	**37**	**7**	**147**	**26**	**217**	**39**	**146**	**26**	**557**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	9	2	45	8	157	28	232	42	114	20	557	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**7**	**1**	**27**	**5**	**134**	**24**	**258**	**46**	**131**	**24**	**557**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	6	1	36	6	139	25	259	47	117	21	557	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**178**	**32**	**103**	**18**	**141**	**25**	**98**	**18**	**37**	**7**	**557**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	210	38	114	20	132	24	63	11	38	7	557	100

Tablo 2.70 açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 363, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 147, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 47; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 346, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 157, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 54; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 389, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 134, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 34; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 376, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 139, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 42; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 135, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 141, "az katılıyorum" ve "hiç

katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 281; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 101, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 132, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 324'tür.

Tablo 2.71 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	333	60	81	14	143	26	557	100
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	290	52	96	17	171	31	557	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	318	57	79	14	160	29	557	100
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	167	30	125	22	265	48	557	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	206	37	123	22	228	41	557	100
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	234	42	128	23	195	35	557	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.71'deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 333'ü (%60) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %52'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %57'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %30'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %37'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %42'si ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.72 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 3	*TT. 7. C. 1. 4. Yaşamak istediği konutu farklı coğrafi alan ve şartlara uygun olarak tasarlar. Kazanımı açık ve anlaşılırdır.*
Teknoloji ve Tasarım 18	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşırdır.*
Teknoloji ve Tasarım 550	*Teknoloji ve tasarım ile ilişkili kavramları tanımlar.7.1*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 79	*Kazanımların sınırları açık ve nettir*
Teknoloji ve Tasarım 86	*Kazanımların sınırlılıkları net bir şekilde bellidir.*
Teknoloji ve Tasarım 194	*TT.7.C.1.3. Mimari yapılarla hayat biçimi arasındaki ilişkiyi açıklar. Sadece mimari yapı ile sadece hayat biçimi arasındaki ilişkiyi ele alınmış.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 3	*TT. 7. Ç. 1. 2. Doğal kaynaklar yoluyla enerji elde edilebilen bir ürün tasarlar. 7. Ç. 1. 3. Tasarladığı enerji dönüşümü ürününü* sunar. *Öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Teknoloji ve Tasarım 11	*Kazanım sıralamalarındaki öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Teknoloji ve Tasarım 84	*Tüm kazanımlar öncelik sonralık ilişkisi gözetilerek sıralanmıştır.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 86	*Kazanımlar da bilişsel duyusal ve psikomotor alanlara olması gereken düzeyde yer verilmiştir.*
Teknoloji ve Tasarım 230	*Kazanımlar tüm alanlara hitap edecek şekildedir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 101	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar yoktur.*
Teknoloji ve Tasarım 149	*Konu anlatımlarında bütünlük gayet güzel sağlanmış başka kazanımlara ihtiyaç yoktur.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 136	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için Çıkarılması gereken kazanımlar yoktur*
Teknoloji ve Tasarım 163	*Çıkarılması gereken kazanımlar yoktur*

Tablo 2.72'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Teknoloji ve Tasarım 6, Teknoloji ve Tasarım 103, Teknoloji ve Tasarım 285, Teknoloji ve Tasarım 1.208 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Teknoloji ve Tasarım 30, Teknoloji ve Tasarım 116, Teknoloji ve Tasarım 565 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Teknoloji ve Tasarım 323, Teknoloji ve Tasarım 775, Teknoloji ve Tasarım 1.224 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Teknoloji ve Tasarım 2, Teknoloji ve Tasarım 93, Teknoloji ve Tasarım 535 gibi öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Teknoloji ve Tasarım 22, Teknoloji ve Tasarım 91, Teknoloji ve Tasarım 212 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Teknoloji ve Tasarım 1, Teknoloji ve Tasarım 52, Teknoloji ve Tasarım 119 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.71'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 81'i (%14) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %17'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %14'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %22'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %22'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %23'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.", "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." ve "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için 'çıkarılması' gereken kazanımlar vardır."

maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.73 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 237	*Kullanımı tamamlanmış ürünlerin ikincil amaçlar için kullanımını değerlendirir. İfade açık değil.*
Teknoloji ve Tasarım 240	*Bazı kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır değil.*
Teknoloji ve Tasarım 312	*Kazanım ifadeleri net değildir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 141	*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmemiştir.*
Teknoloji ve Tasarım 210	*Kazanımların sınırları daha net olmalı*
Teknoloji ve Tasarım 236	*Ülkemiz ve dünyadaki teknolojik gelişmeleri karşılaştırır. Sınır net değil.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 53	*Kazanım sıralamalarında iş güvenliği ilk sırada olmalıdır. Daha sonra diğer kazanımlar.*
Teknoloji ve Tasarım 141	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmemiştir.*
Teknoloji ve Tasarım 155	*Mimari Tasarım ünitesinde TT.7.C.1.1 ile TT.7.C1.3 yer değiştirmeli.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 203	*Okulların alt yapısı yetersiz olduğu için programdaki psikomotor becerilerin geliştirilmesinde sıkıntılar yaşanabiliyor. Öğrenciler fikirlerini uygulamaya dönüştürmekte zorluklar yaşayabiliyor.*
Teknoloji ve Tasarım 351	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara daha makul düzeyde yer verilebilir.*
Teknoloji ve Tasarım 540	*Uygulamaları derslerde duyuşsal özellikler göz ardı edilmiştir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 289	*Fiziki imkânları iyi olmayan okullardaki öğrenciler düşünülerek daha kolay uygulanabilir konular seçilebilir.5.ve 6.sınıflarda daha eğlenerek uygulayabilecekleri konular eşliğinde bu ders verilebilir.*
Teknoloji ve Tasarım 290	*Günlük yaşantıya uygun kazanımlar konulmalı. Yiyecek hazırlama ya da görgü kuralları veya öz bakım gibi ve ders 5 ve 6. sınıflarda konulmalı*
Teknoloji ve Tasarım 324	*Güncel hayata uygun öğrencilerin kolaylıkla uygulayabileceği içerik yönünden zengin kazanımlara yer verilmesi faydalı olacaktır.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Teknoloji ve Tasarım 231	*Bilgisayar destekli tasarımlar ve çizimler her okulun şartlarına uygun değildir.*
Teknoloji ve Tasarım 338	*8.B.1.2 kazanımın okul Eğitim Ortamları dikkate alınarak çıkarılması ya da yeniden düzenlenmesi gerekir*
Teknoloji ve Tasarım 557	*7 ve 8. Sınıfların son ünite kazanımları önemli olup sene sonlarına denk gelmesinden dolayı yeterli ölçüde verim alınamamaktadır. Özgün ürünümü tasarlıyorum ünite ve kazanımlarının yer değişikliğinin daha uygun olacağı kanısındayım.*

Tablo 2.73'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Hatta farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Teknoloji ve Tasarım 240, Teknoloji ve Tasarım 312 kodlu öğretmenlerin bazı kazanım ifadelerinin net olmadığına ilişkin görüşleri Teknoloji ve Tasarım 346, Teknoloji ve Tasarım 473, Teknoloji ve Tasarım 482 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Ancak öğretmenlerin *"bazı kazanımlar"*, *"kazanımlar"* vb. ifadeler kullanmaları ilgili kazanımların belirlenememesine neden olmuştur. Bununla birlikte Teknoloji ve Tasarım 237 kodlu öğretmen örnek olarak kullanımı tamamlanmış ürünlerin ikincil amaçlar için kullanımına yönelik kazanım ifadesinin açık olmadığını belirtmiştir. Bahsi geçen öğretmen düşüncesine benzer somut görüşler gerçekleştirilecek çalışmalarda rehberlik edebilecek bulgulardandır. Teknoloji ve Tasarım 141, Teknoloji ve Tasarım 159, Teknoloji ve Tasarım 210 gibi bazı öğretmenler kazanım sınırlılıklarının net olmadığına ilişkin görüş bildirmişlerdir. Bu madde için de belirli

kazanımları işaret eden görüş sıklığının çok az sayıda olduğu söylenebilir. Teknoloji ve Tasarım 236 kodlu öğretmen görüşüne benzer somut görüşler ise incelenebilecek bulgulardandır.

Teknoloji ve Tasarım 53, Teknoloji ve Tasarım 141, Teknoloji ve Tasarım 155, Teknoloji ve Tasarım 348, Teknoloji ve Tasarım 353 gibi bazı öğretmenler kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini ifade etmiştir. Örneğin Teknoloji ve Tasarım 53 kodlu öğretmenin belirttiği iş güvenliğinin ilk sırada yer alması gerektiği görüşü Teknoloji ve Tasarım 153, Teknoloji ve Tasarım 203, Teknoloji ve Tasarım 354, Teknoloji ve Tasarım 549 kodlu öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Bu noktada öğretmenler tarafından belirtilen her görüş önemli olup özellikle farklı öğretmenlerin öne çıkardıkları benzer hususlar, öğretim programları güncelleme süreçlerinde ele alınabilecektir. Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal veya psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Teknoloji ve Tasarım 172, Teknoloji ve Tasarım 203 gibi bazı öğretmenler psikomotor becerilere yönelik kazanımların makul düzeyde olmadığını düşünürken Teknoloji ve Tasarım 330, Teknoloji ve Tasarım 531, Teknoloji ve Tasarım 540 gibi bazı öğretmenler duyuşsal becerilere yönelik kazanımların dağılımını yetersiz bulmuşlardır. Teknoloji ve Tasarım 351 kodlu öğretmen ise her üç alana yönelik kazanım dağılımının da yeterli düzeyde olmadığını belirtmiştir. Özellikle duyuşsal alana yönelik kazanımlara makul düzeyde yer verilmediği düşüncesine sahip olan öğretmen görüşlerinde somut ifadeler yerine genel açıklamalarda bulunulduğu görülmüştür. Teknoloji ve Tasarım 289, Teknoloji ve Tasarım 290, Teknoloji ve Tasarım 324 kodlu öğretmenler eklenmesi gereken kazanımlar hususunda konu anlatımlarında bütünlük sağlanmasından ziyade fiziki koşulların göz önünde bulundurulması ve daha kolay uygulanabilir kazanımların eklenmesi gerektiğine yönelik görüş belirtmiştir. Teknoloji ve Tasarım 231, Teknoloji ve Tasarım 338, Teknoloji ve Tasarım 557 gibi bazı öğretmenler *"Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır."* maddesine yönelik görüşlerinde yukarıda da bahsedildiği üzere konu bütünlüğünden ziyade çevresel şartlar nedeniyle kazanımların çıkarılması gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenlerin kazanımlara ilişkin görüş bildirirken çevresel şartlar ve okul imkânlarını yaygın olarak vurguladıkları söylenebilir.

Genel olarak Tablo 2.70'te düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.71'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.70'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 363 (%65); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 147 (%26);

az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 47 (%9) iken; Tablo 2.71'de 333 (%60) kişi olumlu, 81 (%14) kişi olumsuz, 143 (%26) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%65) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda yarısından fazlasının (%60) olumlu görüş bildirdikleri dolayısıyla öğretmenlerin genel olarak kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.70'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 346 (%62); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 157 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 54 (%10) iken; Tablo 2.71'de 290 (%52) kişi olumlu, 96 (%17) kişi olumsuz, 171 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%62) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%52) olumlu görüş bildirdikleri anlaşılmış olup öğretmenlerin çoğunluğunun kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri ifade edilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.70'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 389 (%70); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 134 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 34 (%6) iken; Tablo 2.71'de 318 (%57) kişi olumlu, 79 (%14) kişi olumsuz, 160 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%70) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunun kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünde hem fikir oldukları belirtilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.70'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 376 (%68); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 139 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 42 (%7) iken; Tablo 2.71'de 167 (%30) kişi olumlu, 125 (%22) kişi olumsuz, 265 (%48) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları ancak açıklamalarda öğretmenlerin neredeyse yarısının (%48) program dışı görüşlerde yoğunlaştıkları görülmüştür.

“Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.” maddesi için Tablo 2.70’te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 135 (%24); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 141 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 281 (%50) iken; Tablo 2.71’de 206 (%37) kişi olumlu, 123 (%22) kişi olumsuz, 228 (%41) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%51) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda öğretmenlerin en büyük oranda (%41) program dışındaki görüşlerde yoğunlaştığı söylenebilir. Dolayısıyla öğretmenlerin en az yarısının konu anlatımlarında bütünlük olduğunu ve bu nedenle programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri dile getirilebilir.

“Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.” maddesi için Tablo 2.70’te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 101 (%18); orta düzeyde katılıyorum boyutundaki sıklık değeri 132 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 324 (%58) iken; Tablo 2.71’de 234 (%42) kişi olumlu, 128 (%23) kişi olumsuz, 195 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye yarısından fazlasının (%58) katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranının (%42) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı’na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmesi ile programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

.

2.2.1.15. Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı

Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *144* olup toplam görüş sayısının *%0,6'sına* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.74 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	2	1,4
	6-10	17	11,8
	11-15	32	22,2
	16-20	15	10,4
	21 ve üzeri	78	54,2
	Toplam	144	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	11	7,6
	Lisans	128	88,9
	Yüksek Lisans	5	3,5
	Doktora	0	0,0
	Toplam	144	100,0

Tablo 2.74 incelendiğinde Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %1,4'ünün 1-5 yıl, %11,8'inin 6-10 yıl, %22,2'sinin 11-15 yıl, %10,4'ünün 16-20 yıl, %54,2'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %7,6'sının ön lisans, %88,9'unun lisans, %3,5'inin yüksek lisans mezunu olduğu doktora mezununun ise bulunmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.75 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**2**	**1**	**5**	**3**	**20**	**14**	**70**	**49**	**47**	**33**	**144**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	1	1	3	2	23	16	77	53	40	28	144	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**2**	**1**	**2**	**1**	**21**	**15**	**78**	**54**	**41**	**29**	**144**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	1	1	4	3	28	19	72	50	39	27	144	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**45**	**31**	**19**	**13**	**27**	**19**	**35**	**24**	**18**	**13**	**144**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	58	40	20	14	30	21	23	16	13	9	144	100

Tablo 2.75 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 117, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 20, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 7; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 117, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 23, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 4; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 119, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 21, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 4; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 111, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 28, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 5; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 27, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 64; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine

ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 36, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 30, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 78’dir.

Tablo 2.76 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**88**	**61**	**5**	**3**	**51**	**36**	**144**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	76	53	3	2	65	45	144	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**83**	**58**	**3**	**2**	**58**	**40**	**144**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	71	49	14	10	59	41	144	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**69**	**48**	**18**	**13**	**57**	**39**	**144**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	70	49	21	15	53	36	144	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.76’daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 88’i (%61) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %53’ü kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %58’i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %49’u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %48’i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %49’u ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.77 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 43	*İfadelerin açık ve anlaşılır olduğunu düşünüyorum.*
Trafik Güvenliği 76	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*
Trafik Güvenliği 124	*M.4.1.1. “4,5 ve altı basamaklı sayıları okur ve yazar.” kazanımı oldukça anlaşılır ve net ifade ile yazılmış.*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 46	*Kazanımların sınırları bellidir*
Trafik Güvenliği 81	*Kazanımlarda öğrencilere ne yapacakları ve kazanacakları beceri açıkça bellidir.*
Trafik Güvenliği 131	*4.1.5 kazanımı sınırları belli olan bir kazanımdır. Günlük hayatta güvenli yolları kullanır. Kazanımınım sınırları bellidir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 43	*Kazanımların sıralaması uygundur*
Trafik Güvenliği 91	*Kazanımların yıl içinde işlenen konulara göre öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Trafik Güvenliği 97	*Trafik işaretleri ve levhalarının önemini kavrar. Yaya olarak trafik kurallarına uyar. Öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 82	*Tüm kazanımlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Trafik Güvenliği 88	*Kazanımlarda bilişsel, duyusal ve psikomotor alanlara yeterli düzeyde yer verilmiştir*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 58	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar yoktur.*
Trafik Güvenliği 84	*Eklenmesi gereken kazanımlar olduğunu düşünmüyorum*
Trafik Güvenliği 92	*Konu anlatımlarında eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 61	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar yoktur.*
Trafik Güvenliği 83	*Çıkarılması gereken kazanım yoktur*
Trafik Güvenliği 93	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar yoktur.*

Tablo 2.77'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Trafik Güvenliği 48, Trafik Güvenliği 56, Trafik Güvenliği 86, Trafik Güvenliği 94 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Trafik Güvenliği 62, Trafik Güvenliği 72, Trafik Güvenliği 92, Trafik Güvenliği 95 bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Trafik Güvenliği 43, Trafik Güvenliği 46, Trafik Güvenliği 61, Trafik Güvenliği 76 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Trafik Güvenliği 42, Trafik Güvenliği 50, Trafik Güvenliği 61, Trafik Güvenliği 78 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Trafik Güvenliği 31, Trafik Güvenliği 37, Trafik Güvenliği 43, Trafik Güvenliği 46 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Trafik Güvenliği 48, Trafik Güvenliği 50, Trafik Güvenliği 57, Trafik Güvenliği 61 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.76'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 5'i (%3) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %2'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %2'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %10'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %13'ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %15'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin görece daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.78 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 119	*Kazanım ifadeleri daha detaylı bilgiye göre düzenlenebilir.*
Trafik Güvenliği 121	*Her tema için olmasa da kazanım ifadeleri kapsayıcı değil.*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 30	*Kapasite daha da artırılmalı.*
Trafik Güvenliği 121	*Kimisi çok sınırlı, kiminde ise olması gerekenden fazla yer verilmiş.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 10	*İlişkiye dikkat edilmelidir.*
Trafik Güvenliği 122	*Genel anlamda öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 116	*Motor çünkü uygulama sınıfta yapılmamaktadır*
Trafik Güvenliği 128	*Duyuşsal alan makul değil.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 32	*Etkinlik sayıları arttırılabilir.*
Trafik Güvenliği 107	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.*
Trafik Güvenliği 131	*Becerileri geliştirmeye uygun kazanımlar eklenebilir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Trafik Güvenliği 106	*Çoğunlukla taşra ve merkezdeki öğrencileri kapsayıcı nitelikte değildir.*
Trafik Güvenliği 107	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.*
Trafik Güvenliği 114	*Bazı kazanımlar çıkarılabilir.*

Tablo 2.78'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin kazanım bazında bir görüş bildirmedikleri görülmüştür. Hatta bildirilen olumsuz görüşlerin çok az sayıda olduğu, görüşlerde dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanımlar"*, *"genel anlamda"* vb. ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Trafik Güvenliği 10, Trafik Güvenliği 30, Trafik Güvenliği 32, Trafik Güvenliği 107, Trafik Güvenliği 114, Trafik Güvenliği 119, Trafik Güvenliği 121 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum vardır. Belirtilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları kapsadığı anlaşılamamaktadır.

Diğer yandan kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünen öğretmenler olduğu görülmektedir. Trafik Güvenliği 128 ve Trafik Güvenliği 131 kodlu öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini belirtirken Trafik Güvenliği 97, Trafik Güvenliği 98, Trafik Güvenliği 116, Trafik Güvenliği 122, Trafik Güvenliği 127 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin çoğu psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Ayrıca Trafik Güvenliği 96, Trafik Güvenliği 99, Trafik Güvenliği 120 gibi bazı öğretmenler ise birden fazla alana yeterli düzeyde yer verilmediğini ifade etmiştir. Olumsuz görüşler değerlendirildiğinde öğretmenlerin genel olarak psikomotor alana makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri söylenebilir. Söz konusu bulguyu etkinlik sayılarının artırılabileceğini belirten Trafik Güvenliği 32 ve becerileri geliştirmeye uygun kazanımlar eklenebileceğini ifade eden Trafik Güvenliği 131 kodlu öğretmenler de desteklemektedir. Bu noktada öğretim programında, kazanımların öğretiminde okul içi veya okul dışı etkinliklere önem verilmesi gerektiği ile trafik ve ilk yardım uygulamalarının imkân varsa çocuk trafik eğitim parkında veya okulda oluşturulacak bir trafik ortamında yapılması gerektiğinin vurgulandığı dile getirilebilir.

Trafik Güvenliği 106 kodlu öğretmen çoğunlukla taşra ve merkezdeki öğrencileri kapsayıcı nitelikte olmadığını belirtmiştir. Programa bakıldığında özellikle araştırma içerikli kazanımlara yönelik öğrencilere verilen görevlerde, öğrencilerin araştırma sonuçlarını afiş, poster, pano, broşür, gazete, tablo, grafik vb. materyaller ile sunu yapma gibi etkinliklerle desteklemelerine özen gösterilmesi ancak imkânlar ölçüsünde öğrencilerin sunularını bilgi ve iletişim teknolojileri destekli olarak yapmalarına olanak sağlaması gerektiği belirtilmiştir. Buradan öğretim programının sahip olunan imkânlara vurgu yaptığı anlaşılabilir.

Genel olarak Tablo 2.75'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.76'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.75'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 117 (%82); orta düzeyde katılıyorum düzeyindeki sıklık değeri 20 (%14), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 7 (%4) iken; Tablo 2.76'da 88 (%61) kişi olumlu, 5 (%3) kişi olumsuz, 51 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%82) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin büyük bölümünün (%59) olumlu görüş bildirdiği ve olumsuz görüşlerin çok az olduğu söylenebilir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.75'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 117 (%81); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 23 (%16); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 4 (%3) iken; Tablo 2.76'da 76 (%53) kişi olumlu, 3 (%2) kişi olumsuz, 65 (%45) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%81) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda yarısından fazlasının (%53) olumlu görüş bildirdiği ve olumsuz görüşlerin çok az olduğu görülmüştür. Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin büyük bir kısmının programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.75'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 119 (%73); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 21 (%15); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 4 (%2) iken; Tablo 2.76'da 83 (%58) kişi olumlu, 3 (%2) kişi olumsuz, 58 (%40) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%73) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) olumlu görüş bildirdiği, olumsuz görüşlerin çok az olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.75'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 111 (%77); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 28 (%19); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 5 (%4) iken; Tablo 2.76'da 71 (%49) kişi olumlu, 14 (%10) kişi olumsuz, 59 (%41) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%77) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündüğü söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.75'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53 (%37); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 27 (%19); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 64 (%44); Tablo 2.76'da 69 (%48) kişi olumlu, 18 (%13) kişi olumsuz, 57 (%39) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun ilgili maddeye en büyük oranda

(%44) katılmadığı ve neredeyse yarısının (%48) açıklamalarında olumlu görüşlerde yoğunlaştığı yani öğretmenlerin program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.75'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 36 (%25); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 30 (%21); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 78 (%54) iken; Tablo 2.76'da 70 (%49) kişi olumlu, 21 (%15) kişi olumsuz, 53 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) ilgili maddeye katılmadığı ve neredeyse yarısının (%49) açıklamalarında olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları fakat programa kazanım ekleme ya da programdan kazanım çıkarma yapılması noktasında olumsuz düşüncelerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.1.16. Türkçe Dersi Öğretim Programı

Türkçe Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *4.290* olup toplam görüş sayısının *%17,2'sine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.79 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	296	6,9
	6-10	850	19,8
	11-15	1.091	25,4
	16-20	798	18,6
	21 ve üzeri	1.255	29,3
	Toplam	4.290	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	172	4,0
	Lisans	3.855	89,9
	Yüksek Lisans	257	6,0
	Doktora	6	0,1
	Toplam	4.290	100,0

Tablo 2.79 incelendiğinde Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %6,9'unun 1-5 yıl, %19,8'inin 6-10 yıl, %25,4'ünün 11-15 yıl, %18,6'sının 16-20 yıl, %29,3'ünün ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %4'ünün ön lisans, %89,9'unun lisans, %6'sının yüksek lisans, %0,1'inin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.80 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**57**	**1**	**197**	**5**	**998**	**23**	**1.954**	**46**	**1.084**	**25**	**4.290**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	75	2	302	7	1.183	28	1.829	42	901	21	4.290	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**94**	**2**	**262**	**6**	**1.167**	**27**	**1.864**	**44**	**903**	**21**	**4.290**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	67	2	320	7	1.415	33	1.668	39	820	19	4.290	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**1.126**	**26**	**741**	**17**	**1.150**	**27**	**873**	**21**	**400**	**9**	**4.290**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	1.579	37	808	19	998	23	612	14	293	7	4.290	100

Tablo 2.80 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 3.038, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 998, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 254; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.730, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 1.183, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 377; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.767, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 1.167, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 356; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.488, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 1.415, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 387; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.273, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 1.150, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 1.867; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 905, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 998, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.387'dir.

Tablo 2.81 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**2.645**	**62**	**402**	**9**	**1.243**	**29**	**4.290**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	2.217	52	600	14	1.473	34	4.290	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**2.353**	**55**	**575**	**13**	**1.362**	**32**	**4.290**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	1.309	31	926	22	2.055	47	4.290	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**1.599**	**37**	**1.308**	**30**	**1.383**	**33**	**4.290**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	2.110	49	918	21	1.262	30	4.290	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.81'deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 2.645'i (%62) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %52'si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %55'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %31'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %37'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %49'u ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.82 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 931	*Kazanın ifadelerinden öğrenciye hangi yetkinliği kazandırmamız gerektiğini net olarak anlayabiliyorum.*
Türkçe 2.562	*Kelime ve kelime gruplarının anlamlarını metinden tahmin eder. Metne bakarak tahmin edebiliyor. Açık ve anlaşılırdır.*
Türkçe 2.946	*Kazanım ifadeleri gayet açık ve anlaşılır*

Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 606	*T. 8.1.18 kazanımı net bir sınıra örnektir.*
Türkçe 840	*Her bir kazanımla tam olarak neyin verileceği açıktır.*
Türkçe 2.310	*Türkçe dersi öğretim programındaki kazanımlar dört temel beceri üzerinedir. Dört temel beceriyle ilişkilendirilen kazanımların kendine has uygulamaları vardır. Bu uygulamalarında sınırları çizilmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 3.952	*Kazanımların sıralanmasında öncelik ve sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir. Bu durum öğrencilerin konuları daha iyi anlamasını sağlamaktadır. Öğrenciler eski bilgilerinin üzerine yeni öğrendiklerini ekleyebilmektedir.*
Türkçe 4.078	*Öğrencinin seviyesine dikkat ederek öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Türkçe 4.106	*Konular sarmal bir şekilde basamaklara uygun ilerlemiş. Çekim eki - yapım eki verildikten sonra basit ve türemiş konusu yer almış.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 580	*Tüm alanlara yer verilmiştir.*
Türkçe 3.240	*Kazanımların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilere uygun olduğunu düşünüyorum.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 869	*Kazanımlar uygun ve yeterlidir.*
Türkçe 3.837	*Okuduklarının örtülü anlamını bulur. Bu kazanımı tamamlayıcı, Okuduklarının ana fikrini tespit eder kazanımı vardır. Bunun gibi daha birçok kazanımda bu şekilde bütünlüğü sağlayıcı kazanımlara yer verilmiştir.*
Türkçe 3.936	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 2.324	*Çıkarılması gereken kazanım yoktur.*
Türkçe 3.770	*Kazanımlar öğrencilerin kolay bir şekilde öğrenebileceği yeterliliktedir. Kazanımların çıkarılmasına gerek yoktur.*
Türkçe 4.082	*Öğretim programında yer alan kazanımlar öğrencilerin seviyelerine, gelişim düzeylerine uygun olup çıkarılması gereken kazanım bulunmamaktadır.*

Tablo 2.82'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Türkçe 583, Türkçe 3.197, Türkçe 4.278 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Türkçe 3.227, Türkçe 581, Türkçe 936 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Türkçe 827, Türkçe 1.849, Türkçe 3.916 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Türkçe 2.571, Türkçe 1.795, Türkçe 1.920 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Türkçe 1.741, Türkçe 2.114, Türkçe 2.295 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Türkçe 1.848, Türkçe 2.085, Türkçe 4.246 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.81'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 402'si (%9) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %14'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %13'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %22'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %30'u konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %21'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin

değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.83 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 1.923	*T.5.2.4 Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.*
Türkçe 3.528	*Yazdıklarını düzenler kazanımı çok geniş. Sonuçta tüm yazım ve noktalama konusunu kapsıyor. Onun yerine Virgülü uygun yerlerde kullanır gibi bir kazanım olabilir. Hangi konunun hangi zamanda verileceği kazanımlarda net olarak ifade edilmeli.*
Türkçe 3.838	*Örneğin T.7.3.19 Metnin iç ve dış anlam ilgilerini kurar. Kazanımının çok açık ve anlaşılır olmadığını, bunun gibi Türkçe dersi kazanımlarında süreç temelli yol izlenmesinden dolayı kazanımların iç içe girdiğini düşünüyorum.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 3.244	*Bilhassa dil bilgisi konularında kazanımların üst sınırları da belirlenebilir.*
Türkçe 3.911	*Türkçe dersinde okuma metinleri çok uzun ve yaş seviyesine uygun değil*
Türkçe 4.221	*Dilbilgisi konularının sınıflara dağılımında ülke genelinde hatta aynı okulun Zümre öğretmenleri arasında bile bütünlük olmaması*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 2.913	*Türkçe dersinde 7. sınıfta zamanları öğretiyoruz ama İngilizce dersinde 6. sınıfta zamanlar var.*
Türkçe 3.560	*Bazı kazanımların sağlanabilmesi için işleniş sıralamasına dikkat edilmelidir. Örneğin ekleri öğrenmeden kafiyeyi anlaşılamaz.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 3.779	*Psikomotor becerinin çok fazla ölçülmediğini düşünüyorum. Etkinlikler daha çok bilişsel ve duyuşsal alana hitap ediyor.*
Türkçe 3.917	*Kazanımlarda daha çok bilişsel alana yer verilmiştir. Duyuşsal ve psikomotor alana daha az yer verilmiştir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 2.546	*T.6.3.7. Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder. İsim çekim ekleri (çoğul eki, hâl ekleri, iyelik ekleri ve soru eki) üzerinde durulur. Yapım ekleri de burada verilmelidir. Yapım ekleri 5.sınıflara uygun değildir.*
Türkçe 2.822	*"T.5.3.10." , "T.5.3.11." , "T.6.3.7." ve "T.6.3.11." kazanımları art arda ve aynı sınıf düzeyinde verilmelidir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türkçe 3.445	*Ders kitaplarında bazı etkinlikler öğrenciyi ölçmeye yönelik değildir.*
Türkçe 3.451	*Dil bilgisi kazanımları gerçek hayatla örtüşmeyecek kadar ağır ve fazla. Hayatta hiç kimsenin kullanmadığı bilgileri öğretmenin bir anlamı olmuyor, sadece ezberleyip unutmaya yarıyor.*
Türkçe 3.570	*Gereksiz anlatımlar vardır. Hayata uygun metinlere yer verilmelidir.*

Tablo 2.83'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da örneklerini kazanım bazında gerekçeli sundukları görülmektedir. Hatta bu konudaki olumsuz öğretmen görüşlerinin belli konularda yoğunlaştığı durumlar göze çarpmaktadır. Örneğin Türkçe 4.221 kodlu öğretmen tarafından belirtilen dilbilgisi konularının sınıflara dağılımında ülke genelinde hatta aynı okulun zümre öğretmenleri arasında bile bütünlük sağlanamadığı görüşüne benzer olarak dil bilgisi konularında hangi sınıf düzeyinde hangi konuların anlatılacağının net olmadığı görüşü Türkçe 3.244, Türkçe 3.451, Türkçe 3.882, Türkçe 3.893, Türkçe 4.082, Türkçe 4.228, Türkçe 4.290 gibi öğretmenler tarafından da ifade edilmiştir. Bu durum öğretmenlerin öğretim programının odak noktasına dil bilgisi öğretimini yerleştirdiği izlenimini oluşturmaktadır. Ancak öğretim programı incelendiğinde öğretim programının odak noktasının öğrencide dört temel dil becerisini geliştirme olduğu ve dil bilgisinin öğretim programı içerisinde ayrı bir öğrenme alanı olarak tanımlanmadığı, dört temel dil becerisi içerisinde ele alındığı söylenebilir. Bu nedenle öğretmenlerin dil bilgisi konularının anlatılış şeklindeki beklentilerinin, mevcut Türkçe öğretim anlayışı ile uyumlu olmadığı ifade edilebilir. Bu doğrultuda öğretmenlerin program okuryazarlığının artırılmasına yönelik bir eğitim verilmesinin uygun olacağı belirtilebilir.

Türkçe 1.923, Türkçe 3.528, Türkçe 3.838 gibi bazı öğretmenler tarafından kazanımların açık ve anlaşılır olmadığına ilişkin bazı görüşler dile getirilmiştir. Kazanımlar

açıklamaları ile değerlendirildiğinde hangi sınıf düzeyinde hangi kazanımın nasıl işleneceği açıkça belirtilmiş ve sınırları genel olarak çizilmiş olmakla birlikte özellikle dil bilgisi ile yazım ve noktalamaya ilişkin kazanımlarda üst sınırların açıklama ile belirlenmesine yönelik bir düzenleme yapılmasının uygulayıcılar için faydalı olacağı anlaşılmaktadır. Söz konu bulguların program güncelleme çalışmaları için yön gösterici olduğu ifade edilebilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan aynı sınıf düzeyindeki kazanımlar arasında programın yapısı gereği daimî olarak bir öncelik sonralık ilişkisi bulunmamaktadır. Öğretmenlerimiz veya kitap yazarlarının ders işlenişinde mutlak suretle kazanım sıralamasına göre planlama yapma zorunluluğu olmamakla birlikte Türkçe 2.546, Türkçe 2.822, Türkçe 2.913, Türkçe 3.560, 3.595 gibi bazı öğretmen görüşleri, öğretim programı güncelleme çalışmalarında incelenebilecek bulgulardandır.

Türkçe 3.911 kodlu öğretmen tarafından ifade edilen okuma metinlerinin çok uzun olduğu ve yaş seviyesine uygun olmadığı düşüncesi Türkçe 3.192, Türkçe 3.496, Türkçe 3.519, Türkçe 3.710 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Ayrıca Türkçe 3.445, Türkçe 3.570 gibi bazı öğretmenler tarafından ders kitapları üzerinden öğretim programının değerlendirildiği görülmüştür. Buradan öğretmenlerin ders kitaplarında yer alan metinlerin, öğretim programında yer alan metinlere ilişkin açıklamalara uygun olarak hazırlanmadığını düşündükleri söylenebilir. Nitekim hangi sınıf düzeyinde hangi ders kitabının hangi temaya ilişkin metninin hangi bölgedeki öğrenci için uygun olup olmadığı pek çok değişkene bağlı olduğundan bir değerlendirme yapılabilmesi için daha somut verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Somut veriler bir araya getirilerek gerekli çalışmalar vasıtası ile yaşanan güçlüklerin ortadan kaldırılabileceği dile getirilebilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Türkçe 729, Türkçe 826, Türkçe 1.876 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana; Türkçe 3.228, Türkçe 3.523 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Kazanımların alanlara göre sınıflanmasına yönelik diğer olumsuz görüşlere bakıldığında Türkçe 846, Türkçe 975, Türkçe 3.779, Türkçe 3.917 gibi bazı öğretmenler bu durumu kazanımlarda birden fazla sınıflama alanına makul düzeyde yer verilmediği şeklinde ifade etmiştir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Genel olarak Tablo 2.80'deki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.81'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.80'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 3.038 (%71); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 998 (%23); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 254 (%6) iken; Tablo 2.81'de 2.645 (%62) kişi olumlu, 402 (%9) kişi olumsuz, 1.243 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin büyük bir kısmının (%71) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%62) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenlerin kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.80'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.730 (%63); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 1.183 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 377 (%9) iken; Tablo 2.81'de 2.217 (%52) kişi olumlu, 600 (%14) kişi olumsuz, 1.473 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%63) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%52) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin çoğunluğunun öğretim programındaki kazanım sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri ifade edilebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.80'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.767 (%65); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 1.167 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 356 (%8) iken; Tablo 2.81'de 2.353 (%55) kişi olumlu, 575 (%13) kişi olumsuz, 1.362 (%32) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%65) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunda, kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu dile getirilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.80'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.488 (%58); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 1.415 (%33); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 387 (%9)

iken; Tablo 2.81'de 1.309 (%31) kişi olumlu, 926 (%22) kişi olumsuz, 2.055 (%47) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin yarısına yakınının (%47) program dışındaki görüşlerde yoğunlaştığı söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.80'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.273 (%30); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 1.150 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 1.867 (%43) iken; Tablo 2.81'de 1.599 (%37) kişi olumlu, 1.308 (%30) kişi olumsuz, 1.383 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye büyük oranda (%43) katılmadığı ve açıklamalarda büyük oranda (%37) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.80'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 905 (%21); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 998 (%23); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 2.387 (%56) iken; Tablo 2.81'de 2.110 (%49) kişi olumlu, 918 (%21) kişi olumsuz, 1.262 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları fakat programa kazanım eklenmesi noktasında olumsuz düşüncelerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2. Ortaöğretim Kademesinde Değerlendirilen Öğretim Programları

Ortaöğretim kademesinde 15 dersin öğretim programının değerlendirilmesine yönelik toplam 7.979 görüş gelmiş olup toplam görüşün %31,9'una denk gelmektedir. Bu kademede gelen öğretmen görüşlerinin değerlendirilen öğretim programlarına göre dağılımını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Grafik 2.2 Öğretmen Görüşlerinin Ortaöğretim Kademesindeki Öğretim Programlarına Göre Dağılımı

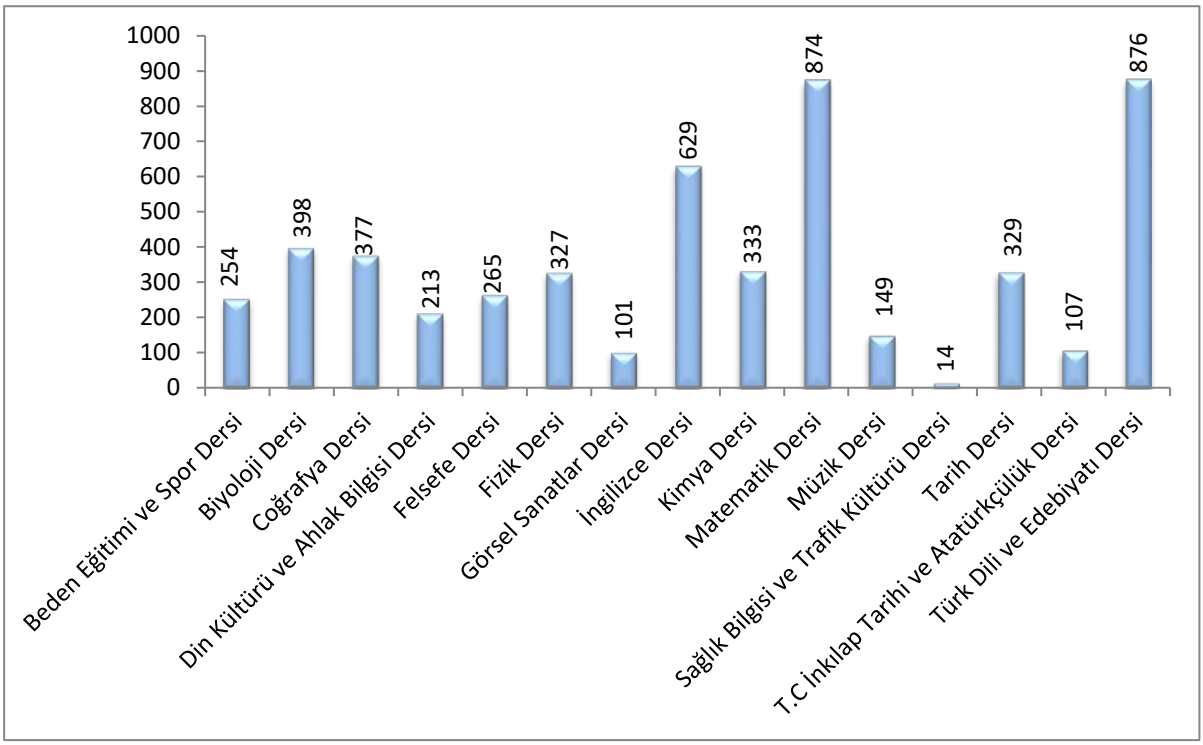

Grafik incelendiğinde ortaöğretim kademesinde öğretmenlerin en çok Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik, İngilizce Dersi; en az ise Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü, Görsel Sanatlar, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarını değerlendirdikleri görülmektedir.

2.2.2.1. Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *254* olup toplam görüş sayısının *%1'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.84 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	17	6,7
	6-10	48	18,9
	11-15	50	19,7
	16-20	40	15,7
	21 ve üzeri	99	39,0
	Toplam	254	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	3	1,2
	Lisans	230	90,5
	Yüksek Lisans	21	8,3
	Doktora	0,0	0,0
	Toplam	254	100,0

Tablo 2.84 incelendiğinde Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %6,7'sinin 1-5 yıl, %18,9'nun 6-10 yıl, %19,7'sinin 11-15 yıl, %15,7'sinin 16-20 yıl, %39'unun ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %1,2'sinin ön lisans, %90,5'inin lisans, %8,3'ünün yüksek lisans mezunu olduğu, doktora mezununun ise olmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.85 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**4**	**2**	**10**	**4**	**56**	**22**	**124**	**48**	**60**	**24**	**254**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	3	1	13	5	71	28	119	47	48	19	254	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**5**	**2**	**7**	**3**	**64**	**25**	**126**	**50**	**52**	**20**	**254**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	3	1	10	4	73	29	116	46	52	20	254	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**59**	**23**	**56**	**22**	**62**	**24**	**60**	**24**	**17**	**7**	**254**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	80	32	51	20	66	26	44	17	13	5	254	100

Tablo 2.85 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 184, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 56, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 14; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 167, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 71, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 16; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 178, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 64, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 12; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 168, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 73, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 13; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 77, "orta düzeyde katılıyorum"

diyenlerin sıklığı 62, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 115; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 57, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 66, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 131’dir.

Tablo 2.86 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	F	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	145	57	31	12	78	31	254	100
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	127	50	30	12	97	38	254	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	139	55	24	9	91	36	254	100
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	80	31	48	19	126	50	254	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	84	33	59	23	111	44	254	100
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	111	44	53	21	90	35	254	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.86’daki olumlu görüşler incelendiğinde öğretmenlerin 145’i (%57) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %50’si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %55’i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %31’i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %33’ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %44’ü ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.87 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 31	*Çok katılıyorum. Örneğin 9.2.2.3.2. nolu kazanım temel ilk yardım uygulamalarını açıklar. Koruma, kurtarma, bildirme kavramları üzerinde durulur.*
Beden Eğitimi ve Spor 49	*Kazanımlar açık ve net bir şekilde ifade edilmiştir, anlaşılamayacak bir tarafı olduğunu düşünmüyorum.*
Beden Eğitimi ve Spor 80	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 12	*Kazanımlar işlenecek konunun sınırları içerisinde olup net bir şekilde ifade edilmiştir.*
Beden Eğitimi ve Spor 82	*Kazanım sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*
Beden Eğitimi ve Spor 126	*Kazanımların sınırları belirtilmiştir. Sınırların sonunda konunun anlaşılması gerekir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 11	*Konu kazanımları öncelik sonralık ilişkisine dikkat ederek hazırlanmıştır.*
Beden Eğitimi ve Spor 201	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir. Tam katılıyorum.*
Beden Eğitimi ve Spor 254	*9.1.1.1.2. sıralanma ve dizilişleri açıklar. 9.1.1.1.3. Temel jimnastik duruşlarını açıklar. Sarmal kazanımlar olduğunu düşünüyorum.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 145	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Beden Eğitimi ve Spor 177	*Her alana yer verilmiştir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 113	*Bu anlamda kazanımların yeterli olduğunu düşünüyorum.*
Beden Eğitimi ve Spor 155	*Yeterli düzeydedir.*
Beden Eğitimi ve Spor 179	*Konularla kazanımlar arası bütünlüğün uyumlu olduğunu düşünüyorum.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 42	*Konu anlatımlarında çıkarılması gereken kazanım yoktur.*
Beden Eğitimi ve Spor 65	*Bence kazanımların sayısı sade ve yeterli.*
Beden Eğitimi ve Spor 112	*Gerek yoktur.*

Tablo 2.87'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel olarak kazanım bazında örneklendirme yaparak ya da bağlamsal açıdan okul türü, okulun fiziki olanakları vb. açıklamalarda bulundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Beden Eğitimi ve Spor 104, Beden Eğitimi ve Spor 149, Beden Eğitimi ve Spor 202 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Beden Eğitimi ve Spor 85, Beden Eğitimi ve Spor 190, Beden Eğitimi ve Spor 198 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Beden Eğitimi ve Spor 86, Beden Eğitimi ve Spor 114, Beden Eğitimi ve Spor 201 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Beden Eğitimi ve Spor 144, Beden Eğitimi ve Spor 146, Beden Eğitimi ve Spor 200 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Beden Eğitimi ve Spor 155, Beden Eğitimi ve Spor 179, Beden Eğitimi ve Spor 193 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Beden Eğitimi ve Spor 26, Beden Eğitimi ve Spor 43, Beden Eğitimi ve Spor 178 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani

öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.86'daki olumsuz görüşler incelendiğinde öğretmenlerin 31'i (%12) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %12'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %9'u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %19'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %23'ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %21'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.88 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 125	*Bazıları anlaşılır bazıları anlaşılmıyor.*
Beden Eğitimi ve Spor 131	*Kazanım ifadeleri genel olarak açık fakat okulların fiziki ortamlarına ve malzeme durumlarına her zaman uygun değildir.*
Beden Eğitimi ve Spor 135	*Kazanım ifadeleri daha sade bir dille yazılmalıdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 133	*Somut bir kazanım görülmediğinden sınırları net değildir.*
Beden Eğitimi ve Spor 143	*Sınırlılıklar net değil.*
Beden Eğitimi ve Spor 148	*Tekrarlanan kazanımlar olmamalıdır.*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 97	*Kazanımı biz kendimiz ayarlıyoruz, kazanımlar okulun fiziki yapısı, malzeme durumuna göre sıralanmaktadır.*
Beden Eğitimi ve Spor 136	*Sıralamalar doğrudur fakat çok tekrar vardır.*
Beden Eğitimi ve Spor 149	*Kazanımların sıralaması daha uygun düzeyde olabilir*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 197	*Bilişsel alana yeteri kadar yer verilmemiştir.*
Beden Eğitimi ve Spor 249	*Duyuşsal gelişim arttırılmalıdır. Takım ruhu, dostça yarışma…*
Beden Eğitimi ve Spor 254	*Diğer alanlara göre duyuşsal alana yer verilmediğini düşünüyorum.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 126	*Konu hakkında yapılan spor branşının günlük hayattaki fiziksel ve psikolojik etkileri eklenmelidir.*
Beden Eğitimi ve Spor 136	*Öğrencilerin fiziki durumlarındaki farklılıklara göz önüne alınmalı*
Beden Eğitimi ve Spor 240	*Çok katılıyorum. Çevre ve okul şartlarına göre düzenlenmesi gerekmektedir.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Beden Eğitimi ve Spor 132	*Her çocuk farklıdır ve öğretmenler kazanımları farklı yaklaşım metotlarıyla vermelidir.*
Beden Eğitimi ve Spor 135	*Öğrencilerin kazanımlarının devamı ve derse bakış açısı için Beden Eğitimi dersinden Not kaldırılmalıdır.*
Beden Eğitimi ve Spor 151	*Orta öğretimde basit kazanımlar çıkartılmalı lise öğrencisi aynı şeyleri tekrardan sıkılmakta.*

Tablo 2.88'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin ağırlıklı olarak genel bir açıklama yaptığı görülmektedir. Hatta farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer görüşleri sundukları durumların olduğu da söylenebilir. Bunlar arasında dikkat çeken bir görüş, söz konusu dersin kazanımlarının gerçekleşmesinin fiziki koşullara bağlı olduğudur. Beden Eğitimi ve Spor 117, Beden Eğitimi ve Spor 125, Beden Eğitimi ve Spor 131, Beden Eğitimi ve Spor 136, Beden Eğitimi ve Spor 240 kodlu öğretmenler gibi daha pek çok öğretmen bu noktaya dikkat çekmiştir. Kazanımların okulun imkân ve şartlarına uygun olması gerektiği görüşünü savunan öğretmenler kazanımlarının sayısının buna bağlı olarak değişebileceğini belirtmişlerdir. Hâlbuki Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'nda "Okul türüne ve okul şartlarına göre zümre öğretmenleri tarafından kazanımların seçilmesinde ve işleniş sıralamasında değişiklik yapılabilir." ifadesi yer almaktadır. Buradan programın öğretmenlere okul türü ve fiziki koşullara bağlı olarak esneklik tanıdığı söylenebilir. Bu noktada Beden Eğitimi ve Spor 97 kodlu öğretmenin kazanımların sıralanmasına ilişkin "*Kazanımı biz kendimiz ayarlıyoruz, kazanımlar okulun fiziki yapısı, malzeme durumuna göre sıralanmaktadır.*" görüşünde belirttiği gibi bazı öğretmenlerin öğretim programının kendilerine sağladığı esnekliği uygulamalarında kullanmaları da dikkat çeken bulgulardandır.

Beden Eğitimi ve Spor dersi için ölçme ve değerlendirmenin kaldırılması öğretmenler tarafından önerilen bir diğer ortak görüş olarak değerlendirilebilir. Beden Eğitimi ve Spor dersinin kazanımlarının bireyin yeteneğine göre farklılaşacağını savunan Beden Eğitimi ve Spor 132, Beden Eğitimi ve Spor 135 gibi bazı öğretmenler ölçme ve değerlendirme yapmanın doğru olmadığını düşünmektedir. Oysaki eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılması gerekir. Öğretim programının ölçme ve değerlendirme yaklaşımında "Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez." ifadesi yer almaktadır. Buradan hareketle ölçme ve değerlendirme sürecinin herkes için geçerli ve standart olmasından ziyade ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi gerektiği belirtilebilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Beden Eğitimi

ve Spor 197, Beden Eğitimi ve Spor 249, Beden Eğitimi ve Spor 254 kodlu öğretmenler dersin kazanımlarının en fazla psikomotor alanla ilişkili olduğu; bilişsel ve duyuşsal alanları yeterince kapsamadığı görüşüne sahiptirler. Kazanımlara özellikle duyuşsal gelişimle ilişkili kazanımlara makul düzeyde yer verilmediğini ve takım ruhu, dostça yarışma gibi bazı kazanımların da eklenebileceği ifade edilmiştir. Öğretim programında Spor Ahlakı konu başlığının ve başlığın içeriğinde ilgili kazanımların (9.2.4.2, 10.2.4.2, 11.2.4.2 ve 12.2.4.2) yer aldığı görülmekte olup söz konusu kazanımların öğretmenlerin bu talebine karşılık gelebileceği söylenebilir.

Beden Eğitimi ve Spor 136, Beden Eğitimi ve Spor 148, Beden Eğitimi ve Spor 151, Beden Eğitimi ve Spor 152 gibi bazı öğretmenler de tekrar eden kazanımların olduğuna işaret etmiş ve programın söz konusu tekrarlardan arındırılması gerektiğini dile getirmiştir. Öğretim programında bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verildiği bilinmektedir. Bu noktada öğretmenlerin işaret ettiği tekrarların sarmal yaklaşımın bir gereği olduğu ifade edilebilir.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"kazanım ifadeleri", "bazı kazanımlar"* vb. ifadeler kullanıldığı görüşlere de sıkça rastlanmıştır. Beden Eğitimi ve Spor 125, Beden Eğitimi ve Spor 133, Beden Eğitimi ve Spor 134, Beden Eğitimi ve Spor 135, Beden Eğitimi ve Spor 143, Beden Eğitimi ve Spor 149, Beden Eğitimi ve Spor 153 gibi olumsuz görüş sunan bazı öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum söz konusudur. Belirtilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları kapsadığı anlaşılamamaktadır.

Beden Eğitimi ve Spor 126 kodlu öğretmen "*Konu hakkında yapılan spor branşının günlük hayattaki fiziksel ve psikolojik etkileri eklenmelidir*." şeklinde görüş belirtmiş olup benzer görüşü Beden Eğitimi ve Spor 21 ve Beden Eğitimi ve Spor 183 kodlu öğretmenler de ifade etmişlerdir. Programda öğrencileri günlük hayatla ilişkilendirmeye yönlendiren kazanım ya da açıklamalarının olmasının öğrencilerin konuları anlamlandırmasına katkı sağlayacağı ve onları motive edeceği düşünülmektedir. Öğretim programı bütünsel olarak ele alındığında programda hayat becerilerine ve hayata katılımla ilgili kazanım ve becerilere sıklıkla yer verilmekle

birlikte gerçekleştirilecek çalışmalarda söz konusu hususların gözden geçirilebileceği söylenebilir.

Genel olarak Tablo 2.85'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.86'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.85'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 184 (%72); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 56 (%22), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 14 (%6) iken; Tablo 2.86'da 145 (%57) kişi olumlu, 31 (%12) kişi olumsuz, 78 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%72) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.85'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 167 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 71 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 16 (%6) iken; Tablo 2.86'da 127 (%50) kişi olumlu, 30 (%12) kişi olumsuz, 97 (%38) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%71) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda yarısının (%50) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.85'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 178 (%70); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 64 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 12 (%5) iken; Tablo 2.86'da 139 (%55) kişi olumlu, 24 (%9) kişi olumsuz, 91 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%70) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." maddesi için Tablo 2.85'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 168 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 73 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 13 (%5) iken; Tablo 2.86'da 80 (%31) kişi olumlu, 48 (%19) kişi olumsuz, 126 (%50) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda da öğretmenlerin yarısının (%50) program dışında görüş bildirdiği söylenebilir.

"Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.85'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 77 (%31); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 62 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 115 (%45) iken; Tablo 2.86'da 84 (%33) kişi olumlu, 59 (%23) kişi olumsuz, 111 (%44) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin ilgili maddeye en yüksek oranda (%45) katılmadıkları ve yine en yüksek oranda (%44) program dışında görüş bildirdikleri yani öğretmenlerde programda bütünlük olduğu ve bu nedenle eklenmesi gereken kazanım olmadığı düşüncesinin baskın olduğu ifade edilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.85'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 57 (%22); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 66 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 131 (%52) iken; Tablo 2.86'da 111 (%44) kişi olumlu, 53 (%21) kişi olumsuz, 90 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%52) ilgili maddeye katılmadığı öte yandan açıklamalarda en büyük oranda (%44) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları fakat programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az

katıldıkları söylenebilir. Bu noktada tüm maddelerde olumlu görüş bildirenlerin oranının olumsuz görüş bildirenlerin oranından daha fazla olduğu dile getirilebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.2. Biyoloji Dersi Öğretim Programı

Biyoloji Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *398* olup toplam görüş sayısının *%1,6'sına* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.89 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	58	14,6
	6-10	73	18,3
	11-15	33	8,3
	16-20	65	16,3
	21 ve üzeri	169	42,5
	Toplam	398	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	0,0	0,0
	Lisans	263	66,1
	Yüksek Lisans	134	33,6
	Doktora	1	0,3
	Toplam	398	100,0

Tablo 2.89 incelendiğinde Biyoloji Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %14,6'sının 1-5 yıl, %18,3'ünün 6-10 yıl, %8,3'ünün 11-15 yıl, %16,3'ünün 16-20 yıl, %42,5'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %66,1'inin lisans, %33,6'sının yüksek lisans, %0,3'ünün doktora mezunu olduğu ve ön lisans mezunu öğretmen olmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz

önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.90 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**4**	**1**	**23**	**6**	**111**	**28**	**183**	**46**	**77**	**19**	**398**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	5	1	29	7	131	34	160	40	73	18	398	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**1**	**0**	**14**	**4**	**114**	**28**	**190**	**48**	**79**	**20**	**398**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	3	1	37	9	141	35	151	38	66	17	398	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**92**	**23**	**90**	**22**	**122**	**31**	**71**	**18**	**23**	**6**	**398**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	167	42	98	25	80	20	37	9	16	4	398	100

Tablo 2.90 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 260, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 111, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 27; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 233, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 131, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 34; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 269, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 114, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 15; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 217, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 141, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum"

düzeylerindeki toplam sıklık değeri 40; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 94, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 122, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 182; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 80, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 265'tir.

Tablo 2.91 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	218	54	90	23	90	23	398	100
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	195	49	82	21	121	30	398	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	253	64	40	10	105	26	398	100
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	141	36	120	30	137	34	398	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	155	39	148	37	95	24	398	100
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	209	52	103	26	86	22	398	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.91'deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 218'i (%55) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %49'u kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %64'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %36'sı kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %39'u konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %52'si ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.92 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 1	*Kazanımların neler olduğu yeterince açık ifade edilmiştir.*
Biyoloji 128	*Kazanım ifadeleri öğrencinin edinmesi gereken bilgi ve beceriyi açık bir şekilde içermektedir.*
Biyoloji 191	*12.1.1.1 anlaşılır ve uygun.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 11	*Kazanımlar kesin çizgilerle bellidir.*
Biyoloji 22	*9.3.2.1. numaralı kazanımın açıklamalar kısmında bu kazanım ile ilgili verilecek sınırlar tam olarak belirlenmiştir.*
Biyoloji 49	*Öğrencilere verilecek kazanımlar net bir dille yazılmış ve sınırlandırılmıştır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 20	*Hücre ile ilgili öncelikle hücresel yapılar sonrasında hücre zarından madde geçişleri ile ilgili kazanımlar verilmiştir. Sıralama uygundur.*
Biyoloji 164	*Ünite ve konular arasında bağlantı sağlanmıştır.*
Biyoloji 249	*Evet, kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir. Kazanım sıralaması uygundur.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 171	*Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Biyoloji 224	*Kazanımlarda bilişsel duyuşsal ve psikomotor düzeye genellikle dikkat etmiştir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 178	*Konu anlatımında yeni kazanımlara gerek yoktur.*
Biyoloji 179	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Biyoloji 216	*Daha önceki öğretim programında gereksiz kazanımlar vardı ve programın yetiştirilmesinde sıkıntı oluyordu. Fakat şimdiki programda genel bir bütünlük olduğu görülüyor.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 27	*Kazanımlarımız yeterince sade olduğu için herhangi bir çıkarıma gerek yoktur.*
Biyoloji 43	*Çıkarılması gereken konu yoktur.*
Biyoloji 140	*Bu konuyla ilgili bir sorun mevcut değil.*

Tablo 2.92'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genellikle açıklama yaparak katılma ya da katılmama şeklinde cevaplar verdiği, nadiren maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Biyoloji 5, Biyoloji 20, Biyoloji 92 kodlu öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Biyoloji 13, Biyoloji 23, Biyoloji 135, Biyoloji 140 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Biyoloji 14, Biyoloji 27, Biyoloji 172 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Biyoloji 229, Biyoloji 236 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Biyoloji 218, Biyoloji 219, Biyoloji 313 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Biyoloji 249, Biyoloji 280, Biyoloji 284 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.91'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 90'ı (%23) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %21'i

kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %10'u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %30'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %37'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %26'sı ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlere daha yüksek oranda sahip oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.93 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 113	*11.1.1.1 sinir sisteminin yapı, görev ve işleyişini açıklar. çok genel bir ifade. Açıklama kısmında da impuls iletiminin elektriksel ve kimyasal olduğu vurgulanır diyor ancak polarize, depolarize, repolarize konusu anlatılıp anlatılmayacağı belirtilmiyor mesela*
Biyoloji 136	*İfadeler genel anlamda çok anlaşılır değildir.*
Biyoloji 264	*Kazanım ifadeleri daha kısa olabilir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 52	*9.1.2.1. Canlıların yapısını oluşturan organik ve inorganik bileşikleri açıklar. Bu kazanımın sınırı net olmamakla beraber ders kitabı örneğin nükleik asit kısmını oldukça detaylı bir şekilde ele almıştır.*
Biyoloji 144	*Bazı kazanımların sınırlılığı tam anlaşılmıyor. Konu daha ayrıntılı mı yoksa daha yüzeysel mi verilecek anlaşılmıyor.*
Biyoloji 380	*11.1.1.1 impuls iletiminin elektriksel ve kimyasal olduğu vurgulanır. İfadesi açık değil. Açıklamalarının sınırı belli değil.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 140	*10.-11 ve 12.sınıf müfredatlarında bu sıralamada uygunluk teşkil etmeyen sıralamalar mevcut.*
Biyoloji 279	*9. Sınıflarda enzim konusu verilmeden minerallerin koenzim olduklarından bahsedilmesi gibi.*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 217	*Psikomotor alanlarda kazanımlara çok fazla değinilmemiş.*
Biyoloji 271	*Psikomotor düzey bence yetersiz, daha fazla laboratuvar ağırlıklı olmalıydı*
Biyoloji 279	*Duyuşsal alan kazanımları yetersiz.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 121	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için yeni kazanımlar eklenebilir.*
Biyoloji 189	*Günlük hayatla bağlantılı daha çok uygulamaya yer verilmeli.*
Biyoloji 280	*Bence daha çok eklenmesi gereken kazanımlar var.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Biyoloji 220	*Kazanımların zaman azlığı açısından sadeleştirilmesi gerekiyor.*
Biyoloji 223	*12. Sınıf bitki biyoloji ünitesinin çok detaylı işlendiğini düşünüyorum. İçerik sadeleştirilebilir.*
Biyoloji 253	*Bazı konuların kazanımlarının fazla olduğunu düşünüyorum.*

Tablo 2.93'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Biyoloji 53, Biyoloji 110, Biyoloji 219, Biyoloji 277, Biyoloji 328 gibi bazı öğretmenler tarafından belirtilen *"uygulama için laboratuvar gerekliliği"* durumu olumsuz görüşlerin odağında yer alan konulardandır. Öğretim programı bütünsel olarak ele alındığında programda yaparak ve yaşayarak öğrenme kalıcı öğrenmeyi sağladığından uygun kazanımlarda mutlaka deney ve gözlemlere yer verilmesi hatta her ünitede ünitenin özelliğine göre en az bir deneyin yapılması ayrıca okul ve çevre imkânları dâhilinde doğa gezisi, botanik bahçesi gezisi, doğa tarihi müzesi gezisi, koruma alanları gezileri, fabrika gezisi vb.nin düzenlenmesi gerektiğinin ifade edildiği görülmektedir. Programda deney ve gözleme yapılan vurgu da dikkate alındığında eğitim politikalarında okulların laboratuvar imkânlarının iyileştirilmesine yönelik faaliyetlerin yer almasının yerinde olduğu düşünülmektedir.

Biyoloji 135, Biyoloji 195, Biyoloji 316 kodlu öğretmenler tarafından ders saatinin az olması nedeniyle deney ve gözlem yapma fırsatının olmadığı ve bu nedenle kazanımların gerçekleşmesinin zorlaştığı ifade edilmiştir. Ders saatlerinin az olması görüşü, olumsuz görüşlerin odağında olan bir başka görüş olarak dile getirilebilir. Deney ve gözleme ayrılması gereken süre de göz önünde bulundurularak programda yer alan kazanım sayıları ve süre dağılımları gözden geçirilebilir.

Biyoloji 380 kodlu öğretmen "*11.1.1.1 impuls iletiminin elektriksel ve kimyasal olduğu vurgulanır. İfadesi açık değil. Açıklamalarının sınırı belli değil*." şeklinde görüş belirtmiştir. Biyoloji 88, Biyoloji 113, Biyoloji 188, Biyoloji 283 kodlu öğretmenler de söz konusu kazanımın sınırlarının belli olmadığını ifade etmiştir. Biyoloji 88 kodlu öğretmen impuls iletimi sırasında meydana gelen elektriksel değişikliklerinin, Biyoloji 113 kodlu öğretmen kazanım açıklamasında impuls iletiminin elektriksel ve kimyasal olduğunun vurgulandığı hâlde polarize, depolarize, repolarize konusunun, Biyoloji 188 kodlu öğretmen de impuls iletiminde polarizasyon, depolarizasyon ve repolarizasyon terimlerinin anlatılıp anlatılmayacağının net olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca Biyoloji 92 ve Biyoloji 332 kodlu öğretmenler "11.1.1.1 Sinir sisteminin yapı, görev ve işleyişini açıklar." kazanımı ile ilgili sınırların net olmadığını bu nedenle okullarda okutulan ders kitaplarının kazanımı farklı şekilde yorumladığını vurgulamışlardır. Görüşler incelendiğinde ilgili kazanımın sınırlarının bazı öğretmenler ve kitap yazarları tarafından net olarak anlaşılmadığı dile getirilebilir. Bu nedenle söz konusu kazanımın sınırlarını belirleyen açıklamaların program güncelleme çalışmalarında incelenmesi gerektiği söylenebilir.

Biyoloji 230 kodlu öğretmen "*9.1.2.1. Canlıların yapısını oluşturan organik ve inorganik bileşikleri açıklar. Kazanımında olduğu gibi genel ifadeler kullanılmıştır."* ve Biyoloji 52 kodlu öğretmen "*9.1.2.1. Canlıların yapısını oluşturan organik ve inorganik bileşikleri açıklar. Bu kazanımın sınırı net olmamakla beraber ders kitabı örneğin nükleik asit kısmını oldukça detaylı bir şekilde ele almıştır*." şeklinde aynı kazanıma yönelik görüş sunmuşlardır. Programda yer alan ünite kazanımları esas olmakla birlikte kazanımlara ilişkin açıklamaların da belirleyici olduğu ve bu nedenle programın uygulanmasında kazanımların yanı sıra açıklamalardaki sınırlama ya da uyarılara dikkat edilmesi gerektiğinden ilgili kazanımın açıklamaları gözden geçirilip ders kitabında sınırlamaları aşan bir içerik olup olmadığı değerlendirilebilir. Kazanımlar arasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediği görüşünü savunan Biyoloji 279 kodlu

öğretmenin 9. sınıflarda enzim konusu verilmeden minerallerin koenzim olduklarından bahsedilmesinin uygun olmadığını belirten görüşü de program bütünlüğü dikkate alınarak incelenebilecek bulgulardandır.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"kazanım ifadeleri", "bazı kazanımlar"* vb. ifadeler kullanıldığı görüşlere de sıkça rastlanmıştır. Biyoloji 136, Biyoloji 140, Biyoloji 144, Biyoloji 220, Biyoloji 253, Biyoloji 264 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum söz konusudur. Belirtilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları kapsadığı anlaşılamamaktadır.

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünen öğretmenler olduğu görülmektedir. Biyoloji 88, Biyoloji 111, Biyoloji 117, Biyoloji 279 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini; Biyoloji 44, Biyoloji 46, Biyoloji 108, Biyoloji 217, Biyoloji 271 gibi öğretmenler psikomotor alana; Biyoloji 54, Biyoloji 57, Biyoloji 83, Biyoloji 164 gibi bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Öğretmenler kazanımların daha çok bilişsel alana yönelik olduğunu, duyuşsal ve daha çok da psikomotor alanı destekleyen kazanımlara daha az yer verildiğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin en çok sıklıkta kazanımların eklenmesi ve çıkarılması maddelerine ilişkin olumsuz görüş bildirdikleri söylenebilir. Bu görüşler en çok sadeleştirilen kazanımların programa tekrar eklenmesi gerektiği odağında toplanmaktadır. Biyoloji 257, Biyoloji 269, Biyoloji 277, Biyoloji 280, Biyoloji 281 kodlu öğretmenler biyolojinin çok geniş bir konu alanına sahip olması nedeniyle programdaki kazanımların artırılması gerektiği görüşünü savunmaktadırlar. Bu görüşlerin aksini düşünen Biyoloji 220, Biyoloji 253 gibi bazı öğretmenler de bulunmaktadır. Örneğin Biyoloji 223 kodlu öğretmen 12. sınıf öğretim programının kazanımlar bakımından yoğun olduğunu belirtmiştir. Söz konusu olumsuz görüşler doğrultusunda öğretmenlerin programa kazanım eklenmesi ve programdan kazanım çıkarılması noktasında hem fikir olmadıkları söylenebilir.

Görüşlerde günlük hayatla ilişkilendirmenin daha çok yapılması gerektiği Biyoloji 189, Biyoloji 238, Biyoloji 272 ve Biyoloji 275 kodlu öğretmenler tarafından bildirilmiştir. Öğretim programı ile öğrencilerin sadece bilgi edinmeleri değil,

edindikleri bilgi, beceri ve yeterlilikleri kullanarak yeni fikirler üretmeleri, özgün çalışmalar ve uygulamalar yapmaları da amaçlanmaktadır. Ayrıca öğrencilerden edindikleri bilgi, beceri ve yeterlilikleri günlük hayatta kullanma becerisi kazanmaları beklenmektedir. Hâlihazırda programda günlük hayatla ilişkilendirme yapılmakla birlikte söz konusu görüşler, öğretim programı bütünsel olarak ele alınarak program güncelleme çalışmalarında incelenebilecektir.

Genel olarak Tablo 2.90'daki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.91'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.90'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 260 (%65); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 111 (%28), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 27 (%7) iken; Tablo 2.91'de 218 (%54) kişi olumlu, 90 (%23) kişi olumsuz, 90 (%23) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%65) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.90'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 233 (%58); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 131 (%34); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 34 (%8) iken; Tablo 2.91'de 195 (%49) kişi olumlu, 82 (%21) kişi olumsuz, 121 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%58) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.90'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 269 (%68); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 114 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 15 (%4) iken; Tablo 2.91'de 253 (%64) kişi olumlu, 40 (%10) kişi olumsuz, 105 (%26) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%64)

olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.90'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 217 (%55); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 141 (%35); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 40 (%10) iken; Tablo 2.91'de 141 (%36) kişi olumlu, 120 (%30) kişi olumsuz, 137 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin yaklaşık üçte bir oranında olumlu, olumsuz ve program dışında görüş bildirdiği söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.90'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 94 (%24); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 122 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 182 (%45) iken; Tablo 2.91'de 155 (%39) kişi olumlu, 148 (%37) kişi olumsuz, 95 (%24) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin en yüksek oranda (%45) ilgili maddeye katılmadıkları ve yine en yüksek oranda (%39) açıklamalarında olumlu görüş bildirdikleri, başka bir deyişle programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.90'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53 (%13); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 80 (%20); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 265 (%67) iken; Tablo 2.91'de 209 (%52) kişi olumlu, 103 (%26) kişi olumsuz, 86 (%22) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%67) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda yarısından fazlasının (%52) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Biyoloji Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.3. Coğrafya Dersi Öğretim Programı

Coğrafya Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *377* olup toplam görüş sayısının *%1,5'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.94 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	26	6,9
	6-10	71	18,8
	11-15	44	11,7
	16-20	66	17,5
	21 ve üzeri	170	45,1
	Toplam	377	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	1	0,3
	Lisans	265	70,3
	Yüksek Lisans	106	28,1
	Doktora	5	1,3
	Toplam	377	100,0

Tablo 2.94 incelendiğinde Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %6,9'unun 1-5 yıl, %18,8'inin 6-10 yıl, %11,7 'sinin 11-15 yıl, %17,5'inin 16-20 yıl, %45,1'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,3'ünün ön lisans, %70,3'ünün lisans, %28,1'inin

yüksek lisans, %1,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.95 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**6**	**2**	**22**	**6**	**93**	**25**	**158**	**41**	**98**	**26**	**377**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	9	2	28	7	113	30	145	39	82	22	377	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**14**	**4**	**29**	**8**	**113**	**30**	**142**	**37**	**79**	**21**	**377**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	11	3	33	9	130	34	128	34	75	20	377	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**106**	**28**	**84**	**22**	**93**	**25**	**63**	**17**	**31**	**8**	**377**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	146	39	57	15	86	23	58	15	30	8	377	100

Tablo 2.95 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 256, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 93, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 28; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 227, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 113, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 37; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 221, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 113, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 43; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam

katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 203, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 130, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 44; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 94, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 93, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 190; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 88, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 86, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 203'tür.

Tablo 2.96 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**216**	**58**	**50**	**13**	**111**	**29**	**377**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	184	49	64	17	129	34	377	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**178**	**48**	**88**	**23**	**111**	**29**	**377**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	91	24	100	27	186	49	377	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**145**	**39**	**121**	**32**	**111**	**29**	**377**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	155	41	129	34	93	25	377	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.96'daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 216'sı (%58) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %49'u kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %48'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %24'ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %39'u konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %41'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.97 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 232	*Evet açık anlaşılır bir şekilde yazılmıştır.*
Coğrafya 243	*Konuya ait kazanımlar açıktır. Verilmesi gerekenler net şekilde ifade edilmiştir.*
Coğrafya 293	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır ve kolaylıkla uygulanabilir özelliktedir. Konu ve kavramlarla uygun ve tutarlıdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 55	*Kazanımların sınırlılıkları genel itibariyle net bir şekilde belirtilmiştir.*
Coğrafya 123	*10.1.15. Bitki toplulukları ve türlerini genel özelliklerine göre sınıflandırır. Bu kazanımda bitkilerin genel özellikleri itibarıyla sınıflandırılacağı sınırı gayet net çizilmiştir.*
Coğrafya 142	*Sınıf düzeyine göre kazanımların sınırı nettir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 183	*Yeni müfredatta Dünya ve Türkiye'nin arka arkaya işlenmesi olumlu olmuştur.*
Coğrafya 209	*Öncelik sonralık ilişkisi uygundur.*
Coğrafya 263	*Öncelik sonralık ilişkisi verilmiştir. 9.1.5 koordinat sistemi verilmiş mutlak ve özel konumdan Türkiye'nin konumuna geçilmiş. Bir sıra ve düzen var.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 234	*Makul düzeyde bu alanlara yer verilmiştir.*
Coğrafya 377	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal alanlara yeterince yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 259	*Kazanımlar yeterlidir.*
Coğrafya 289	*Konu anlatımlarında eklenmesi gereken kazanım yoktur.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 113	*Çıkarılması gereken herhangi bir kazanım yoktur. Kazanımlar yeterlidir.*
Coğrafya 300	*Kazanımlar yerinde ve yeterlidir.*

Tablo 2.97'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Coğrafya 53, Coğrafya 230, Coğrafya 358 kodlu öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Coğrafya 44, Coğrafya 97, Coğrafya 108 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Coğrafya 232, Coğrafya 263, Coğrafya 300 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Coğrafya 170, Coğrafya 234 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Coğrafya 286, Coğrafya 292, Coğrafya 351 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Coğrafya 114, Coğrafya 141 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.96'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 50'si (%13) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %17'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %23'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %27'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %32'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %34'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.98 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 139	*Kazanımlar daha açık ifade edilebilir diye düşünüyorum.*
Coğrafya 211	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır değildir. Daha açık bir ifade ile konu ismi kazanıma yansıtılmalıdır.*
Coğrafya 238	*Bir konuda birden fazla kazanım belirtilmesi sürenin yeterli olmaması ile çelişmektedir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 202	*Ders kitaplarında konu anlatımları sıkıcı ve dikkat çekmekten uzak.*
Coğrafya 215	*Bu seneki kitapta kazanım ve konu anlatım sırası çok tutarsız öğrenciler çok şikayetçi*
Coğrafya 220	*Kazanımlar genel ifade edilmiştir, daha detaylı olmalıdır.*
Coğrafya 375	*9.3.2., 10.1.3., 10.1.6., 10.1.7. ve 10.1.15. gibi kazanımların sınırlılıkları öğretmene ya da ders kitabı yazarına bırakılmıştır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 141	*Dünyanın Şekli konusunu takiben (kazanım 9.1.4) Paralel Meridyenler konusu olmalı (kazanım 9.1.5). Dünyanın Hareketleri ve Sonuçları konusuna daha sonra geçilmeli.*
Coğrafya 169	*9.1.4 dünyanın şekli ve hareketleri ya da harita bilgisi sadece 9 sınıfta var üst kademelerde olmalı bence birinci sınıf için erken.*
Coğrafya 218	*Dünyanın şekli ve hareketleri ile ilgili kazanımlar coğrafi konum ile kazanımlardan sonra gelmeli.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 150	*Coğrafyada sadece psikomotor beceri olacak çok bir şey yok. Onu da proje veya ağaç dikme ile hallediyoruz.*
Coğrafya 193	*Bilişsel alan daha ağırlıklıdır.*
Coğrafya 223	*Bazı temalar üçüne birden hitap etmiyor.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 151	*Enlemin etkisi konusu eksik. Ülkeler coğrafyası konusu eksik. Bölgeler coğrafyası konuları eksik.*
Coğrafya 375	*…Harita bilgisi konusunda google.maps, yandex.maps ve büyükşehir belediyelerinin şehir rehberi gibi online harita uygulamalarının kullanımına dönük olarak kazanımlar eklenmelidir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Coğrafya 223	*Özellikle biyoloji konularının coğrafyadan çıkarılması gerekiyor.*
Coğrafya 362	*11.1.1-11.1.2-11.1.3-11.1.4 nolu kazanımlar kısaltılıp tek bir kazanım altında toplanabilir. ...Biyoloji dersini tekrar etmemize gerek yok.*
Coğrafya 366	*10. sınıf konularına ait bazı kazanımlar çıkarılıp 11. sınıf kazanımlarına dahil edilmelidir. Örneğin: 10.1.15, 10.1.16, 10.1.17 kazanımları 11. sınıf kazanımlarına dahil edilmelidir.*

Tablo 2.98'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da örneklerini kazanım bazında gerekçeli sundukları görülmektedir. Hatta bu konudaki olumsuz öğretmen görüşlerinin belli konularda yoğunlaştığı durumlar göze çarpmaktadır. Örneğin Coğrafya 211 kodlu öğretmen tarafından belirtilen kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olmadığına ilişkin görüş, Coğrafya 29, Coğrafya 34, Coğrafya 51, Coğrafya 73, Coğrafya 88, Coğrafya 91, Coğrafya 118, Coğrafya 119, Coğrafya 139, Coğrafya 206 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Söz konusu öğretmen görüşlerindeki ortak paydaya bakıldığında hangi kazanımlara ilişkin görüş bildirildiğinin açık olarak belirtilmediği görülmüştür. Bu noktada bahsi geçen görüşlerde "*bazı kazanımlar*", "*kazanımlar*", "*kazanımların birkaçı*" gibi genel ifadelerin kullanılması işaret edilen hususların anlaşılamamasına neden olmuştur. Ayrıca Coğrafya 238 kodlu öğretmen tarafından "*Bir konuda birden fazla kazanım belirtilmesi sürenin yeterli olmaması ile çelişmektedir.*" ifadesine benzer görüşler Coğrafya 29, Coğrafya 34, Coğrafya 89 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Bu kapsamdaki somut görüşler gerçekleştirilecek çalışmalarda, öğretim programı bütünsel olarak ele alınarak değerlendirilebilecektir.

Öğretmenlerin farklı konularda kısmen benzer görüşlerinde örnekler sundukları da görülmektedir. Bu görüşler özellikle kazanımların sınırlarının net olmaması ekseninde yoğunlaşmaktadır. Coğrafya 220 kodlu öğretmenin kazanımların sınırlarının net olmadığına ilişkin düşüncesine benzer görüşler Coğrafya 172, Coğrafya 199, Coğrafya 221, Coğrafya 249, Coğrafya 255, Coğrafya 375 gibi bazı öğretmenler tarafından da bildirilmiştir. Belirtilen görüşler yapılacak çalışmalarda rehberlik edebilecek bulgulardan olmakla birlikte Coğrafya 137, Coğrafya 187, Coğrafya 202, Coğrafya 215 gibi bazı öğretmen görüşleri doğrultusunda ders kitapları üzerinden öğretim programının değerlendirildiği söylenebilir.

Kazanımların sınırlarının yeterince net çizilmediğini düşünen Coğrafya 238 kodlu öğretmen gibi bu durumu ders saatiyle veya bağlamı gerekçe sunarak açıklayan öğretmen görüşleri de bulunmaktadır. Yukarıda belirtilenler dışında ilk iki maddeye olumsuz görüş bildiren pek çok öğretmenin ise gerekçe sunmadıkları yalnızca genel bir değerlendirmede bulundukları görülmüştür.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" ifadesine "*Dünyanın Şekli konusunu takiben (kazanım 9.1.4) Paralel Meridyenler konusu olmalı (kazanım 9.1.5). Dünyanın Hareketleri ve Sonuçları konusuna daha sonra geçilmeli.*" değerlendirmesinde bulunan Coğrafya 141 kodlu öğretmen görüşüne benzer olarak Coğrafya 129, Coğrafya 137 ve Coğrafya 218 kodlu öğretmenler de görüşlerini sunmuştur. "*9.1.4 dünyanın şekli ve hareketleri ya da harita bilgisi sadece 9 sınıfta var üst kademelerde olmalı bence birinci sınıf için erken.*" şeklinde görüş bildiren Coğrafya 169 kodlu öğretmenin aksine harita bilgisi verilmesinin gerekli olmadığı görüşünü de Coğrafya 204 kodlu öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Kazanımların sıralanması maddesine yönelik birbirini destekleyen görüşler bulunmakla birlikte aynı konuda farklı düşünlere sahip öğretmenlerin olduğu durumlarda gözlenmiştir.

Bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Coğrafya 14, Coğrafya 29, Coğrafya 117, Coğrafya 150, Coğrafya195, Coğrafya 211, Coğrafya 232, Coğrafya 360 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini belirterek buna gerekçe olarak ders saatlerinin az olmasını göstermişlerdir. Coğrafya 189, Coğrafya 200 ve Coğrafya 212 kodlu öğretmenlerde duyuşsal alana yeteri kadar yer

verilmediği; Coğrafya165, Coğrafya166, Coğrafya167, Coğrafya 209, Coğrafya 223, Coğrafya 261 gibi bazı öğretmenlerde de kazanımlarda her üç alana yeteri kadar yer verilmediği düşüncesinin hâkim olduğu belirtilebilir. Bu ifadeye yönelik olumsuz görüşler genel olarak ele alındığında Coğrafya 193 kodlu öğretmenin de belirttiği üzere kazanımların bilişsel alanda yoğunlaştığı duyuşsal ve psikomotor alanlara daha az yer verildiği yönünde ortak bir eğilim göstermekle birlikte bu konudaki olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde de farklı düşüncelere sahip oldukları söylenebilir.

Coğrafya öğretmenlerinin en yüksek oranda kazanım eklenmesi ya da çıkarılması yönünde olumsuz görüş bildirmiş oldukları görülmektedir. Coğrafya 223, Coğrafya 357, Coğrafya 362, Coğrafya 367 gibi bazı öğretmenler tarafından biyoloji alanına daha çok girdiği düşünülen bazı kazanımların programdan çıkarılması gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca Coğrafya 159, Coğrafya 183, Coğrafya 194, Coğrafya 232, Coğrafya 259 gibi bazı öğretmenler tarafından da 10. sınıf kazanımlarının yoğun olduğu gerekçe gösterilerek bu sınıf düzeyindeki kazanımların azaltılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamdaki söz konusu görüşlerin yanı sıra programdaki kazanımların azaltılması gerektiğini ve bu durumun yetersiz ders saatinden kaynaklandığını ve bu sürede programın yetiştirilemediğini dile getiren Coğrafya 132, Coğrafya 164, Coğrafya 264, Coğrafya 366 gibi bazı öğretmen görüşleri, gerçekleştirilecek çalışmalarda rehberlik edebilecek bulgulardandır. Öte yandan *"Harita bilgisi konusunda google.maps, yandex.maps ve büyükşehir belediyelerinin şehir rehberi gibi online harita uygulamalarının kullanımına dönük olarak kazanımlar eklenmelidir."* şeklinde görüş bildiren Coğrafya 375 kodlu öğretmene benzer olarak Coğrafya 111 kodlu öğretmen de programa e-harita okumaya ilişkin kazanımlar eklenmesini önermiştir. Coğrafya 151 gibi bazı öğretmenler bölgeler ve ülkeler coğrafyası konusunda kazanım eklenmesini önermişlerdir ancak bu konudaki öğretmen görüşlerinin yeterince açıklayıcı olmaması işaret edilen hususların net olarak anlaşılmamasına neden olmuştur. Bununa birlikte öğretim programı incelendiğinde bahsi geçen konunun program içinde detaylı bir şekilde ele alındığı görülecektir.

Genel olarak Tablo 2.95'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.96'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesi için Tablo 2.95'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 256 (%67); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 93 (%25), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki

toplam sıklık değeri 28 (%8) iken; Tablo 2.96'da 216 (%58) kişi olumlu, 50 (%13) kişi olumsuz, 111 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çoğunun (%67) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısından fazlasının kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.95'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 227 (%61); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 113 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 37 (%9) iken; Tablo 2.96'da 184 (%49) kişi olumlu, 64 (%17) kişi olumsuz, 129 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%61) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin yarısına yakınının programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.95'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 221 (%58); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 113 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 43 (%12) iken; Tablo 2.96'da 178 (%48) kişi olumlu, 88 (%23) kişi olumsuz, 111 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%58) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin neredeyse yarısının (%48) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.95'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 203 (%54); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 130 (%34); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 44 (%12) iken; Tablo 2.96'da 91 (%24) kişi olumlu, 100 (%27) kişi olumsuz, 186 (%49) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda en

yüksek oranda (%49) program dışında görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısının programdaki kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiği konusunda hem fikir oldukları belirtilebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.95'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 94 (%25); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 93 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 190 (%50) iken; Tablo 2.96'da 145 (%39) kişi olumlu, 121 (%32) kişi olumsuz, 111 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısının (%50) ilgili maddeye katılmadıkları ancak en yüksek oranda (%39) açıklamalarında olumlu görüş bildirdikleri, başka bir deyişle programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.95'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 88 (%23); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 86 (%23); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 203 (%54) iken; Tablo 2.96'da 155 (%41) kişi olumlu, 129 (%34) kişi olumsuz, 93 (%25) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) ilgili maddeye katılmadığı öte yandan açıklamalarda en yüksek oranda (%41) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâlini uygun buldukları ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Coğrafya Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte

açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.4. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *213* olup toplam görüş sayısının *%0,9'una* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.99 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	55	25,8
	6-10	52	24,5
	11-15	32	15,0
	16-20	16	7,5
	21 ve üzeri	58	27,2
	Toplam	213	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	1	0,5
	Lisans	167	78,4
	Yüksek Lisans	45	21,1
	Doktora	0	0,0
	Toplam	213	100,0

Tablo 2.99 incelendiğinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %25,8'inin 1-5 yıl, %24,5'inin 6-10 yıl, %15'inin 11-15 yıl, %7,5'inin 16-20 yıl, %27,2'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,5'inin ön lisans, %78,4'ünün lisans, %21,1'inin yüksek lisans mezunu olduğu ve doktora mezunu öğretmen olmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.100 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**3**	**1**	**7**	**3**	**53**	**25**	**98**	**47**	**52**	**24**	**213**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	1	0	13	6	62	29	94	45	43	20	213	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**1**	**0**	**10**	**5**	**58**	**27**	**103**	**49**	**41**	**19**	**213**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	2	1	15	7	89	42	70	33	37	17	213	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**29**	**14**	**63**	**30**	**60**	**28**	**42**	**19**	**19**	**9**	**213**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	76	36	52	24	46	22	23	10	16	8	213	100

Tablo 2.100 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 150, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 53, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 10; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 137, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 62, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 14; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 144, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 58, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 11; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 107, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 89, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 17; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 61, "orta düzeyde katılıyorum"

diyenlerin sıklığı 60, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 92; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 39, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 46, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 128’dir.

Tablo 2.101 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**130**	**61**	**25**	**12**	**58**	**27**	**213**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	114	54	35	16	64	30	213	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**128**	**60**	**30**	**14**	**55**	**26**	**213**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	87	41	42	20	84	39	213	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**119**	**56**	**37**	**17**	**57**	**27**	**213**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	129	60	27	13	57	27	213	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.101’deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 130’u (%61) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %54’ü kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %60’ı kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %41’i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %56’sı konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %60’ı ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.102 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 151	*Temel değerleri ayet ve hadislerle ilişkilendirir şeklindeki 9. Sınıf kazanımı gayet açık ve anlaşılırdır.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 188	*Kazanım olarak gerçekleştirilmesi gereken amaç, nettir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 79	*Kazanımların sınırlılıkları net biçimde çizilmiştir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 108	*İfadeler kesin bir yargı belirtecek şekilde olup kazanımların sınırlılıkları net bir şekilde çizilmiştir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 109	*Konunun hangi alanları kapsadığı nettir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 117	*12. sınıf dersi için Anadolu'da İslam ünitesi örnek olabilir. Önce İslamiyet ile tanışma, sonrasında kültürümüzde etkili şahsiyetler anlatılmıştır.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 157	*Ünite ve kitap konuları bağlamında kazanımlar sıralanması öncelik ve sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 175	*Kazanımlarda hedeflenen amaç ve öğrencilerin seviyesi doğrultusunda öncelik ve sonralık durumuna dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 33	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 61	*11.Sınıf 1.Ünite gencin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimine oldukça uygundur.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 114	*9. sınıf 3. ünitede ibadetlerle ilgili bilişsel ve duyuşsal kazanımlar verilmişse de psikomotor alan eksiktir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 55	*Kazanım sayıları bütünlük sağlayabilecek yeterliliktedir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 56	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 70	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar bana göre yoktur.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 55	*Kazanımlar öğrenmenin gerçekleşmesi adına bütünlük taşımaktadır.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 66	*Konu anlatımlarında çıkarılması gereken bir kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 174	*Çıkarılması gereken konu yok eklenmesi gereken kazanımlar vardır.*

Tablo 2.102'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 88, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 93, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 172 kodlu öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 109, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 134, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 153 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 125, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 160, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 167 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 26, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 69, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 110 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 84, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 156, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 162 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 56, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 65, Din

Kültürü ve Ahlak Bilgisi 191 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.101'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 25'i (%12) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %16'sı kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %14'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %20'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %17'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi' ve %13'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.103 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 98	*Kazanımlar gerçek hayata uygun bir şekilde anlatılabilir. Bu şekilde kavramın daha iyi anlaşılması sağlanır.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 157	*Kazanımlar çok uzun açıklamalarla belirtilmiş daha öz anlatım sağlanabilir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 166	*Biraz daha netleştirilebilir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 115	*Kazanımların ve konuların birbirleriyle bağlantısı olduğu için sınırlılıkları konusunda biraz daha üzerinde çalışılması gerekir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 151	*Bazı genç sahabilerin öne çıkan özelliklerini örnek alır şeklindeki 10. Sınıf kazanımında kazanım anlaşılır olmakla birlikte sınırları net değildir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 167	*Kazanımların sınırlılıkları net çizilmemiştir.*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 42	*11. sınıf 1. ünite alt konularından Ahirete Uğurlama (3.) konusu, Ahiret Hayatı (2.) konusundan önce gelebilir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 123	*10.2.4. Bazı genç sahabilerin özelliklerini tanır. Öncelikleri sıralamada öğrenciye tanıdık sahabeler tanıdık simalara yer verilmelidir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 171	*Örneğin 9. sınıf 1. ve 2. ünite kazanımları iç içe.*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 1	*Öğrencinin bilgiden çok, bilgiyi içselleştirebileceği, karakterinin bir parçası haline getirebileceği kazanımlar yani duyuşsal kazanımlar ağırlıklı olmalı.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 65	*Psikomotor davranışlar azdır uygulamaya derste ağırlık verilmeli.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 106	*İbadetler konusunun seçmeli derslerde değil de Din Kültürü dersinde ele alınmasının daha yerinde olacağına inanıyorum.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 113	*Lise düzeyinde ibadetler konusuna çok az yer verilmiştir. İbadetlerin yapılışı ile ilgili bilgiler tekrardan müfredata eklenebilir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 149	*Bazı konularda eklenmesi icab edebiliyor.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 172	*Felsefi konular azaltılabilir.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 182	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.*
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 184	*Tarih dersi ile ortak olan konular çıkarılabilir. "Türklerin Müslüman oluşu".*

Tablo 2.103'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin kazanım bazında görüş belirttikleri ya da genel bir değerlendirme yaptıkları görülmüştür. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 157 kodlu öğretmen "*Kazanımlar çok uzun açıklamalarla belirtilmiş daha öz anlatım sağlanabilir.*" görüşünü sunmuştur. Söz konusu görüşe benzer başka bir görüşe rastlanmamış olup öğretim programı incelendiğinde kazanım ifadelerinin çoğunlukla tek yargılı 5-10 kelimeden oluşan cümleler şeklinde ifade edildiği görülecektir. "*Bazı genç sahabilerin öne çıkan özelliklerini örnek alır şeklindeki 10. Sınıf kazanımında kazanım anlaşılır olmakla birlikte sınırları net değildir.*" görüşünü bildiren Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 151 kodlu öğretmenin bahsettiği kazanım 10.2.4 no.lu kazanımdır ve kazanım açıklamasında "Bilge ve Kahraman Bir Genç: Hz. Ali", "Genç Bir Davetçi: Erkam b. Ebi'l-Erkam", "Genç Bir Öğretmen: Mus'ab b. Umeyr", "Genç Bir Komutan: Üsame b. Zeyd", "Genç Bir Yönetici: Muaz b. Cebel", "Genç Bir Âlim: Hz. Aişe", "Genç Bir Anne: Hz. Fatıma", "Sorumluluk Sahibi Bir Genç: Esma binti Ebi Bekir", "Habeş Kralının Huzurunda Bir Genç: Cafer b. Ebi Talib" konularına yer verilir." ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Buradan hareketle kazanım açıklamasında hangi genç sahabilerden bahsedileceğine yer verildiği söylenebilir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 98 ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 102 kodlu öğretmenler kazanımların gerçek hayata uygun bir şekilde anlatılması gerektiği görüşünü ifade etmişlerdir. Oysaki hâlihazırda öğretim programı beceri temelli olarak yapılandırılmıştır ve öğretim sürecinde programda yer alan temel becerileri öğrencilere kazandırmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öğretim programı ve programdaki kazanımlar çerçevesinde dinî ve ahlaki kavramları öğrencilere kazandırmaya yönelik etkinliklere yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yani söz konusu görüşlerin, öğretmenlerin seçeceği yöntem, teknik vb. ile ilişkili olduğu, program ifade edilen ve uygulayanlarca gerçekleştirilmesi öngörülen hususlardan biri olduğu söylenebilir.

Kazanımların sıralamasında öncelik sonralık ilişkisine örnek olarak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 171 kodlu öğretmen "*…9. sınıf 1. ve 2. ünite kazanımları iç içe*" görüşünü dile getirmiştir. Oysaki öğretim programında Bilgi ve İnanç başlıklı 9.1. ünitesinde sırasıyla; "İslam'da Bilgi Kaynakları, İslam İnancında İmanın Mahiyeti, Kur'an'dan Mesajlar: İsrâ Suresi 36. Ayet ve Mülk Suresi 23. Ayet" konuları yer almaktadır. Din ve İslam başlıklı 9.2. ünitesinde ise sırasıyla "Dinin Tanımı ve Kaynağı, İnsanın Doğası ve Din, İman ve İslam İlişkisi, İslam İnanç Esaslarının Özellikleri,

Kur'an'dan Mesajlar: Nisâ Suresi 136. Ayet" konularına yer verilmektedir. Görüşte iç içe olma durumunun hangi ünitenin hangi kazanım / kazanımlarından kaynaklandığı net olarak ifade edilmediğinden konuların arasında iç içe girecek, karmaşıklığa sebep olacak bir durum olmadığı dile getirilebilir.

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünen öğretmenler olduğu anlaşılmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 35, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 195 kodlu öğretmenler duyuşsal alana; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 62, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 65, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 114, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 153 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana; Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 151, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 156, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 166, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 186 gibi bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Öğretmenler kazanımların daha çok bilişsel alana yönelik olduğunu, duyuşsal ve özellikle psikomotor alanı destekleyen kazanımlara daha az yer verildiğini belirtmişlerdir. Görüşlerden, öğretmenlerin öğretim programında farklı alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri söylenebilir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 113 kodlu öğretmenin "*Lise düzeyinde ibadetler konusuna çok az yer verilmiştir. İbadetlerin yapılışı ile ilgili bilgiler tekrardan müfredata eklenebilir.*" görüşüne katılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 106, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 174, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 175 kodlu öğretmenler de ibadetlerle ilgili kazanımların programa eklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Hâlbuki program incelendiğinde 9. sınıfın 3. ünitesinin İslam ve İbadet başlığını taşıdığı görülmektedir. Diğer yandan çıkarılması gerektiği yönünde görüş bildirilen kazanımlar, farklı disiplin alanlarına girdiği düşünülen hususlarda yoğunlaşmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 116, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 184 kodlu öğretmenlerin Türklerin Müslüman olması sürecinin hem Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde hem de Tarih dersinde işlendiğini, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 172 ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 200 kodlu öğretmenler ise felsefi konuları bu duruma örnek olarak göstererek bu konuların programdan çıkarılması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin olumsuz görüşlerinde genel olarak açıklama yapmak ve kazanımla örneklendirmek dışında genel ifadeler kullanmayı tercih ettiği durumlara sıkça rastlanmıştır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 115, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 149,

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 166, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 167, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 182 gibi bazı öğretmenlerin *"kazanımların çıkarılması gerekir"*, *"kazanımların arttırılması gerekir"*, *"bazı kazanımlar"* gibi genel ifadelerle açıklama yaptıkları görülmüştür. Bu doğrultuda görüş bildiren öğretmen sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Bunların dışında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 173 kodlu öğretmen görüşüne benzer olarak öğretim programı yerine ders kitabıyla ilgili öneri sunan kimi öğretmenler de bulunmaktadır. Öte yandan doğrudan ilgili maddeye yönelik olarak kazanım numarası vererek örneklendirme yapan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 42, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 123 gibi bazı öğretmenler de vardır. Bütün görüşler önemli olmakla birlikte özellikle somut öğretmen görüşleri öğretim programı güncelleme çalışmalarında rehberlik edebilecek bulgulardandır.

Genel olarak Tablo 2.100'deki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.101'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.100'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 150 (%71); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 53 (%25), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 10 (%4) iken; Tablo 2.101'de 130 (%61) kişi olumlu, 25 (%12) kişi olumsuz, 58 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%71) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun olumlu görüş (%61) bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.100'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 137 (%65); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 62 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 14 (%6) iken; Tablo 2.101'de 114 (%54) kişi olumlu, 35 (%16) kişi olumsuz, 64 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%65) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%54) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.100'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam

sıklık değeri 144 (%68); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 58 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 11 (%5) iken; Tablo 2.101'de 128 (%60) kişi olumlu, 30 (%14) kişi olumsuz, 55 (%26) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%60) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.100'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 107 (%50); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 89 (%42); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 17 (%8) iken; Tablo 2.101'de 87 (%41) kişi olumlu, 42 (%20) kişi olumsuz, 84 (%39) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısının (%50) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin en yüksek oranda (%41) olumlu görüş bildirdiği söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.100'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 61 (%28); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 60 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 92 (%44) iken; Tablo 2.101'de 119 (%56) kişi olumlu, 37 (%17) kişi olumsuz, 57 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin en yüksek oranda (%44) ilgili maddeye katılmadıkları ve yarısından fazlasının (%56) açıklamalarında olumlu görüş bildirdikleri, başka bir deyişle programın bütünlüğü olduğunun programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.100'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 39 (%18); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 46 (%22); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 128 (%60) iken; Tablo 2.101'de 129 (%60) kişi olumlu, 27 (%13) kişi olumsuz, 57 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%60) ilgili maddeye katılmadığı ayrıca açıklamalarda aynı oranda

(%60) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.5. Felsefe Dersi Öğretim Programı

Felsefe Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *265* olup toplam görüş sayısının *%1,1'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.104 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	25	9,4
	6-10	42	15,8
	11-15	35	13,2
	16-20	36	13,7
	21 ve üzeri	127	47,9
	Toplam	265	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	0	0,0
	Lisans	192	72,5
	Yüksek Lisans	71	26,7
	Doktora	2	0,8
	Toplam	265	100,0

Tablo 2.104 incelendiğinde Felsefe Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %9,4'ünün 1-5 yıl, %15,8'inin 6-10 yıl, %13,2'sinin 11-15 yıl, %13,7'sinin 16-20 yıl, %47,9'unun ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %72,5'inin lisans, %26,7'sinin yüksek lisans, %0,8'inin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Ön lisans mezunu öğretmen bulunmamaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.105 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	**Hiç Katılmıyorum**		**Az Katılıyorum**		**Orta Düzeyde Katılıyorum**		**Çok Katılıyorum**		**Tam Katılıyorum**		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**4**	**2**	**13**	**5**	**72**	**27**	**114**	**43**	**62**	**23**	**265**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	6	2	16	6	74	28	118	45	51	19	265	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**3**	**1**	**12**	**5**	**66**	**25**	**123**	**46**	**61**	**23**	**265**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	3	1	26	10	102	38	92	35	42	16	265	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**88**	**33**	**58**	**22**	**64**	**24**	**36**	**14**	**19**	**7**	**265**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	114	42	58	22	55	21	28	11	10	4	265	100

Tablo 2.105 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 176, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 72, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 17; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 169, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 74, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 22; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine

ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 184, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 66, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 15; “*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 134, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 102, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 29; “*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 55, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 64, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 146; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 38, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 55, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 172’dir.

Tablo 2.106 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**151**	**57**	**42**	**16**	**72**	**27**	**265**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	137	52	41	15	87	33	265	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**165**	**62**	**29**	**11**	**71**	**27**	**265**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	92	35	80	30	93	35	265	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**117**	**44**	**74**	**28**	**74**	**28**	**265**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	130	49	68	26	67	25	265	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.106’daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 151’i (%57) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %52’si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %62’si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %35’i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %44’ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %49’u ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin

değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.107 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 57	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır.*
Felsefe 126	*10.1.2. Çok net açık anlaşılır. 10.2.4. Net ve açık anlaşılır.*
Felsefe 210	*Kazanımın ne olduğu net bir şekilde ifade edilmiştir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 132	*Kazanımların sınırların nettir.*
Felsefe 159	*Kazanımlara ait sınırlılıklar nettir.*
Felsefe 186	*Kazanımların sınırlılıklar net bir şekilde çizilmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 161	*Kazanım sıralaması uygundur.*
Felsefe 169	*10 sınıf felsefe felsefeyi tanıma Felsefeyle Düşünme Felsefenin Temel Konuları ve Problemler Felsefi Okuma ve Yazma konu sıralaması doğru ve uygun. 11.sınıf felsefesi zaten yüzyılları ele aldığı için uygundur.*
Felsefe 205	*Hangi kazanımın hangisinden önce geldiği konusunda sorun yaşanmamaktadır.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 188	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Felsefe 192	*Tam katılıyorum sıralama doğru bilişsel-duyuşsal-psikomotor.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 163	*Eklenecek kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Felsefe 183	*Kazanımların yeterli olduğunu düşünüyorum.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 117	*Çıkarılması gereken kazanımlar bulunmamaktadır.*
Felsefe 124	*Çıkarılması gereken kazanımlar yoktur.*

Tablo 2.107'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Felsefe 197, Felsefe 209, Felsefe 211, Felsefe 229 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Felsefe 159, Felsefe 185, Felsefe 205 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Felsefe 166, Felsefe 225, Felsefe 234 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Felsefe 123, Felsefe 156, Felsefe 234 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Felsefe 42, Felsefe 140, Felsefe 154 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Felsefe 70, Felsefe 137, Felsefe 173 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.106'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 42'si (%16) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %15'i kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %11'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %30'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %28'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %26'sı ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." ve "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin görece daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.108 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 160	*Kazanımlar çok net değil.*
Felsefe 222	*Kazanım 11.2.3 de salaman ve absal hikayesi tam anlaşılamamaktadır.*
Felsefe 224	*10.1.1 felsefenin anlamını açıklar, yerine işin başında felsefe teriminin anlam bilgisini açıklar ve felsefeyi tanımlar daha uygun olurdu. 10.2.4 felsefi bir görüşü veya argümanı sorgular, kazanımı felsefi birkaç soru oluşturmadan sonra kolaylıkla yapılamaz görünüyor.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 168	*Kazanımların sınırları net bir şekilde belirtilmemiş. Çünkü kazanımlar genel ifadelerden oluşmaktadır.*
Felsefe 221	*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmemiştir. Belirsizlikler vardır.*
Felsefe 224	*10.3.5 din felsefesinin konusunu ve sorularını açıklar kazanımı ile açıklama c' de "Ben kimim" sorusunun felsefe, bilim ve din açısından nasıl ele alındığının tartışılması sağlanır ifadesi ilintisiz.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 44	*Bazen konular arasında öncelik sonralık ilişkisi zayıf.*
Felsefe 109	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine orta düzeyde dikkat edilmiştir. Kazanımların sıralanması konusunda daha titiz bir çalışma yararlı olabilir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 229	*Psikomotor branş bazında az.*
Felsefe 239	*Felsefe dersinin ana amacı olan; sistematik düşünme ve düşündüğünü kuramsal ifade etme çalışmalarına yeterince zaman ayrılamamaktadır.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 164	*Değerler eğitimine katkı sağlayacak kazanımlar artırılabilir. Akıl yürütme ve mantığın ilkelerine dair kazanımlar arttırılabilir.*
Felsefe 171	*11.sınıf felsefe derslerinde ayrı bir ünite olarak İslam felsefesi bölümü açılabilir.*
Felsefe 219	*Konu anlatımları günlük yaşamla bağlantılı olmalıdır.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Felsefe 45	*Öğrenci düzeyine ağır gelen akademik bilgi çokluğu vardır.*
Felsefe 183	*11. sınıf Felsefe dersinde "orta-çağ felsefesi" kazanımları seyrekleştirilebilir.*
Felsefe 197	*10. sınıf felsefesinde bir sorun görmüyorum ama 11. sınıf felsefesinde metin analizleri uygulamasına ağırlık vermek ve öğrencinin 10. sınıf bilgilerini kullanarak daha aktif bir düşünme-sorgulama etkinliğine katılması için konu kapsamı sınırlandırılabilir. Daha az ve sadeleştirilmiş bilgi daha çok yorum şeklinde bir düzenlemenin 11. sınıfta daha anlamlı olacağını düşünüyorum.*

Tablo 2.108'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin görüş bildirirken genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Felsefe 224 kodlu öğretmenin görüşünde geçen "*10.1.1 felsefenin anlamını açıklar, yerine işin başında felsefe teriminin anlam bilgisini açıklar ve felsefeyi tanımlar daha uygun olurdu.*" açıklamasına bakıldığında bir olgunun / nesnenin anlamını açıklamanın zaten kavramsal bilgiyi içerdiği gerçeğinin gözden kaçırıldığı söylenebilir. Aynı öğretmen "*10.2.4 felsefi bir görüşü veya argümanı sorgular, kazanımı felsefi birkaç soru oluşturmadan sonra kolaylıkla yapılamaz görünüyor.*" görüşünü de ifade etmiştir. Öğretim programına bakıldığında bir önceki kazanım açıklamasında öğretmenin dile getirdiği gibi seçilen konu örnekleri üzerinden öğrencilere sorular yöneltilerek öğrencilerin konuya ilişkin kendi sorularını yapılandırmalarının sağlanması beklenmektedir. Ayrıca ilgili kazanımın "*Bir konuşma veya bir metin seçilerek konuşmacının yahut yazarın ileri sürdüğü görüş ve argümanların tespit edilmesi ve*

tartışılması sağlanır." ve "*Öğrencilerin gazete, dergi, roman, televizyon haberi, tartışma programı veya filmlerde geçen felsefi bir görüşü tespit etmeleri ve bu görüşü temellendiren argümanları sınıf ortamında tartışmaları sağlanır*." açıklamaları incelendiğinde söz konusu açıklamalar ile öğrencinin felsefi bir görüşü veya argümanı sorgulayabileceği düşünülmektedir. Felsefe 174 kodlu öğretmen "*Kazanım 11.2.3 de salaman ve absal hikâyesi tam anlaşılamamaktadır*" görüşünü sunmuştur. İlgili kazanımda örnek felsefi metinlerden hareketle öğrencilerin MS 2. yüzyıl-MS 15. yüzyıl filozoflarının felsefi görüşlerini analiz etmeleri arzu edilmektedir. Bu bağlamda örneklerden birinin de İbn Sînâ'nın "Salâmân ve absâl" adlı eserinden alınan veya derlenen bir metin olması gerektiği kazanım açıklamalarında yazılmıştır. Kazanım ve açıklaması dikkate alındığında anlaşılamayan noktanın ne olduğu tespit edilememiştir.

Felsefe 224 kodlu öğretmen "*10.3.5 din felsefesinin konusunu ve sorularını açıklar kazanımı ile açıklama c' de "Ben kimim" sorusunun felsefe, bilim ve din açısından nasıl ele alındığının tartışılması sağlanır ifadesi ilintisiz*." şeklinde görüşünü dile getirmiştir. İlgili kazanım öğretim programında "Felsefenin Temel Konuları ve Problemleri" adlı ünitesinde yer almaktadır. Öncelikle ünite adı ve ünitedeki diğer kazanımlarla tutarlılık açısından 10.3.5 kazanımında "…sorularını…" değil "…problemlerini…" ifadesinin yazılması gerektiği düşünülmektedir. Diğer yandan ünitede söz konusu kazanıma kadar varlık felsefesi, bilgi felsefesi, bilim felsefesi, ahlak felsefesi, din felsefesinin açıklanmasının üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu kapsamda 10.3.5 kazanımında "Ben kimim?" sorusunun felsefe, bilim ve din açısından nasıl ele alındığının tartışılmasının kazanımlarla ilişkili olduğu, kazanımların bütünlüğü içerisinde yer aldığı dile getirilebilir.

Öğretim programında bilişsel, duyuşsal, psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmesine ilişkin olumsuz görüş sunan öğretmenlerden Felsefe 150, Felsefe 161, Felsefe 229 gibi bazı öğretmenler programda psikomotor alana daha az verildiğini düşünmektedir. Felsefe 200 kodlu öğretmen psikomotor becerilere daha az yer verilmesini dersin soyut bir niteliğe sahip olması ile açıklamaktadır. Felsefe 156, Felsefe 212 gibi bazı öğretmenler kazanımlarda duyuşsal alana yeterince yer verilmediğini düşünürken Felsefe 72, Felsefe 197, Felsefe 203 gibi bazı öğretmenler ise birden fazla alana yeterince yer verilmediğini ifade etmiştir. Bu alandaki olumsuz görüşlerin bir başka odağı da programda üst bilişsel beceriler olarak adlandırılan üst düzey düşünme becerilerine çok fazla yer verilmediği görüşüdür. Felsefe 239 kodlu

öğretmen bu görüşünü sistematik düşünme ve düşündüğünü kuramsal ifade etme çalışmalarına yeterince zaman ayrılamaması olarak ifade etmiştir. Ancak öğretim programı incelendiğinde program genel olarak tanıtılırken "…üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur." ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu ifadeden öğretim programı hazırlanırken üst bilişsel becerilere önem verildiği belirtilebilir. Yetiştirilmek istenen bireyin bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen vb. nitelikleri de göz önünde bulundurulduğunda üst bilişsel becerilerin önemi bakımından kazanım ve açıklamaları program güncelleme çalışmalarında ele alınarak incelenebilir.

Felsefe dersi öğretim programına kazanım eklenmesi ya da programdan kazanım çıkarılması maddeleri konusundaki görüşler en fazla 11. sınıf öğretim programı özelinde yoğunlaşmaktadır. Örneğin Felsefe 183 kodlu öğretmen 11. sınıf programının yoğun olduğunu bu nedenle de orta çağ felsefesi konularının seyreltilmesi noktasında öneride bulunmuştur. Felsefe 181, Felsefe 195, Felsefe 197, Felsefe 204, Felsefe 213 gibi bazı öğretmenler de benzer görüşler bildirmiştir. Öte yandan kazanım eklenmesi yönünde görüş bildiren Felsefe 164, Felsefe 194, Felsefe 219 gibi bazı öğretmenler de mevcuttur. Mesela Felsefe 171 kodlu öğretmen İslam felsefesinin ayrı bir ünite olarak 11. sınıflarda işlenmesini önermiştir. Programa bakıldığında 11.2.2 no.lu kazanımın dört açıklamasından üçünün İslam felsefesi üzerine olduğu görülmektedir. Felsefe 45, Felsefe 186, Felsefe 219, Felsefe 231 gibi bazı öğretmenler ise görüşlerinde günlük hayatla ilişkilendirme vurgusu yapmıştır. Öğretim programına bakıldığında programda günlük hayatla bağ kurulması ve öğrenci katılımının sağlanmasının amaçlandığı dikkat çekmektedir. Bu kapsamda programda öğrencilerin hem düşünüm (yüzleşme) yapmaları, farklı fikirleri ifade etmeleri hem de bir sonraki adımda ilgili terimin felsefede hangi anlamlarda kullanıldığını fark etmeleri ve felsefe ile günlük hayatları arasında bağ kurmalarının amaçlandığı ile öğrencinin kendi güncelinden ve gündeminden hareketle verilere dayalı ve birikimsel bilgilerinden yararlanması, bunlara yine kendi gündemi için çözümler üretmesinin beklendiği belirtilmiştir. Dolaysısıyla programda günlük hayatla bağ kurmaya önem verildiği ifade edilebilir. Öte yandan

öğretmenlerin tüm maddelere ilişkin olarak sundukları görüşler bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirilebilir.

Öğretmenlerin olumsuz görüşlerinde açıklama yapmak ya da kazanım örneği vermek dışında genel ifadeler kullanmayı tercih ettiği durumlara da sıkça rastlanmıştır. Görüşlerinde *"bazı kazanımlar", "bazen", "kazanımlar"* gibi genel ifadeler belirten Felsefe 44, Felsefe 45, Felsefe 109, Felsefe 160, Felsefe 168, Felsefe 221 gibi bazı öğretmenlerin sayısı azımsanmayacak orandadır. Ancak bu tarz ifade edilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları işaret ettiği anlaşılamamıştır.

Genel olarak Tablo 2.105'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.106'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.105'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 176 (%66); orta düzeyde katılıyorum düzeyindeki sıklık değeri 72 (%27), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 17 (%7) iken; Tablo 2.106'da 151 (%57) kişi olumlu, 42 (%16) kişi olumsuz, 72 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda yarısından fazlasının (%57) olumlu görüş bildirdiği yani öğretmenlerin çoğunluğunun kazanımları açık, net ve anlaşılır bulduğu görülmüştür.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.105'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 169 (%64); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 74 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 22 (%8) iken; Tablo 2.106'da 137 (%52) kişi olumlu, 41 (%15) kişi olumsuz, 87 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%64) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda yarısından fazlasının (%52) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.105'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 184 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 66 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 15 (%6) iken; Tablo 2.106'da 165 (%62) kişi olumlu, 29 (%11) kişi olumsuz, 71 (%27) kişi ise

program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları ve öğretmenlerin çoğunluğunun (%62) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.105'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 134 (%51); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 102 (%38); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 29 (%11) iken; Tablo 2.106'da 92 (%35) kişi olumlu, 80 (%30) kişi olumsuz, 93 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%51) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda program dışında görüş bildiren ve olumlu görüş bildiren öğretmenlerin eşit oranda (%35) olduğu görülmüştür.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.105'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 55 (%21); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 64 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 146 (%55) iken; Tablo 2.106'da 117 (%44) kişi olumlu, 74 (%28) kişi olumsuz, 74 (%28) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) ilgili maddeye katılmadıkları ve en yüksek oranda (%44) açıklamalarında olumlu görüş bildirdikleri, başka bir deyişle programda bütünlük sağlandığı programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.105'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 38 (%15); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 55 (%21); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 172 (%64) iken; Tablo 2.106'da 130 (%49) kişi olumlu, 68 (%26) kişi olumsuz, 67 (%25) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%64) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Felsefe Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını olumlu buldukları fakat programda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verme ve programa kazanım ekleme noktasında olumsuz düşüncelerinin görece daha fazla olduğu söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.6. Fizik Dersi Öğretim Programı

Fizik Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *327* olup toplam görüş sayısının *%1,3'üne* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.109 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	33	10,1
	6-10	40	12,2
	11-15	28	8,6
	16-20	67	20,5
	21 ve üzeri	159	48,6
	Toplam	327	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	1	0,3
	Lisans	220	67,3
	Yüksek Lisans	103	31,5
	Doktora	3	0,9
	Toplam	327	100,0

Tablo 2.109 incelendiğinde Fizik Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %10,1'inin 1-5 yıl, %12,2'sinin 6-10 yıl, %8,6'sının 11-15 yıl, %20,5'inin 16-20 yıl, %48,6'sının ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,3'ünün ön lisans, %67,3'ünün lisans, %31,5'inin

yüksek lisans, %0,9'unun doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.110 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**5**	**2**	**26**	**8**	**77**	**24**	**145**	**43**	**74**	**23**	**327**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	11	3	26	8	88	27	136	42	66	20	327	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**9**	**3**	**20**	**6**	**86**	**26**	**155**	**48**	**57**	**17**	**327**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	10	3	24	7	120	37	123	38	50	15	327	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**86**	**26**	**71**	**22**	**92**	**28**	**49**	**15**	**29**	**9**	**327**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	117	36	81	25	71	22	38	11	20	6	327	100

Tablo 2.110 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 219, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 77, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 31; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 202, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 88, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 37; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 212, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 86, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 29; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam

katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 173, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 120, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 34; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 78, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 92, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 157; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 58, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 71, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 198'dir.

Tablo 2.111 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**192**	**59**	**49**	**15**	**86**	**26**	**327**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	167	51	47	14	113	35	327	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**185**	**56**	**42**	**13**	**100**	**31**	**327**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	127	39	73	22	127	39	327	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**140**	**43**	**96**	**29**	**91**	**28**	**327**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	158	48	77	24	92	28	327	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.111'deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 192'si (%59) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %51'i kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %56'sı kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %39'u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %43'ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %48'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.112 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 40	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır şekildedir. Kazanımlar üniteler ile uyumlu yazılmıştır. Açıklamalarla uyumludur.*
Fizik 124	*9.3.1.6 Konunun hangi kısımlarının verilip hangi kısımlarının verilmeyeceği açıktır.*
Fizik 196	*İfadeler açık ve net. Kazanım numarası 9.1*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 44	*10-2-1 kazanımında olduğu gibi sınırlar açıkça belirtilmiştir.*
Fizik 78	*Kazanımların sınırları net bir biçimde çizilmiş.*
Fizik 121	*Kazanım no 10.4.8.1 Işık prizmaların özelliklerini açıklar ifadesinde sınırlar yeterince belirtilmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 208	*1.7.1 itme ve momentum kavramları öncelik ve sonralık ilişkisine dikkat etmiştir.*
Fizik 241	*Evet, mesela önce düzgün geometrik cisimlerin hacimlerinin verilip daha sonra öz kütle kavramına geçilmesi belirtilmiş.*
Fizik 270	*Genel olarak sarmal yapı tercih edilmiş bu durumda herhangi bir sıkıntı gözlemlenmemektedir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 78	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiş.*
Fizik 214	*Kazanımlar makul düzeyde verilmiştir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 90	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Fizik 110	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Fizik 276	*Bütünlük sağlanmış.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 105	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar yoktur.*
Fizik 149	*Çıkarılması gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Fizik 155	*Verilen kazanımların uygun olduğunu düşünüyorum.*

Tablo 2.112'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Fizik 5, Fizik 18, Fizik 31, Fizik 40 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Fizik 13, Fizik 20, Fizik 39 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Fizik 14, Fizik 23, Fizik 37 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Fizik 32, Fizik 74, Fizik 76 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Fizik 73, Fizik 82, Fizik 87 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Fizik 74, Fizik 85, Fizik 88 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.111'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 49'u (%15) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %14'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %13'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %22'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %29'u konu anlatımlarında

bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %24'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.113 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 115	*Bazı kazanım ifadelerinde üstünde durulur ya da üstünde durulmaz gibi ifadeler belirsiz.*
Fizik 130	*Kazanımların çoğunda matematiksel ifadelere girilmez şeklinde alt açıklamalar var bunun nasıl olduğu açık değil hiç girilmeyecekse neden MEB kitaplarında girilmiş ya da girilecekse neden sadece oranlama şeklinde.*
Fizik 166	*Matematiksel işleme girilmez ifadesi çok sık kullanılmıştır. Bu durum kavramayı zorlaştırmaktadır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 179	*Net bir şekilde ifade edilmemiştir.*
Fizik 202	*Matematiksel model verilir matematiksel işlem yapılmaz fizik müfredatında çokça kullanılan ifade ancak bazı kazanımlarda fiziksel niceliğin bağlı olduğu değişkenler verilir ifadesiyle aynı anlamda kullanılıyor veya öğretmenler tarafından bu şekilde anlaşılıyor*
Fizik 239	*Bazı konularda değinilir ifadesi kullanılmış ama ne kadar ileri gideceğiz belli değil.*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 124	*10.sınıf fizik dersinde dalgalar konusunun optikten sonra verilmesinin daha uygun olacağını düşünüyorum. Çünkü odak noktası, merkez gibi kavramlar bilinirse su dalgalarının yansıması daha iyi anlaşılır.*
Fizik 149	*10.sınıf optik ve dalgalar konularının sıralaması değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.*
Fizik 164	*Katılmıyorum. Sıra gözden geçirilmeli ve çocukların bilişsel gelişim dönemlerine uygun değildir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 169	*Bilişsel evet, yalnız duyuşsal ve psikomotor alanlarda yeterli zaman, mekan ortam sağlanmadığından makul düzeyde yer verilmemiştir.*
Fizik 182	*psikomotor kazanımlarda eksiklik olduğunu düşünüyorum.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 16	*Günlük hayattan örnekler artırılmalıdır.*
Fizik 197	*Bazı konuların anlaşılır olabilmesi için işlemlere daha çok yer verilmeli. Laboratuvar malzemesi yetersiz olunca işlemsiz her konu ile ilgili deney yapılamıyor.*
Fizik 198	*Kitapların içeriği, kazanımlar ve TYT, AYT sınavlarında çıkan soruların tutarlı olması gerekmektedir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Fizik 183	*Çıkarılması gereken kazanımlar olabilir.*
Fizik 196	*11.sınıf konuları çok fazla.*
Fizik 201	*12. Sınıf konularında atom altı parçacıklar ile ilgili çok fazla ayrıntı verilmiş bence.*

Tablo 2.113'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirme yaptığı ya da konu/kazanım bazında örnekler sunarak açıklama yaptıkları görülmüştür. Hatta farklı

öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Fizik 166 kodlu öğretmenin "*Matematiksel işleme girilmez ifadesi çok sık kullanılmıştır. Bu durum kavramayı zorlaştırmaktadır.*" şeklindeki görüşü Fizik 31, Fizik 35, Fizik 36, Fizik 146, Fizik 197 gibi birçok öğretmen tarafından da dile getirilmiş olup söz konusu öğretmenler de kavramların / konuların tam olarak kavranabilmesi için matematiksel işlemlere girilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Oysaki öğretim programında, programın hazırlanırken 9 ve 10. sınıflarda matematiksel işlemin yoğunluğunun asgari düzeyde tutularak günlük hayatla ilişkilendirilmesinin sağlandığı, öğrencilerin 9 ve 10. sınıflarda matematiksel işlemlerden çok çevresinde gördüğü olayları fizik kurallarına göre yorumlayarak fiziğin hayatımızdaki yerini fark etmeleri, 11 ve 12. sınıflarda ise konular daha geniş kapsamlı ve ileri düzeyde ele alınarak akademik alt yapının hazırlanmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Programın amacı dikkate alındığında kazanım açıklamalarında belirtilen "matematiksel hesaplamalara girilmez" ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Fakat Fizik 202 kodlu öğretmenin "*Matematiksel model verilir matematiksel işlem yapılmaz fizik müfredatında çokça kullanılan ifade ancak bazı kazanımlarda fiziksel niceliğin bağlı olduğu değişkenler verilir ifadesiyle aynı anlamda kullanılıyor veya öğretmenler tarafından bu şekilde anlaşılıyor*" görüşü ele alındığında öğretmenler için net olmayan bir durumun olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle görüşler doğrultusunda programın ele alınması gerektiği belirtilebilir.

Fizik 124 kodlu öğretmen tarafından belirtilen "*10. sınıf fizik dersinde dalgalar konusunun optikten sonra verilmesinin daha uygun olacağını düşünüyorum. Çünkü odak noktası, merkez gibi kavramlar bilinirse su dalgalarının yansıması daha iyi anlaşılır.*" ifadesi optik ile dalgalar konusunun yer değiştirmesine yönelik tekrar eden görüşlerdendir. Fizik 8, Fizik 15, Fizik 28, Fizik 32, Fizik 121, Fizik 149 gibi bazı öğretmenler de aynı görüşü dile getirmiştir. Görüşün sık belirtildiği göz önüne alındığında konu sıralamalarının gözden geçirilmesi gerektiği ifade edilebilir.

Fizik 115 kodlu öğretmen bazı kazanım ifadelerinde yer alan üstünde durulur ya da üstünde durulmaz şeklindeki ifadelerin belirsizliğe sebep olduğunu ifade etmiştir. Fizik 142 ve Fizik 239 kodlu öğretmenler de kazanım açıklamalarında yer alan "değinilir" ifadesinden kazanımın sınırlarını anlamadıklarını belirtmişlerdir. Söz konusu ifadeler kazanımların sınırlarını belirlemek, öğretmenlere rehberlik etmek amacıyla

kullanılmakla birlikte öğretmen görüşleri doğrultusunda daha net açıklamalara ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Fizik 130, Fizik 325 gibi bazı öğretmenler de görüşlerinde ders kitaplarında kazanımların farklı yorumlandığını özellikle sorularda kazanımların sınırlarını aştığını vurgulamıştır. Fizik 198 kodlu öğretmen de *"Kitapların içeriği, kazanımlar ve TYT, AYT sınavlarında çıkan soruların tutarlı olması gerekmektedir"* şeklinde görüş sunmuştur. Oysaki gerek ders kitapları gerekse öğrencilerin katıldığı sınavlar öğretim programındaki kazanımlara uygun olarak hazırlanmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarındaki içerikler ve sorular için uygulama esnasında öğretmenlerden geri bildirim alınarak belirtilen sorunların önüne geçilebilir. Zira öğretmenlerin kazanımların sınırlarını belirleme noktasında ders kitabını referans alma eğilimleri, öğretim programının amaçlarının tam anlamıyla gerçekleştirilememesine neden olabilir.

Diğer yandan kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünen öğretmenler olduğu görülmektedir. Fizik 145, Fizik 178 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana; Fizik 59, Fizik 69, Fizik 70, Fizik 170, Fizik 182 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana; Fizik 30, Fizik 58, Fizik 62, Fizik 130, Fizik 169 gibi bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlardan hangisi ya da hangilerine makul düzeyde yer verilmediğine yönelik farklı görüşlerin olduğu dile getirilebilir.

Fizik 16, Fizik 196, Fizik 242 gibi bazı öğretmenler programda günlük hayattan örneklerin artırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Oysaki öğretim programında konuların günlük hayatla ilişkilendirilmesi ve problemlerin öğrencilerin günlük hayatta karşılaşabilecekleri olaylar üzerinden seçilmesinin kalıcı öğrenmeyi sağlayacağına dikkat çekilmiştir. Birçok kazanım veya açıklamada günlük hayat ilişkilendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Fizik 201 kodlu öğretmenin "*12. Sınıf konularında atom altı parçacıklar ile ilgili çok fazla ayrıntı verilmiş bence*." şeklinde belirttiği atom altı parçacıklarda sadeleştirme yapılabileceğine yönelik görüşünü Fizik 168, Fizik 184, Fizik 322 kodlu öğretmenler de bildirmişlerdir. Öte yandan Fizik 164, Fizik 165, Fizik 196, Fizik 229 gibi bazı öğretmenler 11. sınıf konularının çok yoğun olduğunu vurgulamışlardır. Öğrenci seviyesi ve program bütünlüğü dikkate alınarak programdan çıkarılması gerektiği

düşünülen konu ve 11. sınıfın içerik yoğunluğu gerçekleştirilecek çalışmalarda ele alınabilir.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanım*", *"kazanımlar"* vb. ifadeler kullanıldığı öğretmen görüşlerine de sıkça rastlanmıştır. Fizik 30, Fizik 120, Fizik 164, Fizik 179, Fizik 184, Fizik 183 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum söz konusudur. Belirtilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları kapsadığı anlaşılamamaktadır.

Genel olarak Tablo 2.110'daki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.111'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.110'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 219 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 77 (%24), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 31 (%10) iken; Tablo 2.111'de 192 (%59) kişi olumlu, 49 (%15) kişi olumsuz, 86 (%26) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerinin yarısından fazlasının (%59) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısından fazlasının kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.110'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 202 (%62); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 88 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 37 (%11) iken; Tablo 2.111'de 167 (%51) kişi olumlu, 47 (%14) kişi olumsuz, 113 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%62) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda yarısından fazlasının (%51) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin yarısından fazlasının programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.110'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 212 (%65); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 86 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 29 (%9) iken;

Tablo 2.111'de 185 (%56) kişi olumlu, 42 (%13) kişi olumsuz, 100 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%65) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.110'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 173 (%53); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 120 (%37); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 34 (%10) iken; Tablo 2.111'de 127 (%39) kişi olumlu, 73 (%22) kişi olumsuz, 127 (%39) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%53) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda olumlu görüş ile program dışında görüş bildiren öğretmen oranlarının (%39) aynı olduğu yani öğretmenlerin en az yarısında söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiği düşüncesinin olduğu söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.110'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 78 (%24); orta düzeyde katılıyorum diyenleri sıklık değeri 92 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 157 (%48); Tablo 2.111'de 140 (%43) kişi olumlu, 96 (%29) kişi olumsuz, 91 (%28) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısına yakınının (%48) ilgili maddeye katılmadıkları ayrıca büyük bir kısmının (%43) açıklamalarında olumlu görüşlerde yoğunlaştıkları yani öğretmenlerin program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.110'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 58 (%17); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 71 (%22); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 198 (%61) iken; Tablo 2.111'de 158 (%48) kişi olumlu, 77 (%24) kişi olumsuz, 92 (%28) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin

çoğunluğunun (%61) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda neredeyse yarısının (%48) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Fizik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları fakat özellikle programa kazanım ekleme noktasında olumsuz düşüncelerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.7. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *101* olup toplam görüş sayısının *%0,4'üne* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.114 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	7	6,9
	6-10	13	12,9
	11-15	18	17,8
	16-20	22	21,8
	21 ve üzeri	41	40,6
	Toplam	101	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	1	1,0
	Lisans	88	87,1
	Yüksek Lisans	12	11,9
	Doktora	0	0,0
	Toplam	101	100,0

Tablo 2.114 incelendiğinde Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %6,9'unun 1-5 yıl, %12,9'unun 6-10 yıl, %17,8'inin 11-15 yıl, %21,8'inin 16-20 yıl, %40,6'sının ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %1'inin ön lisans, %87,1'inin lisans, %11,9'unun yüksek lisans, mezunu olduğu ve doktora mezunu öğretmen olmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.115 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	**Hiç Katılmıyorum**		**Az Katılıyorum**		**Orta Düzeyde Katılıyorum**		**Çok Katılıyorum**		**Tam Katılıyorum**		**Toplam**	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**0**	**0**	**5**	**5**	**27**	**27**	**52**	**51**	**17**	**17**	**101**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	2	2	5	5	33	33	46	45	15	15	101	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**4**	**4**	**4**	**4**	**26**	**26**	**50**	**49**	**17**	**17**	**101**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	2	2	4	4	31	31	48	47	16	16	101	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**25**	**25**	**17**	**17**	**29**	**29**	**22**	**21**	**8**	**8**	**101**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	31	31	28	28	23	23	14	13	5	5	101	100

Tablo 2.115 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 69, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 27, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 5; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 61, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 33, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 7; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine

ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 67, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 26, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 8; “*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 64, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 31, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 6; “*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 30, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 29, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 42; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 19, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 23, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 59’dur.

Tablo 2.116 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**58**	**57**	**16**	**16**	**27**	**27**	**101**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	45	44	16	16	40	40	101	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**48**	**47**	**17**	**17**	**36**	**36**	**101**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	44	43	21	21	36	36	101	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**38**	**37**	**28**	**28**	**35**	**35**	**101**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	43	42	27	27	31	31	101	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.116’daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 58’i (%57) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %44’ü kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %47’si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %43’ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %37’si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %42’si ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin

değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.117 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 17	*9.1.1.1. kazanım numarası açık ve anlaşılırdır.*
Görsel Sanatlar 58	*Evet açık ve anlaşılırdır.*
Görsel Sanatlar 88	*İfadeler açık ve anlaşılır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 19	*Kazanım sınırları belirgindir.*
Görsel Sanatlar 22	*Farklı bir anlamı çarpıştıracak yanılgıya düşürecek ifade yoktur.*
Görsel Sanatlar 53	*Kazanımlar net bir biçimdedir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	Görüş
Görsel Sanatlar 17	*Kazanımların sıralanmasına dikkat edilmiştir.*
Görsel Sanatlar 53	*Kazanımlar öncelik sıralamasına göre yapılmıştır.*
Görsel Sanatlar 60	*Konular birbirini takip eder niteliktedir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	Görüş
Görsel Sanatlar 64	*Kazanımlar bilişsel, duygusal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Görsel Sanatlar 68	*Kazanımlarda sıkıntı yoktur. Yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 38	*Konu anlatımlarında bütünlük vardır.*
Görsel Sanatlar 45	*Eklenmesi gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 21	*Çıkarılması gereken kazanım yok.*
Görsel Sanatlar 32	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar yoktur*

Tablo 2.117'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Görsel Sanatlar 15, Görsel Sanatlar 19, Görsel Sanatlar 20, Görsel Sanatlar 21 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Görsel Sanatlar 17, Görsel Sanatlar 23, Görsel Sanatlar 30 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Görsel Sanatlar 34, Görsel Sanatlar 36, Görsel Sanatlar 39 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Görsel Sanatlar 25, Görsel Sanatlar 27, Görsel Sanatlar 33 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Görsel Sanatlar 20, Görsel Sanatlar 32, Görsel Sanatlar 38 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Görsel Sanatlar 53, Görsel Sanatlar 55, Görsel Sanatlar 61 gibi bazı öğretmenlerin de öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.116'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 16'sı (%16) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %16'sı kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %17'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %21'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %28'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %27'si ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." ve "Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.118 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 50	*Kazanımların uygulamada örtüşmesiyle sonuç alınabilir.*
Görsel Sanatlar 51	*Daha ayrıntılı kazanım ifadeleri kullanılabilir.*
Görsel Sanatlar 70	*Açıklamalar anlaşılır ama içerik yoğun ve uygulanırlığı için gerekli araç gereç mevcut değil.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 39	*Kazanımların sınırları çok net değil. kazanımlar birbirine çok yakın.*
Görsel Sanatlar 69	*Her bölgenin kendine göre maddi ve kültürel durumları aynı olmamaktadır*
Görsel Sanatlar 73	*Çok geniş kapsamlı konular kazanım sınırlamaları belirtilse de süre yeterli olmuyor.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 37	*9. sınıflarda perspektif konusu daha erkene alınması uygundur.*
Görsel Sanatlar 68	*Bazen öncelikler bölgeye göre değişebilmektedir*
Görsel Sanatlar 74	*Öncelik sırası net değildir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 74	*Kazanımlar da bilişsel ve psikomotor alanları makul değildir.*
Görsel Sanatlar 75	*Kazanımlar tek tip beceriyi kazandırmaya ve geliştirmeye yönelik sınırlı kalmaktadır*
Görsel Sanatlar 79	*Görsel alana ve uygulama alanına yer verilmediğini düşünüyorum*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 51	*Kazanımlar daha ayrıntılı olabilir.*
Görsel Sanatlar 70	*Bütünlük için uygulama ve teori içeren görsel dokümanlar araştırılmalı ve buna teşvik edici kazanımlar istenmelidir.*
Görsel Sanatlar 85	*Evet vardır.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Görsel Sanatlar 70	*Atölyesi olmayan veya yeterli araçları olmayan okullar için görsel anlatım ve kompozisyonların izlenmesi kazanımları uygulanamamaktadır.*
Görsel Sanatlar 80	*12.3.1.1 çoklu figür çalışmasını uygulamakta zorlanıyorum*

Tablo 2.118'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirmede bulunduğu ya da az sayıda öğretmenin açıklamalı görüş bildirdiği ve açıklamalardaki olumsuz görüşlerin içinde doğrudan öğretim programı ile ilgili görüşlerin de çok az sayıda olduğu gözlenmiştir. Görsel Sanatlar 50, Görsel Sanatlar 69 ve Görsel Sanatlar 70 gibi bazı öğretmen görüşlerine benzer olarak donanım ve materyal eksikliklerine sıklıkla değinildiği ifade edilebilir. Ayrıca söz konusu görüşlerde net ifadelere yer verilmemesi ilgili hususların anlaşılamamasına neden olmuştur. Bu noktada kazanımların sınırlılıklarının net olmadığını düşünen Görsel Sanatlar 39 ve Görsel Sanatlar 73 kodlu öğretmenlere benzer olarak Görsel Sanatlar 51, Görsel Sanatlar 68, Görsel Sanatlar 87 gibi bazı öğretmen görüşlerinin de hangi kazanım veya kazanımlara işaret ettiği net olarak anlaşılmamıştır. Görsel Sanatlar 34, Görsel Sanatlar 47, Görsel Sanatlar 51, Görsel Sanatlar 54, Görsel Sanatlar 71, Görsel Sanatlar 74 gibi bazı öğretmenler kazanımların sıralamasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğine katılmamakta ancak görüşler arasında belli bir konu üzerinde görüş birliği bulunmamaktadır. Görüşler doğrultusunda kazanımların uygulanmasında okul koşullarından kaynaklanan çeşitli zorluklar yaşandığı anlaşılmaktadır. Program güncelleme çalışmalarında söz konusu hususlara yönelik çeşitli alternatiflerin ele alınabileceği söylenebilir.

Tablo 2.118'de yer alan *"Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir."* maddesine ilişkin olumsuz görüşlerde psikomotor becerilere yeterince yer verilmediği düşüncesi diğer ifadelere kıyasla tekrar etmektedir. Bu durum Görsel Sanatlar 12, Görsel Sanatlar 74, Görsel Sanatlar 75 ve Görsel Sanatlar 79 kodlu öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Psikomotor becerilere yönelik kazanımların daha fazla yer alması gerektiğine yönelik çeşitli öğretmenler tarafından sıklıkla dile getirilen benzer görüşler gerçekleştirilecek çalışmalarda dikkate alınabilecek bulgulardandır. "*Konu anlatımlarında bütünlük*

sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik Görsel Sanatlar 51, Görsel Sanatlar 70 ve Görsel Sanatlar 85 kodlu öğretmenlere benzer olarak Görsel Sanatlar 46, Görsel Sanatlar 47, Görsel Sanatlar 48 ve Görsel Sanatlar 71 kodlu öğretmenler de olumsuz görüş belirtmişlerdir. Ancak söz konusu görüşlerde belirli bir içeriğe vurgu yapılmaması dikkat çekmektedir. *"Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır."* maddesine ilişkin olumsuz görüşlerden birisi Görsel Sanatlar 70 kodlu öğretmenin şu ifadesidir: "*Atölyesi olmayan veya yeterli araçları olmayan okullar için görsel anlatım ve kompozisyonların izlenmesi kazanımları uygulanamamaktadır."* Görsel Sanatlar 70 kodlu öğretmene benzer olarak Görsel Sanatlar 57, Görsel Sanatlar 58, Görsel Sanatlar 62, Görsel Sanatlar 64, Görsel Sanatlar 75 ve Görsel Sanatlar 80 kodlu öğretmenler de bu konuda olumsuz görüş bildirmişlerdir. Öğretim programı bütünsel olarak incelendiğinde programda teknik araç gereç kullanımında esnekliğe gidilebileceği ifade edilmekle birlikte öğretmenlerin bu tür somut görüşleri program güncelleme çalışmalarında göz önünde bulundurulabilecektir.

Genel olarak Tablo 2.115'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.116'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.115'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 69 (%68); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 27 (%27), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 5 (%5) iken; Tablo 2.116'da 58 (%57) kişi olumlu, 16 (%16) kişi olumsuz, 27 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerinin yarısından fazlasının (%57) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Bulgulardan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.115'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 61 (%60); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 33 (%33); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 7 (%7) iken; Tablo 2.116'da 45 (%44) kişi olumlu, 16 (%16) kişi olumsuz, 40 (%40) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%60) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda en yüksek oranda (%44) olumlu görüş bildirdiği

görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin yarısından fazlasının programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.115'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 67 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 26 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 8 (%8) iken; Tablo 2.116'da 48 (%47) kişi olumlu, 17 (%17) kişi olumsuz, 36 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yaklaşık yarısının (%47) olumlu görüş bildirdiği gözlenmiştir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.115'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 64 (%63); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 31 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 6 (%6) iken; Tablo 2.116'da 44 (%43) kişi olumlu, 21 (%21) kişi olumsuz, 36 (%36) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%63) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin en yüksek oranda (%43) olumlu görüş bildirdiği yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündüğü söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.115'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 30 (%29); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 29 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 42 (%42); Tablo 2.116'da 38 (%37) kişi olumlu, 28 (%28) kişi olumsuz, 35 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye en büyük oranda (%42) katılmadığı ve açıklamalarda kısmen (%37) olumlu görüş bildirdiği yani genel olarak program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.115'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 19 (%18); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin

sıklık değeri 23 (%23); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 59 (%59) iken; Tablo 2.116'da 43 (%42) kişi olumlu, 27 (%27) kişi olumsuz, 31 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%59) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en yüksek oranda (%42) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.8. İngilizce Dersi Öğretim Programı

İngilizce Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *629* olup toplam görüş sayısının *%0,6'sına* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.119 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	89	14,1
	6-10	152	24,2
	11-15	135	21,4
	16-20	140	22,3
	21 ve üzeri	113	18,0
	Toplam	629	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	0	0,0
	Lisans	576	91,6
	Yüksek Lisans	53	8,4
	Doktora	0	0,0
	Toplam	629	100,0

Tablo 2.119 incelendiğinde İngilizce Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %14,1'inin 1-5 yıl, %24,2'sinin 6-10 yıl, %21,4'ünün 11-15 yıl, %22,3'ünün 16-20 yıl, %18'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %91,6'sının lisans, %8,4'ünün ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Ön lisans ile doktora mezunu öğretmen bulunmamaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 6-10 yıl olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.120 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**16**	**3**	**52**	**8**	**178**	**28**	**260**	**41**	**123**	**20**	**629**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	22	3	64	10	211	34	259	41	73	12	629	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**13**	**2**	**49**	**8**	**214**	**34**	**272**	**43**	**81**	**13**	**629**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	20	3	88	14	244	39	202	32	75	12	629	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**131**	**21**	**133**	**21**	**187**	**30**	**134**	**21**	**44**	**7**	**629**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	179	29	136	22	179	28	102	16	33	5	629	100

Tablo 2.120 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 383, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 178, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 68; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 332, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 211, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 86; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 353, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 214, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 62; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 277, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 244, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 108; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 178, "orta düzeyde katılıyorum"

diyenlerin sıklığı 187, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 264; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 135, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 179, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 315’tir.

Tablo 2.121 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**326**	**52**	**128**	**20**	**175**	**28**	**629**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	293	47	139	22	197	31	629	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**312**	**49**	**137**	**22**	**180**	**29**	**629**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	178	28	259	41	192	31	629	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**205**	**32**	**244**	**39**	**180**	**29**	**629**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	239	38	222	35	168	27	629	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.121’deki olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 326’sı (%52) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %47’si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %49’u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %28’i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %32’si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %38’i ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.122 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 389	*E9.10.L1 numaralı kazanım gayet açık ve nettir.*
İngilizce 426	*İfadeler anlaşılır ve net.*
İngilizce 546	*Katılıyorum, açık, öz ve nettir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 350	*Her bir ifadenin amacı net bir biçimde belirtilmiştir*
İngilizce 513	*Kazanımların sınırları uygundur.*
İngilizce 523	*Kazanımların sınırlılıkları net bir şekilde belirtilmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 177	*Dil öğrenimi sarmal bir model olduğu için öncelik sonralık ve aşamalılık ilkesine uygundur.*
İngilizce 349	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir. E9.4.S1*
İngilizce 351	*Öncelik sırası net ifade edilmektedir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 346	*Kazanımlar öğrencilerin tüm becerilerine hitap etmektedir.*
İngilizce 415	*Her bir temayla ilgili gerekli bilişsel duyuşsal ve psikomotor alanlara yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 389	*Konu anlatımında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar yoktur.*
İngilizce 512	*Genel olarak oldukça yeterli.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 401	*Çıkarılacak kazanım yok. Çıkarılması gereken kazanım olduğunu düşünmüyorum.*
İngilizce 452	*Belirtilerin kazanımların hepsi gereklidir.*

Tablo 2.122'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak İngilizce 39, İngilizce 93, İngilizce 137, İngilizce 541 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; İngilizce 169, İngilizce 228, İngilizce 332 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; İngilizce 370, İngilizce 445, İngilizce 512 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; İngilizce 36, İngilizce 233, İngilizce 285 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca İngilizce 298, İngilizce 353, İngilizce 451 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve İngilizce 302, İngilizce 352, İngilizce 453 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.121'deki olumlu görüş sıklıkları örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin 128'i (%20) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %22'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %22'si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %41'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %39'u konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %35'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.123 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 88	*Tek bir kazanımın içinde aslında birden çok kazanım var. İngilizce'de tek gibi görünen kazanım çok detaylı.*
İngilizce 193	*Kazanım ifadeleri ayrıntılı yazılabilir.*
İngilizce 204	*Öğrenci seviyeleri gözetilmeden genelleme yapılmış.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 88	*Kazanım ifadeleri genellikle birden fazla beceriyi kapsayacak şekilde ifade edilmektedir. Kazanımlar belirlenirken kazanımın alanı belirtilmelidir. Örneğin: Speaking : Students will be able to introduce themselves.*
İngilizce 131	*Verilen kazanımların sınırlılıkları yeterince belirgin değil.*
İngilizce 463	*Bazı geniş konular tam sınırlandırılmamıştır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 37	*Kitaptaki etkinlik sırasına göre 4 dil becerisinde sıralanmıştır.*
İngilizce 53	*10. Sınıf kazanımlarında ileri düzey kazanımların adı konulmadan geçmesi, özellikle kitaplardan işlenirken bu sorun belirginleşiyor.*
İngilizce 403	*Kazanım sıralamasında öncelik sonralık ilişkisine az dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 10	*Psikomotor alanlara çok yer verilmemiştir.*
İngilizce 156	*Duyuşsal alan daha fazla dikkate alınmalıdır.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 114	*Eklenmesi gereken kazanımdan ziyade meslek liseleri 11. Sınıflarda çıkarılması gereken kazanımlar vardır.*
İngilizce 410	*Konu anlatımında bütünlük sağlanması için gereken kazanımlar dersin içeriğine ve sınıfların seviyelerine göre değişmektedir. İngilizce dersi için temel sorun zamandır. Ders saatlerinin yetersizliği öğrencilerin İngilizce konuşabilme yetisini kazanamamasına sebep olmaktadır.*

İngilizce 416	*9., 10. ve 11. sınıflara Değerler Eğitimiyle ilgili kazanımlar eklenebilir. 12. sınıflardaki İnsan Hakları gibi.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
İngilizce 151	*Özellikle meslek liselerinde çıkarılması gereken kazanımlar olduğuna inanmaktayım.*
İngilizce 628	*Passive, Relative, Causative, Reported Speech konulari Ihl ve meslek liseleri için ağır. Ders saatlerimiz de Anadolu liselerinin yarısı kadar. O yüzden bu okul grupları Anadolu Liselerinde ayrılarak ayrı ve daha basit bir program hazırlanmalı*

Tablo 2.123'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel olarak benzer değerlendirmelerde bulunduğu görülmektedir. Olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin odak noktasında ders saati ile kazanımlar arasındaki bağlantının olduğu söylenebilir. İngilizce 151, İngilizce 208, İngilizce 215, İngilizce 410, İngilizce 526, İngilizce 628 kodlu öğretmenler gibi haftalık ders saatinin yetersiz olduğu düşüncesi çok sayıda öğretmen tarafından ifade edilen görüşlerdendir. Söz konusu öğretmenlerin belirttiği üzere bilhassa meslek liselerinde yabancı dil dersinin 2 ders saatiyle sınırlı olması kazanımların yetiştirilmesinin önündeki en büyük engel olarak görülmektedir. Özellikle kalabalık sınıf ortamında yabancı dil öğrenmedeki dört farklı beceriyi kazandırabilmek için ders saatlerinin mevcut olandan çok daha fazla olması gerektiği vurgulanmıştır. Aynı programın 4 ders saati yabancı dil dersi olan Anadolu Lisesi türü okullarda çok daha rahat yürütülebildiği öğretmen görüşlerinden anlaşılmaktadır. Haftalık ders saati 2 saat olan okullarda öğretmenler azaltılmış / sağaltılmış farklı bir program uygulanmasının öğrenciler için daha yarar sağlayacağını düşünmektedirler.

Öne çıkan bir başka olumsuz görüş de sınıf düzeyleri arasındaki farklılıklara ilişkin olarak özellikle 11. sınıfın daha yoğun kazanımlara sahip olduğunu ifade eden İngilizce 114 kodlu öğretmen tarafından belirtilmiştir. Bu görüş İngilizce 124, İngilizce 169, İngilizce 173 gibi bazı öğretmenler tarafından da vurgulanmıştır. Onuncu sınıf İngilizce dersi öğretim programında öğrenim gören öğrencilerin Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programında (ADOÇP) Temel Düzeyde yer alan A2+ seviyesinden Bağımsız Kullanıcı Düzeyinde B1 seviyesine geçiş yapması

amaçlanmıştır. Bu geçiş sürecinde programda öncelikli olarak dinleme ve konuşma becerilerinin günlük konuşma dilinde kullanılan kelimeler ile desteklenerek geliştirilmesine yer verilmiştir. On birinci sınıf programının amaçlarından bazıları ise öğrencilerin hedef dili konuşan ülkelerin kültür değerlerini tanımalarına ve ayırt etmelerine olanak tanımak, kendi kültürlerinin ve diğer kültürlerin değerlerini fark ederek farklı olana saygı göstermelerini sağlamak ve diğer kültürleri öğrenme ile kendi kültürünü başka kültürlerdeki insanlara aktarmada akıcı iletişim becerilerine sahip olmalarına yardımcı olmaktır. Programda her sınıf düzeyi için ders başına en fazla yedi yeni sözcük bilgisi hedefi yer almasına rağmen temalardan kaynaklı olarak 11. sınıf düzeyinde daha yoğun bir içerik algılanıyor olabilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. İngilizce 156, İngilizce 444, İngilizce 460, İngilizce 517 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini; İngilizce 10, İngilizce 12, İngilizce 16, İngilizce 19 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini; İngilizce 56, İngilizce 64, İngilizce 415 gibi bazı öğretmenlerin ise birden fazla alana makul düzeyde yer verilmediğini düşünmektedir. Söz konusu alanların dağılımına yönelik olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Öğretim programı incelendiğinde her düzey ve tema için kazanımlara ilişkin önerilen materyal ve görevler arasında oyun, rol alma ya da projelerin psikomotor alana karşılık geldiği görülmektedir. Ancak sınıf ortamında bu bölümün öğretmen tarafından nasıl ele alındığı ve uygulandığı hususunun söz konusu olumsuz görüşlere bir nebze açıklama olabileceği düşünülmektedir.

İngilizce 88, İngilizce 131, İngilizce 206 gibi bazı öğretmenler kazanımların yeterince açık ve net olmadığını ya da sınırlarının net çizilmediğini düşünmektedir. Söz konusu öğretmenlerin eleştirileri kazanımların kapsayıcılığının fazla olmadığı, bazı kazanımların içi içe geçmiş olduğu yönündedir. Bu görüşlerin toplam içindeki oranı %20'nin altında olmakla birlikte bu kapsayıcılığın programın sarmal yapısından kaynaklı olduğu belirtilebilir.

İngilizce 193, İngilizce 204, İngilizce 463, İngilizce 403 gibi bazı öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanımlar"*, *"bazı konular"* vb. ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Bu

durum hangi kazanım ya da kazanımlara görüş bildirildiği noktasında belirsizliğe neden olmuştur.

İngilizce 416 kodlu öğretmen *"9, 10 ve 11. sınıflara Değerler Eğitimiyle ilgili kazanımlar eklenebilir. 12. sınıflardaki İnsan Hakları gibi."* şeklinde görüş sunmuştur. Öğretim programlarını yenileme çalışmalarında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğrencilerin insanlığın ortak paydası olan evrensel değerler ile millî ve ahlaki değerler bakımından istenen düzeyde yetişmelerine katkı sağlamak amaçlandığı düşünüldüğünde öğretim programını değerler eğitimi açısından daha da zenginleştirmek için söz konusu öğretmen görüşü değerlendirilebilir.

Öte yandan diğer olumsuz görüşlere bakıldığında İngilizce 37, İngilizce 53 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programı yerine ders kitabını referans alarak değerlendirmede bulundukları dikkat çekmektedir. Bu durum göz önüne alındığında asıl ihtiyacın öğretmenlere yönelik bir program okuryazarlığı desteğine ihtiyaç olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Genel olarak Tablo 2.120'deki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.121'de yer alan açıklama sıklıkları karşılaştırıldığında tablolar arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.120'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 383 (%61); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 178 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 68 (%11) iken; Tablo 2.121'de 326 (%52) kişi olumlu, 128 (%20) kişi olumsuz, 175 (%28) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin ilgili maddeye çoğunlukla (%61) üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%52) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları dile getirilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.120'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 332 (%53); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 211 (%34); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 86 (%13) iken; Tablo 2.121'de 293 (%47) kişi olumlu, 139 (%22) kişi olumsuz, 197 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%53) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısının (%47)

olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Nitekim öğretmenlerin yarsından fazlasının kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği görüşünde hemfikir oldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.120'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 353 (%56); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 214 (%34); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 62 (%10) iken; Tablo 2.121'de 312 (%49) kişi olumlu, 137 (%22) kişi olumsuz, 180 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye çoğunlukla (%56) üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin yarsından fazlasında kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu belirtilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.120'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 277 (%44); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 244 (%39); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 108 (%17) iken; Tablo 2.121'de 178 (%28) kişi olumlu, 259 (%41) kişi olumsuz, 192 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye büyük oranda (%44) üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin en fazla (%41) olumsuz görüşlerde yoğunlaştığı söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.120'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 178 (%28); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 187 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 264 (%42) iken; Tablo 2.121'de 205 (%32) kişi olumlu, 244 (%39) kişi olumsuz, 180 (%29) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye büyük oranda (%42) katılmadığı ve açıklamalarda en yüksek oranda (%39) olumsuz görüş bildirdiği anlaşılmaktadır.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.120'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 135 (%21); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin

sıklık değeri 179 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 315 (%51) iken; Tablo 2.121'de 239 (%38) kişi olumlu, 222 (%35) kişi olumsuz, 168 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%51) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%38) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin İngilizce Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmesine yönelik maddeye daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.9. Kimya Dersi Öğretim Programı

Kimya Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *333* olup toplam görüş sayısının *%1,3'üne* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.124 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	29	8,7
	6-10	45	13,5
	11-15	29	8,7
	16-20	62	18,6
	21 ve üzeri	168	50,5
	Toplam	333	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	0	0,0
	Lisans	241	72,4
	Yüksek Lisans	87	26,1
	Doktora	5	1,5
	Toplam	333	100,0

Tablo 2.124 incelendiğinde Kimya Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %8,7'sinin 1-5 yıl, %13,5'inin 6-10 yıl, %8,7'sinin 11-15 yıl, %18,6'sının 16-20 yıl, %50,5'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %72,4'ünün lisans, %26,1'inin yüksek lisans, %1,5'inin doktora mezunu olduğu ve ön lisans mezunu öğretmen bulunmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.125 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**3**	**1**	**15**	**5**	**76**	**23**	**168**	**50**	**71**	**21**	**333**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	5	2	15	5	84	24	162	49	67	20	333	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**4**	**1**	**12**	**4**	**86**	**25**	**175**	**53**	**56**	**17**	**333**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	5	2	27	8	117	34	135	41	49	15	333	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**91**	**27**	**73**	**22**	**92**	**28**	**64**	**19**	**13**	**4**	**333**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	110	33	81	24	71	22	53	16	18	5	333	100

Tablo 2.125 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 239, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 76, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 18; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 229, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 84, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 20; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 231, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 86, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 16; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 184, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 117, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 32; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 77, "orta düzeyde katılıyorum"

diyenlerin sıklığı 92, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 164; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 71, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 71, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 191’dir.

Tablo 2.126 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**185**	**55**	**46**	**14**	**102**	**31**	**333**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	168	50	52	16	113	34	333	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**187**	**56**	**47**	**14**	**99**	**30**	**333**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	106	32	70	21	157	47	333	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**148**	**45**	**71**	**21**	**114**	**34**	**333**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	153	46	67	20	113	34	333	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.126’daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 185’i (%55) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %50’si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %56’sı kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %32’si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %45’i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %46’sı ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.127 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 12	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır şekildedir. Örneğin Örneğin: 9.1.4.1 kimya laboratuvarlarında uyulması gereken iş sağlığı ve güvenliği kurallarını açıklar gayet net bir ifadedir.*
Kimya 48	*Kazanım ifadeleri sade ve anlaşılır şekilde ifade edilmiştir.*
Kimya 92	*Kazanımların açıklaması herkesin anlayabileceği şekilde yazılmıştır. Örneğin 10.1.1.1. Kimyanın temel kanunlarını açıklar. a. Kütlenin korunumu, sabit oranlar ve katlı oranlar kanunları ile ilgili hesaplamalar yapılır. İfadeleri açık ve anlaşılırdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 5	*Konular ve kavramlar birbirinden belirgin bir şekilde ayrıldığından kazanımlar net olarak sınırlandırılmıştır.*
Kimya 23	*Sınıf düzeyine göre kazanımların sınırları net bir şekilde çizilmiştir.*
Kimya 173	*11. Sınıf gaz basıncı konusunda basınç hesaplamalarında manometreli problemlere girilmez ifadesi sınırları belirtmiştir.12. sınıflarda Elektrokimyada redoks denkleştirmede iyonik hesaplamalara girilmez ifadesi sınırlamayı açıkça belirtmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 126	*12.1.1, 12.1.1.1 12.1.1.2. Öncelik ve sonralık gayet açıktır.*
Kimya 149	*Kazanımların sıralamasında sorun bulunmamaktadır.*
Kimya 327	*10.2.1.1 karışımlarda homojen ve heterojen farkı verilerek özele inilmiş, sıralama var.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 104	*Kazanımlarda bilişsel duyuşsal ve psikomotor alanlara yeterli yer verilmiştir.*
Kimya 143	*Kazanımların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilere uygun olarak düzenlendiğini düşünüyorum.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 113	*Eklenmesi gereken kazanım yok.*
Kimya 123	*Konu bütünlüğü mevcut kazanımlarla sağlanmıştır.*
Kimya 269	*Uygun bütünlük sıralaması var.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 147	*Konu anlatımları ile ilgili olarak çıkarılması gereken kazanımlar olduğunu düşünmüyorum.*
Kimya 139	*Çıkarılması gereken kazanım yoktur.*
Kimya 214	*Bu haliyle yeterli.*

Tablo 2.127'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Kimya 6, Kimya 10, Kimya 28, Kimya 33 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Kimya 2, Kimya 7, Kimya 12 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Kimya 4, Kimya 8, Kimya 22 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Kimya 5, Kimya 35, Kimya 48 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Kimya 2, Kimya 44, Kimya 91 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Kimya 84, Kimya 94, Kimya 113 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 2.126'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 46'sı (%14) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %16'sı kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %14'ü kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %21'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %21'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %20'si ise konu anlatımları dikkate

alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin “Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.” ve “Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.” maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin görece daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.128 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 164	*9.1.3.2. Bileşiklerin formüllerini adlarıyla eşleştirir. Kazanımında sadece bazı bileşiklerin yaygın adlarıyla eşleştirme anlatılmasına rağmen kazanım ifadesinin yeterince açık olmadığını düşünüyorum.*
Kimya 234	*Bazı kazanımların ne anlama geldiğini ben bile anlamıyorum.*
Kimya 273	*Daha geniş açıklamalı olabilir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 3	*Kazanımların sınırları üniversite sınavları ile örtüşmüyor.*
Kimya 163	*Kazanımlar her kitapta farklı yorumlanıyor*
Kimya 233	*Bazı kazanımların sınırlılıklarının net bir şekilde çizildiğini düşünmüyorum*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 15	*Özellikle 11.sınıf öğretim programında yer alan asit-baz dengesi ünitesinde pH hesabında öğrencinin logaritma bilmesi gerekirken, matematik müfredatında 12.sınıfta logaritma konusu öğretilmektedir.*
Kimya 54	*Konular arasında bağlantı kopukluğu bulunmaktadır.*
Kimya 82	*Mol kavramı ve kimyasal hesaplamalar konuları 11. Sınıfta verilmelidir*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 32	*Bilişsel ve duyuşsal alanlara hitap eden kazanımlar uygun iken psikomotor alanda öğrenci kazanımı yetersizdir.*
Kimya 150	*Duyuşsal ve psikomotor alanlarda makul düzeyde yer verilmemiş.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 30	*Özellikle 12.sınıfta organik kimya bölümünde çok fazla çıkartılmış konu var. Konu bütünlüğü sağlanamıyor.*
Kimya 48	*Şu an aklıma gelen gazlar konusunda manometre ile ilgili kazanım kaldırıldı. Bunun konu bütünlüğü için gerekli olduğunu düşünüyorum.*
Kimya 251	*Kimyada öğrendiklerini günlük hayatta karşılaşacağı olaylarla ilişkilendireceği kazanımlar eklenmelidir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Kimya 1	*10.sınıflarda mol kavramı sebep olarak 10.sınıfta öğrenciler bölüm sevmedikleri için sayısal olan bu konuda çok zorlanıyorlar.*
Kimya 7	*Onuncu sınıf için kimyasal hesaplama çıkarılmalı onbire alinmali10.1.4.1*
Kimya 246	*Çok ileri kimya bilgisi gerekenler genelde temizlendi ama organik kimya biraz daha sadeleşebilir diye düşünüyorum.*

Tablo 2.128'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir değerlendirme yaptığı ya da konu / kazanım bazında örnekler sunarak açıklama yaptıkları görülmüştür. Hatta olumsuz görüşlerde belli konuların ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Kimya 1 kodlu öğretmen tarafından belirtilen "*10. sınıflarda mol kavramı sebep olarak 10.sınıfta öğrenciler bölüm sevmedikleri için sayısal olan bu konuda çok zorlanıyorlar*." şeklindeki mol kavramının 10. sınıflar için uygun olmadığı görüşü Kimya 2, Kimya 7, Kimya 8, Kimya 9, Kimya 12, Kimya 82 gibi birçok öğretmen tarafından da dile getirilmiştir. Yinelenen bir başka görüş Kimya 7 kodlu öğretmen tarafından ifade edilen "*Onuncu sınıf için*

kimyasal hesaplama çıkarılmalı onbire alınmalı 10.1.4.1" şeklindeki görüştür. Kimyasal hesaplamalar konusunun 11. sınıf düzeyine alınmasını Kimya 4, Kimya 8, Kimya 11, Kimya 13 gibi birçok öğretmen de belirtmiştir. Oysaki program güncelleme çalışmalarında 10. sınıfın tüm öğrenciler için ortak olmasından dolayı konu sıralamaları dikkate alınarak 11. sınıf düzeyinden 10. sınıf düzeyine alınan mol kavramı ve kimyasal hesaplamalar sayesinde 11. sınıfın yoğunluğunun kısmen de olsa azaltıldığı düşünülmektedir.

Olumsuz görüşler incelendiğinde organik kimyaya yönelik de pek çok görüşün olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda Kimya 29, Kimya 31, Kimya 32, Kimya 246 gibi bazı öğretmenler organik kimya konusunda daha fazla sadeleştirme yapılması gerektiğini belirtirken Kimya 30, Kimya 41, Kimya 49 gibi bazı öğretmenler ise konu bütünlüğünün sağlanması amacıyla organik kimyada çıkarılan bölümlerin eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kimya dersini seçen her öğrencinin üniversitede kimya ya da kimya ağırlıklı bir alanda öğrenimine devam etmeyeceği düşüncesiyle ortaöğretim kademesindeki öğrencilere temel organik kimya bilgisinin verilmesinin yeterli olduğu değerlendirilebilir. Fakat öğretmenlerin program güncelleme çalışmalarında yapılan sadeleştirme ya da konu sıralamaları değişiklikleri hakkındaki düşünceleri dikkat çeken bulgulardandır. Bu bağlamda gerçekleştirilen düzenlemeleri öğretmenlere tanıtmak amacıyla yapılan güncellenen öğretim programı tanıtım çalışmalarının daha sık yapılması gerektiği de ifade edilebilir.

Kimya 48 kodlu öğretmen *"...gazlar konusunda manometre ile ilgili kazanım kaldırıldı. Bunun konu bütünlüğü için gerekli olduğunu düşünüyorum."* şeklinde görüş bildirmiş olup bu görüş Kimya 127, Kimya 259, Kimya 260 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Söz konusu durum öğretim programında 11.2.1.1 kazanımı açıklamalarında "Manometrelerle ilgili hesaplamalara girilmez." şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca manometre hesaplamalarına 2013 öğretim programında da yer verilmediği görülmektedir. Bu durumda manometre hesaplamalarının ilgili konunun kavratılması noktasında gerekli görülmediği anlaşılmaktadır.

Kimya 15, Kimya 42, Kimya 163 gibi bazı öğretmenler de görüşlerinde ders kitaplarında kazanımların farklı yorumlandığını yani bazı içerik ve soruların kapsamında kazanımların sınırlarını aştığını vurgulamıştır. Ders kitaplarının öğretim programındaki kazanımlara uygun olması zorunluluğundan hareketle ders kitaplarındaki içerik ve sorulara ilişkin öğretmenlerden gelen geri bildirimler incelenerek gerekli düzenlemelerin yapılması sağlanabilir. Aksi takdirde öğretmenlerin kazanımların

sınırlarını belirleme noktasında ders kitabını referans alma eğilimleri öğretim sürecinin yanlış yönlendirmesine sebep olabilir. Kazanım sınırları ile ilgili olarak bir başka görüş Kimya 3 kodlu öğretmen tarafından belirtilen kazanımların sınırlarının üniversite sınavları ile örtüşmemesidir. Bu kapsamda öğrencilerin katıldığı sınavların öğretim programlarındaki kazanımların sınırlarına uygun olarak hazırlanmasına yönelik önlemler alındığı söylenebilir.

Kimya 39, Kimya 53, Kimya 251, Kimya 231 gibi bazı öğretmenler öğretim programına günlük hayatla ilişkilendirmeye yönelik kazanımların eklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Hâlbuki öğretim programı incelendiğinde programda bilgi ve iletişim teknolojilerinin kimya öğretiminde kullanımı ile üst düzey bilişsel becerileri de yansıtacak şekilde yeniden yapılandırılan kazanımların yer aldığı ve kazanımların günlük hayatla ilişkilendirilmesine yönelik vurgunun da artırıldığı görülmektedir. Ayrıca program ile öğrencilerin Kimya dersinde edindikleri bilgi ve becerileri günlük hayat, sağlık, sanayi ve çevre ile ilgili olayları açıklamada kullanmaları amaçlanmaktadır.

Kimya 12 ve Kimya 164 kodlu öğretmenler *"9.1.3.2. Bileşiklerin formüllerini adlarıyla eşleştirir."* kazanımının yeterince açık olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin belirttiği üzere kazanım, bileşiklerin formüllerinin yaygın adlarıyla eşleştirilmesine yönelik düzenlenebilir.

Kimya 15 kodlu öğretmen *"Özellikle 11. sınıf öğretim programında yer alan asit-baz dengesi ünitesinde pH hesabında öğrencinin logaritma bilmesi gerekirken, matematik müfredatında 12. sınıfta logaritma konusu öğretilmektedir."* şeklinde görüşünü sunmuştur. Söz konusu görüşte de belirtildiği üzere matematik dersinde logaritma konusu 12. sınıfta yer almaktadır. Kimya dersinde 11. sınıfta pH hesabı yapılırken öğretmenin de yönlendirmesiyle basit düzeyde örnekler üzerinde durulması gerektiği öngörüldüğünden öğrencinin ileri derecede zorlanacağı bir durum görülmemektedir. Ancak yine de konular bağlamında disiplinlerarasındaki uyum gözden geçirilebilir.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanım"*, *"kazanımlar"* vb. ifadelerin kullanıldığı görüşlere de sıkça rastlanmıştır. Kimya 54, Kimya 206, Kimya 211, Kimya 233, Kimya 234, Kimya 273 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum söz konusudur. Bu durum belirtilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları kapsadığı anlaşılamamasına neden olmuştur.

Diğer yandan kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünen öğretmenler olduğu görülmektedir. Kimya 148, Kimya 151, Kimya 275 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana; Kimya 11, Kimya 13, Kimya 14, Kimya 32 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana; Kimya 17, Kimya 52, Kimya 150, Kimya 231 gibi bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlardan hangisi ya da hangilerine makul düzeyde yer verilmediğine yönelik farklı görüşlerin olduğu dile getirilebilir.

Genel olarak Tablo 2.125'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.126'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesi için Tablo 2.125'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 239 (%71); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 76 (%23), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 18 (%6) iken; Tablo 2.126'da 185 (%55) kişi olumlu, 46 (%14) kişi olumsuz, 102 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%71) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısından fazlasının kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.125'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 229 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 84 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 20 (%7) iken; Tablo 2.126'da 168 (%50) kişi olumlu, 52 (%16) kişi olumsuz, 113 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda yarısının (%50) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin en az yarısının programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.125'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 231 (%70); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 86 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 16 (%5) iken; Tablo 2.126'da 187 (%56) kişi olumlu, 47 (%14) kişi olumsuz, 99 (%30) kişi ise

program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%70) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.125'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 184 (%56); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 117 (%34); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 32 (%10) iken; Tablo 2.126'da 106 (%32) kişi olumlu, 70 (%21) kişi olumsuz, 157 (%47) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin yarısına yakınının (%47) program dışında görüş bildirdiği yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündüğü söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.125'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 77 (%23); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 92 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 164 (%49); Tablo 2.126'da 148 (%45) kişi olumlu, 71 (%21) kişi olumsuz, 114 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin neredeyse yarısının (%49) ilgili maddeye katılmadıkları ayrıca açıklamalarında en büyük oranda (%45) olumlu görüşlerde yoğunlaştıkları yani öğretmenlerin program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.125'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 71 (%21); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 71 (%22); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 191 (%57) iken; Tablo 2.126'da 153 (%46) kişi olumlu, 67 (%20) kişi olumsuz, 113 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda büyük bölümünün (%46) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline

yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Kimya Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmesi ve programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.10. Matematik Dersi Öğretim Programı

Matematik Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *874* olup toplam görüş sayısının *%3,5'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.129 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	100	11,4
	6-10	204	23,3
	11-15	82	9,4
	16-20	220	25,2
	21 ve üzeri	268	30,7
	Toplam	874	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	4	0,5
	Lisans	638	73,0
	Yüksek Lisans	228	26,1
	Doktora	4	0,4
	Toplam	874	100,0

Tablo 2.129 incelendiğinde Matematik Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %11,4'ünün 1-5 yıl, %23,3'ünün 6-10 yıl, %9,4'ünün 11-15 yıl,

%25,2'sinin 16-20 yıl, %30,7'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,5'inin ön lisans, %73'ünün lisans, %26,1'inin yüksek lisans, %0,4'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.130 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**2**	**0**	**51**	**6**	**217**	**25**	**425**	**49**	**179**	**20**	**874**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	12	1	71	8	265	30	370	43	156	18	874	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**12**	**1**	**61**	**7**	**250**	**29**	**399**	**46**	**152**	**17**	**874**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	11	1	85	10	330	38	316	36	132	15	874	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**218**	**25**	**192**	**22**	**228**	**26**	**178**	**20**	**58**	**7**	**874**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	323	38	211	24	219	25	83	9	38	4	874	100

Tablo 2.130 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 604, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 217, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 526, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 265, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 83; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 551, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 250, "az katılıyorum" ve "hiç

katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 73; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 448, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 330, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 96; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 236, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 228, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 410; "*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 121, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 219, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 534'tür.

Tablo 2.131 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**490**	**56**	**97**	**11**	**287**	**33**	**874**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	406	46	121	14	347	40	874	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**422**	**48**	**124**	**14**	**328**	**38**	**874**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	177	20	159	18	538	62	874	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**347**	**39**	**198**	**23**	**329**	**38**	**874**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	431	49	158	18	285	33	874	100

** "Görüş Bildirenler" ve "Diğer" kodları, "Olumlu" ve "Olumsuz" ise "Görüş Bildirenler" kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.131'deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 490'ını (%56) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %46'sı kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %48'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %20'si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %39'u konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %49'u ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin

değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.132 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 148	*Kazanımların ayrıntısıyla incelenerek anlaşılır olduğu görülmüştür.*
Matematik 208	*9.3.4.1 Üslü ifadeleri içeren denklemler.3 madde halinde anlatılması gerekenler verilmiş.*
Matematik 549	*1.Analitik düzlemde iki nokta arasında ki uzaklığı bulur. İfade net ve anlaşılırdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 222	*Kazanım sınırları nettir.*
Matematik 382	*Denk kümelere girilmez. Gibi çok. Nettir*
Matematik 641	*Logaritma fonksiyonunu ve üstel fonksiyonu ilişkilendirerek problem çözer ifadesinde fonksiyon çeşitleri sınırlandırılmış.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 193	*10.1.1.2 ve 10.1.1.3 sıralamada öncelik ilişkisine dikkat edilmiştir*
Matematik 219	*Sıralamaya dikkat edilmiştir.*
Matematik 723	*12.5.1. Limit ve Süreklilik 12.5.2. Anlık Değişim Oranı ve Türev Limit ve süreklilik türevin ön koşullarından iki tanesi olduğu için öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 552	*Öğrencilerin Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlardaki gelişimlerine uygun olarak kazananımlar düzenlenmiştir.*
Matematik 675	*Bilişsel duyuşsal ve psikomotor alanlara yeterince yer verilmiştir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 295	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Matematik 408	*Kazanımlara ekleme yapılması gerektiğini düşünmüyorum.*
Matematik 736	*Konuların bütünlüğünde eklenmesi gereken kazanım bulunmamaktadır.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 347	*Çıkarılacak bir kazanım yoktur.*
Matematik 362	*Kazanımlar uygun ve yeterlidir.*
Matematik 577	*Çıkarılması gereken kazanımlar olduğunu düşünmüyorum.*

Tablo 2.132'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Matematik 111, Matematik 116, Matematik 126, Matematik 130 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Matematik 119, Matematik 121, Matematik 138 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini, Matematik 127, Matematik 133, Matematik 143 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Matematik 134, Matematik 150, Matematik 184 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Matematik 147, Matematik 152, Matematik 198 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Matematik 165, Matematik 179, Matematik 197 gibi öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.131'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 97'si (%11) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %14'ü kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %14'ü kazanımların sıralanmasında

öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %18'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %23'ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %18'i ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.133 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 511	*Daha açık ve anlaşılır olabilir.*
Matematik 628	*Bazı kazanımlar daha kısa ve öz belirtilebilir.*
Matematik 812	*Kazanımların ne kadar ve hangi düzeyde verileceği keskin çizgilerle belli değil. Son programla bir sınır getirilmeye çalışıldıysa da bazı kazanımlarda bazı alt bilgilerin verilip verilmeyeceği belli değildir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 522	*Net bir şekilde çizildiğini düşünmüyorum.12.sınıflarda Toplam fark formüllerini oluşturur kazanımının altında nelerin olduğunu ders kitabına bakarak anlıyorum. Hâlbuki bunu detaylı öğretim programına bakarak anlamam gerektiğini düşünüyorum.*
Matematik 541	*9.3.1. Sayı kümelerini birbiriyle ilişkilendirir. 8 ders süresi verilen bu kazanım ifadesi açık ve anlaşılır görünmekle beraber derinliği çok fazladır. Ders kitabında bulunan örnekler üzerinden ders anlatımında derinlik düzenlemesi yapılmaktadır.*
Matematik 690	*Geometrik dizinin ilk n terim toplamını veren formülü bulur kazanımı gibi genel yazılmış bir kazanımda sonsuza giden toplamların yer alıp almadığını MEB kitaplarına bakarak karar verebildik. Değinilmeyecek konular açıklanmalı.*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 375	*Sarmal yaklaşım ile verilmemesi daha uygun olacaktır.*
Matematik 649	*Ortaokulda değişen müfredat 9. sınıf konularını anlatırken sorun çıkarıyor. Örneğin ilk ünite olan Mantık ünitesinde "elemanıdır" işareti var. Ancak öğrenci önceden Kümeler konusunu işlemediği için bunu bilmiyor. (9. Sınıfta Kümeler Mantık konusundan sonra)*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 416	*Duyuşsal ve psikomotora yeterince yer verilmemektedir*
Matematik 740	*Duyuşsal bazda yeterli değildir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 469	*12. sınıf türev konusunun ve 12.sınıf integral konusunun genişletilmesi. 9. sınıf bölme bölünebilme konusuna modüler aritmetiğin eklenmesi. Toplam sembolünün özellikleri diziler konusuna eklenmesi.*
Matematik 499	*12. sınıf matematik konuları çok azaltılmıştır. Türev ve integral konularında bazı fonksiyonlar eklenmelidir.*
Matematik 549	*Limit konusunda çıkartılan konuların, türev konusunun anlaşılması için geri getirilmesi gerekir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Matematik 607	*Matematik için lise düzeyinde türev integrale gerek yoktur. Bunların yerine alan açılarak diğer konular yayılması. Daha uzun sürede daha içselleştirilerek işlemeli.*
Matematik 662	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.*
Matematik 727	*Mantık konusu çıkartılabilir.*

Tablo 2.133'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin kazanım / konu bazında görüş belirttikleri ya da genel bir değerlendirme yaptıkları görülmüştür. Hatta olumsuz görüşlerde belli

konuların ön plana çıktığı anlaşılmıştır. Matematik 522 kodlu öğretmenin *"...kazanımının altında nelerin olduğunu ders kitabına bakarak anlıyorum..."* şeklindeki kazanım sınırlarını belirlemede ders kitabını referans alma görüşü Matematik 274, Matematik 275, Matematik 375, Matematik 380, Matematik 541, Matematik 690 gibi birçok öğretmen tarafından da dile getirilmiştir. Ayrıca Matematik 375, Matematik 480, Matematik 486 gibi bazı öğretmenler de görüşlerinde ders kitaplarındaki birtakım içerik ve soruların kapsamının kazanımların sınırlarına uygun olmadığını vurgulamıştır. Öğretmenlerin görüşlerinden açık ve anlaşılır olmadığını düşündükleri tüm kazanımları tespit etmek mümkün olmadığından kazanımlar program güncelleme sürecinde bu açıdan değerlendirilebilir. Diğer yandan ders kitaplarının öğretim programındaki kazanımlara uygun olması zorunluluğundan hareketle somut veriler doğrultusunda ders kitaplarındaki gerek içerik gerekse sorular incelenebilir. Aksi takdirde öğretmenlerin kazanımların sınırlarını belirleme noktasında ders kitabını referans alma eğilimleri öğretim sürecinin yanlış yönlendirilmesine sebep olabilir.

Yinelenen bir başka görüş; Matematik 469, Matematik 499, Matematik 506, Matematik 549, Matematik 555 gibi bazı öğretmenler tarafından dile getirilen öğretim programında güncelleme süreçlerinde sadeleştirilme yapılan limit, türev ve integral gibi konuların öğretim programına yeniden eklenmesi yönündedir. Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde söz konusu duruma konu bütünlüğünün sağlanamamasını gerekçe olarak sundukları görülmektedir. Bu noktada öğretmenlerin program güncelleme çalışmalarında işlevsel bilgilerin ön plana çıkarılarak konular arasında yapılan sadeleştirmeyi içselleştiremedikleri ifade edilebilir. Öte yandan olumsuz görüşler incelendiğinde sadeleştirmeye gidilen limit, türev ve integral konularının ortaöğretim düzeyine uygun olmadığını düşünen Matematik 604, Matematik 607, Matematik 633 gibi bazı öğretmenler olduğu da görülmüştür. Sadeleştirme yapılan konulara yönelik olan farklı görüşlerin okul türleri veya öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerindeki çeşitlilikten kaynaklandığı belirtilebilir.

Diğer yandan mantık konusuna yönelik gelen görüşlere de sıklıkla rastlanmıştır. Matematik 282, Matematik 649, Matematik 702 gibi bazı öğretmenler mantık konusunun verildiği sınıf düzeyi ve konu sıralamasını uygun bulmazken; Matematik 605, Matematik 636, Matematik 727 gibi bazı öğretmenler ise mantık konusunun tamamen öğretim programından çıkarılması gerektiğini dile getirmiştir. Oysaki

matematikte sistemli ve doğru düşünme yeteneği geliştirilirken mantığın öneminin göz ardı edilmemesi gerektiği söylenebilir.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanım"*, *"kazanımlar"* vb. ifadeler kullanıldığı görüşlere de sıklıkla rastlanmıştır. Matematik 473, Matematik 511, Matematik 591, Matematik 594, Matematik 628, Matematik 662, Matematik 812 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum vardır. Belirtilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları kapsadığı anlaşılamamaktadır.

Matematik 375 kodlu öğretmen öğretim programının sarmal yaklaşım ile verilmemesinin daha uygun olacağını belirtmiştir. Programın sarmal olmasını desteklemeyen bu görüş Matematik 163, Matematik 417, Matematik 525, Matematik 530, Matematik 770 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Hâlbuki öğrenmede sarmal yaklaşım sayesinde farklı sınıf düzeylerinde derinleşen zorluk seviyeleriyle konular ele alınır ve bu konuların tekrar edilme fırsatı ortaya çıkar. Böylelikle öğrencilerin ilgili konuda zamanla daha derin bilgi edinmelerine imkân sağlanır.

Diğer yandan kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünen öğretmenler olduğu görülmektedir. Matematik 140, Matematik 189, Matematik 512, Matematik 740 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana; Matematik 188, Matematik 387, Matematik 410, Matematik 421 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana; Matematik 388, Matematik 395, Matematik 414, Matematik 416, Matematik 522 gibi bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlardan hangisi ya da hangilerine makul düzeyde yer verilmediğine yönelik farklı görüşlerin olduğu dile getirilebilir.

Genel olarak Tablo 2.130'daki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.131'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.130'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 604 (%69); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 217 (%25), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 53 (%6) iken; Tablo 2.131'de 490 (%56) kişi olumlu, 97 (%11) kişi olumsuz, 287 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Bu doğrultuda

öğretmenlerin çoğunluğunun (%69) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerinin yarısından fazlasının (%56) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.130'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 526 (%61); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 265 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 83 (%9) iken; Tablo 2.131'de 406 (%46) kişi olumlu, 121 (%14) kişi olumsuz, 347 (%40) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%61) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda büyük bölümünün (%46) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.130'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 551 (%63); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 250 (%29); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 73 (%8) iken; Tablo 2.131'de 422 (%48) kişi olumlu, 124 (%14) kişi olumsuz, 328 (%38) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%63) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısına yakınının (%48) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.130'da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 448 (%51); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 330 (%38); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 96 (%11) iken; Tablo 2.131'de 177 (%20) kişi olumlu, 159 (%18) kişi olumsuz, 538 (%62) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%51) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin çoğunluğunun (%62) program dışında görüş bildirdiği yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündüğü söylenebilir.

“Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.” maddesi için Tablo 2.130’da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 236 (%27); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 228 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 410 (%47); Tablo 2.131’de 347 (%39) kişi olumlu, 198 (%23) kişi olumsuz, 329 (%38) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısına yakınının (%47) ilgili maddeye katılmadığı yani eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü ayrıca olumlu görüş ile program dışında görüş bildiren öğretmen oranlarının benzer olduğu dile getirilebilir.

“Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.” maddesi için Tablo 2.130’da çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 121 (%13); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 219 (%25); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 534 (%62) iken; Tablo 2.131’de 431 (%49) kişi olumlu, 158 (%18) kişi olumsuz, 285 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%62) ilgili maddeye katılmadığı ve neredeyse yarısının (%49) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Matematik Dersi Öğretim Programı’na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddeye daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.11. Müzik Dersi Öğretim Programı

Müzik Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *149* olup toplam görüş sayısının *%0,6'sına* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.134 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	20	13,4
	6-10	49	32,9
	11-15	19	12,8
	16-20	16	10,7
	21 ve üzeri	45	30,2
	Toplam	149	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	0	0,0
	Lisans	128	85,9
	Yüksek Lisans	21	14,1
	Doktora	0	0,0
	Toplam	149	100,0

Tablo 2.134 incelendiğinde Müzik Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %13,4'ünün 1-5 yıl, %32,9'unun 6-10 yıl, %12,8'inin 11-15 yıl, %10,7'sinin 16-20 yıl, %30,2'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %85,9'unun lisans, %14,1'inin yüksek lisans mezunu olduğu ve ön lisans ile doktora mezunu öğretmen olmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 6-10 yıl aralığında yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.135 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**1**	**1**	**6**	**4**	**43**	**29**	**78**	**52**	**21**	**14**	**149**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	0	0	10	7	50	34	69	46	20	13	149	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**2**	**1**	**12**	**8**	**50**	**34**	**66**	**44**	**19**	**13**	**149**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	3	2	19	13	60	40	53	36	14	9	149	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**28**	**19**	**22**	**15**	**45**	**30**	**42**	**28**	**12**	**8**	**149**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	33	23	25	17	42	28	35	23	14	9	149	100

Tablo 2.135 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 99, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 43, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 7; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 89, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 50, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 10; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 85, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 50, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 14; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 67, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 60, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 22; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 54, "orta düzeyde katılıyorum"

diyenlerin sıklığı 45, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 50; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 49, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 42, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 58’dir.

Tablo 2.136 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**91**	**61**	**13**	**9**	**45**	**30**	**149**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	69	46	15	10	65	44	149	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**74**	**50**	**22**	**15**	**53**	**35**	**149**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	37	25	35	23	77	52	149	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**39**	**26**	**55**	**37**	**55**	**37**	**149**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	51	34	52	35	46	31	149	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.136’daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 91’i (%61) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %46’sı kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %50’si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %25’i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %26’sı konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %34’ü ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.137 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 28	*Gayet açık ve net bir şekilde anlatılmıştır*
Müzik 30	*12.sınıf A.1 kazanımı nettir.*
Müzik 43	*Örneğin: Eserleri hız ve gürlük terimlerine uygun olarak seslendirir. Bu kazanım konunun hem başlıklarını hem de öğrenciler üzerinde uygulanabilecek kısmını (seslendirebilme) açıkça ortaya koymuştur ve gayet anlaşılırdır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 36	*Kazanım sınırları kesin bir biçimde belirtilmiştir.*
Müzik 43	*Eserleri hız ve gürlük terimlerine uygun olarak seslendirir. Kazanımında olduğu gibi eserlerin seslendirilişini hız ve gürlükle sınırlandırmıştır. Örneğin staccato seslendirilmesi dememiştir.*
Müzik 108	*10.D.4 barok dönemi müziğinin genel özelliklerini açıklar kazanımının sınırlılıkları net bir şekilde çizilmiştir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 42	*Kazanımlar bir önceki kazanımı destekler niteliktedir.*
Müzik 67	*Örneğin önce ses sağlığı, ses kullanım teknikleri konusunda öğrencilerin bilgilendirilmesi, sonra uygulama yapılması gibi uygun sıralamalar göz önünde bulundurulmuş.*
Müzik 100	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 63	*Kazanımlarda bütün alanlara yer verilmiştir.*
Müzik 112	*Kazanımlarda öğrenme alanlarına yönelik dağıtımların orantılı yapıldığı görülmüştür.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 31	*Gerek yok.*
Müzik 60	*Eklenmesi gereken kazanımlar yoktur.*
Müzik 64	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için kazanımlar yeterli.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 63	*Konu anlatımlarında çıkarılması gereken kazanım yoktur.*
Müzik 68	*Çıkarılması gereken herhangi bir kazanım olmadığını düşünüyorum.*
Müzik 81	*Çıkarılması gereken bir kazanım yoktur.*

Tablo 2.137'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Müzik 27 Müzik 32, Müzik 42, Müzik 51 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Müzik 26, Müzik 28, Müzik 41, Müzik 49 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Müzik 40, Müzik 50, Müzik 54, Müzik 60 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Müzik 32, Müzik 44, Müzik 56, Müzik 64 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Müzik 32, Müzik 48, Müzik 55, Müzik 66 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Müzik 41, Müzik 51, Müzik 65, Müzik 67 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.136'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 13'ü (%9) kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır bulmadığını, %10'u kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %15'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %23'ü kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %37'si konu anlatımlarında

bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %35’i ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin “Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.” ve “Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.” maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.138 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 121	*Kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olmadığından ötürü anlaşıla bilirliğinde sorunlar yaşanmaktadır.*
Müzik 122	*Kazanımlarda çok karşılaştığım bir ifade "sanat müziği eserlerini dinlemekten zevk alır" bu ifade somutlaştırılamayacak bir kazanım ifadesidir. Bu gibi kazanım yazımına güncelleme yapılmalıdır.*
Müzik 132	*İlgili kazanımlar için hazırbulunuşluk düzeyinin yeterli olması gerekir. Çoğu durumda öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri yeterli olmadığı için kazanımların gerçekleştirilebilme süresi değişmektedir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 54	*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmemiştir.*
Müzik 87	*Daha net olmalıdır.*
Müzik 104	*Ucu açıktır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 45	*Kazanımlar da bana göre belli bir sıralama yoktur.*
Müzik 123	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisi yoktur. Konuların sıralanmasında temelden yukarıya doğru çıkılarak öğrenci seviyelerine uygun kazanımların sıralanması gerekmektedir.*
Müzik 127	*Makam sıralaması uygun değil.*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 114	*Kazanımlarda psikomotor alana yer verilmemiştir. Örnek olarak müfredatta müzik dersinde bir enstrüman çalmaya yönelik hiçbir içerik yok.*
Müzik 130	*Duyuşsal becerilere uygun olmayan kazanımlar bulunmaktadır.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 100	*Nota ve çalgı eğitimi ile ilgili kazanımlar eklenebilir. Müzik teknolojileri ile ilgili kazanımlar eklenebilir*
Müzik 110	*Eklenmesi gereken bazı kazanımlar vardır.*
Müzik 112	*Müzikal farkındalık Medyanın dayattığı işitme kirliliğinden arınma Kaliteli dinleyici kitlesi yetiştirme Sanatın değerini ve gerekliliğini açıklama Estetik kaygı taşınmasını sağlamalı*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Müzik 85	*Türk müziğinin makamsal yapısı konusu öğrenci seviyesinin üzerindedir.*
Müzik 116	*Güzel sanatlar lisesi müfredatında bulunması gereken kazanımlar (makamlar, diziler, çok sesli eserler vb.) çıkarılmalıdır.*
Müzik 135	*Örneğin 9.B.3 ve 9.B.4 kazanımlarında 2li ve 3lü aralıkların melodik ve armonik şekilleri (ve diğer sınıf düzeylerindeki emsal konuları) düz lise öğrencisi için gereksiz ayrıntı olduğunu düşünüyorum. Bunun yerine müzik kültürü ya da tarihi ya da günümüz müzikleri konularına ağırlık verilebilir.*

Tablo 2.138'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin kazanım bazında görüş belirttikleri ya da genel bir değerlendirme yaptıkları görülmüştür. Hatta belli konularda farklı öğretmenlerin görüşlerinde benzerlik olması dikkat çekmektedir. Müzik 84, Müzik 85, Müzik 100, Müzik 104, Müzik 116, Müzik 127 gibi pek çok öğretmen makamlar ile ilgili kazanımlara yönelik olumsuz görüş sunmuştur. Örneğin Müzik 116 kodlu öğretmen makamlar ile ilgili kazanımların güzel sanatlar lisesi öğretim programında bulunması

gerektiğini belirtmiştir. Ortaöğretim Müzik Programı incelendiğinde "makamlar" ile ilgili olarak "9.A.5, 10.A.6, 11.A.5, 12.A.5 Türk müziğine ait makamsal eserleri seslendirir" ve "9.B.5, 10.B.2, 11.B.2, 12.B.1 Türk müziğinin makamsal yapısını tanır." kazanımlarının bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla görüşlerde hangi kazanımların çıkarılması gerektiği ve nedenleri yazılmadığından makamlar ile ilgili hangi kazanımların kastedildiği bilgisinin eksik olduğu belirtilebilir. Çünkü "9.A.5, 10.A.6, 11.A.5, 12.A.5 Türk müziğine ait makamsal eserleri seslendirir." kazanımları için öğrenci seviyesine uygun eserler seçildiğinde kazanımların amacına kolaylıkla ulaşılabileceği dile getirilebilir. Fakat "9.B.5, 10.B.2, 11.B.2, 12.B.1 Türk müziğinin makamsal yapısını tanır." kazanımlarının açıklamalarına bakıldığında öğrencilerin algılayabileceğinden fazla ayrıntıda bilgi içerdiği düşünülebilir. Bu nedenle makamlar konusu içerisinde "A" öğrenme alanını kapsayan kazanımların uygun olduğu fakat "B" öğrenme alanını kapsayan kazanımların bu doğrultuda incelenebileceği ifade edilebilir.

Yinelenen bir başka olumsuz görüş; Müzik 74, Müzik 100, Müzik 114, Müzik 138 gibi bazı öğretmeneler tarafından dile getirilen öğretim programında çalgı eğitimine yer verilmemesi hususudur. Örneğin bu konuda Müzik 114 kodlu öğretmen kazanımlarda bir enstrüman çalmaya yönelik hiçbir içerik olmadığını söylemiştir. Oysaki öğretim programına bakıldığında "Nörobilim ve müzik psikolojisi bilim dallarında yapılan güncel çalışmalar çalgı eğitiminin beynin farklı işlev gören bölgelerini geliştirdiğini ortaya çıkarmıştır. Çalgı eğitimi ile ilgili kurs, egzersiz vb. çalışmalara yönelik düzenlemeler müzik dersi zümre toplantılarında alınan kararlar ile belirlenmelidir. Dolayısıyla ders kitaplarında çalgı eğitimi ile ilgili içerik beklenmemekle birlikte çalgı eğitimi her sınıf düzeyinde öğrencilerin talep ve yetenekleri doğrultusunda dikkate alınmalı ve öğrencilere bu yönde uygun rehberlik yapılmalıdır." şeklinde ifadenin yer aldığı görülmektedir. Söz konusu ifadeden, programda çalgı eğitimine vurgu yapıldığı ve kararın zümre öğretmenlerine bırakılarak esneklik sağlandığı söylenebilir.

Müzik 132 kodlu öğretmen *"İlgili kazanımlar için hazırbulunuşluk düzeyinin yeterli olması gerekir. Çoğu durumda öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri yeterli olmadığı için kazanımların gerçekleştirilebilme süresi değişmektedir."* şeklinde görüş bildirmiştir. Sürenin yetersizliğine vurgu yapan bu görüş; Müzik 73, Müzik 95, Müzik 116, Müzik 130 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Öğretmen

görüşleri doğrultusunda öğretim programı bütünsel olarak ele alınarak kazanımların yoğunluğu gözden geçirilebilir.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanım", "kazanımlar"* vb. ifadeler kullanıldığı görüşlere de sıkça rastlanmıştır. Müzik 45, Müzik 54, Müzik 87, Müzik 104, Müzik 110, Müzik 115, Müzik 123 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum söz konusudur. Belirtilen görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımları kapsadığı anlaşılamamaktadır.

Müzik 121 kodlu öğretmen kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olmadığından ötürü anlaşılabilirliğinde sorunlar yaşandığını dile getirmiştir. Oysaki öğretim programında kazanımların büyük bir çoğunluğu teorik bilgi odaklı değil, uygulamaya yöneliktir. Nitekim ortaöğretim düzeyinde bir öğrencinin söz konusu kazanımları edinebileceği yani kazanımların hedef kitleye uygun bir nitelik taşıdığı belirtilebilir.

Müzik 122 kodlu öğretmen *"Kazanımlarda çok karşılaştığım bir ifade "sanat müziği eserlerini dinlemekten zevk alır" bu ifade somutlaştırılamayacak bir kazanım ifadesidir. Bu gibi kazanım yazımına güncelleme yapılmalıdır."* şeklinde görüşünü yazmıştır. Hâlbuki öğretim programı tarandığında belirtildiği üzere "zevk alır" şeklinde ifade edilen bir kazanıma rastlanmamıştır. Buradan öğretmenlerin öğretim programını tam anlamıyla ele almadıkları ancak programa yönelik algı geliştirdikleri ifade edilebilir.

Müzik 112 kodlu öğretmen *"Müzikal farkındalık, medyanın dayattığı işitme kirliliğinden arınma, kaliteli dinleyici kitlesi yetiştirme, sanatın değerini ve gerekliliğini açıklama, estetik kaygı taşınmasını sağlama"* şeklinde öğretim programına eklenmesi gereken konuları sıralamıştır. Söz konusu öneriler öğretim programı güncelleme çalışmalarında değerlendirilebilir.

Müzik 135 kodlu öğretmen *"Örneğin 9.B.3 ve 9.B.4 kazanımlarında 2li ve 3lü aralıkların melodik ve armonik şekilleri (ve diğer sınıf düzeylerindeki emsal konuları) düz lise öğrencisi için gereksiz ayrıntı olduğunu düşünüyorum. Bunun yerine müzik kültürü ya da tarihi ya da günümüz müzikleri konularına ağırlık verilebilir."* şeklinde öğretim programından çıkarılması ya da programa eklenmesi ile ilgili görüşlerini

bildirmiştir. Görüşün bazı açılardan uygun, bazı açılardan ise uygun olamadığı söylenebilir. Çünkü 9.B.3 kazanımı tonun anlaşılabilmesi için gereklidir fakat 9.B.4 kazanımında bir sadeleşmeye gidilmesi hususu değerlendirilebilir. Fakat öğretim programı incelendiğinde müzik kültürü, müzik tarihi ile ilgili yeterince kazanım olduğu hatta müzik kültürünün her sınıf düzeyinde bir öğrenme alanı olduğu dikkat çekmektedir.

Diğer yandan kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünen öğretmenler olduğu görülmektedir. Müzik 29, Müzik 77, Müzik 130 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini belirtirken Müzik 30, Müzik 47, Müzik 76, Müzik 78 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin çoğu psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Olumsuz görüşler değerlendirildiğinde öğretmenlerin genel olarak psikomotor alana makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri söylenebilir.

Genel olarak Tablo 2.135'teki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.136'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.135'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 99 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 43 (%29), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 7 (%5) iken; Tablo 2.136'da 91 (%61) kişi olumlu, 13 (%9) kişi olumsuz, 45 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerinin büyük bölümünün (%61) olumlu görüş bildirdiği söylenebilir. Bulgular doğrultusunda öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.135'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 89 (%59); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 50 (%34); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 10 (%7) iken; Tablo 2.136'da 69 (%46) kişi olumlu, 15 (%10) kişi olumsuz, 65 (%44) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%59) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda en büyük oranda (%46) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür.

Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.135'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 85 (%57); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 50 (%34); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 14 (%9) iken; Tablo 2.136'da 74 (%50) kişi olumlu, 22 (%15) kişi olumsuz, 53 (%35) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısının (%50) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.135'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 67 (%45); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 60 (%40); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 22 (%15) iken; Tablo 2.136'da 37 (%25) kişi olumlu, 35 (%23) kişi olumsuz, 77 (%52) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin en yüksek oranda (%45) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin çoğunluğunun (%52) program dışında görüş bildirdiği yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.135'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 54 (%36); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 45 (%30); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 50 (%34); Tablo 2.136'da 39 (%26) kişi olumlu, 55 (%37) kişi olumsuz, 55 (%37) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle ilgili maddeye üst düzeyde katılan (%36) ve katılmayan (%34) öğretmen oranlarının yakın olduğu ayrıca olumsuz görüş ile program dışında görüş bildiren öğretmen oranlarının (%37) aynı olduğu belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.135'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum

düzeylerindeki toplam sıklık değeri 49 (%32); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 42 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 58 (%40) iken; Tablo 2.136'da 51 (%34) kişi olumlu, 52 (%35) kişi olumsuz, 46 (%31) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%40) ilgili maddeye katılmadığı bununla birlikte açıklamalarda olumlu (%34) ve olumsuz (%35) görüş oranlarının yakın olduğu anlaşılmıştır. Yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Müzik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin düşüncelerinin görece daha fazla olduğu söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.12. Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programı

Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı 14 olup toplam görüş sayısının %0,1'ine denk gelmektedir. Söz konusu görüş sayısı yeterli bulunmadığından öğretim programını değerlendirmeye yönelik analiz yapılamamıştır.

2.2.2.13. Tarih Dersi Öğretim Programı

Tarih Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *329* olup toplam görüş sayısının *%1,3'üne* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.139 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	39	11,9
	6-10	53	16,1
	11-15	38	11,5
	16-20	57	17,3
	21 ve üzeri	142	43,2
	Toplam	329	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	1	0,3
	Lisans	231	70,2
	Yüksek Lisans	96	29,2
	Doktora	1	0,3
	Toplam	329	100,0

Tablo 2.139 incelendiğinde Tarih Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %11,9'unun 1-5 yıl, %16,1'inin 6-10 yıl, %11,5'inin 11-15 yıl, %17,3'ünün 16-20 yıl, %43,2'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,3'ünün ön lisans, %70,2'sinin lisans, %29,2'sinin yüksek lisans, %0,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.140 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**10**	**3**	**29**	**9**	**102**	**31**	**134**	**41**	**54**	**16**	**329**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	14	4	35	11	121	37	110	33	49	15	329	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**28**	**9**	**48**	**15**	**102**	**31**	**112**	**33**	**39**	**12**	**329**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	10	3	41	12	138	42	100	31	40	12	329	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**89**	**27**	**54**	**16**	**91**	**28**	**62**	**19**	**33**	**10**	**329**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	107	33	63	19	86	26	55	17	18	5	329	100

Tablo 2.140 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 188, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 102, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 39; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 159, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 121, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 49; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 151, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 102, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 76; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 140, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 138, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 51; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 95, "orta düzeyde katılıyorum"

diyenlerin sıklığı 91, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 143; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 73, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 86, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 170’tir.

Tablo 2.141 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**199**	**60**	**59**	**18**	**71**	**22**	**329**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	164	50	72	22	93	28	329	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**152**	**47**	**97**	**29**	**80**	**24**	**329**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	99	30	126	38	104	32	329	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**120**	**37**	**126**	**38**	**83**	**25**	**329**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	140	43	109	33	80	24	329	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.141’deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 199’u (%60) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %50’si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %47’si kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %30’u kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %37’si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %43’ü ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.142 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 47	*Kazanım ifadeleri öğrencilerin anlayacağı açıklıktadır. 9.2.3*
Tarih 59	*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.*
Tarih 91	*Kazanım ifadeleri net bir şekilde yazılmıştır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 6	*Kazanımların kavratmak istediği bilgilerin sınırları net çizilmiştir.*
Tarih 77	*10.1.2 kazanıma ait sınırlar net bir şekilde çizilmiştir.*
Tarih 102	*Kazanımların sınırları nettir.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 14	*Öncelik sırasına uygun yazılmış*
Tarih 47	*İfadeye katılmakla birlikte 10.1.2 ile 10.14 4 nolu kazanımların öncelik sonralık ilişkisi bunun göstergesidir.*
Tarih 91	*Kazanımlar arasında öncelik sonralık ilişkisine önem verilmiş.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 5	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini düşünüyorum.*
Tarih 21	*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeydedir.*
Tarih 274	*Kazanımlar çoklu zekaya uygun olarak hazırlanmıştır.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 5	*Eklenmesi gereken kazanımlar olduğunu düşünmüyorum.*
Tarih 22	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar yoktur.*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 7	*Kazanımlar açıklamalı şekilde belirtilmiştir.*
Tarih 17	*Kazanımlar derslerin verimli ve anlaşılır olmasında yeterlidir.*
	Fazla olan kazanım yoktur.
Tarih 67	*Kazanımlar öğrenci için uygun olarak belirtilmiştir*

Tablo 2.142'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşler incelendiğinde Tarih 47, Tarih 59, Tarih 91 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Tarih 6, Tarih 77, Tarih 102, Tarih 259 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Tarih 14, Tarih 47, Tarih 89, Tarih 91, Tarih 127 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Tarih 5, Tarih 21, Tarih 233, Tarih 274 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Tarih 5, Tarih 22 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Tarih 7, Tarih 17, Tarih 67 gibi öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.141'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 59'u (%18) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %22'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %29'u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %38'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %38'i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %33'ü ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." ve "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık

uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.143 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 62	*Özellikle 11. Sınıf ders kitapları öğrenci seviyesinin üzerinde bu yüzden ağır bilgi ekseninde kazanıma ulaşmada öğrenci zorlanıyor*
Tarih 193	*Bazı kazanımlar*
Tarih 195	*Bazı kazanımlar açık değil, ayrıntıyı vermiyor*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 165	*22-Kazanımların sınırlılıkları tam net biçimde birbirinden ayrılmamıştır.*
Tarih 214	*Sınırlar net değil*
Tarih 316	*11.2.1. … analiz eder. Mesela bu kazanımın sınırı çok net değil.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 68	*Kazanımların sıralamasında genel olarak 10. Ve 11. Sınıflarda kronolojiye dikkat edilmemiştir.*
Tarih 264	*Kazanım sıralamasında öncelik sonralık ilişkisi çok net değil*
Tarih 281	*11.sınıf kazanımları kronolojik sırada verilmemiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 47	*Psikomotor alandaki kazanımların yetersiz olduğunu düşünüyorum.*
Tarih 58	*Bilişsel alana biraz daha yer verilmelidir.*
Tarih 76	*Kazanımlarda duyuşsal ve görsel alanın zenginleştirilmesi faydalı olacaktır*
Tarih 267	*Duyuşsal ve psikomotor alanlara yeterince yer verilmemiştir.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 162	*Tarih 9 dersinde ilk çağ medeniyetleri hukuk, yazı, bilim gibi başlıklarla anlatılırken konu parçalanmıştır. Bu durum öğrencilerin algılamasını güçleştirmektedir.*
Tarih 165	*Daha çok konuyla ilgili kazanımlar eklenerek bütünlük, birliktelik sağlanabilir.*
Tarih 184	*Kazanımlar fazla medeniyetlerin tek tek katkılarından ziyade dünya medeniyetine katkıları şeklinde verilmeli*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Tarih 161	*1.3.3. Mehmet Ali Paşa'nın Osmanlı Devleti'nin merkezi yönetimine rağmen güç kazanması ve nüfuz alanını genişletme çabalarını analiz eder. Mesela bu konunun tek bir kazanım ile verilmesine gerek yoktur.*
Tarih 194	*Bazı kazanımlar fazla yüklenimler içeriyor.*
Tarih 221	*Kazanımların daha da azaltılması gerekiyor. tek tek bir tespitim yok.*

Tablo 2.143'te yer alan yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır maddesine yönelik olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanım", "kazanımlar"* vb. ifadelerin kullanıldığı görüşlere sıkça rastlanmıştır. Tarih 193 ve Tarih 195 kodlu öğretmen görüşlerine benzer olarak Tarih 31, Tarih 72, Tarih 112, Tarih 160, Tarih 214 gibi bazı öğretmenlerin görüşlerinde de aynı durum söz konusudur. Tarih 62 kodlu öğretmenin ise ders kitabı üzerinden öğretim programını değerlendirdiği, benzer durumun Tarih 260, Tarih 280, Tarih 320 gibi bazı öğretmenler tarafından da dile getirildiği görülmüştür. Ders kitaplarının öğretim programındaki kazanımlara uygun olması zorunluluğundan hareketle ders kitaplarındaki içeriklere ilişkin öğretmenlerden gelen somut geri bildirimler incelenerek gerekli düzenlemelerin

yapılması sağlanabilir. Tarih 68, Tarih 86, Tarih 264, Tarih 281, Tarih 318 gibi bazı öğretmenler özellikle 11. sınıf kazanımlarının kronolojik sıralanmaması konusunda sıklıkla benzer görüşler ifade etmişlerdir. Tarih 58, Tarih 64, Tarih 77, Tarih 116, Tarih 124 gibi birçok öğretmen de öğretim programının tamamında konuların kronolojik olarak sıralanmadığını düşündüklerini, bu durumun da konu tekrarlarına sebep olduğunu ve öğrencilerin olaylar arasında bağlantı kurmasını güçleştirdiğini belirtmiştir. Bu noktada öğretim programı incelendiğinde programın kronolojik ve tematik anlayışların bir araya getiren bir yaklaşımla düzenlendiği ve öğrenenlerin aktif olarak rol aldığı bir öğrenme ortamında tarihî bilginin yapılandırılmasının amaçlandığı görülmektedir. Buradan öğretmenlerin kronolojik yaklaşımı benimsedikleri fakat tematik yaklaşımı içselleştiremedikleri dile getirilebilir. Öğretmenler tarafından belirtilen her görüş önemli olup özellikle farklı öğretmenlerin öne çıkardıkları aynı konuların, öğretim programları güncelleme süreçlerinde ele alınabileceği söylenebilir.

Diğer yandan bazı öğretmenlerin kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. Tarih 35, Tarih 47, Tarih 97, Tarih 125, Tarih 130, Tarih 151, Tarih 170, Tarih 183, Tarih 326 gibi bazı öğretmenler özellikle psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini bildirmekle birlikte Tarih 58, Tarih 98, Tarih 223, Tarih 316, Tarih 326 kodlu öğretmenler bilişsel alanda eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir. Tarih 76, Tarih 186, Tarih 222 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yönelik kazanımlara; Tarih 267, Tarih 318, Tarih 329 gibi bazı öğretmenler de hem duyuşsal hem de psikomotor alana yönelik kazanımlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlardan hangisi ya da hangilerine makul düzeyde yer verilmediğine yönelik farklı görüşlerin olduğu dile getirilebilir.

Tarih 162, Tarih 165, Tarih 177, Tarih 184, Tarih 206 kodlu öğretmenler bazı konularda eksiklikler olduğunu, bazı konular için ise kazanım eklemelerinin olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Tarih 161, Tarih 191, Tarih 194, Tarih 221 gibi bazı öğretmenler ise genel olarak kazanımların yoğun olduğunu, bazı kazanımların çıkarılması gerektiğini belirtmişlerdir. Program güncelleme çalışmalarında program bütünlüğü ve konu anlatımları dikkate alınarak programa eklenmesi ve programdan çıkarılması gereken kazanımlar noktasında sahadan gelen görüşlerin rehberlik edebileceği söylenebilir.

Genel olarak Tablo 2.140'taki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.141'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.140'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 188 (%57); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 102 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 39 (%12) iken; Tablo 2.141'de 199 (%60) kişi olumlu, 59 (%18) kişi olumsuz, 71 (%22) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%60) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır buldukları dile getirilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.140'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 159 (%48); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 121 (%37); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 49 (%15) iken; Tablo 2.141'de 164 (%50) kişi olumlu, 72 (%22) kişi olumsuz, 93 (%28) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin neredeyse yarısının (%48) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısının (%50) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin yaklaşık olarak yarısının kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir*." maddesi için Tablo 2.140'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 151 (%45); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 102 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 76 (%24) iken; Tablo 2.141'de 152 (%47) kişi olumlu, 97 (%29) kişi olumsuz, 80 (%24) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin en büyük oranda (%45) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin benzer oranda (%47) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin yarısına yakının, kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği hususunda hem fikir oldukları dile getirilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*." maddesi için Tablo 2.140'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum

düzeylerindeki toplam sıklık değeri 140 (%43); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 138 (%42); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 51 (%15) iken; Tablo 2.141'de 99 (%30) kişi olumlu, 126 (%38) kişi olumsuz, 104 (%32) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye en büyük oranda (%43) üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin en büyük oranda (%38) olumsuz görüş bildirdiği görülmüştür.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.140'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 95 (%29); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 91 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 143 (%43) iken; Tablo 2.141'de 120 (%37) kişi olumlu, 126 (%38) kişi olumsuz, 83 (%25) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin ilgili maddeye en büyük oranda (%43) katılmadığı yani programa eklenmesi gereken kazanım olduğunu düşünmediği fakat açıklamalarında olumlu ve olumsuz görüş oranlarının benzer olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin programa eklenmesi gereken kazanım hususunda ortak bir kanıya varamadıkları dile getirilebilir.

"*Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.*" maddesi için Tablo 2.140'ta çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 73 (%22); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 86 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 170 (%52) iken; Tablo 2.141'de 140 (%43) kişi olumlu, 109 (%33) kişi olumsuz, 80 (%24) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%52) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%43) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Tarih Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak kazanımların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara dağılımına ve programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin

yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.14. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *107* olup toplam görüş sayısının *%0,4'üne* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.144 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	8	7,5
	6-10	15	14,0
	11-15	11	10,3
	16-20	22	20,5
	21 ve üzeri	51	47,7
	Toplam	107	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	0	0,0
	Lisans	79	73,8
	Yüksek Lisans	28	26,2
	Doktora	0	0,0
	Toplam	107	100,0

Tablo 2.144 incelendiğinde T.C Dersi İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %7,5'inin 1-5 yıl, %14'ünün 6-10 yıl, %10,3'ünün 11-15 yıl, %20,5'inin 16-20 yıl, %47,7'sinin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %73,8'inin lisans, %26,2'sinin yüksek lisans muzunu olduğu ve ön lisans ile doktora mezunu öğretmen olmadığı görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.145 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**1**	**1**	**8**	**7**	**23**	**21**	**47**	**45**	**28**	**26**	**107**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	0	0	12	11	30	28	39	37	26	24	107	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**2**	**2**	**6**	**6**	**28**	**26**	**41**	**38**	**30**	**28**	**107**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	2	2	9	8	35	33	38	36	23	21	107	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**34**	**32**	**16**	**15**	**26**	**24**	**23**	**22**	**8**	**7**	**107**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	37	35	14	13	28	26	17	16	11	10	107	100

Tablo 2.145 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 75, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 23, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 9; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 65, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 30, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 12; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 71, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 28, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 8; "*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 61 "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 35, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 11; "*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 31, "orta düzeyde katılıyorum"

diyenlerin sıklığı 26, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 50; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 28, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 28, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 51’dir.

Tablo 2.146 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**62**	**58**	**11**	**10**	**34**	**32**	**107**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	54	50	17	16	36	34	107	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**63**	**59**	**9**	**8**	**35**	**33**	**107**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	46	42	19	18	42	40	107	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**43**	**40**	**29**	**27**	**35**	**33**	**107**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	46	43	29	27	32	30	107	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.146’daki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 62’si (%58) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %50’si kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %59’u kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %42’si kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %40’ı konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %43’ü ise konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.147 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 24	*Kazanımlar açık ve anlaşılır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 30	*Kazanım ifadeleri gayet açık ve anlaşılır.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 27	*Kazanımlarının sınırlılıkları nettir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 43	*Sınırlılıklar net bir şekilde çizilmiştir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 58	*Kazanım ifadeleri net şekilde sınırları çizilmiştir*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 24	*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 42	*Kazanımlar, hedeflerin sıralamasına önem verilmiş bir önceki hedef ve sonraki hedef ilişkisi göz önüne alınmıştır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 53	*Sıralamada öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 7	*Kazanımlar öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimine uygun hazırlanmıştır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 27	*Bütün alanlara makul düzeyde yer verilmiştir*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 29	*Kazanımlarda tüm alanlara yeterli düzeyde yer verildiğini düşünüyorum.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 31	*Her alana gerektiği kadar yer verildiğini düşünüyorum.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 22	*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar yoktur.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 27	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 43	*Müfredatta çıkarılması gereken kazanım yoktur.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 42	*Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar yoktur.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 1981	*Kazanımlar sadeleştirilmiş olup; çıkarılması gereken kazanım yoktur.*

Tablo 2.147'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 24, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 30, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 38 kodlu öğretmenler kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır olduğunu; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 27, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 43, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 58 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 24, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 42, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 53 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 7, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 27, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 29, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 31 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 22, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 27, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 29 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 43, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 42 gibi bazı

öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.146'daki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 11'i (%10) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %16'sı kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %8'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %18'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %27'si konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %27'si ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." ve "Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddelerine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.148 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 61	*Kazanımlar kısa ve net olmalı. Verilmek istenilen kazanımlar için süre yeterli değil.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 62	*Kazanım ifadeleri net değil.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 14	*Biraz daha daraltılabilir*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 61	*Kazanımlarda verilmek istenen çok zaman kısıtlı*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 63	*II. Dünya Savaşı sonrası dönemde uluslararası ilişkilerde ve Türk dış politikasında meydana gelen gelişmeleri kavrar. Burada konu kazanımı oldukça ucu açık bir şekilde ifade edilmiş. Konu kazanımı biraz daha sınırlandırılıp, öğrenci seviyesine uygun hale getirilebilir.*

Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 23	*Sosyal dersinde özellikle tarih bölümleri daha sonraki ünite coğrafya olduğunda çocukların geçişi zorlanıyor. İki dersin ayrılması kazanım ilişkisi açısından daha iyi olacağını düşünüyorum*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 68	*Hiyerarşik sıralamaya dikkat edilmemiştir*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 69	*Değinilmeyen konular var*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 66	*Duyuşsal*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 68	*Maalesef duyuşsal ve psikomotor alanları ya sınırlı ya da hiç karşılamıyor.*

Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 32	*Meşrutiyet dönemi de dahil edilse daha yararlı olur.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 64	*12.sınıf öğrencilerinin YKS sınavına hazırlık sürecini de düşünürsek kazanım fazlalığı olduğu ayrıca ders süresinin yetmediği aşikârdır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 70	*Olaylar arası sebep sonuç ilişkilendirilmeleri daha vurgulu düzenlenebilir*

Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 22	*4.1-4.2-4.3 5.1-5.2-5.3 6.1-6.2-6.3 7.1-7.2-7.3 8.1-8.2 nolu kazanımlar müfredattan çıkarılmalı ya da ders saati 4 saat olmalıdır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 32	*Ders saatine bakılınca çıkarılması gereken kazanımlar vardır. Ders saati artırılmalıdır.*
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 38	*Kazanımların çok fazla olduğu bu nedenle de bazılarının çıkarılmasını düşünüyorum*

Tablo 2.148'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da belirli konularda gerekçeli kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Hatta farklı öğretmenlerin aynı kazanımlara yönelik benzer tespitleri ön plana çıkardıkları durumlar da mevcuttur. Örneğin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 61, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 62, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 65, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 66 gibi bazı öğretmenler kazanımların anlaşılır olmadığını, konular arası bağlantı kurmakta zorlandıklarını dile getirmişlerdir. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 14, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 61, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 65, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 68, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 72 gibi bazı öğretmenler bazı kazanımların sınırlılıklarının net olmadığını, açık uçlu olduğunu ve seviye üzerinde olduğunu belirtmişlerdir. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 65, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 68, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 69 gibi bazı öğretmenler ise kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini dile getirmişlerdir. Öğretmenler tarafından belirtilen her görüş önemli olmakla birlikte söz konusu maddelere yönelik olumsuz görüşlerde ilgili hususların belirli kazanımlar işaret edilerek yapılmadığı, kazanımların genel olarak değerlendirildiği gözlenmiştir. Bu durum ilgili kazanımların net olarak anlaşılamamasına neden olmuştur. Bu doğrultudaki genel yaklaşımla birlikte özellikle T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 23 ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 63 gibi bazı öğretmenlerin somut tespitleri program güncelleme süreçlerinde rehberlik edebilecek bulgulardandır.

Bazı öğretmenlerin kazanımlarda duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri görülmektedir. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 33 ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 66 kodlu öğretmenler duyuşsal alana; Ortaöğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 40, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 63, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 67 gibi bazı öğretmenler psikomotor alana; T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 23, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 68, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 69, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 95 gibi bazı öğretmenler ise hem duyuşsal hem de psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedirler. Söz konusu olumsuz görüşe sahip öğretmenlerin kendi içinde farklı düşüncelere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Diğer yandan T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 32 kodlu öğretmen Meşrutiyet dönemi hakkında kazanımlara yer verilmesi gerektiğini ifade ederken T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 70 ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 71 kodlu öğretmenler kazanımlarda yer verilen olaylar arası sebep sonuç ilişkisine vurgunun artırılması hususunu dile getirmişlerdir. T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 22, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 32, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 38, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 64, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 70 kodlu öğretmenler genel olarak kazanımların yoğun olduğunu, bazı kazanımların çıkarılması gerektiğini belirtmişlerdir. Program bütünlüğü gözetilerek söz konusu görüşlerin gerçekleştirilecek çalışmalarda ele alınabileceği söylenebilir. Ayrıca programa eklenmesi ve programdan çıkarılması gereken kazanımlar hakkındaki maddelere yönelik öğretmen görüşlerinde sıklıkla belirtilen ders saatinin artırılması gerektiği düşüncesi dikkat çekici bulgulardandır.

Genel olarak Tablo 2.145'te yer alan düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.146'da yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır*." maddesi için Tablo 2.145'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 75 (%71); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 23 (%21); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 9 (%8) iken; Tablo 2.146'da 62 (%58) kişi olumlu, 11 (%10) kişi olumsuz, 34 (%32) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%70) ilgili maddeye üst düzeyde katıldıkları aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%58) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadeleri açık ve anlaşılır buldukları söylenebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir*." maddesi için Tablo 2.145'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 65 (%61); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 30 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 12 (%11) iken; Tablo 2.146'da 54 (%50) kişi olumlu, 17 (%16) kişi olumsuz, 36 (%34) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%61) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısının (%50) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerin yarısından fazlasında kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir." maddesi için Tablo 2.145'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 71 (%66); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 28 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 8 (%8) iken; Tablo 2.146'da 63 (%59) kişi olumlu, 9 (%8) kişi olumsuz, 35 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%66) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin yarısından fazlasının (%59) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunun kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünde hem fikir oldukları belirtilebilir.

"Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir." maddesi için Tablo 2.145'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 61 (%57); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 35 (%33); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 11 (%10) iken; Tablo 2.146'da 46 (%42) kişi olumlu, 19 (%18) kişi olumsuz, 42 (%40) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı fakat açıklamalarda görüşlerinin herhangi bir kategoride yoğunlaşmadığı söylenebilir.

"Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.145'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 31 (%29); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 26 (%24); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 50 (%47) iken; Tablo 2.146'da 43 (%40) kişi olumlu, 29 (%27) kişi olumsuz, 35 (%33) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısına yakınının (%47) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%40) olumlu görüş bildirdiği yani program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü dile getirilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.145'te çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 28 (%26); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 28 (%26); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 51 (%48) iken; Tablo 2.146'da 46 (%43) kişi olumlu, 29 (%27) kişi olumsuz, 32 (%30) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin neredeyse yarısının

(%48) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda en büyük oranda (%43) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündüğü belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları ancak programdan kazanım çıkarma veya programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddelere daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

2.2.2.15. Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı

Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı ile ilgili gelen görüş sayısı *876* olup toplam görüş sayısının *%3,5'ine* denk gelmektedir. Söz konusu dersin öğretim programını değerlendiren öğretmenlerin özellikleri aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2.149 Öğretmenlerin Hizmet Süreleri ve Mezuniyet Durumları

Özellik	Kategori	*f*	%
Hizmet Süresi (Yıl)	1-5	79	9,0
	6-10	202	23,1
	11-15	94	10,7
	16-20	205	23,4
	21 ve üzeri	296	33,8
	Toplam	876	100,0
Mezuniyet Durumu	Ön lisans	3	0,3
	Lisans	620	70,9
	Yüksek Lisans	250	28,5
	Doktora	3	0,3
	Toplam	876	100,0

Tablo 2.149 incelendiğinde Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'nı değerlendiren öğretmenlerin %9'unun 1-5 yıl, %23,1'inin 6-10 yıl, %10,7'sinin 11-15 yıl, %23,4'ünün 16-20 yıl, %33,8'inin ise 21 yıl ve üzeri hizmet süresine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin %0,3'ünün ön lisans, %70,9'unun lisans, %28,5'inin yüksek lisans, %0,3'ünün doktora mezunu olduğu görülmektedir. Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmenlerin hizmet süresi en fazla 21 yıl ve üzeri olan aralıkta yoğunlaşmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin mezuniyet durumları göz önünde bulundurulduğunda lisans düzeyinde mezuniyetin yüksek olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 2.150 Öğretmenlerin Maddelere Katılma Düzeylerindeki Sıklıkları

MADDELER	Hiç Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Çok Katılıyorum		Tam Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**16**	**2**	**69**	**8**	**240**	**27**	**369**	**42**	**182**	**21**	**876**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	31	4	86	10	268	31	323	36	168	19	876	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**45**	**5**	**87**	**10**	**248**	**28**	**343**	**40**	**153**	**17**	**876**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	34	4	85	10	300	34	321	36	136	16	876	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır.	**223**	**25**	**154**	**18**	**236**	**27**	**180**	**21**	**83**	**9**	**876**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır.	338	39	182	21	189	22	118	12	49	6	876	100

Tablo 2.150 incelendiğinde "*Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 551, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 240, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 85; "*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesine ilişkin "tam katılıyorum" ve "çok katılıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 491, "orta düzeyde katılıyorum" diyenlerin sıklığı 268, "az katılıyorum" ve "hiç katılmıyorum" düzeylerindeki toplam sıklık değeri 117; "*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesine

ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 496, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 248, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 132; “*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 457, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 300, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 119; “*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır*.” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 263, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 236, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 377; “*Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.*” maddesine ilişkin “tam katılıyorum” ve “çok katılıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 167, “orta düzeyde katılıyorum” diyenlerin sıklığı 189, “az katılıyorum” ve “hiç katılmıyorum” düzeylerindeki toplam sıklık değeri 520’dir.

Tablo 2.151 Öğretmenlerin Maddelere İlişkin Yaptıkları Açıklamaların Sıklık Tablosu

MADDELER	Görüş Bildirenler*				Diğer*		Toplam	
	Olumlu*		Olumsuz*					
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	**597**	**69**	**100**	**11**	**179**	**20**	**876**	**100**
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	540	61	101	12	235	27	876	100
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	**594**	**68**	**71**	**8**	**211**	**24**	**876**	**100**
Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	527	60	73	8	276	32	876	100
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” gereken kazanımlar vardır.	**487**	**55**	**207**	**24**	**182**	**21**	**876**	**100**
Konu anlatımları dikkate alındığında “çıkarılması” gereken kazanımlar vardır.	555	63	148	17	173	20	876	100

** “Görüş Bildirenler” ve “Diğer” kodları, “Olumlu” ve “Olumsuz” ise “Görüş Bildirenler” kodunun kategorilerini oluşturmaktadır.*

Tablo 2.151’deki açıklamaların olumlu görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 597’si (%69) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğunu, %61’i kazanımların sınırlılıklarının net çizildiğini, %68’i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini, %60’ı kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verildiğini, %55’i konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için “eklenmesi” ve %63’ü ise konu anlatımları dikkate alındığında

"çıkarılması" gereken kazanımlar bulunmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumlu görüş örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.152 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumlu Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 352	*Kazanım ifadesi gayet anlaşılır ve açık bir şekilde belirtilmiştir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 709	*Kazanımlar anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 846	*A1.2 Şiirin temasını belirler. Kazanım gayet açık ve anlaşılırdır. Şiiri incelemek için temayı belirlemek gerekir*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 36	*Kazanım sınırlılıkları net bir biçimde ifade edilmiştir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 308	*Sınırlar net bir şekilde çizilmiştir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 382	*Örneğin söz sanatları net bir şekilde sınırlandırılmıştır.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 116	*"Metnin olay örgüsünü belirler." kazanımından sonra "Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler" kazanımının gelmesi bunun örneğidir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 142	*Örnek: A.1. 1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.1. 2. Şiirin temasını belirler. A.1. 3. Şiirde ahengi sağlayan özellikleri/unsurları belirler. Bu kazanım sıralaması öncelik sonralığa uygundur.*
Türk Dili ve Edebiyatı 358	*Öncelik sonralık ilişkisi göz önünde bulundurulmuştur*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 342	*Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 346	*Tüm alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 344	*Konu anlatımında bütünlük sağlanmıştır*
Türk Dili ve Edebiyatı 346	*Eklenmesi gereken kazanım yoktur.*
Türk Dili ve Edebiyatı 347	*Konu anlatımlarında belirlenen kazanımlar yeterlidir.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 368	*Kazanımlar yeterli ve makuldür.*
Türk Dili ve Edebiyatı 373	*Çıkarılması gereken bir kazanım yoktur.*
Türk Dili ve Edebiyatı 381	*Kazanımlar yeteli ve tamdır.*

Tablo 2.152'de yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumlu görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin genel bir açıklama yaptığı ya da maddelerle ilgili kazanım örnekleri sundukları görülmektedir. Tablodaki görüşlere benzer olarak Türk Dili ve Edebiyatı 1, Türk Dili ve Edebiyatı 26, Türk Dili ve Edebiyatı 32, Türk Dili ve Edebiyatı 43 gibi bazı öğretmenlerin kazanım ifadelerinin açık ve anlaşılır olduğunu; Türk Dili ve Edebiyatı 9, Türk Dili ve Edebiyatı 33, Türk Dili ve Edebiyatı 46, Türk Dili ve Edebiyatı 78 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini; Türk Dili ve Edebiyatı 12, Türk Dili ve Edebiyatı 20, Türk Dili ve Edebiyatı 35, Türk Dili ve Edebiyatı 60 gibi bazı öğretmenlerin kazanımların

sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiğini; Türk Dili ve Edebiyatı 14, Türk Dili ve Edebiyatı 39, Türk Dili ve Edebiyatı 53, Türk Dili ve Edebiyatı 72 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında her üç alana makul düzeyde yer verildiğini söyledikleri görülmektedir. Ayrıca Türk Dili ve Edebiyatı 11, Türk Dili ve Edebiyatı 16, Türk Dili ve Edebiyatı 41, Türk Dili ve Edebiyatı 84 gibi bazı öğretmenlerin öğretim programında konu bütünlüğünün olduğunu yani öğretim programına eklenmesi gereken kazanımlar olmadığını ve Türk Dili ve Edebiyatı 15, Türk Dili ve Edebiyatı 31, Türk Dili ve Edebiyatı 44, Türk Dili ve Edebiyatı 73 gibi bazı öğretmenlerin ise konu anlatımları dikkate alındığında programın mevcut hâlini uygun buldukları yani öğretim programından çıkarılması gereken kazanımlar olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 2.151'deki açıklamaların olumsuz görüş sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin 100'ü (%11) kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulmadığını, %12'si kazanımların sınırlılıklarının net çizilmediğini, %8'i kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediğini, %8'i kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini, %24'ü konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" ve %17'si ise konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar olduğunu ifade etmiştir. Diğer ifadelere kıyasla öğretmenlerin "Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır." maddesine yönelik olumsuz görüşlerinin daha fazla olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan açık uçlu maddelere yönelik sundukları bazı olumsuz görüş örnekleri ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2.153 Açık Uçlu Maddelere Yönelik Olumsuz Görüş Örnekleri

Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 450	*Metinle ilgili kazanımlar açık ve anlaşılır değil.*
Türk Dili ve Edebiyatı 514	*Edebi tür odaklı bir kazanım durumu olduğundan eski sistemdeki dönem odaklı bir kazanım söz konusu olmadığından anlaşılır değildir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 644	*A.4.14 numaralı kazanımda "A.4. 14. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. Önde gelen, temsil eden diğer yerli ve yabancı yazar ve eserlerden bahsedilir" ifadesi yeterince açık değil. Hangi şair ve yazarlardan bahsedildiği netleştirilmelidir.*
Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 264	*9, 10, 11 ve 12. Sınıfların hepsinde metin üzerinde dil bilgisi çalışmaları yapar diyor. Dil bilgisi geniş bir konudur. Alt başlıkların açıklanmasının daha yararlı olacağı kanaatindeyim.*
Türk Dili ve Edebiyatı 703	*Dil bilgisi konuları ile edebi sanatlara yönelik kazanımlarda içerik sınırlaması yapılmamıştır. İmla ve noktalama kurallarına yönelik kazanımlarda içerik sınıflara göre tasnif edilmemiştir. Eleştirel okuma becerisine yönelik kazanımlar muğlaktır.*
Türk Dili ve Edebiyatı 759	*Kazanımlar yeterince sınırlı değil.*
Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 495	*Bazı kazanımların sıralaması değişmelidir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 650	*Tür odaklı olduğu için sıralama yok*
Türk Dili ve Edebiyatı 696	*Özellikle dil bilgisi konularının işlenme sırası çok karmaşık ve kolaydan zora doğru gitmiyor.*

Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 239	*Bilişsel alanlara çok, psikomotor alanlarda az olduğu gözlenmiştir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 852	*Duyuşsal alana daha az yer verilmiştir.*
Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 506	*Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin "tür odaklı anlatımı"nda sıkıntılar yaşanmaktadır. Öğrencilerin her türde aynı sanatçıları yeniden görüyor olmaları kafa karışıklığı yaşamalarına sebebiyet vermektedir. Bütünlük arz etmediği kanaatindeyim. Bilgiler bir bütünlük içinde verilmelidir. Bu sayede bilginin öğrenilmesi daha kolay ve daha kalıcı olur. Türk Dili ve Edebiyatında dönem ve sanatçıların tıpkı bizim zamanımızdaki gibi bir bütün halde verilmesinin daha verimli olacağını ifade etmek istiyorum. "Tanzimat Edebiyatı şudur. Sanatçılar bunlar. Tüm eserleri de bunlar." şeklinde.*
Türk Dili ve Edebiyatı 670	*Kazanımlar biraz daha geliştirilebilir*
Türk Dili ve Edebiyatı 678	*Özellikle dil bilgisi konularında yeterli bilgi verilmemektedir. Öğretmen bu bilgileri yazdırmaktadır.*
Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.	
Öğretmen	**Görüş**
Türk Dili ve Edebiyatı 13	*Kazanımların dağılımı bakımından 9.sınıfların aleyhine 11.sınıfların lehine bir eşitsizlik mevcuttur.*
Türk Dili ve Edebiyatı 522	*Bazı benzer kazanımlar çıkarılabilir.*
Türk Dili ve Edebiyatı 701	*Pratik hayatta kullanamayacağı ve karşılaşamayacağı kazanımlara yer verilmemeli*

Tablo 2.153'te yer alan öğretmenlerin tüm maddelere yönelik olumsuz görüş örnekleri incelendiğinde öğretmenlerin kazanım bazında görüş belirttikleri ya da genel

bir değerlendirme yaptıkları görülmüştür. Hatta belli konularda farklı öğretmenlerin görüş belirtmesi dikkat çekmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı 506 kodlu öğretmenin belirttiği gibi Türk Dili ve Edebiyatı dersinde tür odaklı anlatımdan kaynaklanan sorunlar yaşandığı görüşü, olumsuz görüşler arasında en yoğun olandır. Bu görüş Türk Dili ve Edebiyatı 514, Türk Dili ve Edebiyatı 544, Türk Dili ve Edebiyatı 577, Türk Dili ve Edebiyatı 579, Türk Dili ve Edebiyatı 616, Türk Dili ve Edebiyatı 650 gibi birçok öğretmen tarafından dile getirilmiştir. Söz konusu görüşlerden öğretmenlerin öğretim programının yapısının tür odaklı olmasını içselleştiremedikleri söylenebilir. Oysaki tür odaklı programda, türün tarihi süreçte geçirdiği dil ve anlatım, söz varlığı, kurgu, tema gibi hususlardaki gelişim çizgisini gösterebilmek için ilgili dönemlerden örnekleme yapmak gerektiği söylenebilir.

Yinelenen bir başka olumsuz görüş de dilbilgisi konularında netlik olmadığı yönündedir. Örneğin bu konuda Türk Dili ve Edebiyatı 264 kodlu öğretmen *"9, 10, 11 ve 12. sınıfların hepsinde metin üzerinde dil bilgisi çalışmaları yapar diyor. Dil bilgisi geniş bir konudur. Alt başlıkların açıklanmasının daha yararlı olacağı kanaatindeyim."* şeklinde görüş sunmuş olup Türk Dili ve Edebiyatı 13, Türk Dili ve Edebiyatı 59, Türk Dili ve Edebiyatı 6, Türk Dili ve Edebiyatı 678, Türk Dili ve Edebiyatı 696, Türk Dili ve Edebiyatı 703 gibi bazı öğretmenlerin görüşleri durumu destekler niteliktedir. Öğretim programında Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde dil bilgisi çalışmalarının öğrencilerin temel eğitimden edindikleri bilgilerden hareketle ünitelerdeki ilgili metinler üzerinde yaptırılacağı, konu anlatımına girilmeyeceği şeklinde belirtilmiştir. Programda öğrencilerin temel eğitimde görmüş oldukları konulara yönelik olarak gerektiğinde hatırlatma amaçlı kısa açıklamaların yapılabileceği ifade edilmiştir. Olumsuz görüşler doğrultusunda ve öğretim programındaki açıklamalar dikkate alındığında uygulamadan beklenen ile uygulamada gerçekleşen arasında uyum olmadığı söylenebilir. Bu noktada programdaki dil bilgisi konularının işlenişinin tüm sınıf seviyelerinde aynı sıra ile gerçekleştirilmesine yönelik açıklamalara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla güncelleme çalışmalarında söz konusu hususun dikkate alınması yararlı olabilir.

Türk Dili ve Edebiyatı 13 kodlu öğretmen kazanımların dağılımı bakımından 9. sınıfların aleyhine 11. sınıfların lehine bir eşitsizlik olduğunu, 9. sınıf konularının yoğun bulduğunu bildirmiştir. Söz konusu görüş Türk Dili ve Edebiyatı 298, Türk Dili ve Edebiyatı 590, Türk Dili ve Edebiyatı 624, Türk Dili ve Edebiyatı 680 gibi bazı

öğretmenler tarafından da belirtilmiştir. Yapılacak çalışmalarda kazanımların sınıf düzeylerindeki dağılımı gözden geçirilebilir.

Olumsuz görüşlere bakıldığında dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği, örneğin *"bazı kazanımlar"*, *"kazanımlar"*, *"biraz"* vb. ifadelerin kullanıldığı görüşlere de sıkça rastlanmıştır. Türk Dili ve Edebiyatı 450, Türk Dili ve Edebiyatı 495, Türk Dili ve Edebiyatı 522, Türk Dili ve Edebiyatı 670, Türk Dili ve Edebiyatı 701, Türk Dili ve Edebiyatı 759 gibi olumsuz görüş sunan bazı öğretmenlerin ifadelerinde de aynı belirsiz durum mevcuttur. Belirtilen görüşlerde hangi kazanım ya da kazanımların işaret edildiği anlaşılamamaktadır.

Türk Dili ve Edebiyatı 644 kodlu öğretmen "A.4.14. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. Önde gelen, temsil eden diğer yerli ve yabancı yazar ve eserlerden bahsedilir." şeklindeki kazanım ifadesinin yeterince açık olmadığını, ifadede hangi şair ve yazarlardan bahsedildiğinin netleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Burada "önde gelen, temsil eden" ifadelerinin herkes tarafından farklılaşabileceğine vurgu yapılmıştır. Söz konusu görüşün gerçekleştirilecek çalışmalara rehberlik edebileceği söylenebilir.

Diğer yandan kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmediğini düşünen öğretmenler olduğu görülmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı 20, Türk Dili ve Edebiyatı 175, Türk Dili ve Edebiyatı 199, Türk Dili ve Edebiyatı 266, Türk Dili ve Edebiyatı 852 gibi bazı öğretmenler duyuşsal alana yeteri kadar yer verilmediğini belirtirken Türk Dili ve Edebiyatı 81, Türk Dili ve Edebiyatı 97, Türk Dili ve Edebiyatı 119, Türk Dili ve Edebiyatı 120, Türk Dili ve Edebiyatı 239 gibi olumsuz görüş sunan öğretmenlerin çoğu psikomotor alana yeteri kadar yer verilmediğini düşünmektedir. Ayrıca Türk Dili ve Edebiyatı 185, Türk Dili ve Edebiyatı 400, Türk Dili ve Edebiyatı 543 gibi bazı öğretmenler ise birden fazla alana yer makul düzeyde verilmediğini ifade etmiştir. Olumsuz görüşler değerlendirildiğinde öğretmenlerin genel olarak psikomotor alana makul düzeyde yer verilmediğini düşündükleri söylenebilir.

Genel olarak Tablo 2.150'deki düzeylerdeki görüş sıklık değerleri ile Tablo 2.151'de yer alan açıklama sıklıkları arasında farklılıklar olduğu söylenebilir. *"Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır."* maddesi için Tablo 2.150'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 551 (%63); orta düzeyde katılıyorum

diyenlerin sıklık değeri 240 (%27), az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 85 (%10) iken; Tablo 2.151'de 597 (%69) kişi olumlu, 100 (%11) kişi olumsuz, 179 (%20) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%63) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerinin büyük bölümünün (%69) olumlu görüş bildirdiği anlaşılmaktadır. Nitekim öğretmenlerin çoğunluğunun kazanım ifadelerini açık ve anlaşılır bulduğu belirtilebilir.

"*Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.150'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 491 (%55); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 268 (%31); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 117 (%14) iken; Tablo 2.151'de 540 (%61) kişi olumlu, 101 (%12) kişi olumsuz, 235 (%27) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%55) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda çoğunluğunun (%61) olumlu görüş bildirdiği görülmüştür. Dolayısıyla öğretmenlerin çoğunluğunun programdaki kazanımların sınırlılıklarının net bir biçimde çizildiğini düşündükleri söylenebilir.

"*Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.150'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 496 (%57); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 248 (%28); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 132 (%15) iken; Tablo 2.151'de 594 (%68) kişi olumlu, 71 (%8) kişi olumsuz, 211 (%24) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%57) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı aynı zamanda öğretmenlerin çoğunluğunun (%68) olumlu görüş bildirdiği görülmektedir. Öğretmenlerde, programdaki kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edildiği görüşünün hâkim olduğu ifade edilebilir.

"*Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.*" maddesi için Tablo 2.150'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 457 (%52); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 300 (%34); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 119 (%14) iken; Tablo 2.151'de 527 (%60) kişi olumlu, 73 (%8) kişi olumsuz, 276 (%32) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin

yarısından fazlasının (%52) ilgili maddeye üst düzeyde katıldığı ve açıklamalarda öğretmenlerin çoğunluğunun (%60) olumlu görüş bildirdiği yani söz konusu alanlara makul düzeylerde yer verildiğini düşündüğü söylenebilir.

"*Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için "eklenmesi" gereken kazanımlar vardır*." maddesi için Tablo 2.150'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 263 (%30); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 236 (%27); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 377 (%43); Tablo 2.151'de 487 (%55) kişi olumlu, 207 (%24) kişi olumsuz, 182 (%21) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan hareketle öğretmenlerin çoğunluğunun (%43) ilgili maddeye katılmadıkları ayrıca yarısından fazlasının (%55) açıklamalarında olumlu görüşlerde yoğunlaştıkları yani öğretmenlerin program bütünlüğünün olduğunu, programa eklenmesi gereken kazanım olmadığını düşündüğü belirtilebilir.

"Konu anlatımları dikkate alındığında "çıkarılması" gereken kazanımlar vardır." maddesi için Tablo 2.150'de çok katılıyorum ve tam katılıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 167 (%18); orta düzeyde katılıyorum diyenlerin sıklık değeri 189 (%22); az katılıyorum ve hiç katılmıyorum düzeylerindeki toplam sıklık değeri 520 (%60) iken; Tablo 2.151'de 555 (%63) kişi olumlu, 148 (%17) kişi olumsuz, 173 (%20) kişi ise program dışında görüş bildirmiştir. Buradan öğretmenlerin çoğunluğunun (%60) ilgili maddeye katılmadığı ve açıklamalarda çoğunluğunun (%63) olumlu görüş bildirdiği yani öğretim programının mevcut hâline yönelik görüşlerinin olumlu olduğu ve konu anlatımları dikkate alındığında programdan çıkarılması gereken kazanım olmadığını düşündükleri belirtilebilir.

Sonuç olarak öğretmenlerin Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu yani öğretim programını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını uygun buldukları fakat programa kazanım ekleme yapılmasına ilişkin maddeye daha az katıldıkları söylenebilir. Diğer yandan öğretmenlerin maddelere katılma düzeylerindeki sıklıkları ile maddelere ilişkin yaptıkları açıklama sıklıklarına yönelik farklılıkların, orta düzeyde görüş bildirenlerin açık uçlu maddelerdeki açıklamalarında kategorilerinin net olarak belirlenememesi ve bununla birlikte açıklamalarda program ile doğrudan ilişkili olmayan konularda görüş bildirmelerinden kaynaklandığı ifade edilebilir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulgularına ilişkin özet bilgilere ve bulgular ışığında ulaşılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Araştırmanın temel amacı 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren tüm sınıf düzeylerinde uygulamaya konulan ilköğretim kademesinde 16, ortaöğretim kademesinde 15 olmak üzere toplam 31 dersin öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir. Paralel karma yöntem kullanılan araştırmada uygun örnekleme yöntemi ile Ankara, Antalya, Balıkesir, Erzurum, Gaziantep İstanbul, İzmir, Kayseri, Malatya, Sakarya, Samsun, Trabzon illerinde resmî okullarda görev yapan ve öğretim programları değerlendirilen dersleri okutan öğretmenlerden görüş alınmıştır. Görüş belirten öğretmenlerin hizmet sürelerine bakıldığında hizmet sürelerinin en yüksek oranla (%28,2) 21 yıl ve üstü, en düşük oranla (%11,0) 1-5 yıl aralığında; mezuniyet durumlarına bakıldığında ise en yüksek oranla (%87,4) lisans, en düşük oranla (%0,3) doktora mezunu olduğu görülmektedir. Görüşler, geliştirilen "Öğretim Programları Değerlendirme Aracı" ile nitel ve nicel veriler şeklinde toplanmış olup 25.006 öğretmen tarafından öğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik görüşler elde edilmiştir. Söz konusu görüşlerin %68,1'i ilköğretim kademesinde, %31,9'u ise ortaöğretim kademesindeki öğretim programlarını değerlendirmeye yöneliktir. Seçilen 12 ilde öğretmenlerin %62'sinin ilköğretim kademesinde, %38'inin ortaöğretim kademesinde görev yaptığı dikkate alındığında araştırmaya katılım oranlarının kademelere göre dağılımının uygun olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin ilköğretim kademesinde en çok Türkçe, Matematik, İngilizce dersi; en az ise İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi, Trafik Güvenliği, Bilişim Teknolojileri ve Yazılım dersi öğretim programlarını değerlendirdikleri; ortaöğretim kademesinde ise en çok Türk Dili ve Edebiyatı, Matematik, İngilizce dersi; en az ise Sağlık Bilgisi ve Trafik Kültürü, Görsel Sanatlar, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programlarını değerlendirdikleri görülmektedir. Bu durum "Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi" ve "İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi" incelendiğinde en çok görüş belirtilen derslerin haftalık ders saatlerinin daha fazla olan dersler arasında, en az görüş belirtilen derslerin ise haftalık ders saatlerinin daha az olan dersler arasında olması ile açıklanabilir.

Öğretim programlarına yönelik genel değerlendirilme yapıldığında, öğretmenlerin değerlendirme aracında yer alan öğretim programının "genel özellik ve amaçları" ile "kazanımları, içeriği, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme ve değerlendirme yaklaşımına" yönelik yazılan maddelerine genel olarak "orta düzey veya üstü düzeylerde" katıldıkları anlaşılmaktadır. Fakat "İçerik (tema / öğrenme alanı / alt

öğrenme alanı / ünite / konu / kavram / kazanımlar) belirtilen sürede yetişmeyecek kadar yoğundur.” maddesine ilişkin düzeylerdeki oran dağılımlarının nispeten genelden farklı olduğu yani “hiç katılmıyorum” ve “az katılıyorum” düzeylerindeki oranların diğer maddelerin söz konusu düzeylerdeki oranlarından fazla olduğu; “Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için ‘eklenmesi’ gereken kazanımlar vardır.” ile “Konu anlatımları dikkate alındığında ‘çıkarılması’ gereken kazanımlar vardır.” maddelerine ilişkin düzeylerdeki oran dağılımlarının ise orta düzey veya altı düzeylerde yoğunlaştığı görülmektedir. Buradan öğretmenlerin öğretim programlarına ekleme ve çıkarılma yapılması hakkındaki maddelere daha az katıldıkları fakat öğretim programlarının kazanımları, içeriği, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme ve değerlendirme yaklaşımı ile ilgili diğer maddelere daha çok katıldıkları söylenebilir.

Öğretim programları bazında, değerlendirme aracında yer alan ve cevapları beşli derecelendirme tipinde olan 6 madde değerlendirildiğinde öğretmenlerin genel değerlendirmeye benzer olarak “Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.”, “Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.”, “Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.”, “Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.” maddelerine orta düzey veya üstü düzeylerde katıldıkları; “Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için ‘eklenmesi’ gereken kazanımlar vardır.”, “Konu anlatımları dikkate alındığında ‘çıkarılması’ gereken kazanımlar vardır.” maddelerine ise orta düzey veya altı düzeylerde katıldıkları görülmüştür. Hatta çoğu öğretim programı için öğretmen görüşlerinin “Konu anlatımları dikkate alındığında ‘çıkarılması’ gereken kazanımlar vardır.” maddesinde en yüksek oranlarla “hiç katılmıyorum” düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada öğretim programları bazında da öğretmenlerin öğretim programlarına kazanım ekleme veya öğretim programlarından kazanım çıkarma görüşüne daha az katıldıkları söylenebilir.

Öğretim programları bazında, değerlendirme aracında yer alan ve açık uçlu cevap gerektiren 6 madde değerlendirildiğinde öğretmenlerin olumlu, olumsuz ya da program dışındaki diğer konularda görüş bildirdikleri tespit edilmiş olup öğretmen görüşleri “olumlu”, “olumsuz” ve “diğer” biçiminde kategorilendirilmiştir. Söz konusu her bir madde için kategorilerin sıklık değerlerine bakıldığında öğretim programlarının tamamına yakınında en yüksek oranların “olumlu görüş” kategorisinde olduğu yani öğretmenlerin öğretim programlarını açık, anlaşılır, uygulanabilir, programın sınırlılıklarını net ve bütünsel yapısını olumlu buldukları anlaşılmaktadır. Bununla

birlikte diğer kategorisinin oranlarının dikkate değer şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca pek çok görüşte "bazı kazanımlar, bazı konular, bazı kavramlar, kısmen, genelde vb." şeklinde ifadelerin yer aldığı belirlenmiş olup görüşlerin hangi kazanım ya da kazanımlara yönelik olduğu değerlendirilememiştir.

Öğretmenlerin ilköğretim kademesinde değerlendirdikleri öğretim programları bazındaki görüş örnekleri bulgular ve yorum bölümünde değerlendirilmiş olup en çok tekrar eden olumsuz görüşleri aşağıda sunulmuştur:

- Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı'na yönelik sunulan görüşlerde doğrudan öğretim programı ile ilgili görüşlerin az olduğu, programın eğitim durumları ögesi kapsamında öğrenciyi etkileme gücüne sahip olan resmî öğretim programı dışındaki değişkenlere sıklıkla değinildiği, özellikle spor salonu ve materyal eksikliği gibi fiziksel donanım eksikliklerinin ön plana çıkarıldığı görülmüştür.
- Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde fiziksel donanımların yetersizliğine dikkat çekilmiş, özellikle spor salonu ve materyal eksikliği gibi durumlar programın temel ögelerine yönelik hususlardan daha fazla vurgulanmıştır.
- Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Öğretim Programı'nda tekrar eden teorik konuların olduğu dolayısıyla programın tekrarlardan arındırılması ayrıca programda robotik kodlama kazanımlarına daha fazla yer verilmesi gerektiği söylenmiştir.
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde 7. sınıfta yer alan bazı soyut kavramların öğrenci seviyesi üzerinde olduğu ve bunların çıkarılması gerektiği dile getirilmiştir.
- Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde 6. sınıfta yer alan sistemler konusundan önce 7. sınıfta yer alan hücre konusunun verilmesi gerektiği, özellikle işlem ve grafik bilgisi gerektiren konularda Matematik dersi ile Fen Bilimleri dersi konularındaki sıralama sorunu olduğu ifade edilmiştir.
- Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde atölye ortamının olmamasının gerekli çalışmaların yapılmasını güçleştirdiği, ilgili derse branş öğretmenlerinin girmesi gerektiği bildirilmiştir.
- Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde belirli gün ve haftalara denk gelen kazanımların sırasıyla verilmediği, manevi ve ahlaki değerlere ait kazanımların daha fazla olabileceği vurgulanmıştır.

➢ İngilizce Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde benzer konuların aynı ünitede verilmesinin zorluğu, "Making simple inquires" kazanımının hemen hemen her ünitede yer aldığı fakat her ünite için sorgulamaların yeterli netlikte olmadığı, Türkçe dersinde henüz verilmeyen geniş zaman konusunun önce İngilizce dersinde işlendiği ifade edilmiştir.

➢ İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde programda yer alan bazı kavram ve kazanımların soyut olduğu, Sosyal Bilgiler dersi kapsamında hak, özgürlük vb. kavramların verilmesi ve bu dersin tamamen 4. sınıftan kaldırılması gerektiği dile getirilmiştir.

➢ Matematik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde bazı kazanımların uzun olduğu, oran-orantı, ondalık kesirlerle bölme vb. bazı konuların Matematik dersinin ilgili sınıf düzeyinde işlenmeden Fen Bilimleri dersinde ele alındığı, 8. sınıflarda eğimle ilişkili olarak trigonometrinin eklenebileceği, kümeler konusuna kazanım eklenmesi ya da farklı sınıf düzeylerinde de kümeler konusunun yer alması ile zihinden işlemler konusunun çıkarılması gerektiği belirtilmiştir.

➢ Müzik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde programdan makamların çıkarılması ve çalma etkinliklerine daha çok yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

➢ Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde bazı kazanımların sınırlıklarının net olmadığı, bazı kazanımların sıralanmasında ise öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediği ifade edilmiştir.

➢ T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde kazanımların kronolojik olarak sıralanmadığı hususu ön plana çıkmıştır.

➢ Teknoloji ve Tasarım Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde bazı kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmediği ve iş güvenliğinin ilk sırada yer alması gerektiği dile getirilmiştir.

➢ Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde olumsuz görüşlerin çok az sayıda olduğu, görüşlerde dikkat çekilmesi gereken hususların net olarak belirtilmediği görülmüştür.

➢ Türkçe Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde dil bilgisi konularında hangi sınıf düzeyinde hangi konuların anlatılacağının net olmadığı belirtilmiştir.

Öğretmenlerin ortaöğretim kademesinde değerlendirdikleri öğretim programları bazındaki görüş örnekleri bulgular ve yorum bölümünde değerlendirilmiş olup en çok tekrar eden olumsuz görüşleri aşağıda sunulmuştur:

- Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde kazanımlarının gerçekleşmesinin fiziki koşullara bağlı olduğu fakat bazı okulların imkân ve şartlarının uygun olmadığı, tekrar eden bazı kazanımlar olduğu ve bu ders için ölçme ve değerlendirme yapmanın doğru olmadığı dile getirilmiştir.
- Biyoloji Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde uygulama için laboratuvar gerektiği, deney ve gözlem yapmak için ders saatinin yeterli olmadığı, 11.1.1.1 kazanım ifadesinin açık olmadığı bu nedenle sınırlarının farklı yorumlandığı ve biyolojinin çok geniş bir konu alanına sahip olması nedeniyle programdaki kazanımların artırılması gerektiği üzerinde durulmuştur.
- Coğrafya Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde biyoloji alanına daha çok girdiği düşünülen bazı kazanımların programdan çıkarılması ve yoğun olduğu gerekçesiyle 10. sınıf kazanımlarının azaltılması önerilmiştir.
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde ibadetlerle ilgili kazanımların daha fazla olması gerektiği düşüncesi ön plana çıkmıştır.
- Felsefe Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde 11. sınıf programının yoğun olduğu bu nedenle orta çağ felsefesi konularının seyreltilebileceği, İslam felsefesinin ayrı bir ünite olarak 11. sınıflarda işlenebileceği önerilmiştir.
- Fizik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde bazı kavramların / konuların tam olarak anlaşılabilmesi için matematiksel işlemlere girilmesi gerektiği ileri sürülmüş, optik ile dalgalar konusunun yer değiştirmesi gerektiği, 12. sınıf düzeyinde yer alan atom altı parçacıklarda sadeleştirme yapılabileceği ve 11. sınıf konularının yoğun olduğu dile getirilmiştir.
- Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde donanım ve materyal eksikliklerine sıklıkla değinildiği görülmüştür.
- İngilizce Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde haftalık ders saatinin yetersiz olduğu bilhassa meslek liselerinde yabancı dil dersinin 2 ders saatiyle sınırlı olması nedeniyle kazanımların yetiştirilmesinde sorunlar yaşandığı ayrıca 11. sınıf programının yoğun olduğu ifade edilmiştir.
- Kimya Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde mol kavramının 10. sınıflar için uygun olmadığı, kimyasal hesaplamalar konusunun 11. sınıf düzeyine

alınması, gazlar konusunda manometre ile ilgili kazanımların yer alması gerektiği dile getirilmiştir.

- Matematik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde sadeleştirilme yapılan limit, türev ve integral gibi konularda sadeleştirme yapılan konuların uygunluğu, mantık konusunun gerekliliği ve programın sarmal yapısının eleştirildiği görülmüştür.
- Müzik Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde makamlar ile ilgili kazanımlar üzerinde durulmuş ve çalgı eğitiminin gerekli olduğu ifade edilmiştir.
- T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde bazı kazanımların net olarak anlaşılmadığı, konular arası bağlantı kurmakta zorluk yaşandığı dile getirilmiştir.
- Tarih Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde öğretim programında kazanımların kronolojik olarak sıralanmadığı hususu ön plana çıkmış, bu durumun konu tekrarına neden olduğu ve öğrencilerin olaylar arasında bağlantı kurmasını güçleştirdiği belirtilmiştir.
- Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı'na yönelik görüşlerde tür odaklı anlatımdan kaynaklanan sorunlar yaşandığı, dilbilgisi konularının netlik olmadığı, 9. sınıf konularının yoğun olduğu ifade edilmiştir.

Diğer yandan öğretmenlerin görüşleri analiz edildiğinde ders kitapları, EBA içerikleri, kazanım testleri, seçme ve yerleştirme sınavlarına yönelik değerlendirmelere de sıklıkla yer verildiği görülmüştür. Ders kitaplarına yönelik öğretmen görüşlerinde özellikle ders kitaplarında yer alan alıştırma ve değerlendirme soruları ile öğretim programları arasındaki uyumun sorgulandığı durumlara rastlanmıştır. Ayrıca öğretmenler tarafından öğrenciyi üst düzey düşündüren yeni nesil beceri temelli soruların ders kitaplarında daha etkin bir şekilde yer alması ve ders kitaplarının sınav sistemlerindeki bu değişikliğe uyumunun artırılması istenmiştir. Ders saatlerinin yeterli olmadığı düşüncesi de yoğun olarak dile getirilen görüşler arasındadır.

Öğretmenlerin öğretim programlarına yönelik görüşleri değerlendirildiğinde programların farklı bölümlerinde ifade edilen bazı hususlara dikkat etmedikleri yani programı bütünsel olarak ele almadıkları, öğrenme-öğretme sürecini yapılandırmada öğretim programlarının ötesinde farklı kaynakları referans alma eğiliminde oldukları anlaşıldığından öğretmenlerin öğretim programı farkındalıklarının artırılması ve program okuryazarlıklarının desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Sonuç olarak öğretim programlarının tamamına yakınında öğretmenlerin en yüksek oranlarda olumlu

görüş bildirdikleri yani öğretim programlarının genel yapısını olumlu, programları açık, anlaşılır ve uygulanabilir buldukları anlaşılmakla birlikte araştırma kapsamında öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler tarafından programların değerlendirilmesine yönelik değerli görüşler sunulmuştur. Tüm bu görüşler ışığında hazırlanan araştırma raporu, öğretim programlarının yenileme / güncelleme çalışmalarında değerlendirilmek üzere Öğretim Programları Daire Başkanlığı ile paylaşılacaktır. Veriye dayalı politika geliştirme bakımından sadece programın uygulayıcısı olan öğretmenlerden elde edilen veriler yeterli olmayacağından öğrenci, akademisyen ya da yazarlar gibi farklı paydaşlar ile çoklu görüş açısına sahip katılımcı, sistematik ve bilimsel verilerin elde edilmesine olanak sağlayan izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmaya devam edilecektir.

4. KAYNAKÇA

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Creswell, J. W. (2008). *Educational research planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. International Pearson Merril Prentice Hall.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf sayfasından erişilmiştir. Erişim Tarihi: 18.11.2019.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). *Öğretim Programlarında Yapılan Güncellemeler Yayınlandı*. http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlarinda-yapilan-guncellemeler-yayinlandi/icerik/308 sayfasından erişilmiştir. Erişim Tarihi: 13.11.2019.

Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. (2019). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018/2019*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/30102730_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2018_2019.pdf sayfasından erişilmiştir. Erişim Tarihi: 19.12.2019.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin.

5. EK: VERİ TOPLAMA ARACI

Öğretim Programları Değerlendirme Aracı

Sayın Öğretmenim, bu çalışma 2018 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından güncellenen ve 2018-2019 Eğitim Öğretim Yılından itibaren uygulamaya konulan 31 dersin öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca hazırlanmış olup iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise öğretim programının değerlendirilmesine yönelik toplam 36 maddelik değerlendirme aracı yer almaktadır. Çalışma kapsamında toplanan bilgiler, sadece öğretim programlarının geliştirilmesinde kullanılacak ve herhangi bir kişisel değerlendirme yapılmayacaktır. Değerlendirme aracının doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılık ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

A) KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıda kişisel bilgilerinize ilişkin yer alan boşlukları doldurunuz veya uygun seçeneği işaretleyiniz.

1- Görev yaptığınız il

Seçiniz ▼

2- Okulunuzun kademesi

Seçiniz ▼

3- Değerlendireceğiniz Öğretim Programının Adı

Seçiniz ▼

4- Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz (Yıl)

○ 1-5 ○ 6-10 ○ 11-15 ○ 16-20 ○ 21 ve üzeri

5- Mezuniyet durumunuz

○ Ön Lisans ○ Lisans ○ Yüksek Lisans ○ Doktora

B) ÖĞRETİM PROGRAMI DEĞERLENDİRME ARACI

Değerli Öğretmenim, aşağıda yer alan maddeleri dikkatli bir şekilde okuyup objektif bir biçimde maddelerin altında bulunan seçeneklerden (Hiç Katılmıyorum - Az Katılıyorum - Orta Düzeyde Katılıyorum - Çok Katılıyorum - Tam Katılıyorum) ifadeye katılma durumunuza göre uygun olanı işaretleyiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız ve her madde için tek bir seçenek işaretleyiniz.

Öğretim programının genel özellik ve amaçlarına yönelik maddeler aşağıda yer almaktadır.

1- Öğretim programı, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarına ulaşmayı sağlar özelliktedir.

○ Hiç Katılmıyorum	○ Az Katılıyorum	○ Orta Düzeyde Katılıyorum	○ Çok Katılıyorum	○ Tam Katılıyorum

2- Öğretim programı, Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygundur.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

3- Öğretim programı, çağın koşullarına göre değişen ihtiyaçları karşılar durumdadır.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

4- Öğretim programında yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olarak belirtilen kök değerler öğrenme öğretme sürecinde öğrencilere kazandırılabilir niteliktedir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

5- Değerlerimiz ve yetkinlikler, öğretim programının kazandırmaya çalıştığı bilgi, beceri ve davranışlar arasındaki bütünlüğü sağlar niteliktedir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

6- Öğretim programında belirlenen beceriler öğrenci özelliklerine uygundur.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

7- Öğretim programı, öğrencilerin programda belirtilen özel amaçlara ulaşmalarını sağlar niteliktedir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

Öğretim programının kazanımları, içeriği, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme ve değerlendirme yaklaşımına yönelik maddeler aşağıda yer almaktadır.

8- Öğretim programının uygulanmasından dikkat edilecek hususlar ile ilgili açıklamalar yeterlidir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

9- Öğretim programında gerçek hayatla ilişkilendirilmeye yönelik yönlendirmeler yeterlidir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

10- Öğretim programının ölçme ve değerlendirme yaklaşımı eğitim öğretim sürecine yansıtılabilir niteliktedir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

11- Öğretim programı, öğrenme-öğretme ve ölçme-değerlendirme süreçlerini yapılandırmada gerekli bilgiyi sunar özelliktedir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

12- Kazanım sayıları-süre (ünite-zaman) dağılımı uygundur.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

13- Programın yapısı açık ve net bir biçimde ifade edilmiştir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

14- İçeriğin (tema/öğrenme alanı/alt öğrenme alanı/ünite/konu/kavramların) sınıf düzeylerindeki sıralanışı uygundur.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

15- İçerik (tema/öğrenme alanı/alt öğrenme alanı/ünite/konu/kavram) kazandırılması gereken çağdaş bilimsel bilgiyi kapsar durumdadır.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

16- İçerik (tema/öğrenme alanı/alt öğrenme alanı/ünite/konu/kavram/kazanımlar) belirtilen sürede yetişmeyecek kadar yoğundur.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

17- Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

18- Kazanım ifadeleri açık ve anlaşılırdır. (İfadeye katılma durumunuza uygun olarak açıklama yazınız veya kazanım numarası ile gerekçesini belirtiniz.)

19- Kazanım ifadeleri tema/öğrenme alanı/alt öğrenme alanı/ünite/konu/kavramlarla tutarlı olacak

şekilde yazılmıştır.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

20- Kazanım açıklamaları, açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

21- Kazanımlar ile açıklamaları arasındaki ilişki anlaşılırdır.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

22- Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

23- Kazanımların sınırlılıkları net bir biçimde çizilmiştir. (İfadeye katılma durumunuza uygun olarak açıklama yazınız veya kazanım numarası ile gerekçesini belirtiniz.)

24- Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

25- Kazanımların sıralanmasında öncelik sonralık ilişkisine dikkat edilmiştir. (İfadeye katılma durumunuza uygun olarak açıklama yazınız veya kazanım numarası ile gerekçesini belirtiniz.)

26- Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

27- Kazanımlarda bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara makul düzeyde yer verilmiştir. (İfadeye katılma durumunuza göre öncelikle hangi alana makul düzeyde yer verilmediğini belirtiniz.)

28- Kazanımlar, öngörülen sürede tamamlanabilecek niteliktedir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

29- Kazanımlar, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun niteliktedir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

30- Üst düzey düşünme becerilerinin kullanılmasını gerektirecek kazanım sayıları yeterlidir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

31- Sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanım ve açıklamalar, gereksiz tekrarlardan arınık ve birbirini tamamlayacak şekilde ifade edilmiştir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

32- Kazanım ifadeleri ölçülebilir niteliktedir.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

33- Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

34- Konu anlatımlarında bütünlük sağlanması için eklenmesi gereken kazanımlar vardır. (İfadeye katılma durumunuza uygun olarak açıklama yazınız.)

35- Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır.

Hiç Katılmıyorum	Az Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Çok Katılıyorum	Tam Katılıyorum

36- Konu anlatımları dikkate alındığında çıkarılması gereken kazanımlar vardır. (İfadeye katılma durumunuza uygun olarak açıklama yazınız veya kazanım numarası ile gerekçesini yazınız.)